Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

Douăsprezece conferinţe, ţinute în Dornach de la 25 iunie la 7 iulie 1924

Traducere după:
Rudolf Steiner
Heilpädagogischer Kurs
Editura Rudolf Steiner, Dornach/Elveţia 1979
GA 317

Traducător: Dr. Constantin Paxino
Coordonatori: Prof. Livia Vlad, Dr. Mirella Pintea
Redactor: Agenor Crişan

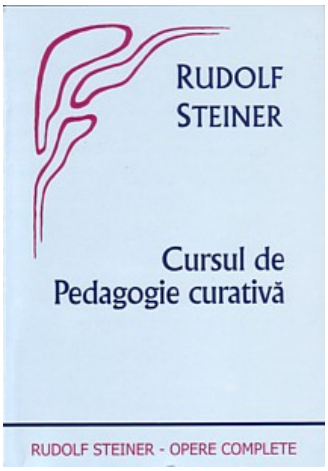

©2005 Editura TRIADE Cluj-Napoca
ISBN 973-8313-95-3

EDITURA TRIADE
Str. Cetăţii Nr. 9
400166 Cluj Napoca

Tel/Fax: 021.240.13.17
Mobil: 0740.216.020; 0745.086.007
edituratriade@yahoo.com

Despre publicarea conferinţelor lui Rudolf Steiner

Ansamblul operelor lui Rudolf Steiner (1861 – 1925) se împarte în trei mari secţiuni: lucrări scrise – conferinţe – opere de artă (vezi privirea generală de la sfârşitul volumului).

Între anii 1900 şi 1924, Rudolf Steiner a ţinut numeroase conferinţe şi cursuri, atât publice cât şi pentru membrii Societăţii Teosofice, mai târziu, ai Societăţii Antroposofice. Iniţial, el nu voia ca aceste conferinţe, prezentate întotdeauna liber, să fie fixate în scris, ele fiind concepute "drept comunicări orale, nedestinate tipăririi". Dar când textele acestor conferinţe au început să fie răspândite sub diverse forme incomplete şi cu greşeli, fiind redactate de unii dintre auditorii săi, el s-a simţit răspunzător să pună în ordine aceste notiţe. El i-a încredinţat această sarcină Mariei Steiner von Sivers. Ei îi revenea alegerea stenografilor, administrarea textelor şi corectarea lor în vederea editării. Deoarece, din lipsă de timp, Rudolf Steiner nu a putut să corecteze el însuşi textele decât într-un număr foarte mic de cazuri, trebuie să se ţină seama de rezerva sa faţă de toate conferinţele tipărite în acest fel: "Trebuie, totuşi, să se ţină seama de faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli".

În lucrarea sa autobiografică ***Cursul vieţii mele*** (cap. 35) el se exprimă în legătură cu raportul dintre conferinţele pentru membri, care la început nu au fost accesibile decât sub formă de manuscrise tipărite având un caracter particular, şi scrierile sale cu caracter public. Pasajul respectiv este redat la sfârşitul acestui volum. Ceea ce este spus acolo este valabil, în acelaşi fel, şi pentru cursurile referitoare le diferite domenii particulare, cursuri care se adresau unui număr mic de participanţi, familiarizaţi cu bazele ştiinţei spirituale.

După moartea Mariei Steiner (1867-1948) s-a început, conform îndrumărilor date de ea date de ea, editarea Operelor Complete ale lui Rudolf Steiner. Prezentul volum face parte din această ediţie.

CUPRINS

Cuvânt de salut la prima ediţie în limba română
Cuvânt înainte al traducătorului
Cuvânt însoţitor pentru ediţia românească a cursului de pedagogie curativă

CONFERINŢA 1 — *Dornach, 25 iunie 1924*

Cine vrea să educe copii imperfect dezvoltaţi trebuie să posede cunoştinţe despre practica educării copiilor sănătoşi. Observarea simptomelor şi observarea substanţialului stării de boală. Adevăratul spiritual-sufletesc şi relaţia sa cu forţele ereditare ce acţionează în corpul ereditar. Procesele sintetice din sistemul neuro-senzorial şi cele analitice din sistemul metabolic-motor. Reclădirea organismului după cel de-al şaptelea an de viaţă. Acţiunea individualităţii. Apariţia celui de-al treilea corp; maturitatea terestră. Însemnătatea componentelor lichide, gazoase şi calorice ale organismului.

CONFERINŢA a 2-a — *Dornach, 26 iunie 1924*

Complexul simptomatologic al vieţii sufleteşti "de suprafaţă" poate induce în eroare, aşa cum este demonstrat prin discursul psiho-criminologului Wulffen. Activitatea sintetică a gândirii este vizibilă în viaţa sufletească superficială. Manifestările voinţei se bazează pe o activitate analitică. Eterul universal ca purtător al gândurilor; în ceea ce clădeşte omul, în special sistemul său neuro-senzorial, sunt active gândurile vii; procesul deconstructiv al acestui sistem constituie aşa zisa reflectare. Cum iau naştere gânduri eronate. Relaţia educatorului cu vitalitatea gândurilor. Legea pedagogică: asupra unui corp al celui ce este educat acţionează corpul imediat superior al educatorului; exemplu: comportamentul în cazul copiilor cu voinţă slabă. Înţelegerea intenţiilor de încarnare în relaţie cu o cunoaştere insuficientă sau cu o totală lipsă de cunoaştere a organismului omului. Moralitate, simţ de răspundere, conştiinciozitate, curaj de decizie – însemnătatea lor pentru educator.

CONFERINŢA a 3-a — *Dornach, 27 iunie 1924*

Eu-l stă în relaţie nemijlocită cu fizicul, nu mediată. Corpul astral – legătura indirectă cu fluidul luminii, cu chimismul, cu viaţa generală universală. Pătrunderea nemijlocită a esenţei intime fizice ca în cadrul ochiului. Din ne-pătrunderea prin organe a eu-lui şi corpului astral rezultă epilepsia. Tratamentul epilepsiei rezultat din cunoaşterea acestui fapt. Medicaţie. Organul ca gând inserat în mod just sau injust. Voinţa nesigură la începutul încarnării; dobândirea moralităţii. Defectul moral; simptome remanente. Cauzele cecităţii morale. Cleptomania – cauzele şi transformarea ei.

CONFERINŢA a 4-a — *Dornach, 28 iunie 1924*

Considerarea karmei. Educaţia din timpul vieţii embrionare este educaţia mamei. Cauzele eretismului epileptic, respectiv al stărilor asemănătoare cu epilepsia. Aşa-zisul eretism isteric la vârsta copilăriei: hipersensibilitate, durere, viaţă interioară intensă, frică, simţăminte depresive, „revărsare", enurezis; starea de rănire sufletească, rerspiraţia, transpiraţia. Atitudinea lăuntrică şi dispoziţia educatorului. Acţiune vindecătoare prin şoc, schimbarea tempoului de lucru; terapia copiilor care nu au încredere în sine. Pentru educator: trăire conştientă a fiecărui copil, nu orientare după prescripţii.

CONFERINŢA a 5-a — *Dornach, 30 iunie 1924*

Cele două ordonări polar opuse ale corpurilor omului. Paranoia ulterioară şi organizaţia metabolică debilă în cazul substanţei proteinice hiposulfurice; în cazul hipersulfurismului – absorbţia prea puternică şi dispariţia impresiilor. Gradul conţinutului sulfuric sau feric – stări consecutive acestora, tratament. Diversitatea noţiunilor şi formelor şi dezvoltarea simţului pentru ele. Repetarea ritmică ca element terapeutic. Tratamentul copiilor cu tendinţă la idei fixe. Dietă. Copii cu o stăpânire suficientă sau insuficientă a sistemului motor – tratament.

CONFERINŢA a 6-a — *Dornach, 1 iulie 1924*

Prezentarea unui băiat în vârstă de nouă ani. Anamneza exactă: Date despre dezvoltarea copilului; examenul morfologic; relaţia dintre omul superior şi cel inferior sub aspect morfologic şi funcţional-procesual. Morfologia cefalică: regiunea frontală şi cea occipitală; cauza şi urmările dominării insuficiente a proceselor inferioare; respiraţia. Prezentarea profilaxiei şi tratamentului concret. Exemplu de vindecare a unei hidrocefalii. Expunerea esenţei patogenetice a cazului prezentat. Tratament: modul în care poate fi tratată rigidizarea şi învinsă dizarmonia – prin euritmie curativă, pedagogie curativă, medicamentos. Umor, mobilitate şi entuziasm ca atitudine lăuntrică fundamentală a educatorului.

CONFERINŢA a 7-a — *Dornach, 2 iulie 1924*

Complexul psihologic al cazului prezentat în conferinţa anterioară. – Continuarea prezentării de cazuri de copii cu deficienţe: Un băiat de şase ani şi nouă luni. Corpul eteric este adaptat corpului-model în mod dizarmonic. Relaţia dintre creier şi intestin. Tratament: Euritmie curativă şi exerciţii de vorbire. – Copil cu crampe preponderent în partea stângă a corpului, mai târziu cu hemiplegie stângă; model format imperfect; însemnătatea funcţiei intestinale; dezbaterea amănunţită a tratamentului, comportamentul pedagogic.

CONFERINŢA a 8-a — *Dornach, 3 iulie 1924*

Prezentări de cazuri. Hidrocefalie: Anamneză, păstrarea organizaţiei embrionare; influenţe ereditare materne şi paterne. Hipertrofia stărilor de infantilism în perioade de viaţă ulterioare. – Cazul unui băiat cleptoman. – Prezentarea unui copil "sulfuric": Anamneză; relaţia mamă -copil, importanţa unei rujeole la vârsta de trei ani şi jumătate; necesitatea observării vieţii onirice.

CONFERINŢA a 9-a — *Dornach, 4 iulie 1924*

Cauza cleptomaniei la băiatul în vârstă de doisprezece ani, terapie prin comportamentul pedagogic al educatorului: Încredere în educator. Remarcarea timpurie a predispoziţiei infantile la cleptomanie în relaţia cu mediul înconjurător al copilului. Terapeutică: Euritmie curativă intensă; medicaţie; discutarea faptei la timpul potrivit. – Terapie pentru copilul hidrocefal: atenuarea percepţiilor senzoriale; medicaţie; semnificaţia unei crize pentru schimbarea tabloului clinic. – Cazul unui hidrocefal în vârstă de 30 de ani. – Terapie pentru copilul "sulfuric" (conf. a 8-a): măsuri hidroterapeutice. Învingerea unei trăsături de caracter şi însemnătatea ei. Necesitatea unei bune relaţii a educatorului cu geniul vorbirii.

CONFERINŢA a 10-a — *Dornach, 5 iulie 1924*

Prezentarea unui tânăr de 16 ani cu încetinirea proceselor sufleteşti. Cauza trebuie căutată în nepreluarea de sistemul metabolic-motor a ceea ce trăieşte în organizaţia cefalică: terapia pedagogică. – Cazul unui epileptic de 15 ani, medicaţie şi terapie pedagogică. – Cazul unei fete cu corp astral slab; evenimentul din cel de-al 3-lea sau 4-lea an de viaţă. – Reguli generale pentru educator: curaj esoteric, devoţiune faţă de detaliu – ce le stă în cale şi cum pot fi învinse piedicile. Despre albinoşi, horoscoape, ascendent, fiinţe.

CONFERINŢA a 11-a — *Dornach, 6 iulie 1924*

Terapie în cazul unei fetiţe de zece ani cu tulburări de memorie în context cu vegetaţii adenoide ca oglindire a activităţii exagerate a corpului eteric în regiunea inferioară a organismului: evocarea de impresii puternice, repetări ritmice, tratament medicamentos şi prin euritmie curativă. – Remarcă la un copil cleptoman. – Terapie pentru un copil somnolent, retardat: repetări ritmice, euritmie tonală, tratament medicamentos. – Despre un băiat care vede totul în culori: el nu poate stabili contactul cu lumea exterioară şi trăieşte în corpul astral. Indicaţii de pedagogie curativă. – Acţiunea aştrilor pe marginea exemplului horoscoapelor albinoşilor; terapie pentru albinoşi. – Despre modul în care trebuie trăită mişcarea de pedagogie curativă. – Despre modul de gândire din cadrul învăţăturii despre metamorfoză şi despre aplicarea ei: Cerc şi punct; conectarea la ceea ce există deja, pentru Lauenstein la tradiţia spirituală din Jena.

CONFERINŢA a 12-a — *Dornach, 7 iulie 1924*

Aprofundarea pedagogiei Waldorf pentru copiii aşa zişi anormali. A vindeca şi a educa. Forţele formatoare din laptele matern; planta în relaţia ei cu omul; boala şi regnul animal. Simţirea acestor relaţii prin auto-educaţie; condiţiile acesteia din urmă: dezvoltare spirituală şi realitatea vieţii; elementul antroposofic-substanţial ca realitate şi ca fundament al Societăţii Antroposofice şi al Goethenum-ului.

Note ale traducătorului
Note la ediţia germană
Rudolf Steiner despre stenogramele conferinţelor sale
Ediţia Operelor Complete a lui Rudolf Steiner

DESENELE LA TABLĂ

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CUVÂNT DE SALUT LA PRIMA EDIŢIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

Din momentul schimbării şi începerii reconstruirii sistemului său social, România are ca sarcină şi îmbunătăţirea condiţiilor de viaţă şi de dezvoltare a oamenilor cu handicap. O societate umană se va evalua totdeauna în funcţie de ceea ce face ea pentru membrii săi mai slabi. Într-o societate democratică aceasta nu reprezintă doar o sarcină a statului ci, în conlucrare cu forţele de iniţiativă socială, ale căror impuls au dus la această sarcină, statul să făurească condiţii de viaţă şi de învăţământ corespunzătoare.

Instituţiile româneşti pentru pedagogie curativă şi terapie socială antroposofice şi-au asumat această sarcină şi au dezvoltat oferte care, pe drept cuvânt, se poate spune că au caracter de model. Instituţiile din Bucureşti, Simeria şi Urlaţi au devenit în câţiva ani locuri de viaţă şi învăţătură pentru copiii, tinerii şi adulţii cu handicap şi au câştigat valoare şi respect nu numai în ţară ci şi în străinătate.

În toate ţările se constată tot mai clar că sarcinile de viaţă şi de educaţie depind totdeauna de imaginea pe care o avem despre om – explicit sau implicit –, imagine care determină motivele în virtutea cărora se lucrează. Pe poziţia cea mai de sus se află respectarea şi preţuirea demnităţii umane, care se revelează la oamenii care sunt prea uşor forţaţi să ajungă la periferia comunităţii umane sau sunt excluşi din ea. Nu este permis ca ei să fie dependenţi doar de milă sau situaţii conjuncturale ale circuitului economic, ei sunt posesorii drepturilor umane sociale. Nu este permis ca să se piardă contribuţia lor la creşterea societăţii.

Unul din motivele conducătoare ale epocii contemporane este conceptul de capacitate de evoluţie a fiecărui om. Cursul vieţii oamenilor cu handicap subliniază acest concept într-un mod impresionant. Mulţi paşi de evoluţie se pot parcurge numai luptând cu mari rezistenţe, dar în mod cât se poate de consecvent şi cu iniţiativă. Pentru a-şi ocupa locul ce li se cuvine în viaţă, ei au nevoie de ajutorul mediului înconjurător: a părinţilor şi a rudelor, a învăţătorilor şi a terapeuţilor, a comunităţilor pe care noi le construim împreună cu ei, şi nu în ultimul rând, a instituţiilor statului şi a societăţii.

Pedagogia curativă şi terapia socială antroposofică, de la întemeierea lor, şi-au stabilit ca sarcină construirea de aşezăminte de viaţă şi de învăţătură în care oamenii să fie făcuţi apţi să găsească propriile lor posibilităţi de evoluţie. Între aceste aşezăminte există o legătură internaţională, care astăzi cuprinde mai mult de 600 de instituţii – grădiniţe, şcoli, ateliere şi ateliere-locuinţă – care sunt răspândite în peste 40 de ţări. Ele lucrează împreună în Conferinţa permanentă pentru Pedagogie Curativă şi pentru Terapie Socială. Membrii acestei Conferinţe se simt strâns uniţi cu instituţiile româneşti pentru pedagogie curativă şi terapie socială şi ar dori să se folosească de prilejul apariţiei acestei cărţi în limba română pentru a transmite acestora mulţumirile lor cordiale, salutul lor şi cele mai bune urări pentru următorii paşi de dezvoltare.

Dr. Rüdiger Grimm
Secretar al Conferinţei pentru Pedagogie Curativă şi Terapie Socială.
Secţiunea de medicină
Şcoala liberă superioară de la Goetheanum

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CUVÂNT ÎNAINTE AL TRADUCĂTORULUI

După multe ezitări şi încercări, suntem acum în măsură să luăm la cunoştinţă – în traducere din limba germană – cele douăsprezece conferinţe ţinute de Rudolf Steiner în anul 1924 la rugămintea primilor pedagogi curativi în devenire – Franz Löffler, Siegfried Pickert und Albrecht Stroschein –, publicate sub titlul: „Cursul de Pedagogie Curativă" (Bibliografie nr. EC 317).

Când utilizăm noţiunea de „conferinţă" ne imaginăm, de obicei, o aulă, un amfiteatru sau ceva asemănător, cu un numeros auditoriu. „Cursul de Pedagogie Curativă" nu conţine, în acest sens, „conferinţe", ci este mai degrabă un atelier în care meşterul împărtăşeşte calfelor şi ucenicilor, în atmosferă intimă, tainele meşteşugului.

Traducătorul a avut posibilitatea să se întreţină în repetate rânduri cu unul dintre „veteranii" Pedagogiei Curative, Siegfried Pickert – în momentul în care a scris «Cuvântul însoţitor …», în vârstă de 99 ani şi în deplină prezenţă spirituală.

Descrierile vivace făcute de acest participant la „Curs" nu pot fi redate în noţiuni de factură intelectual-abstractă – două simţăminte fundamentale rezidau însă în fiecare din aceste descrieri: recunoştinţă şi entuziasm. Recunoştinţă pentru încrederea arătată de Rudolf Steiner faţă de aceşti tineri învăţăcei, şi entuziasm pentru cele încredinţate; un entuziasm fără de care cele încredinţate sunt complet lipsite de valoare – dacă nu de factură intelectual-informativă, cu siguranţă de factură etică.

Ezitările amintite mai sus se referă şi la faptul că textului publicat al „Cursului" îi stau la bază doar parţial stenograme „profesioniste", o parte din acesta fiind reconstituit din memorie, de câţiva din participanţi, imediat după încheierea unei conferinţe. De aceea, unele noţiuni trebuiesc permanent re-căutate în timpul lecturii, plămădite prin activitate lăuntrică neobosită, aşa cum ele sunt căutate permanent de vorbitorul însuşi, dar şi de traducător.

Asupra unui fapt trebuie să existe conştienţă deplină: încredinţarea acestor rezultate ale cercetării spirituale este în sine absolut inedită: Textul conţine, în mare măsură, indicaţii antropologice şi pedagogice care nu pot fi găsite – ca formă şi conţinut – în nici un alt context din vasta lucrare a lui Rudolf Steiner (peste 20 de scrieri, şi ca. 6.000 de conferinţe): de pildă „legea pedagogică fundamentală". El constituie un un "impuls iniţial" – o iniţiere – în cel mai pur sens al cuvântului.

De aceea cursul este un izvor nesecat care, deşi a inspirat în ultimii 70 de ani mai mulţi autori (Walter Holtzapfel, Karl König, Thomas Weiss, Georg von Arnim, ş.a.), oferă în prezent, şi va oferi şi în viitor „materia primă" pentru cei ce-l vor studia: nu pentru a *„şti* mai mult *despre*" copiii cu tulburări de dezvoltare, ci pentru a *„putea face* mai mult *pentru*" aceşti copii.

În acest sens doresc cititoarelor şi cititorilor „Cursului" strădanie rodnică: pe plan intelectual, emoţional şi moral-faptic.

Paşti, 1997
Schloß Hamborn

Dr. C. Paxino

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CUVÂNT ÎNSOŢITOR PENTRU EDIŢIA ROMÂNEASCĂ A CURSULUI DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

„Cu bucurie cordială plină de recunoştinţă salut această traducere. Fie ca ea să fie un adevărat ajutor tuturor celor ce – în prezent şi viitor – vor să se dăruiască unor astfel de impulsuri de viaţă date de Dr. Rudolf Steiner!

Sunt adânc mişcat de faptul că eu, cu excepţia unuia care necesită îngrijire specială, sunt singurul căruia îi mai este îngăduit să rămână pe Pământ, dintre cei care au participat la evenimentul de atunci. A fost un moment sărbătoresc, când noi, la 18.6.1924, din „Lauenstein", în Jena, am putut privi împreună cu Rudolf Steiner spre „Paradis" – pe malul fluviului Saale, unde Goethe a avut inspiraţii esenţiale pentru „Povestea"* sa. Două astfel de motive străluminează încă până în prezent din ea:

„Unul singur nu ajută, ci numai cel ce se uneşte cu mulţi, la vremea potrivită." şi
„Iubirea nu domneşte, ci clădeşte, şi astai mai mult."

Fie ca forţa unor astfel de cuvinte să acţioneze în continuare binecuvântător până în viitorul îndepărtat!

Schloss Hamborn, Noiembrie 1996
Siegfried Pickert
Căminul de seniori „Haus Friedland"

* J. W. v. Goethe „Das Märchen" (cunoscută şi sub titlul: „Povestea despre şarpele verde şi frumoasa floare de crin" – n.tr.)

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA 1

Dornach, 25 iunie 1924

Acum, dragii mei prieteni, avem o serie întreagă de copii care, pe baza unei dezvoltări incomplete, trebuiesc educaţi, respectiv – pe cât posibil, trebuiesc vindecaţi. O parte din aceşti copii îi avem aici, în «Institutul Clinic-Terapeutic» [N.Tr. 1], iar o altă parte îi aveţi D-voastră în «Lauenstein» [N.Tr. 2]. Ceea ce avem de expus aici va fi astfel orientat încât să ducă, pe cât posibil în mod nemijlocit, la aplicarea în practică. Vom fi de asemenea în măsură, prin aceea că D-na. Dr. Wegman [N.Tr. 3] ne va pune la dispoziţie pentru demonstraţii copiii de aici (acest lucru ni-l putem permite între noi), să examinăm câteva cazuri în mod nemijlocit – ad oculos.

Pentru început doresc însă să vorbesc astăzi despre fiinţa unor astfel de copii. Este fără îndoială firesc că fiecare din cei ce vor să educe copii dezvoltaţi imperfect trebuie să posede cunoştinţe profunde prealabile în privinţa practicii educării copiilor normali. Aceasta ar trebui să-şi însuşească fiecare din cei ce vor să educe astfel de copii. Căci trebuie să ne fie limpede faptul că tot ce se poate manifesta la copii imperfect dezvoltaţi, la copii bolnavi, este perceptibil, într-un mod mai intim-subtil şi în cazul vieţii sufleteşti aşa-zise normale – trebuie doar să fii în stare să observi viaţa sufletească normală. S-ar putea spune că, pe undeva, într-un ungher, se află în fiecare om o aşa-zisă abnormitate. De pildă doar aşa ceva ca un fel de uşoară fugă de idei, sau o incapacitate de a plasa cuvintele în vorbire la distanţa potrivită, astfel încât cineva fie că aruncă cuvintele unele peste altele, fie că auditorul poate merge la plimbare între două cuvinte rostite – sau neregularităţi asemănătoare, ce se pot manifesta şi în viaţa volitivă sau afectivă, şi care pot fi recunoscute, cel puţin într-o măsură infimă, la majoritatea oamenilor. Şi vom mai avea de vorbit şi mai târziu câte ceva despre astfel de neregularităţi, întrucât ele trebuie să aibă valabilitate de simptom pentru cel ce vrea să abordeze din punct de vedere educativ sau terapeutic neregularităţile majore. În aceste cazuri trebuie să-ţi poţi face studiile de simptomatologie, aşa cum medicul vorbeşte în cazul bolilor despre simptome, pe baza cărora el recunoaşte bolile, sau despre complexe de simptome, pe baza cărora el poate diagnostica patologicul; dar el nu va confunda niciodată ceea ce rezidă în complexul de simptome cu ceea ce constituie conţinutul substanţial al bolii.

Tot astfel nu trebuie considerat ceea ce se remarcă la viaţa sufletească a copilului imperfect dezvoltat drept altceva decât simptome. Aşa-zisa psihografie nu este nimic altceva decât o simptomatologie. Şi dacă psihiatria nu face nimic altceva decât să descrie manifestările psihice anormale raportate la gândire, simţire şi voinţă, aceasta nu înseamnă mai nimic altceva, decât că ea a făcut progrese în descrierea precisă a complexelor de simptome, dar totodată că ea – nefiind în stare să depăşească această psihografie –, este absolut incapabilă să pătrundă în substanţialitatea bolilor. Trebuie pătruns în substanţialitatea stării patologice, şi pentru aceasta v-ar putea fi de folos o reprezentare pe care vă rog să vi-o însuşiţi.

Să presupunem că am avea aici (v. fig. 1, planşa 1 stânga) corpul fizic al omului, aşa cum îl întâlnim în cazul creşterii copilului preşcolar. Apoi avem aici, într-o oarecare măsură luând fiinţă, ivindu-se din acest corp fizic al omului, viaţa sufletească. Această viaţă sufletească, care ne poate întâmpina sub forma manifestărilor sufletului infantil, poate fi normală sau anormală. În ultimă instanţă nu avem nici un drept să vorbim despre normalitatea sau abnormitatea vieţii sufleteşti a copilului în afară de aceea că ne îndreptăm privirea asupra a ceea ce este „normal" în sensul unei „medii statistice". Nu există nici un alt criteriu în afară de ceea ce are valabilitate generală în cadrul unei comunităţi filistine. Şi dacă această comunitate consideră ceva ca fiind „ca lumea" sau „cum trebuie", atunci viaţa sufletească „anormală" este tot ceea ce în ochii acestor filistini nu corespunde acestei vieţi sufleteşti „normate". Un alt criteriu nu există la urma-urmei. De aceea judecăţile sunt deosebit de confuze atunci când – după constatarea unei abnormităţi –, se începe cu tot felul de practici, în credinţa de a putea ajuta; dar în loc de a ajuta, nu faci nimic altceva decât să elimini o porţie de genialitate. Cu o astfel de judecată nu poţi face nimic, şi primul lucru care ar trebui realizat ar fi ca medicul şi educatorul să refuze astfel de judecăţi: să depăşească afirmaţia că ceva este „cum trebuie" sau „ca lumea" – conform uzualelor obişnuinţe de gândire. Tocmai în acest domeniu este de o necesitate eminentă să nu se facă uz de critică, ci să fie privite lucrurile în sine. Căci despre ce este vorba în cazul omului?

Figura 1 [Notă] (vezi Planşa 1 mai jos)

Să facem acum abstracţie de această viaţă sufletească ce se naşte, oricum doar treptat, şi la care sunt părtaşi uneori educatori extrem de dubioşi; făcând abstracţie de această viaţă sufletească, avem îndărătul corporalităţii un alt spiritual-sufletesc, un spiritual-sufletesc ce descinde din lumile spirituale între concepţie şi naştere. Această viaţă sufletească nu este ceea ce descinde din lumile spiritual-sufleteşti, ci este o altă viaţă sufletească, în primă instanţă invizibilă exterior pentru conştienta terestră. O desenez aici schematic, îndărătul celeilalte (v.

fig. 1, galben). Această viaţă sufletească ce descinde ia în stăpânire corpul, care este clădit conform eredităţii, din succesiunea generaţiilor. Dacă această viaţă sufletească este de o asemenea natură, încât fie că, prin pătrunderea substanţei ficatului, constituie un ficat bolnav, fie că găseşte în corpul fizic şi eteric un element ereditar patologic, şi prin aceasta ia naştere o senzaţie patologică, atunci avem de a face cu o îmbolnăvire. Tot astfel poate fi oricare alt organ sau sistem inclus în mod necorespunzător în ceea ce descinde din cosmosul sufletesc-spiritual. Şi doar atunci când există aici această legătură dintre ceea ce descinde şi ceea ce este moştenit, la constituirea acestui sufletesc-corporal, atunci ia naştere, însă numai ca imagine reflectată, ceea ce constituie viaţa noastră sufletească, observată în mod obişnuit ca gândire, simţire şi voinţă (violet). Gândirea, simţirea şi voinţa, sunt prezente doar ca imagine reflectată, în realitate doar o imagine oglindită, care dispare atunci când adormim. Adevărata viaţă sufletească permanentă este aici, îndărăt, descinde, parcurge vieţi pământeşti repetate, şi sălăşluieşte în organizaţia corporală. În ce fel sălăşluieşte ea în corp?

Să-l considerăm pentru început pe om în raport cu tripartiţia sa: sistem nervos, sistem ritmic, sistem metabolic-motor. Sistemul neuro-senzorial trebuie gândit ca fiind localizat – desigur, schematic, dar ne vom înţelege – în principal în cap: putem vorbi de sistemul capului, atunci când vorbim de sistemul neuro-senzorial; şi acest lucru, în ce-l priveşte pe copil, cu atât mai mult cu cât partea constructivă a sistemului nervos îşi are sediul principal în cap, de unde îşi extinde activitatea asupra întregului organism. Acest sistem, acest sistem neuro-senzorial este localizat în cap, şi este un sistem sintetic.

Este sintetic: ce vreau să exprim prin aceasta? El întruneşte toate activităţile organismului. În cap este conţinut într-o oarecare măsură întregul om. Când se vorbeşte despre activitatea ficatului – şi ar trebui să se vorbească de activitatea hepatică, căci ceea ce văd ca ficat nu este decât procesul hepatic fixat –, această activitate are lor în partea de jos a corpului. Dar fiecărui complex funcţional de acest gen îi corespunde o activitate în cap. Dacă schiţez acest lucru în mod schematic (v. fig. 2, planşa 1 dreapta), lucrurile stau în felul următor: Aici este activitatea ficatului; acestei activităţi îi corespunde o activitate oarecare în capul omului, în creier. Aici, în partea de jos a organismului, ficatul este relativ izolat de celelalte organe – rinichi, stomac etc. În creier confluează toate aceste activităţi – a ficatului, împreună cu toate celelalte activităţi –, astfel încât capul este instanţa supremă care sintetizează tot ceea ce se petrece în organism. Prin această activitate sintetică este indus un proces de deconstrucţie; are loc o eliminare a substanţialului.

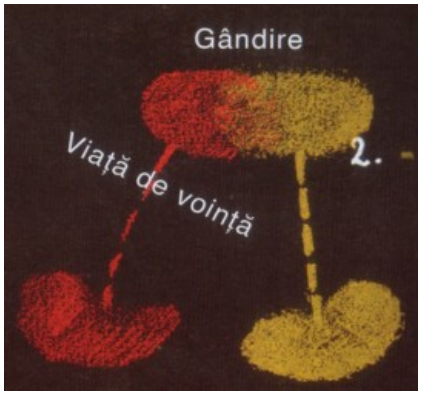

Figura 2

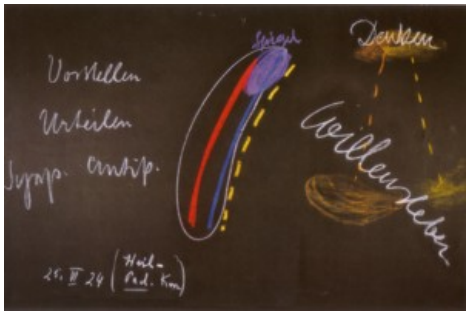
[măreşte imaginea]
Planşa 1

Aşa cum în cap avem un proces de sinteză, în totalitatea restului organismului, în special în sistemul metabolic-motor, avem un proces analitic. Acolo, în contrast cu capul, totul este menţinut disparat, totul este într-o stare disociată. Pe când în cap funcţia renală şi intestinală au loc împreună, în contrast cu aceasta, în restul organismului totul are loc separat, astfel încât putem spune, dacă schiţăm aici în continuare schematic: activitatea ficatului, de pildă, sau a stomacului etc., sunt separate una de cealaltă, pe când în cap ele confluează, totul se întrepătrunde, se sintetizează. Această întrepătrundere – cu eliminare concomitentă a substanţei, ca şi cum ar ploua –, această activitate sintetică stă în principal la baza activităţii de gândire. Pentru ca omul să poată gândi, pentru ca el să se poată manifesta şi acţiona, trebuie ca ceea ce vine din spiritual-sufletesc să fie dotat cu funcţia de sinteză, şi prin aceasta să integreze substanţa ereditară. Prin aceasta se poate vedea în substanţa ereditară integrată sintetic o oglindă. Astfel aveţi următorul fapt: în cap are loc organizarea sintetică la descindere din spiritual sufletesc, şi prin aceasta capul devine o oglindă, în care este reflectată lumea exterioară, fapt ce creează gândirea pe care o observăm în mod obişnuit. Trebuie deci să deosebim între două funcţii de gândire: cea care se află îndărătul perceptibilului, şi care clădeşte creierul – aceasta este cea permanentă –, şi cea care nu este o realitate, ci doar o reflectare, care este estompată tot mereu la adormire, şi care dispare atunci când omul nu gândeşte.

O altă parte a ceea ce descinde din sufletesc-spiritual clădeşte analitic sistemul metabolic-motor, clădeşte organele izolate, care posedă diferite contururi individuale bine definite. Dacă observaţi acum întregul corp cu contururi individuale bine definite, veţi găsi în cadrul său: ficat, plămâni, rinichi, inimă etc., cu care stau în relaţie şi sistemul metabolic-motor. Sistemul ritmic nu-l vedem, iar ceea ce este „umplut" cu substanţă fizică aparţine de sistemul metabolic-motor; cea ce este vizibil la creier aparţine tot de sistemul metabolic-motor. Ceea ce constituie aceste organe individuale construite analitic stă la baza vieţii volitive a omului, la fel cum activitatea sintetică stă la baza gândirii. Astfel viaţa volitivă se întemeiază pe ceea ce există în organism ca organe.

Să facem acum observaţia următoare: să ne gândim la un adult relativ în vârstă; ce s-a petrecut cu acest om adult pe parcursul vieţii sale? A împlinit vârsta de şapte ani, şi-a schimbat dentiţia de lapte cu cea definitivă; a împlinit 14 ani, a atins maturitatea genitală; a împlinit 21 de ani, a ajuns la o consolidare a vieţii sale sufleteşti. Acum trebuie, dacă vrem să înţelegem evoluţia copilului, să deosebim între corpul pe care-l „poartă" omul înainte, sau după schimbarea dentiţiei. Ceea ce în acest proces se exemplifică doar în mod deosebit de evident, are loc în permanenţă. Corpul este „schimbat" an de an; noi eliminăm permanent ceva din corp, există un flux centrifugal permanent, care elimină acest corp; şi aceasta duce la faptul că acest corp este realmente reînnoit la fiecare cca. 7-8 ani.

Această reînnoire este deosebit de importantă în perioada schimbării primei dentiţii, în jurul celui de-al 7-lea an de viaţă. De ce? Corpul pe care-l posedă omul de la naştere până la schimbarea dentiţiei de lapte este, într-o oarecare măsură, doar un model, pe care-l preluăm din exterior, de la părinţi, şi conţine forţele ereditare. La acest corp construiesc şi strămoşii noştri. Noi eliminăm acest corp în decursul primilor şapte ani de viaţă. Ce se petrece aici? Un corp cu totul nou ia naştere; ceea ce omul „poartă" după schimbarea primei dentiţii nu mai este clădit de forţele ereditare, ci este clădit exclusiv din spiritual-sufletescul ce descinde (la naştere), astfel încât omul posedă un corp substanţial ereditar numai până la schimbarea dinţilor; şi el elimină, cu timpul, acest corp moştenit. Omul îşi clădeşte un nou corp din individualitatea sa. Corpul nostru „propriu" îl moştenim în realitate de-abia o dată cu dentiţia definitivă. Numai că lucrurile se petrec în aşa fel încât corpul ereditar este folosit ca model şi, în funcţie de faptul cum viaţa spiritual-sufletească este mai mult sau mai puţin puternică, spiritual-sufletescul va fi mai apt să abordeze în mod mai individual ceea ce există ca model ereditar, sau se subordonează forţelor

ereditare şi, în acest caz, trebuie să-şi modeleze cel de-al doilea corp aşa cum a fost format primul de către părinţi.

Ceea ce este propagat în mod obişnuit ca teorie a eredităţii este un nonsens. Această teorie de uzanţă prelungeşte pur şi simplu legitatea creşterii, valabilă până la dentiţia definitivă, dincolo de această limită, în viaţa de mai târziu. Dar lucrurile stau altfel: forţele ereditare nu sunt valabile decât până la schimbarea dentiţiei de lapte; după aceea, individualitatea îşi ia în posesie şi îşi clădeşte cel de-al doilea corp.

Va trebui să deosebim tocmai în cazul copilului între corpul ereditar şi ceea ce se manifestă în corpul individual ca urmare a (forţelor) corpului ereditar. Acest corp individual, şi numai acesta poate fi numit corpul personalităţii omului, se clădeşte treptat. Şi acum, la vârsta dintre 7 şi 14 ani, are loc munca cea mai asiduă de care este capabilă individualitatea: sau învinge individualitatea forţele eredităţii – şi atunci omul, în perioada de tranziţie la dentiţia permanentă, evidenţiază faptul că s-a eliberat de forţele eredităţii, sau – şi acest fapt poate fi bine remarcat, şi trebuie să-l avem în vedere ca educatori –, individualitatea este învinsă în totalitate de forţele eredităţii, prezente în model. În acest caz, asemănarea ereditară cu părinţii se perpetuează după cel de-al şaptelea an de viaţă. Aceasta depinde de individualitate, şi nu de forţele eredităţii. La fel de puţin cum se poate afirma, – în cazul în care mie, ca pictor, mi se dă un model pe care să-l imit, dar eu modific puternic imaginea modelului, – că pictura mea a fost creată de cel ce mi-a dat modelul, la fel de puţin putem afirma: Ceea ce „purtăm" începând cu cel de-al şaptelea an de viaţă este ceva moştenit. Acest lucru trebuie menţinut ferm în conştienta spirituală, şi trebuie să ştim cât de puternic acţionează individualitatea de la caz la caz.

Omul trece între 7 şi 14 ani printr-un proces de creştere şi devenire care exprimă, cât de pregnant posibil, individualitatea sa, pe care a adus-o prin descinderea din lumea spiritual sufletească. Din acest motiv omul este în această perioadă relativ izolat în raport cu lumea înconjurătoare. Şi tocmai în această perioadă avem posibilitatea de a observa minunata dezvoltare a forţelor individualităţii.

Dar omul ar deveni, dacă în viaţa sa ulterioară s-ar perpetua această fază de dezvoltare, o fiinţă care ar respinge totul, ar deveni insensibil faţă de lumea exterioară. Însă în această perioadă el îşi clădeşte deja cel de-al treilea corp, care iese la iveală o dată cu maturizarea genitală. Acest corp este clădit în strânsă relaţie cu forţele telurice ambiante. Ceea ce duce la relaţia dintre bărbat şi femeie nu este totul: supraevaluarea în această direcţie [N.Tr. 4] este doar o urmare a concepţiilor noastre materialiste. În realitate, toate relaţiile cu lumea înconjurătoare, care se stabilesc concomitent cu maturizarea genitală, sunt de aceeaşi natură: de aceea ar trebui să se vorbească în ultimă instanţă despre o maturizare terestră, şi nu de o maturitate sexuală, iar în cadrul acestei maturizări terestre să se ia în consideraţie maturitatea senzorială şi maturitatea respiratorie, maturizarea genitală fiind şi ea un subdomeniu. Aşa stau lucrurile în realitate. În acest moment omul devine matur-terestru, reia în sine tot ceea ce-i este străin, dobândeşte facultatea de a nu fi insensibil faţă de lumea înconjurătoare. Omul devine impresionabil în raport cu ambientul. Înainte de aceasta el nu este impresionabil pentru celălalt sex, dar totodată nici pentru restul ambientului. Aşadar, în acel moment, omul îşi clădeşte cel de-al treilea corp, care acţionează până la începutul celui de-al treilea deceniu de viaţă.

Ceea ce a descins din lumea spirituală, şi-a găsit deja o finalizare prin schimbarea dentiţiei de lapte, a acţionat până la maturizarea terestră şi până la cca. 21 de ani; s-a manifestat deja în organe, care sunt acum prezente, şi l-a maturizat pe om – individual-terestru. Dacă acum se manifestă o abnormitate a vieţii sufleteşti, care se reflectă conform construcţiei organelor – ce este condiţionată de întregul proces de dezvoltare –, atunci este realmente prezentă, fireşte, o abnormitate sufletească. Dacă însă apare o abnormitate în ficat sau într-un alt organ după ce omul a împlinit vârsta de 21 de ani, acest organ este deja atât de emancipat şi autonom, încât sufletescul voinţei se poate menţine independent de el. Aceasta poate fi cazul cu atât mai puţin, cu cât avansăm mai mult retrograd în vârsta copilului. La omul adult, întrucât organele au deja o anumită orientare, viaţa sufletească este relativ autonomă, iar o afecţiune organică nu acţionează atât de puternic asupra vieţii sufleteşti, ci poate fi tratată ca atare: ca afecţiune organică. La copil acţionează încă totul în ansamblu: un organ afectat acţionează încă până în viaţa sufletească, chiar foarte puternic.

Bolile actuale, diagnosticate în mod obişnuit în cadrul patologiei actuale, sunt bolile mai grosiere. Bolile mai subtile nu sunt real-accesibile histologiei, ele îşi au sediul în componenta lichidă care impregnează, de pildă, ficatul, în dinamica lichidului, sau chiar în dinamica elementului gazos, care impregnează ficatul. Chiar şi calorizarea [N.Tr. 5] unui astfel de organ este de o deosebită importanţă pen-tru viaţa sufletească.

În organismul copilului avem deci, atunci când este vorba de un defect al voinţei, să ne punem întrebarea: Cu care organ, cu ce deficienţă organică stă un astfel de defect volitiv în relaţie? Aceasta este întrebarea mai importantă.

Defectul de gândire nu este de o asemenea enormă importanţă. Marea majoritate a defectelor sunt, de fapt, defecte volitive, căci chiar şi atunci când aveţi un defect de gândire, trebuie să cercetaţi în ce măsură acest defect de gândire este un defect de voinţă. Căci, atunci când gândiţi prea repede sau prea lent, gândurile pot fi în sine corecte, şi nu este vorba decât de faptul că voinţa, care acţionează în relaţionarea reciprocă a gândurilor, are un defect. Trebuie cercetat în ce măsură este implicată aici voinţa. Un defect de gândire propriu-zis poate fi constatat doar atunci când, independent de voinţă, apar deformări ale gândurilor – iluzii senzoriale. În cadrul relaţionării cu lumea exterioară, ele se manifestă în adâncurile subconştientului; în acest caz este dereglată însăşi imaginea reprezentării – sau atunci când avem ceva de genul ideilor fixe, care, prin aceea că sunt idei fixe, sunt excluse din voinţă. Asupra unui lucru trebuie îndreptată atenţia în primul rând: dacă este vorba de un defect de voinţă, sau avem a face cu un defect de gândire. Defectele mentale aparţin deja de domeniul tratamentului special. În cadrul tratamentului copiilor insuficient dezvoltaţi avem de a face în majoritatea cazurilor cu defecte volitive.

Acum veţi gândi, desigur, ce rol joacă întreaga fiinţă a omului în evoluţia sa. Veţi putea aprecia acest lucru pe baza a ceea ce a fost expus în legătură cu această evoluţie. Luaţi doar primii şapte ani de viaţă; aici pot exista defecte ereditare; pentru această perioadă se iau în consideraţie în principal defecte ereditare. Dar un astfel de defect ereditar nu trebuie privit în modul sinistru, practicat în cadrul ştiinţei actuale; defectul ereditar nu ne este dat prin hazard, ci ne este dat ca o necesitate karmică. Noi ne alegem corpul care este defect de-a lungul generaţiilor, şi aceasta din motivul ignoranţei noastre, ce-i drept, în lumea spirituală. În cazul forţelor ereditare defectuoase a preexistat o necunoaştere a organizaţiei umane, încă înainte de concepţie. Este necesar, înainte de a descinde pe Pământ, să se cunoască în mod foarte precis organismul uman; altfel nu este posibilă includerea corectă în acest organism în primii şapte ani, şi transformarea sa. Şi cunoştinţele pe care le dobândeşte omul între moarte şi o nouă naştere, în ce priveşte organizarea lăuntrică a organismului, sunt incomparabil mai mari decât picătura de cunoştinţe pe care le dobândeşte de la exterior fiziologia sau histologia. Acestea nu constituie în realitate decât un nimic. Dar această cunoaştere, pe care o avem în lumea spirituală, şi care descinde şi se scufundă în corp, şi prin faptul că se scufundă este uitată, această cunoaştere nu se orientează prin simţuri către lumea exterioară. Această cunoaştere este incomensurabilă, dar este împiedicată atunci când, într-o viaţă pământească, noi nu dezvoltăm interes pentru lumea ce ne înconjoară, sau dacă suntem împiedicaţi să dezvoltăm acest interes. Imaginaţi-vă că o anumită epocă de civilizaţie îi ţine pe oameni în încăperi închise, de dimineaţă până seara, astfel încât ei nu pot avea interes pentru lumea exterioară. Cum acţionează o astfel de civilizaţie? Ea exclude cunoaşterea de către om a lumii exterioare. Iar atunci când un om trece prin moarte în această stare de izolare, şi prin aceasta duce în lumea spirituală puţine cunoştinţe prealabile pentru ca în această lume spirituală, în care este conţinut totul, să poată cunoaşte organismul uman, şi să-şi asimileze această cunoaştere, el vine, atunci când descinde pe Pământ, cu o cunoaştere diminuată, faţă de cea a unui om

care şi-a dobândit o privire deschisă pentru lumea sa înconjurătoare.

Un alt secret este următorul: ieşiţi în lume şi credeţi că a umbla, de pildă, o zi prin lume, este de importanţă minoră. Acest lucru este într-adevăr de importanţă minoră pentru conştienta obişnuită, dar nu pentru ceea ce clădeşte subconştientul în cadrul conştienţei habituale; căci dacă mergeţi doar o zi prin lume, şi o priviţi mai atent, mai exact, aceasta este deja condiţia prealabilă pentru cunoaşterea interiorului omului. Lumea exterioară din cadrul vieţii pământeşti este lume lăuntrică spirituală în existenţa de după moarte. Şi vom mai vorbi despre ceea ce provoacă civilizaţia noastră, şi de ce avem de a face cu copii subdotaţi. Acei oameni, care trăiesc astăzi izolaţi de lumea exterioară, vor reveni cu toţii, cândva, în necunoaşterea organismului uman, şi îşi vor alege generaţia premergătoare care, altfel, ar rămâne sterilă. Tocmai acei oameni vor fi aleşi, care să poată livra corpuri deficiente, pe când cei care ar putea livra corpuri sănătoase, vor rămâne sterili. Este realmente dependent de întreaga evoluţie a unei epoci felul în care se clădeşte o generaţie la descinderea pe Pământ. Şi atunci când examinăm un copil, trebuie să vedem ce trăieşte în el din viaţa pământească precedentă. Trebuie înţeles copilul, de ce îşi alege organe care, din punct de vedere ereditar, sunt afectate, şi de ce se include, printr-o personalitate imperfect dezvoltată, în acest corp, pe care-l prelucrează.

Reprezentaţi-vă ce posibilităţi există pentru copil până la schimbarea primei dentiţii prin aceea că, ceea ce descinde nu-şi găseşte corelatul adecvat în corpul ereditar. Există, de pildă, posibilitatea ca un copil să dispună de un model bun, bine dezvoltat în ficat. Deoarece însă individualitatea nu este capabilă să înţeleagă ce se află în acest ficat, acest organ va fi imitat în a doua epocă septenală în mod imperfect, iar prin aceasta ia naştere un defect volitiv însemnat. Tocmai într-un asemenea caz: imitarea imperfectă – descrisă mai sus – a ficatului-model, ia naştere un defect de voinţă, care se manifestă prin aceea că copilul voieşte, dar nu realizează efectiv trecerea la executarea a ceea ce voieşte: voinţa se împotmoleşte în gând. Copilul începe să vrea altceva, şi când începe să vrea, voinţa se împotmoleşte, se înţepeneşte. Căci dificultatea rezidă în faptul că ficatul nu este doar ceea ce descrie fiziologia actuală, ci el este, în modul cel mai eminent, acel organ care îi conferă omului curajul de a transforma o activitate gândită într-una realmente executată. Deci, în cazul în care eu sunt astfel organizat ca om, încât atunci când un tramvai circulă, şi eu ştiu că trebuie să ajung la Basel, sunt chiar în staţie, dar în ultimul moment nu pot urca în vagon, ceva vrea să mă reţină, astfel încât nu reuşesc să mă urc în tramvai! Aşa ceva se dezvăluie uneori într-un mod ciudat, când se iveşte o blocare a voinţei. Când însă se manifestă aşa ceva, avem întotdeauna a face cu un subtil defect al ficatului. Ficatul mijloceşte întotdeauna transformarea ideilor propuse în acţiunile executate de membre. Tot astfel, fiecare organ este responsabil cu mijlocirea unei oarecare activităţi.

Mi s-a adus la cunoştinţă că un tânăr suferea într-adevăr de această boală: atunci când se afla în apropierea unui vagon de tramvai, se oprea subit şi nu se urca. Nimeni nu ştia de ce el nu se urca; nici el nu ştia de ce. Rămânea pur şi simplu pironit locului; voinţa se inhiba. Despre ce este vorba aici? Este un lucru foarte complicat. Tatăl tânărului în cauză, care era filozof, a împărţit într-un mod foarte ciudat facultăţile sufleteşti în: reprezentare, judecată, şi în forţele simpatiei şi antipatiei, dar nu enumera printre facultăţile sufleteşti voinţa. Voinţa era exclusă din enumerarea facultăţilor sufleteşti; el nu pomenea voinţa atunci când enumera forţele sufleteşti. Filosoful în cauză voia să fie sincer şi să redea numai ceea ce-i era prezent în conştienţă. Şi el a împins lucrurile până într-acolo, încât acest fapt, de a nu avea o reprezentare a voinţei, i-a devenit ceva ca o a doua natură. Acestui filosof, ajuns la o vârstă destul de înaintată, i se născu un fiu. El, tatăl, prin permanenta ne-gândire a voinţei, semănase în ficat predispoziţia de a nu traduce intenţiile subiective în faptă. Acest lucru s-a manifestat la copil sub formă de boală. Şi aici puteţi înţelege de ce individualitatea acestui fiu l-a ales tocmai pe acest tată: pentru că ea nu era în stare să stabilească o relaţie cu organizarea lăuntrică a ficatului. Această individualitate şi-a ales o constituţie în care nu a trebuit să se căznească în prelucrarea ficatului: căci ficatului îi lipsea tocmai această funcţie, pe care individualitatea în cauză nu şi-o adusese la descindere. Astfel puteţi vedea că trebuie privit într-un mod cu totul particular şi în karma, dacă vrem să înţelegem copilul.

Aceasta am vrut să vă spun astăzi; vom continua mâine, la aceeaşi oră.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 2-A

Dornach, 26 iunie 1924

Cu intenţia de a încerca să elaborăm aceste lucruri, ca să zic aşa, din temelie, pentru a ne putea dedica apoi practicii, v-am atras ieri atenţia asupra faptului că viaţa sufletească obişnuită de suprafaţă nu poate fi concepută decât ca un complex de simptome. Dacă vrem să ajungem la realitatea faptică ce stă la baza unei anumite aşa-zise boli mintale, sau debilităţi mintale a unui copil, vedem că toate concepţiile spirituale actuale se mărginesc la descrierea vieţii sufleteşti superficiale, fără a putea face tranziţia la domeniile unde este activă adevărata viaţă sufletească, aşa cum am putut vedea ieri. Dar aici nu poate fi vorba de comportamentul faţă de bolnavii mintali adulţi, – la care se adaugă faptul că în orice formă de comportament există ceva problematic. Dar ceea ce este posibil să se facă în cazul copiilor, aceasta trebuie să ne fie prezent în suflet în aceste ore. În ce redusă măsură ne poate fi utilă observarea vieţii sufleteşti superficiale – «superficial» înţeles aici nu în sens peiorativ, ci doar în sens spaţial –, în ce măsură această viaţă sufletească superficială nu poate decât induce în eroare, voi încerca să vă demonstrez în această introducere, printr-un exemplu cras, care poate prezenta o deosebită importanţă tocmai pentru sarcina pe care v-aţi ales-o dvs.

La ora actuală există un oarecare fost procuror pe nume *Wulffen* [Nota 1]. El s-a ocupat – din punctul de vedere al psiho-criminologiei – cu tot felul de anomalii mintale, şi a produs în acest domeniu o serie de tomuri groase. Cum ajunge o astfel de persoană, care nu porneşte originar de la medicină, să facă astfel de consideraţii? În funcţia sa de procuror, Wulffen a făcut cunoştinţă cu un vast domeniu al vieţii sufleteşti anormale; la o vârstă mai înaintată, el s-a apucat să ia la cunoştinţă diverse probleme medicale, şi combină apoi ceea ce a perceput în viaţa profesională, cu ceea ce şi-a însuşit mai târziu prin diverse lecturi, dezvoltând din aceasta o teorie, care trebuie să ia naştere, pur şi simplu, dat fiind condiţiile aşa-zise ştiinţifice actuale. Căci, sau acestea din urmă sunt luate în serios, şi atunci rezultă din ele în mod necesar aşa ceva, ca în cazul lui Wulffen, sau nu sunt luate în serios, şi atunci se iveşte necesitatea imperioasă de a recurge la punctul de vedere al antroposofiei. O cale reală de mijloc este, întotdeauna, un compromis foarte dubios.

Acest procuror Wulffen a ţinut recent o conferinţă în Zürich, şi anume în domeniul psiho-criminologic, în care a vorbit despre viaţa sufletească anormală – psiho-patologie. Este important să aruncăm o privire asupra acestui fapt, căci Dvs. sunteţi expuşi în orice moment unor astfel de lucruri. Dacă cugetaţi astăzi la ceea ce aţi învăţat când aţi luat în mână o lucrare ştiinţifică, o lucrare oarecare, provenită din modul de gândire ştiinţific actual, veţi găsi la tot pasul mostrele de gândire şi mentalitatea, care-şi găseşte expresia doar într-un mod deosebit de radical la acest procuror, astfel încât trebuie ştiut unde duce în mod necesar, tocmai în domeniul psiho-patologiei, ştiinţa actuală. Înainte de a vă citi articolul din ziar [N.Tr. 6], vă atrag atenţia că Wulffen rămâne în continuare o capacitate considerabil mai însemnată, că el are oricum mai multă dreptate decât jurnalistul care relatează despre această conferinţă. Jurnalistul nu poate decât să-şi bată joc de Wulffen, pentru că el, slavă domnului, are de partea sa publicul, împotriva psihiatriei şi psiho-criminologiei. Desigur, în acest caz tonul în care este scris articolul nu trebuie să însemne pentru Dvs. nimic, deoarece jurnalistul este, cu toate acestea, în raport cu Wulffen, cel mult mai puţin capabil, el nu poate decât să-şi bată joc, dar nu are nici cea mai mică bănuială că batjocura lui se referă la ştiinţa actuală, şi nu la Wulffen. Căci, în realitate, ştiinţa pe care o reprezintă Wulffen, şi din care el se adapă, ar trebui, dacă vrea să fie integră şi sinceră, să se prezinte pretutindeni în această formă. Dar acum să lăsăm să ne treacă prin faţa sufletului acest articol din ziar, căci el ne priveşte pe noi. Titlul articolului este: «Schiller [N.Tr. 7] sub ocularul psihanalizei procurorului». De fapt ar trebui să se numească: «Friedrich Schiller considerat de psihanaliza psihologiei şi psihopedagogiei actuale».

«Fritz Schiller, fără avere, de origină suabă, cândva profesor în Jena şi autor a diverse piese revoluţionare, a fost adus în faţa tribunalului vinerea trecută, la 29 februarie 1924, de către procurorul din Dresda, dr. E. W. Wulffen, bine-cunoscut şi mult-apreciat nu numai în cercurile de specialitate. Într-o pledoarie strălucită, procurorul a obţinut în faţa numerosului auditoriu al Asociaţiei Juriştilor din Zürich un succes cu atât mai incontestabil, cu cât acuzatul, din cauză de deces, nu a putut lua parte la proces şi, probabil, doar cu o mână invizibilă, a arătat în direcţia a ceea ce ea scrisese în timpul vieţii.

Dl. procuror Wulffen procedă la rândul său cu un expozeu bine asamblat, dovezile fură prezentate într-un mod incontestabil; chiar şi corespondenţa privată a acuzatului a fost confiscată, vreau să spun citită, de către procuror şi, ce să vezi? sub asistenţa dr. Wulffen s-au deschis ochii auditoriului: dragostea poporului şi a tineretului nostru faţă de Schiller este dezvăluită în adevăratele ei rădăcini hidoase: Schiller a devenit popular datorită cruzimii sale înnăscute, care-l predispune la orgii în măreţia sumbră a groaznicului, şi-l mână să scrie balade precum «Pruncucigaşa», «Cocorii lui Ibykus», «Scufundătorul», «Mănuşa», «În căutarea ciocanului», în care, de pildă, în cuvintele batjocoritoare: «L-am lichidat! Contele îşi va lăuda slujitorii!», iese concludent la iveală cruzimea lui Schiller, hrănită din lupta sa cu propriul corp debil. Şi tragediile lui Schiller, care trezesc în auditoriu milă şi înfiorare, de ce sunt ele atât de apreciate? Pentru că ele apelează la calităţi criminale latente ale publicului şi fac posibilă refularea inofensivă a instinctelor periculoase.

Toate aceste afirmaţii sunt făcute de către dl. procuror Wulffen care, în final, se confesează a fi un convins admirator al lui Schiller; el încheie chiar cu epilogul lui Goethe [N.Tr. 8] la poemul «Clopotul»: «Domnul să ne păzească de prieteni!»

Desigur, dl. procuror îi acordă lui Schiller, în ciuda dovezilor zdrobitoare, circumstanţe atenuante: simţământul său de libertate, care, prin oprimarea prematură şi, cu siguranţă, în relaţie cu un complex de inferioritate, izbucneşte timpuriu în «Hoţii», şi care se sublimează treptat pentru ca, în final, în «Tell», să apologizeze o revoluţie pe tărâmul ordinii. De altfel, relaţia lui Schiller cu Binele şi Răul ar fi fost stabilită doar pe criterii estetice şi, precum s-a pomenit deja, arterele nutritive ale poeziei lui Schiller sunt dezvăluite şi definite rapid de către dl. dr. Wulffen: cruzime şi impuls nestăvilit de libertate. Lupta cu aceste impulsuri lăuntrice, pe care le-a „sublimat" în poezie, l-ar fi dus pe Schiller la perfecţiune.» Aici aveţi complexul de inferioritate: desigur, în copilărie...

Nu-i aşa, un lucru trebuie să fie limpede: ce ar lua naştere dacă ştiinţa actuală s-ar transfera în pedagogie, iar pedagogii, conform acestei ştiinţe, ar preda în aceste şcoli, în care ar fi prezent un Schiller. Acest lucru trebuie avut în vedere cu toată luciditatea posibilă.

Rezumaţi acum cele expuse de mine ieri, şi veţi vedea că, după cum spuneam, tot aşa cum în cazul altor boli, tocmai pe baza altor simptome orientative, se poate trage o concluzie asupra stării de fapt, la fel este posibil, ca din ceea ce reprezintă viaţa sufletească: gândire, simţire şi voinţă, să se stabilească relaţii, respectiv să se tragă concluzii asupra stării de fapt. Şi am văzut, cu ajutorul exemplului ficatului, cum adevărata origine a unei anomalii sufleteşti, şi anume că bolnavul în cauză nu poate trece de la intenţia de a face ceva, la faptă, trebuie căutată într-o anomalie mai subtilă a ficatului şi că, luând această abnormitate ca punct de plecare, se poate aplica un tratament atât în sens educativ-pedagogic, cât şi în sens terapeutic.

Acum trebuie, înainte de a ne dedica amănuntelor practice, să aruncăm din nou o privire asupra vieţii sufleteşti a copilului. Am văzut că, pe de o parte, corpul constituie în primii şapte ani un model, după care individualitatea îşi elaborează cel de-al doilea corp, care asigură funcţiile în perioada dintre schimbarea primei dentiţii şi maturitatea genitală. Atunci când individualitatea este mai puternică decât ceea ce este prezent în dotarea ereditară, copilul va învinge în cursul perioadei schimbării primei dentiţii, mai mult sau mai puţin, această dotare ereditară, şi se va manifesta ca individualitate şi exterior-corporal, în întreaga sa configuraţie sufletească. Dacă individualitatea copilului este mai slabă, ea va fi oprimată de dotarea ereditară: ea va prelucra modelul de aşa manieră încât va lua naştere o copie corporală-vizibilă fidelă a modelului. În acest caz se va putea vorbi de daruri moştenite în adevăratul înţeles al cuvântului. Căci între schimbarea primei dentiţii şi maturitatea genitală totul este prezent aşa cum se dezvoltă din individualitate. Aptitudinile moştenite se manifestă în mod deosebit de evident atunci când individualitatea a fost prea slabă pentru ca să le învingă, pentru a lucra karmic, în propriul sens. De aceea adevăratul impuls karmic este dominat de bagajul ereditar.

Dar, dragii mei prieteni, concomitent trebuie să considerăm, în sensul unei simptomatologii generale, felul în care se comportă gândirea în raport cu dezvoltarea voinţei la copil. Aţi văzut ieri deja, în ce măsură aceste lucruri nu pot fi considerate decât ca o simptomatologie. Aţi văzut că gândirii, aşa cum se manifestă ea în cadrul vieţii sufleteşti superficiale, îi corespunde o activitate sintetică ce stă la baza formării şi structurării, organizării creierului, şi că expresiei voinţei îi stă la bază o activitate analitică, o activitate de diferenţiere, care fundamentează organele omului metabolic-motor.

Să privim acum, pentru început, gândirea, cu activitatea sintetică a creierului, care-i stă la bază. Trebuie să ne fie limpede ce sunt gândurile în realitate. Căci gânduri „intră" mereu, treptat, în organismul copilului. Şi adultul are ceea ce poate gândi un om în general, mai mult sau mai puţin fragmentar, în ambient. Cineva are un conţinut mai bogat de gânduri, altcineva un conţinut mai precar. Dar ce sunt gândurile în realitate? Concepţia actuală, care duce decadent în mod consecvent la wulffenianism, vede în gânduri ceva care se dezvoltă, în mod treptat în om. Şi atunci când omul ajunge să aibă astfel de gânduri care au valoare în lume, se afirmă că el a dezvoltat aceste gânduri din sine-însuşi. Dar, dacă-l examinăm realmente pe om pe baza concepţiei antroposofice, nu vom descoperi la el, în nici un caz, ceva din care să se nască gândurile. Toate cercetările care au ca scop descoperirea a ceva din care să provină gândurile se aseamănă – sub aspect spiritual-ştiinţific – cu situaţia în care cineva ar primi în fiecare dimineaţă, de undeva, o oală plină cu lapte (v. fig. 3, planşa 2 dreapta), şi într-o bună zi ar începe, din mare deşteptăciune, să cugete, în ce fel lutul, din care este făcută oala, produce în fiecare dimineaţă laptele. În lutul din care este făcută oala nu va fi găsit niciodată ceva din care ar putea proveni laptele. Dar să ne închipuim că o servantă sau, să zicem mai bine, o guvernantă, ridicată la rangul unei moderne stăpâne a casei (chiar dacă acest lucru este aproape imposibil, nu-i aşa?), cineva care poate nu a perceput niciodată în ce fel ajunge laptele în oală: o astfel de persoană, care ar putea cugeta asupra faptului că laptele izvorăşte din lut, asupra felului în care se petrece acest lucru, va fi considerată ca fiind fără minte. Într-adevăr, aceasta este o ipoteză care se conduce singură *ad absurdum*, dacă s-ar face o astfel de presupunere în legătură cu oala de lapte. Ştiinţa care se ocupă cu gândirea ajunge la această ipoteză. Atât de lipsită de minte, neîndoielnic, este această ştiinţă! Căci dacă se cercetează cu toate mijloacele pe care le oferă ştiinţa spirituală, şi despre care aceasta vorbeşte de mai bine de douăzeci de ani, dacă se cercetează cu toate aceste mijloace, se ajunge la concluzia că în organizaţia omului nu există nimic, dar absolut nimic, care să poată produce gânduri. Aşa ceva nu există, pur şi simplu. Aşa cum laptele trebuie turnat în oală, pentru a fi în ea, tot aşa trebuie să vină gândurile în om, pentru a fi în el.

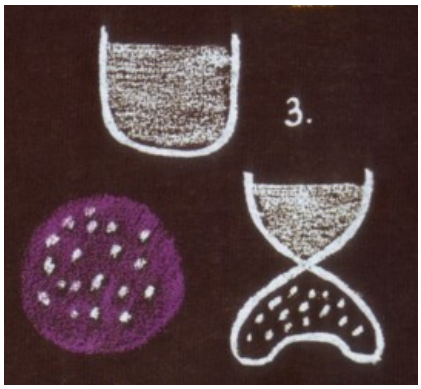

Figura 3

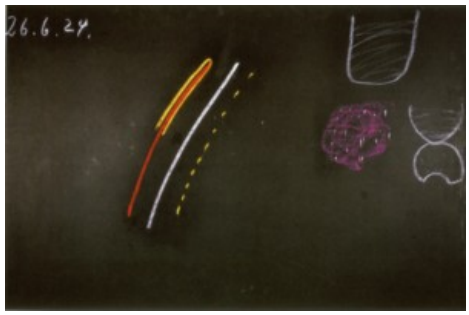

[măreşte imaginea]

Planşa 2

Şi de unde vin ele, în viaţa pe care o considerăm în primă instanţă, dintre naştere şi moarte? Unde sunt ele? Aşa cum se poate cerceta proveniența laptelui, tot astfel trebuie să găsiţi şi unde se află gândurile. Unde sunt aceste gânduri? Vedeţi, noi suntem înconjuraţi de lumea fizică. Dar şi de lumea eterică, din care este extras, nemijlocit, înainte de a descinde la încarnarea noastră fizică, corpul eteric. Corpul eteric al omului este luat din eterul universal general, care este prezent pretutindeni. Acest eter universal, dragii mei prieteni, este în realitate purtătorul gândurilor. Acest eter universal, avut de toţi în comun, este purtătorul gândurilor, în el sunt conţinute gândurile, acolo sunt gândurile vii, despre care v-am vorbit mereu, şi în conferinţe antroposofice am arătat că omul este părtaşul lor în viaţa preterestră, înainte ca el să descindă pe Pământ. Tot ce există ca astfel de gânduri se află într-o formă vie în eterul universal, şi nu este extras niciodată în viaţa dintre naştere şi moarte: niciodată. Tot ce conţine omul ca o provizie de gânduri vii, primeşte el în clipa în care descinde din lumea spirituală, deci atunci când îşi părăseşte propriul element viu de gânduri, când descinde şi îşi formează propriul corp eteric. În acest corp eteric sunt încă gândurile vii, în ceea ce formează şi organizează omul.

Dacă refac schema de ieri (v. fig. 4, planşa 2 stânga), vedeţi aici omul cu viaţa sufletească simptomatică: gândire, simţire, voinţă, iar îndărătul acesteia avem viaţa sufletească, adevărata viaţă sufletească; şi astfel avem o parte a vieţii sufleteşti reale în gânduri. Iar aceste gânduri, pe care le extragem din eterul universal general, ne formează în primă instanţă creierul şi, într-un sens mai larg, sistemul nostru neuro-senzorial. Aceasta este gândirea vie, ea ne creează creierul ca organ deconstructiv, ca organ care, într-o oarecare măsură, prelucrează materia în felul următor.

Figura 4

Dacă privim în jurul nostru, acolo se află substanţa pământescului, în diferitele ei procese şi moduri de acţiune. Aceste procese, care trăiesc în natură, sunt deconstruite treptat prin activitatea gândirii vii, astfel încât, în permanenţă, aici (v. fig. 4) se deconstruieşte. Aceasta înseamnă că procesele naturale sunt stopate. Aşadar, în creier are loc începutul stopării proceselor naturale, şi materia se sedimentează permanent în excreţie. Materia care este eliminată, care este deci materie excretată şi devenită inutilizabilă, constituie nervii. Şi aceşti nervi, prin faptul că sunt prelucraţi în acest mod de gândirea vie, sunt dotaţi, prin aceea că sunt deconstruiţi permanent, cu o facultate care este foarte asemănătoare celei a unei oglinzi. Prin aceasta ei sunt dotaţi cu facultatea de a oglindi în sine gândurile din eterul ambiant, şi prin aceasta ia naştere gândirea subiectivă, gândirea superficială (de suprafaţă), care constă doar din imagini oglindite, pe care le purtăm în noi între naştere şi moarte. Prin aceea că purtăm în noi gândirea vie activă, devenim apţi să opunem lumii sistemul nostru senzorial-nervos, să concepem în imagini oglindite impresiile care trăiesc în eterul ambiant, şi să le proiectăm în conştienta noastră. Astfel încât această gândire şi reprezentare a vieţii sufleteşti de suprafaţă nu este nimic altceva decât reflectarea gândurilor care trăiesc în eterul universal.

Dar, dacă vă comparaţi pe sine cu propria imagine din oglindă, veţi ajunge la concluzia că sunteţi altceva decât imaginea oglindită. Tot astfel puteţi compara gândurile cu imaginile lor oglindite, şi veţi obţine gândirea moartă, aşa cum imaginea Dvs. oglindită este moartă în raport cu Dvs., care staţi viu în faţa oglinzii. Un gând deformat, ilogic, iraţional nu poate exista niciodată în eterul universal. Dar gândurile pe care le conţine gândirea obişnuită, de suprafaţă, sunt doar oglindirile gândurilor din eterul universal. De unde poate proveni un gând iraţional, deformat? Din aceea că oglinda, tot ce a luat naştere la formarea creierului, nu este în regulă. Aşadar este vorba de a regăsi în mod just calea de la gândul deformat la ceea ce acţionează în realitate în sistemul neuro-senzorial, la ceea ce şi-a creat omul din adevărata viaţă a gândirii vii. Din aceasta rezultă că trebuie să fim deplin conştienţi de următorul fapt: la conţinutul gândului propriu-zis, la gândurile reale, noi nu avem nicidecum acces, căci ele sunt prezente în eterul universal în forma lor perfectă.

Deci va trebui să încercăm tot ce este posibil, pentru ca cel ce ne-a fost încredinţat spre creştere şi educare să găsească calea de acces la acest eter universal. Acest lucru nu-l vom realiza niciodată dacă nu suntem pătrunşi, ca educatori, de simţământul că vitalitatea gândurilor, care domneşte în justeţe absolută, este conţinută în eterul universal. Fără a avea această atitudine cosmic-religioasă nu vom avansa niciodată până acolo încât să dezvoltăm atitudinea justă faţă de copil. Şi tocmai această atitudine este decisivă; şi vă voi demonstra de ce tocmai de această atitudine depinde totul.

Ce acţionează asupra copilului, ce este în copil, atunci când el ajunge să gândească gânduri deformate, şi ce acţionează într-un asemenea caz, din educator, asupra copilului? Din cele expuse de mine puteţi înţelege că atunci când apar astfel de fenomene, corpul eteric nu a fost format în mod adecvat. Când omul vine, descinzând din existenţa preterestră, în eterul universal sunt doar gânduri juste, corecte, dar aceste gânduri trebuiesc să fie însuşite de cel ce se înveşmântează în corpul său eteric.

Să ne întoarcem acum la oala noastră de lapte. Despre lapte nu putem spune că este format, în cine-ştie-ce fel, în mod inadecvat: laptele ia forma ce-i este dată de înveliş, în cazul nostru de oală. Dacă avem un vas construit ca lumea, laptele este plasat în mod adecvat. Acum să ne imaginăm că unui om sucit, realmente sucit, îi dă prin cap ideea de a construi un vas în acest fel (v. fig. 3): şi acum el toarnă laptele în acest vas, dar laptele nu poate ajunge în interiorul vasului. Iar acum el socoteşte, şi când calculează volumul, adaugă la întreg partea de jos. Acesta este cazul cel mai extrem. Este posibil ca vasul să fie construit nepriceput în toate direcţiile. Se poate, de pildă, ca vasul să se răstoarne, încât din treizeci de zile ale unei luni, fiindcă fundul a fost construit cu neîndemânare, laptele să se verse – să zicem – douăzeci şi şapte de zile. Este vorba aşadar de faptul că laptele va fi în vas aşa cum este vasul. Corpul eteric cu întreaga sa vitalitate este în om, aşa cum vine acest om din existenţa preterestră, cu karma sa, şi cum îşi poate asimila el acest corp eteric. De acest lucru trebuie să fim deplin conştienţi.

Şi nu este chiar imposibil ca omul să ajungă aici, prin karma sa, cu ceva care nu este tocmai neasemănător acestui vas. Dacă el vine, de pildă, astfel, încât, – conform karmei sale –, nu poate pătrunde integral sistemul metabolic-motor, atunci acest sistem va fi întreţinut în mod insuficient de corpul eteric, şi omul şi-a dezvoltat în mod adecvat corpul său eteric în regiunea capului, dar l-a dezvoltat insuficient în regiunea inferioară a corpului şi în cea a membrelor. Corpul eteric este lipsit în aceste locuri de gândurile formatoare. Astfel încât ceva trebuie să ne fie limpede, înainte de toate: în cazul multor copii subdotaţi sufleteşte avem de a face cu un corp eteric imperfect dezvoltat. Şi trebuie să ne întrebăm: ce acţionează asupra unui corp eteric în perioada de dezvoltare a copiilor, ce acţionează asupra unui corp eteric?

Aici ne întâlnim cu o lege pedagogică, care este valabilă pentru întreaga pedagogie, şi anume: în lume acţionează asupra unui domeniu – indiferent de provenienţa lui –, domeniul imediat superior. Şi un domeniu se poate dezvolta numai prin aceea că asupra lui acţionează domeniul imediat superior. Asupra dezvoltării corpului fizic poate acţiona doar ceea ce trăieşte în corpul eteric. Asupra dezvoltării corpului eteric poate acţiona numai ce trăieşte în corpul astral. Asupra dezvoltării unui corp astral poate acţiona doar ceea ce trăieşte în eu. Şi asupra unui eu poate acţiona numai ceea ce trăieşte în sinea spirituală. Aş putea continua şi dincolo de sinea spirituală, dar aceasta ar însemna să intrăm în domeniul învăţăturii esoterice.

Ce înseamnă aceasta? Dacă vă daţi seama că într-un copil corpul eteric este atrofiat într-un fel oarecare, trebuie să vă modelaţi propriul corp astral în aşa fel încât el să poată acţiona corector asupra corpului eteric al copilului. Astfel încât, în contextul schemei pedagogice, putem afirma următoarele:

Copil:	corp fizic	*Educator*:	corp eteric
	corp eteric		corp astral
	corp astral		eu
	eu		sinea spirituală

Propriul corp eteric al educatorului trebuie – şi acest lucru trebuie să se petreacă prin formarea în seminar –, să poată acţiona asupra corpului fizic al copilului. Propriul corp astral al educatorului trebuie să poată acţiona asupra corpului eteric al copilului. Propriul eu al educatorului trebuie să poată acţiona asupra corpului astral al copilului. Şi acum poate că vă veţi înfiora lăuntric, căci aici stă sinea spirituală a educatorului, despre care veţi crede că nu este dezvoltată. Ea trebuie să acţioneze asupra eului copilului. Dar legea este aşa cum am enunţat-o. Şi vă voi arăta, în ce măsură, realmente, nu numai în educatorul ideal, ci şi în cel mai imperfect educator, sinea spirituală a educatorului, de care acesta nu este deloc conştient, acţionează asupra eului copilului. Fiinţa educaţiei este învăluită într-o serie de mistere.

Dar acum ne devine limpede că asupra corpului eteric deformat al copilului trebuie să acţioneze însănătoşitor corpul astral al educatorului. Şi cum poate fi educat, auto-educat, având în vedere tocmai un asemenea context, corpul astral al educatorului, aşa cum trebuie să se petreacă acest fapt astăzi? Căci antroposofia poate da numai impulsuri, ea nu poate întemeia imediat seminare pentru orice. Propriul corp astral al educatorului trebuie să fie astfel constituit încât să aibă o înţelegere instinctivă pentru atrofiile, pentru deformările din corpul eteric al copilului.

Să presupunem că corpul eteric al copilului ar fi atrofiat în regiunea ficatului. Prin aceasta este produsă în copil starea de a avea anumite intenţii, de a vrea mereu, dar că această voinţă se blochează înainte de înfăptuire. Dacă educatorul poate reproduce lăuntric această stare afectivă, de a-şi încorda mereu voinţa spre faptă, dacă poate resimţi această blocare a voinţei şi totodată poate dezvolta din propria-i energie o compasiune profundă cu această stare resimţită lăuntric, atunci îşi formează în propriul corp astral înţelegerea pentru această stare a copilului şi va ajunge, treptat, la purificarea în sine a oricărei urme de simpatie sau antipatie faţă de acest fenomen ce se petrece în copil. Prin aceea că educatorul se purifică lăuntric de orice simpatie şi antipatie, el acţionează în sens educativ asupra propriului să corp astral. Atâta vreme cât se arată simpatie sau antipatie faţă de o astfel de tendinţă a copilului, şi anume, de pildă, că vrea să meargă şi nu poate – aceasta se poate intensifica până la stări patologice, se poate potenţa până la stări patologice surprinzătoare; şi această tendinţă degenerează întotdeauna în stări patologice, care sunt definite astfel, încât se afirmă că copilul nu poate învăţa să meargă –, atâta vreme cât educatorul are simpatie sau antipatie faţă de ele, când aceste stări sunt prezente în forme uşoare, atâta vreme cât educatorul este iritat de aceste stări, el nu va putea educa în mod eficient. Doar atunci când se atinge stadiul ca acest fenomen să-i devină educatorului o imagine obiectivă, pe care el o acceptă cu calm răbdător, şi nu resimte nimic altceva decât compasiune, doar atunci există în corpul astral atitudinea sufletească ce-l face pe educator apt de a-l însoţi în mod just pe copil. Şi atunci el va face tot restul necesar, mai mult sau mai puţin bine. Căci, dragii mei prieteni, nu veţi crede cât de indiferent este de fapt ceea ce educatorul spune superficial, sau nu spune, şi cât de esenţial este *cum* este educatorul însuşi.

Cum se ajunge însă la o astfel de înţelegere? La o astfel de înţelegere se ajunge tocmai prin aceea că se dezvoltă un interes mereu crescând pentru misterul organizaţiei omului în general. Această taină, acest interes pentru organizaţia umană, lipseşte cu desăvârşire în civilizaţia actuală. De aceea civilizaţia actuală nu ştie un lucru: civilizaţia actuală îl priveşte, să zicem, pe un debil mintal grav [lipsă în text]. Desigur, lucrurile nu pot sta altfel, căci ele se petrec în cadrul civilizaţiei; de aceea, aceste lucruri, pe care noi trebuie să le înţelegem, nu vor putea fi practicate în toate cazurile în această formă. Şi din acest motiv este de mare importanţă ca printre dvs. să nu se afle fanatici, care sunt de la bun-început atât de fanatici încât să nu înţeleagă consecinţele unui adevăr în legătură cu lucrurile care trebuie să acţioneze esoteric în viaţa practică. De aceea, cercurile în care se vorbeşte despre astfel de lucruri, nu pot fi restrânse atât cât este necesar, pentru că omul civilizaţiei actuale nu poate pricepe de ce, în anumite cazuri, nu se poate proceda conform unei directive. Aceste lucruri trebuie însă ştiute, şi apoi trebuie năzuit la conduita cea mai raţională, care să fie aplicată acolo unde este posibil, şi, – aceasta va fi cazul în educaţie, la copiii subdotaţi –, să fie aplicată în limitele corespunzătoare. Căci în cazul bolnavilor mintali adulţi nu veţi putea adopta această conduită, pentru că acolo se amestecă ceva care nu are nimic de-a face cu lucrurile în sine: poliţia. În clipa în care, într-o astfel de situaţie, ai de-a face cu impulsuri de altă natură decât ceea ce decurge din lucrurile în sine, în momentul în care intervine legea, nu mai poţi acţiona în sensul descris. Căci legea este ceva general şi nu poate fi aplicată la individual; legea nu poate fi decât generală. Justiţia este, în orice caz, o adevărată otravă pentru tratamentul oamenilor anormali. Dar cu ea aveţi de-a face. Nu puteţi aplica aceste lucruri în mod fanatic, ci trebuie să le lăsaţi să se integreze în viaţa reală la modul la care aceasta este posibil.

Porniţi de la presupunerea că aveţi de-a face cu un om despre care se spune că ar fi debil mintal grav, şi puteţi, la modul în care se practică astăzi aceste lucruri, să descrieţi psihografic, în simptome: el face lucrurile cele mai ne-normale – conform etaloanelor obişnuite. Dar despre ce este vorba în realitate, la aceasta nu se gândeşte nimeni în cadrul civilizaţiei actuale; ceea ce stă la baza acestei situaţii este că acest om, care se prezintă astăzi ca un nebun notoriu, poate să fi fost cândva, într-o altă încarnare, o personalitate de seamă, poate să se fi manifestat – cine-ştie-când – în mod genial. Dar, să zicem, această manifestare genială, ar fi fost în urmă cu două încarnări (v. fig. 5, planşa 3 jos). Apoi ar fi urmat o încarnare în care persoana în cauză ar fi fost încarcerată de timpuriu, astfel încât nu ar fi venit deloc în contact cu lumea. Apoi a trecut prin moarte şi a trăit în continuare, pentru ca să revină acum ca „nebun". Tocmai din cauză că cele asimilate de el în timpul încarnării au rămas complet în afara domeniului trăirii corpului fizic şi eteric, de aceea el nu a avut ocazia să le prelucreze, şi vine la încarnare, din acest motiv, în totală necunoaştere a interiorului corpului uman, şi nu poate intra în corpul fizic şi eteric, rămâne permanent în afara lor şi, pentru că el nu se poate servi de corpul fizic, tocmai de aceea este „dement". El se manifestă astfel încât noi vedem ce este el în realitate numai dacă facem abstracţie de corpul său fizic şi eteric, şi dacă ne îndreptăm privirea asupra corpului astral şi eului său.

Figura 5

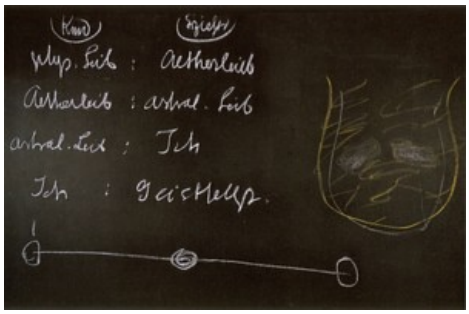
[măreşte imaginea]
Planşa 3

Gândiţi-vă, avem un asemenea om într-un copil ce ne stă în faţă. Aici avem această permanentă încercare în fiinţa umană a copilului de a intra în corpul fizic şi în corpul eteric, şi totodată această respingere. Este posibil să avem un astfel de caz, în care, să zicem – schematic ar fi aici corpul fizic şi corpul eteric (v. fig. 6, planşa 3 dreapta) – avem anumite organe, care nu sunt în ordine; corpul astral şi eul vor să intre. Ele intră peste tot, dar acolo (v. fig. 6, planşa 3 dreapta) nu pot intra „ca lumea", trebuie să depună de fiecare dată un efort. Să zicem, corpul astral şi eul trebuie să facă un efort de fiecare dată când vor să pătrundă în ficat şi stomac. Acest efort se manifestă într-o manieră ciudată: ia naştere un fel de ritm anormal, efortul duce la aceea că eul, la un moment dat, se întăreşte, pentru ca apoi să se slăbească. Şi

avem în copil, alternând, o senzaţie puternică a ficatului şi stomacului, dar încă înainte ca aceasta să devină conştientă, avem o senzaţie diminuată a acestor organe. Şi copilul oscilează permanent între senzaţia crescută şi diminuată a ficatului şi stomacului. Prin aceasta, copilul nu ajunge să-şi utilizeze corpul în mod aşa-zis normal. Căci corpul poate fi doar atunci utilizat, când acest ritm nu apare, iar corpul astral şi eul, lin, iau în posesie toate organele.

Figura 6

Dar cum ajungem la înţelegerea unui astfel de lucru? Înţelegerea unui astfel de fenomen se dobândeşte dacă lucrurile sunt privite, în totalitate, cam în felul următor.

Să presupunem că avem în faţa noastră un om deosebit de inteligent, care însă nu este (de meserie tocmai) ceasornicar; dar el este nevoit să-şi repare singur ceasul, care a stat. Acestui om i se întâmplă că, în loc să repare ceasul, îl strică de tot. Acest lucru nu este nicidecum un impediment, ca el să fie foarte inteligent. Din incapacitatea de a domina posibilităţile într-o situaţie dată, şi nu din lipsă de inteligenţă eşuează inteligenţa lui. În acest fel este posibil să eşueze în mod general genialitatea la descinderea din existenţa preterestră în existenţa pământească, numai că eşecul nu este de aşa scurtă durată, ci ţine o viaţă întreagă.

Dar tocmai aceasta ne solicită să privim la ceea ce descinde, să privim cu ochi plini de iubire la ceea ce se manifestă în aşa-zisa debilitate, să privim toate detaliile care se manifestă în debilitate, să depăşim simpla simptomatologie a vieţii sufleteşti, care poate duce (cel mult) la psihografie, şi să privim la contextul karmic în care se include acest debil, să privim mai mult la relaţia lui cu lumea exterioară, în ce situaţii se implică el – căci aceste situaţii sunt incredibil de interesante –, la toate acestea să privim mai obiectiv, şi apoi să găsim această „nebunie" deosebit de interesantă, şi să o considerăm drept o imagine deformată a celei mai înalte înţelepciuni, drept o poartă deschisă dinspre lumea spirituală, care se manifestă tocmai prin aceste imagini deformate, să găsim toate acestea din ce în ce mai interesant, nu în sensul senzaţionalului, ci să găsim că abnormităţile sunt ceva intim-interesant. Căci, dacă se întâmplă ca o abnormitate să pătrundă realmente în corpul fizic şi eteric, dacă are loc ceea ce am schiţat mai înainte, că ia naştere un ritm prin puternica exercitare a activităţii astral-eu-lui, care pătrunde puternic în corpul fizic şi eteric, le învinge, devine apoi mai slabă, dacă ne apropiem de ceea ce ne vine în întâmpinare dintr-un asemenea fenomen, ne apropiem în aşa fel încât să putem observa ce are loc în momentul pătrunderii intense, în momentul slăbirii activităţii, dacă ne apropiem noi înşine cu iubire de acest fenomen, atunci este posibil ca tocmai din acest ritm să rezulte faptul că, dacă el, mai târziu, este învins, ficatul şi stomacul sunt pătrunse într-un mod mai intens decât este cazul în mod normal, şi atunci se poate manifesta un geniu al faptei, al activităţii, pe când dacă totul ar fi lăsat în voia sorţii, aceste lucruri s-a echilibra de-abia în viaţa de mai târziu, dintre moarte şi o nouă naştere. Cugetaţi la acest fapt, de care trebuie să fiţi conştienţi: prin faptul că educaţi copii subdotaţi, interveniţi în ceea ce se petrece, – în mersul natural al lucrurilor, fără intervenţie, sau în cazul intervenţiei inadecvate –, abia atunci când copilul a trecut dincolo de pragul morţii, şi se naşte în viaţa următoare; şi prin aceasta interveniţi profund în karmă. La fiecare tratament al unui copil subdotat se intervine în karmă şi, fără îndoială, trebuie intervenit. Este o intervenţie justă, (căci) anumite lucruri trebuiesc învinse.

Că anumite lucruri sunt învinse, în acest sens au avut recent câţiva din cei de faţă, care au fost şi în Breslau [N.Tr. 9] [Nota 2], un exemplu, pe care vreau să-l relatez aici, pentru ca dvs. să începeţi să gândiţi în mod just la aceste lucruri. În cadrul ***Cursului de agricultură*** [N.Tr. 10] ţinut în Breslau, am formulat anumite directive pentru tratarea în mod adecvat a agriculturii. Printre auditori se afla şi un agronom mai în vârstă, care este şi un vechi membru al Societăţii (Antroposofice). El nu a reuşit de-a lungul întregului curs să depăşească o anumită senzaţie, care a ieşit mereu la iveală în cursul discuţiilor. El spunea într-una: da, dar dacă se procedează aşa [N.Tr. 11], se face uz de mijloace oculte, pentru a efectua lucruri practice. Nu afectează aceasta moralitatea într-un sens prea profund? Nu pot fi utilizate aceste lucruri şi în sens imoral? El nu putea depăşi acest scrupul şi suspecta, în aplicarea unor astfel de lucruri, magia neagră. Firește, un asemenea lucru devine magie neagră dacă nu este tratat cum se cuvine. De aceea am spus cât se poate de limpede: Desigur, moralitate trebuie să fie prezentă în toate aceste lucruri. De aceea eu presupun că toţi cei ce au participat la curs, au făcut-o pentru a sluji omenirii, pentru a ajuta agriculturii, în deplină moralitate. De aceea „Cercul de Agricultură biologic-dinamică" trebuie luat şi ca un cerc moral, care-şi asumă sarcina ca aceste lucruri să fie aplicate în mod just. Magia, ea este aplicată de zei, dar deosebirea dintre magia albă şi magia neagră constă în ultimă instanţă doar în aceea că în magia albă se intervine în mod moral, altruist, iar în magia neagră în mod imoral, egoist. O altă deosebire nu există. Şi tot aşa se poate ca orice discurs despre educarea copiilor subdotaţi să nu fie decât o demagogie sterilă, iar mijloacele acestei educaţii să denatureze şi în aplicare imorală. Aici trebuie luată în seamă în primul rând fortificarea simţului de răspundere.

Dar, trebuie să mărturisesc sincer, dragii mei prieteni, că dacă în prezent s-ar putea conta pe un simţ de răspundere mai puternic, s-ar putea realiza mult. Dar astăzi trebuie, pentru că în vremurile noastre conştiinciozitatea nu este puternic dezvoltată, tocmai din acest motiv, să se păstreze tăcere asupra multor lucruri. Atunci când oamenii aud: asta şi asta se poate face, ei vor să facă aşa ceva. Căci chef de a face ceva, au ei. Dar în momentul în care este vorba de a trece realmente la faptă, nu de a continua pur şi simplu impulsurile din trecut, în momentul în care este vorba de a prelua din nou impulsuri din lumea spirituală, şi acesta impulsuri trebuiesc preluate, atunci este necesar să fie stimulate simţul de răspundere şi conştiinciozitatea. Şi acestea sunt stimulate numai atunci când se ştie despre ce e vorba. Şi astfel trebuie ştiut că este vorba de o profundă intervenţie în acţiunile karmice, care altfel ar avea loc între moarte şi o următoare naştere. În cazul educării copiilor subdotaţi lucrurile stau astfel încât ceea ce este făcut aici intervine în lucrarea zeilor, care ar avea loc mai târziu. Dacă acest lucru nu vi-l reprezentaţi doar ca pe o teorie, ci îl lăsaţi să acţioneze puternic asupra sufletului, atunci veţi sta mereu, firește, în faţa alternativei: sau să faceţi ceea ce este de făcut, sau să nu faceţi aceasta. Dar nu este îngăduit să se uite faptul că fiecare pas pornit din lumea spirituală îl face pe om să privească în dreapta, în stânga, şi să ia permanent noi decizii prin curajul lăuntric al vieţii. Viaţa obişnuită dintre naştere şi moarte îl protejează pe om faţă de necesitatea acestui curaj lăuntric. El poate face în permanenţă lucrurile obişnuite, sau cu care s-a familiarizat. El se lasă mânat de ceea ce este în el, consideră toate părerile ca fiind juste, nu simte nevoia să-şi creeze noi opinii. Aceasta este bine pentru viaţa care se desfăşoară exclusiv în lumea fizică. Dar dacă vrei să ajungi să acţionezi din spiritual, trebuie să te simţi, zilnic, în fiecare oră, în faţa unei decizii, cu fiecare faptă te vezi pus din nou în faţa posibilităţii de a o înfăptui, sau a nu o putea înfăptui,

sau de a te comporta absolut neutru. Dar pentru aceste decizii este nevoie de curaj, de curaj lăuntric. Aceasta este condiţia primordială, dacă vrei să realizezi ceva în acest domeniu. Şi acest curaj se trezeşte doar atunci când îţi dai seama de dimensiunea lucrurilor: tu faci ceva ce altfel fac zeii în viaţa dintre moarte şi următoarea naştere. Să ştii acest lucru este de importanţă considerabilă. Însuşiţi-vă acest lucru meditând. Să poţi gândi acest lucru nu este de mare importanţă. Dar dacă facem ca acest lucru să fie prezent în suflet în fiecare zi, meditând, la fel cum am face în fiecare zi o rugăciune, aceasta generează în noi dispoziţia corpului astral de care avem nevoie pentru a sta în mod just în faţa copilului subdotat. Abia atunci când suntem convinşi că trebuie să ne formăm pe noi înşine în acest fel, vom putea vorbi despre celelalte lucruri, care urmează. De aceea vrem să considerăm aceste lucruri ca o introducere, şi vrem să cugetăm serios la ele. Esenţialul aici este pregătirea sufletească, dacă vrei să preiei astfel de sarcini, cum sunt cele despre care vorbim aici.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 3-A

Dornach, 27 iunie 1924

Am vorbit, dragii mei prieteni, despre relaţia dintre corpul eteric, fizic şi astral şi organizaţia eului, aşa cum ea se poate prezenta în cazul aşa-zisului copil anormal. Prin cele expuse ieri despre modul particular în care, printr-o inserare necorespunzătoare în „sistemul general de gânduri" al eterului universal, corpul eteric poate fi anormal constituit, am încercat să explicăm faptul că ceea ce apare, poate prezenta neregularităţi în diferite direcţii. Dacă vreţi să înţelegeţi aceste lucruri, veţi putea, poate, dobândi în cursul acestor conferinţe următoarea convingere: va trebui găsită – în fiecare caz particular – metoda de tratament potrivită aproape fiecărei individualităţi a copiilor, dacă se va introduce în educaţie o anumită calitate sufletească generală. Dar pentru început trebuie ştiut un lucru esenţial, şi anume că întreaga psihiatrie actuală, datorită metodicii ei, nu poate şti în realitate nimic despre aşa-zisele îmbolnăviri sufleteşti (boli psihice). Dacă lucrurile sunt cunoscute, se va ajunge la metodele de tratament individual. De aceea este mult mai puţin important să primiţi „reţete" individuale, ci este deosebit de important să ajungeţi, în principiu, la înţelegerea faptului că, şi în acest domeniu, o „patologie sănătoasă", un diagnostic sănătos, se va dezvolta de la sine în sensul terapeuticii, în cazul multor debilităţi mintale.

În cadrul multor forme de debilitate mintală, lucrurile sunt însă, din motive pe care le veţi înţelege şi dvs. în cursul acestor conferinţe, de aşa natură, încât nu mai pot fi vindecate, sau cel puţin ar putea fi vindecate numai în condiţii extrem de dificile, chiar şi atunci când s-ar lua în considerare ştiinţa spirituală. De aceea vor fi necesare sanatorii speciale pentru aceşti bolnavi, unde dementii adulţi, deşi acest lucru este foarte dificil, ar putea fi vindecaţi. Mă refer la bolnavii de o anume factură, mai ales la acele cazuri care pentru noi sunt importante la vârsta copilăriei. Pe de altă parte, veţi vedea că printr-un tratament pedagogic adecvat în perioada copilăriei se poate acorda, cu certitudine, un ajutor. Şi vom vedea că şi ceea ce se numără printre cele mai grave maladii atunci când se manifestă la adult, de pildă epilepsia, în stadiul timpuriu, la copil, are mari şanse să fie ameliorat sau chiar eliminat, dacă lucrurile sunt privite în mod just. Se va ajunge şi la măsurile ce trebuiesc luate în cazul singular-individual, dacă se cunoaşte principiul tranziţiei de la ceea ce stă la baza fenomenului, la ceea ce este de făcut. Dar, în primul rând, trebuie ştiut ce stă la baza îmbolnăvirii.

Faptul că aceasta nu poate fi ştiut cu ajutorul psihiatriei actuale, rezidă în aceea că astăzi nu există nici cea mai vagă cunoaştere a faptului că există aşa ceva precum organizaţia particulară a eului, sau corpul astral; chiar şi existenţa corpului eteric este contestată astăzi în fel şi chip. Eu nu mă fixez pe denumiri, dar în cazul în care anumite persoane, ca de pildă *Driesch* [N.Tr. 12], vorbesc în mod teoretic despre anumite noţiuni, dar aceste persoane nu cunosc corpul eteric, pentru că se tem de a-l cunoaşte. Dar, oricum, pornind de la fizic, ştiinţa actuală avansează deja la cunoaşterea organic-etericului. Esenţial este însă, atunci când corpul astral şi organizaţia eului nu sunt cunoscute, următorul fapt: luaţi pentru început relaţia dintre corpul fizic şi cel eteric. Această relaţie rămâne valabilă de-a lungul întregii vieţi, de la concepţie, de la stadiul embrionar, până la moarte, întrucât ea trece prin toate stările de somn. În contrast cu aceasta, legătura cu corpul astral şi cu organizaţia eului este întreruptă.

Modul în care se comportă organizaţia eului şi corpul astral în corpul fizic şi cel eteric în starea de veghe trebuie privit în mod judicios, dacă vrem să avem o noţiune reală despre aşa-zisa alienare mintală. Este indispensabil ca această inserare a corpului astral şi a eului în corpul fizic şi corpul eteric să fie cunoscută conform esenţei sale, dacă se intenţionează dobândirea unei idei cât-de-cât raţionale despre o aşa-zisă boală mintală. Dar, în mod normal, chiar şi antroposofii cred – nu pentru că le-ar oferi pentru aceasta un motiv antroposofia, care procedează în mod foarte precis în ce priveşte formulările, ci pentru că persistă vechi obişnuinţe de gândire –, următorul lucru: Când omul se trezeşte, corpul astral şi eul se transferă, pur şi simplu, în corpul fizic şi în corpul eteric, se unesc cu ele, aşa cum se combină hidrogenul şi oxigenul. Dar lucrurile nu stau aşa. Clarvederea percepe lucrurile astfel (v. fig. 7, planşa 4): dacă avem aici corpul fizic, şi aici corpul eteric, corpul astral vine, ce-i drept, în ele; la fel şi eul; corpul astral şi eul vin în corpul fizic şi corpul eteric, şi aici vedem această tranziţie. Dar această tranziţie, care constă în aceea că corpul astral şi organizaţia eului „cuprind" („apucă") corpul fizic şi corpul eteric, nu este totul. Şi aici începe un fapt al vieţii extrem de important.

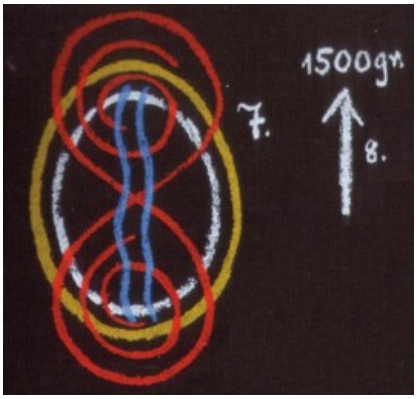

Figura 7.

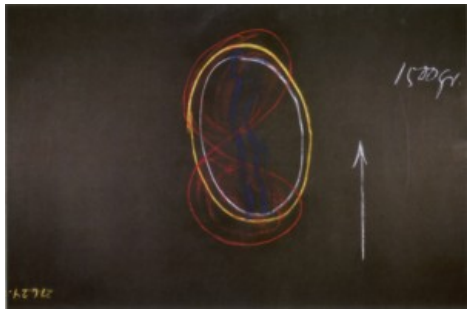

[măreşte imaginea]

Figura 8 Planşa 4

Să ne îndreptăm atenţia mai întâi către organizaţia eului. La revenirea de la trezire, organizaţia eului nu „cuprinde" doar corpul eteric şi corpul fizic, ci ea cuprinde, în corpul omului, lumea exterioară, forţele lumii exterioare. Ce înseamnă aceasta? Reprezentaţi-vă aici gravitaţia, care acţionează astfel (v. fig. 8): În direcţia acestui vector al gravitaţiei stăm noi în verticalitate, când ne trezim. Reprezentaţi-vă – simplu –

forţa gravitaţiei, care acţionează aici, deci direcţia forţelor ponderale. Aici există însă două reprezentări, acest lucru trebuie să vă fie foarte clar: o reprezentare ar putea consta în aceea că eul – să facem abstracţie la început de corpul eteric – cuprinde corpul fizic; corpul fizic se include în gravitaţie, nu-i aşa? Noi ne plasăm în gravitaţie; atunci când mergem, trebuie să ne căutăm echilibrul, ş.a.m.d. Aceasta ar fi o reprezentare: noi cuprindem la trezire cu eul corpul fizic; corpul fizic este greu, el se supune forţei ponderale a Pământului, şi acum noi ne supunem, prin corpul nostru fizic, forţei ponderale a Pământului, şi avem prin aceasta o legătură mijlocită cu forţa fizică a gravitaţiei. Aceasta este o posibilitate. Este la fel ca şi cum eu, prin greutatea cărţii, am o relaţie mijlocită cu gravitaţia, prin aceea că apuc cartea. Aceasta este o reprezentare: ea este incorectă, nejustă. Cealaltă reprezentare este următoarea: eul se strecoară în corpul fizic, cuprinde corpul fizic; dar se strecoară într-atât înăuntrul său, încât îl face imponderabil. Corpul fizic îşi pierde ponderabilitatea prin aceea că în el se strecoară eul. Aşadar, când eu, ca om treaz, stau în poziţie verticală, pentru conştienta mea, pentru eul însuşi, pentru organizaţia eului, care-şi are expresia fizică în organismul caloric, gravitaţia este învinsă. Nu există nici o posibilitate de a intra în relaţie cu gravitaţia în mod mijlocit, indirect. Eul intră în relaţie directă, nemijlocită, se instalează ca eu în gravitaţie, deconectează aşadar corpul fizic. Asta se petrece aici. Vă instalaţi permanent cu organizaţia eului în gravitaţia reală a Pământului, atunci când mergeţi: nu prin intermediul corpului fizic, ci prin relaţionarea directă cu teluricul.

Tot astfel stau lucrurile cu corpul eteric. Şi corpul eteric este conectat în (anumite) forţe. Să luăm una dintre aceste forţe. Am atras adesea atenţia asupra faptului că, prin faptul că umblăm, ca oameni, pe Pământ, suntem supuşi unei foarte puternice forţe ascensionale. Avem creierul, care cântăreşte în medie 1500 g. Dacă această greutate de 1500 g. ar apăsa pe baza creierului, cu arterele ei fine, acestea ar fi strivite imediat. Dar această greutate nu apasă pe baza creierului, ci în realitate pluteşte în lichidul cefalorahidian. Prin aceasta creierul se supune unei forţe ascensionale, îşi pierde atât din greutate, cât corespunde greutăţii masei de lichid dislocat. Această masă de lichid dislocat are o greutate care este cu ca. 20 g. mai mică decât greutatea creierului însuşi, astfel încât creierul nu apasă pe baza sa decât cu o greutate de 20 g. Avem aşadar un creier, care însă nu este apăsat, ci posedă o forţă ascensională. În această forţă ascensională trăim noi, corpul nostru eteric trăieşte în ea. Dar prin aceea că ne strecurăm cu propria organizaţie a eului în propriul corp eteric, stăm nu în mod mijlocit, indirect, în forţa ascensională, ci stăm direct, cu propria organizaţie a eului în această forţă ascensională. Cu toate forţele Pământului, cu întreaga lume fizică stă organizaţia noastră umană în legătură, şi anume într-o legătură direct-nemijlocită, şi nu într-una indirectă.

Cu ce stă organizaţia eului în legătură? Organizaţia eului stă în primul rând în legătură cu gravitaţia, cu pământescul. Căci, dragii mei prieteni, ceea ce fizicienii numesc materie, nu există. În realitate nu există decât forţe, ca de pildă gravitaţia – există fireşte şi alte forţe, anumite forţe electrice, forţe magnetice –, şi cu toate acestea stă organizaţia eului în legătură nemijlocită, şi este, la omul normal, în tot timpul stării de veghe, în lăuntrul lor. Putem spune: tot ceea ce este cuprins în (noţiunea de) Pământ constă în aceste forţe. Cu tot ce este cuprins în (noţiunea de) apă, cu ceea ce se află în stare de echilibru, cu acestea stă organizaţia eului în legătură nemijlocită. Cu tot ce este gazos [N.Tr. 13] – nu-i aşa, noi trebuie să învăţăm în cadrul fizicii pe lângă mecanica obişnuită şi o hidromecanică, o aeromecanică, căci procesele de echilibru şi procesele meteorologice îşi au în aer configuraţia lor deosebită –, stă organizaţia eului în legătură nemijlocită. Apoi, organizaţia eului mai stă în legătură cu o parte a stării calorice universale, cu o parte a forţelor generale termice, prin care trecem mereu, când trăim in lumea fizică:

organizaţia eului:	Pământ
	Apă
	Aer
	~~Căldură~~
corpul astral:	~~Căldură~~
	Lumină
	Chimism
	Eterul Vieţii

Am „împărţit“ «căldura», pentru că este vorba doar de o parte a ei. – Ne trezim, şi ne plasăm ca spirit cu propria organizaţie a eului în lumea forţelor terestre. Legătura noastră cu ele este, în realitate, nu una mijlocită fizic, ci una magică. Doar că această legătură nu poate fi stabilită decât spaţial, limitată pur spaţial prin limitele organismului nostru. Dacă începeţi să înţelegeţi, că legătura propriei noastre organizaţii a eului nu este una fizică, ci una magică, atunci aţi câştigat foarte mult.

Dacă trecem acum la corpul astral: corpul astral nu stă nici el doar prin intermediul corpului eteric, ci stă în legătură directă cu anumite forţe care acţionează asupra noastră, atunci când ne aflăm în stare de veghe. Acum, aceasta este şi ea o parte a forţei calorice: şi anume, căldura acţionează cu o parte asupra organismului fizic, şi cu o parte asupra organismului eteric. Apoi, corpul astral stă în legătură directă cu forţele luminii. Dar aici trebuie să ştiţi că forţele luminii sunt pentru ştiinţa spirituală altceva decât ceea ce înţelege fizica actuală prin ele. Nu vrem să ne apucăm de teorii, dar – nu-i aşa? –, ceea ce în jurul nostru poate fi perceput în iluminaţie are la bază, fireşte, ceva, şi anume în eter, astfel încât putem spune: Lumina este o forţă eterică. Noi vorbim în ştiinţa actuală despre lumină ca despre ceea ce este conţinut în ceea ce este luminat. Ştiinţa spirituală vorbeşte astfel despre lumină: ea numeşte lumină şi ceea ce stă la baza altor percepţii senzoriale, ca de pildă lumina percepţiilor tonale. Atunci când avem percepţii tonale, fizica „exterioară“ este tentată să vorbească în exclusivitate despre corelatul exterior al percepţiei tonale, despre mişcarea aerului. Aerul ce se mişcă este doar mediul adevăratului element tonal. Adevăratul element tonal este de natură eterică, şi vibraţia aerului este doar efectul acestei vibraţii eterice. Lumina trăieşte şi în senzaţia olfactivă. Pe scurt, tuturor percepţiilor le stă la bază, ca lumină, un element mult mai general decât ceea ce este numit lumină în fizica actuală. Recunosc, fireşte, că acest mod de a vorbi despre lumină induce în eroare. Căci, la urma-urmei, despre lumină s-a vorbit în acest fel în cadrul vechii ştiinţe spirituale până în secolul al XII-lea, al XIII-lea al erei creştine. Apoi înţelegerea pentru acest mod s-a pierdut, şi s-a încercat să se folosească alte expresii, care sunt însă şi mai de neînţeles. De aceea, cărţile de alchimie apărute după secolul al XII-lea, sunt atât de ermetice. Pentru dvs. este important să ştiţi că acest element este numit lumină. Cu această lumină stă în legătură corpul astral, cu tot ce stă la baza percepţiilor senzoriale pe Pământ, nu pe cale ocolită, prin intermediul corpului eteric, ci direct. Acest lucru este deosebit de interesant. La exterior, lumina trăieşte în eter, dar şi noi avem eteric în noi. Lumina acţionează asupra corpului eteric. Dar noi nu stabilim, la trezire, o legătură doar cu această lumină, care este în noi, ci, prin evitarea acestei lumini, ne includem în lumina care este în exterior. La fel stau lucrurile cu chimismul exterior, care acţionează în Univers. Şi în acest chimism ne includem într-un mod nemijlocit. Şi aceasta este foarte important, căci astfel se afirmă, că omul treaz este implementat într-un chimism cosmic. Dar ştiinţa noastră actuală nu cunoaşte decât chimismul a-vital, anorganic, în cel mai bun caz puţin din chimismul organic, dar nu cunoaşte deloc acel chimism care este chimismul general universal; în el ne includem noi la trezire. Şi tot aşa ne includem noi in viaţa generală universală, în eterul vieţii: totul în mod nemijlocit.

Şi aceasta, aşa cum v-am schiţat, trebuie realizat când omul, aşa cum am descris aceasta anterior, îşi clădeşte, treptat, cel de-al doilea corp din primul, şi apoi pe al treilea. Toate acestea trebuiesc realizate prin aceea că omul se „cufundă“ în aceşti agenţi cosmici-tereştri, pătrunzându-i cu propria-i fiinţă. El trebuie să pătrundă în această lume *prin* el însuşi. În ştiinţa actuală mai avem o astfel de cunoaştere

limpede doar într-un singur domeniu, în care fizica procedează într-un mod care ar fi de dorit în multe domenii: este vorba de organizaţia ochiului.

Gândiţi-vă: Dacă fizicianul inveterat face consideraţii asupra ochiului, el descrie ochiul ca pe un mecanism fizic, un instrument fizic: când se caută înţelegerea ochiului, în ochi sunt desenate exact aceleaşi figuri, refracţia prin prismă, proiecţia imaginii obiective, ş.a.m.d. – cu singura excepţie, că nu se poate face trecerea la modul în care sufletescul se implementează în fizic. Şi totul este deosebit de interesant, căci acum, dacă procedezi în acest mod pur fizic, şi stai în faţa desenului respectiv, începi să te poticneşti, când vrei să ajungi prin creier la sufletesc. Uitaţi-vă la toate aceste tumbe filozofice caraghioase, la toate aceste teorii, în sine interesante, dar total lipsite de logică, despre paralelismul psiho-fizic, sau despre acţiunea reciprocă [N.Tr. 13]. În realitate, tocmai în cadrul ochiului, organizaţia eului şi corpul astral ajung în mod nemijlocit la ceea ce poate fi desenat fizic, se angrenează în ochi direct în fizic. În ce priveşte ochiul, suntem foarte aproape de a înţelege realitatea faptică, întrucât suntem nevoiţi să o facem prin această izolare a ochiului, căci ochiul este plasat aproape în afară şi, în cursul vieţii embrionare, este inclus din afară [N.Tr. 14]. Acest procedeu de observare este aplicat în cazul ochiului. Dar acest lucru este valabil pentru întregul organism uman. Omul trebuie înţeles în totalitatea sa, în mod esenţial-fizic, spiritual-fizic, astfel încât să se adauge la forţele terestre şi forţele „volatile" ale luminii. În cadrul organizaţiei umane trebuie recunoscut ceea ce este prezent în om, aparţinând ambianţei sale, şi pătruns de om în acest mod nemijlocit, construcţia pur-fizică – aceasta ar trebui să fie cu-noscut.

Cum stau însă lucrurile în cadrul stărilor patologice? Într-o stare anormală este posibil, într-adevăr, ca ceva, un organ oarecare – nu întregul organism –, să fie astfel constituit încât omul nu are nici o posibilitate de a stabili, prin acest organ, legătura nemijlocită cu lumea exterioară. Se poate ca un organ, ca să zic aşa, să-i stea în cale, astfel încât omul să nu ajungă să stabilească, prin acest organ, o legătură cu lumea exterioară. Ce trebuie să apară într-o astfel de situaţie? Luaţi un organ oarecare (v. fig. 9, planşa 5), să zicem plămânul; plămânul se include astfel în organismul omului încât el, la trezire, nu se poate conecta cu lumea exterioară. Reprezentaţi-vă că omul doarme, şi în timpul somnului se petrece în plămân ceva care-l organizează în aşa fel încât, la trezire, omul ar descinde, s-ar „afunda" în plămân, dar nu ar putea ieşi în lumea exterioară. În acest caz eul său şi corpul său astral sunt silite să se „preseze", dar nu pot ieşi la exterior. Căci lucrurile trebuie să fie astfel: omul se scufundă cu corpul său astral, dar poate ieşi în toate direcţiile în lumea înconjurătoare. Plămânul trebuie să reprezinte doar locul de tranziţie. În cazul nostru, plămânul nu conferă locul de trecere, ci ţine cu forţa corpul astral şi eul – mai precis le-ar reţine, dacă omul s-ar trezi. Din nefericire, într-o asemenea situaţie, omul nu se trezeşte în nici un caz, căci ceea ce apare în plămân este, printr-un chimism aparte, infiltrarea unei oarecare substanţe fin răspândite. Organizaţia astfel predispusă este impregnată cu o substanţă oarecare, ce are o afinitate deosebită pentru plămân. În acest caz, plămânul prezintă o „neregularitate", şi omul se trezeşte ca urmare a acestui fapt. Dar în ce mod se trezeşte el? El se trezeşte, dar fără a-şi căpăta conştienta. Pentru a deveni conştient este necesar să poată ieşi. Conştienta se dobândeşte prin „străbatere". (germ. durchdringen: a pătrunde, a îmbiba, a străbate, a răzbate) Simpla intrare duce la trezire; la conştienţă se ajunge prin străbatere. Rămânerea, blocarea în interior înseamnă trecerea de la somn, care este o stare de inconştienţă sănătoasă, la o stare de inconştienţă patologică, mai precis, omul se trezeşte, dar nu devine conştient (nu atinge stadiul conştienţei depline din starea de veghe – n.t.).

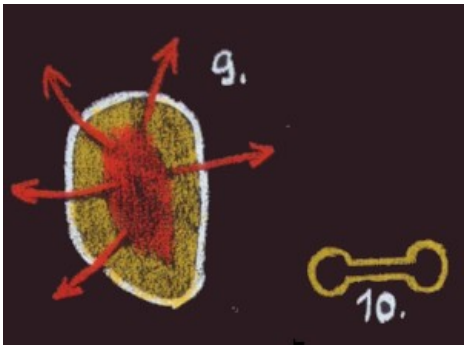

Figura 9 Figura 10

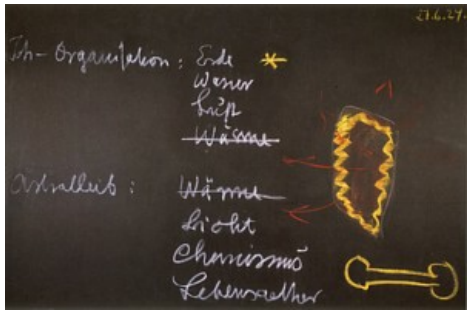
[măreşte imaginea]
Planşa 5

După cum vedeţi, am descris – într-o direcţie – exact, din interior, starea în care se află epilepticul. Epilepsia se prezintă aşa, şi mai ales la vârsta copilului este aşa cum am descris-o, astfel încât trebuie spus: Despre ce este vorba în realitate în cazul epilepticului? În cazul epilepticului, deşi el se poate „scufunda" cu corpul astral şi cu eu-l în corpul fizic şi eteric, el nu poate ieşi de cealaltă parte în lumea fizică: epilepticul este reţinut în interior. Gândiţi-vă ce se întâmplă atunci când corpul astral intră, să zicem, în plămân, şi este reţinut acolo, încât nu poate ieşi? Corpul astral este presat la suprafaţa plămânului. Corpul astral şi organizaţia eului sunt presate acolo şi stagnează. De aceea ia naştere, într-un asemenea caz, sub suprafaţa organelor, o „stază" a organizaţiei eului şi a corpului astral. Aceasta se manifestă la exterior sub forma crampei. Aceasta este natura crampelor. De fiecare dată când se manifestă o crampă are loc o stagnare lăuntrică la suprafaţa unui organ oarecare. Aceste stagnări sunt prezente cu predilecţie în creier – şi ştim cum se comportă părţile creierului în raport cu celelalte părţi (ale organismului) –, este însă foarte posibil să aibă loc o stază a ceva în plămân sau ficat, iar staza din creier nu este decât o proiectare a acesteia, o imagine reprodusă mai slabă. De fiecare dată când avem de-a face cu o crampă, poate fi remarcată această stagnare a organizaţiei eu-lui şi a corpului astral în interiorul unui organ. Aici avem explicaţia cauzei reale a crampelor (convulsiilor) epileptice, pentru care nu există decât descrierea exterioară. Nu poţi cunoaşte în realitate această situaţie dacă nu eşti în stare să te ridici, de la corpul fizic şi eteric, la eu şi corpul astral. Altfel nu există nici un conţinut, când se vorbeşte de crampe, dacă nu se ştie că corpul astral şi organizaţia eului sunt enorm presate la suprafaţa unui organ. Ele nu pot ieşi, se forţează să iasă la exterior, şi sunt reţinute.

Dacă luaţi în considerare ceea ce am expus până acum, vă veţi spune de la sine: ce fac în cazul în care apar simptomele epilepsiei la copil, pierderi sau estompări ale conştienţei însoţite de crampe, sau echivalente ale acestora, despre care vom vorbi mai târziu? Ce poate fi făcut în fiecare caz particular? În cazul individual, trebuie încercat, ca să zic aşa, din instinct. Pentru început, se încearcă să se înţeleagă dacă tulburările de conştienţă sunt înrudite de aproape cu simptomele ameţelii obişnuite. Copilul prezintă ameţeli, sau cel puţin o tendinţă la ameţeli. Vă veţi da seama, când, să zicem, tulburările de conştienţă sunt de scurtă durată, în schimb copilul prezintă ameţeli evidente, unde lipseşte ceva. Lipsa constă în aceasta: Organizaţia eului şi corpul astral nu ajung în relaţie nemijlocită cu forţele de echilibru. Aici trebuie să cercetaţi, în primul rând, dacă nu cumva este cazul că organizaţia eului şi corpul astral nu ajung să stabilească o relaţie justă cu forţele de echilibru. Atunci lăsaţi copilul să facă gimnastică sau euritmie, şi daţi-i, pentru aceste exerciţii, obiecte exterioare, de pildă greutăţi de gimnastică obişnuite (v. fig. 10), sau ceva asemănător; lăsaţi-l să facă exerciţii de echilibru, şi anume la vârsta dintre schimbarea primei dentiţii şi maturitatea genitală. În acea perioadă, copilul va mai avea încă posibilitatea, – dacă-i daţi două greutăţi egale, trebuie să fie însă cântărite cu mare precizie –, să facă exerciţii de gimnastică sau mişcări euritmice, sau să le mânuiască pur şi simplu: aceasta este o posibilitate. Acum luaţi în mâna stângă o greutate mai mică decât cea din dreapta, şi lăsaţi copilul să facă exerciţii, apoi în dreapta greutatea mai mică decât cea din stânga, şi din nou exerciţii; apoi legaţi-i ceva greu – nu neapărat foarte greu –, de picior, lăsaţi-l să meargă şi să perceapă această forţă care-i reţine piciorul. Când copilul merge, în mod normal nu percepe această forţă; dar el trebuie să se

plaseze cu organizaţia eului în ea, şi o va percepe imediat, dacă-i atârnaţi ceva de picior. Apoi atârnaţi-i greutatea la celălalt picior, pentru ca mai apoi să stimulaţi copilul să facă aceste lucruri mai mult spiritual; daţi-i ocazia să simtă, să se gândească la mişcări, la mişcările de extensie ale braţului stâng, la mişcările de extensie ale braţului drept, la mişcările de extensie ale ambelor braţe; lăsaţi-l să perceapă conştient gravitaţia, prin aceea că-l stimulaţi să ridice un picior, celălalt rămâne pe loc. Pe scurt: în toate aceste cazuri, în care, prin atacurile vertiginoase, remarcaţi că nu este posibilă abordarea justă a forţelor terestre, faceţi astfel de mişcări care-l silesc pe copil să înveţe să stăpânească starea de echilibru exterioară. Tot astfel se poate ajunge să se trateze copii epileptici sau cu stări asemănătoare epilepsiei, prin aceea că vor fi incluşi în celelalte forţe amintite mai înainte.

Acum, nu-i aşa, până aici mai merge. Veţi putea deja realiza ceva la unii epileptici, la care veţi vedea că, poate, ei au o viaţă circulatorie perturbată, că circulaţia „lichidelor vitale" provoacă faptic manifestările (patologice). Aşadar, dacă percepeţi că ictusurile epileptice, când ele se manifestă sub forma convulsiilor, sau chiar şi numai sub formă de ameţeli, sunt însoţite de anumite senzaţii de greaţă, aveţi de-a face cu imposibilitatea de a se include în elementul apă. Şi atunci se va proceda în mod just, dacă copilului i se va face conştient elementul lichid, înainte ca acesta să fie asimilat de organism, dacă se încearcă să i se prepare hrana în aşa fel încât el să o simtă puternic. Exterior poate fi realizat ceva prin aceea că copilul este învăţat să înoate. Practicarea înotului este un foarte bun remediu pentru epileptic, este necesar doar să se înţeleagă despre ce este vorba.

Pentru tulburările de conştienţă propriu-zise, care apar fără însă ca cel în cauză să resimtă greaţă puternică, pot fi de folos exerciţii de respiraţie bine armonizate, pentru a crea legătura cu aerul. Şi pentru relaţia justă cu căldura este necesar ca tocmai copiii epileptici să fie obişnuiţi să simtă căldura. Aceasta înseamnă că, dacă deja la copiii normali este de-a dreptul înfiorător, când sunt lăsaţi să umble aproape goi, cu gambele neprotejate, ceea ce constituie adesea cauza iritaţiilor apendiculare, sau, mai târziu, chiar a apendicitei – acest lucru nu este cunoscut –, la copiii epileptici aceasta este o adevărată otravă. Copiii epileptici trebuiesc astfel îmbrăcaţi încât ei să aibă mereu tendinţa de a transpira, astfel încât transpiraţia să fie permanent discret prezentă în status nascendi; copiii epileptici trebuie îmbrăcaţi întotdeauna aproape prea călduros. Aceasta este realmente terapie. Toate aceste discursuri înfiorătoare despre „fortificare" duc la aceea că persoanele respective sunt grozav „întărite" în copilărie, iar rezultatele acestui „tratament" nu sunt nimic altceva decât că, la vârstă adultă, ele nu sunt în stare să traverseze o piaţă însorită fără să li se înmoaie genunchii. Nu eşti „întărit" dacă nu poţi trece fără dificultate printr-un loc deschis, puternic însorit. Uitaţi-vă la domnii care-şi iau cilindrul de pe cap atunci când traversează o piaţă însorită, cum li se înmoaie permanent genunchii. Acestea sunt rezultatele practice ale măsurilor actuale de „fortificare".

Prin cele expuse mai înainte am abordat în principal ceea ce, tocmai la vârsta copilăriei, mai dirijează încă organizaţia eu-lui în elementele în care trebuie ea dirijată. Aici începe însă deja un domeniu în care medicul trebuie să intervină în pedagogie. Căci în aceste situaţii, când sunt prezente manifestări epileptice, nu putem aborda lucrurile decât pe calea remediilor, şi nu trebuie să avem reţineri de a aborda lucrurile prin intermediul medicamentelor. În momentul în care manifestările epileptice stau în relaţie cu angajarea preponderentă a corpului astral, deci atunci când elementele superioare, eterice, împiedică pătrunderea corpului astral în lumea exterioară, atunci trebuie să acţionăm asupra acestor elemente tocmai în interiorul organizaţiei omului. Şi aici este vorba de a găsi realmente calea (terapeutică), dar înainte de toate trebuie recunoscut dacă corpul astral este angajat sau nu.

Şi cum recunoaştem faptul că corpul astral este angajat sau nu? Cine a observat mulţi copii epileptici sau predispuşi la stări asemănătoare, va remarca două stări foarte diferite. Într-una din ele, la o apreciere morală, copilul nu este, să zic, „provocator", deoarece el se integrează în ceea ce se intenţionează să i se dea în sens moral. Dacă avem deci de-a face cu copii epileptici sau cu echivalenţe epileptice, care se integrează cu uşurinţă în ordinea morală universală, se poate rămâne la cele spuse deja de mine. Dar dacă avem de-a face cu astfel de copii, care sunt inaccesibili pentru morală, care, de pildă, devin cu uşurinţă violenţi în cadrul crizelor, căci crizele epileptice se pot ascunde sub masca actelor de violenţă manifestate de copil, de care acesta nu-şi aminteşte, deci dacă avem de-a face cu defecte aparent de ordin moral, atunci este cazul să se intervină concret cu medicamente, deci să se încerce combaterea epilepsiei, de pildă cu remediile folosite în mod obişnuit, sau cu cele pe care le indicăm noi, precum Sulfur sau Belladonna, şi să se aplice o terapie continuă. Dar, despre această parte mai mult medicală, vom vorbi mai târziu. Astăzi vreau doar să atrag atenţia asupra modului cum, pornind de la observarea manifestărilor exterioare, trebuie făcută tranziţia de la tratamentul preponderent pedagogic, la tratamentul preponderent medical. Iar în cazul anumitor copii epileptici, fără îndoială, deoarece ei sunt bine conectaţi cu lumea exterioară, va trebui să fie evitate exerciţiile exterioare, şi să se prefere acţiunea prin terapie administrată intern.

Dar aici este punctul de la care manifestările epileptice trec, succesiv, la alte manifestări (patologice). Ieri v-am vorbit despre aceea că gândurile, în realitate, nu pot fi nejuste, iar acum am vorbit tot timpul despre felul în care îşi include omul aceste gânduri. O astfel de manifestare, faptul că corpul astral stagnează în plămân, are la bază faptul că gândul nu-i este inclus în mod just plămânului. Aşadar, toate aceste (manifestări patologice) sunt defecte ale gândurilor. Ele îşi fac apariţia, atunci când nu suntem în stare, la descindere, să ne dominăm în mod just organismul, în aşa fel încât să-l clădim a doua oară. Dar noi aducem, din vieţile noastre anterioare, şi elementul volitiv, care este difuzat asupra organelor solitare. Dacă gândurile nu pot fi în nici un caz incorecte, ci întotdeauna juste, şi nu apar în noi decât deformate prin organismul nostru, şi prin aceasta, aşadar, pot clădi organe în mod deformat, în cazul voinţei, aşa cum vine ea din existenţa preterestră în existenţa pământească, lucrurile stau astfel încât această voinţă nu poate fi decât în infimă măsură justă. Ea vine în totală nesiguranţă şi trebuie să se clădească în sistemul gândurilor. În ce priveşte sistemul gândurilor, el nu poate fi nicăieri (în lume) nejust; în ce priveşte voinţa, lucrurile sunt de aşa natură încât ea nu poate fi aproape deloc justă, fără ca omul să facă ceva pentru aceasta. Omul îşi aduce (în lume) întotdeauna un sistem al voinţei nejust. Şi aceasta are drept consecinţă faptul că noi, prin faptul că devenim oameni fizici, nu descindem niciodată cu moralitate. Moralitatea trebuie să ne-o dobândim treptat. Ceea ce a fost moralitate pentru încarnarea noastră precedentă, am folosit între moarte şi noua naştere, când am fost preocupaţi cu munca noastră de clădire plină de înţelepciune; această (moralitate) am consumat-o deja demult; morala trebuie să ne-o dobândim mereu din nou, în fiecare nouă viaţă pământească. Aceasta înseamnă – şi aici ne apare ceva de foarte mare însemnătate: acum noi trebuie, prin faptul că venim ca fiinţă amorală din existenţa preterestră, să dezvoltăm (un) simţ; venim cu voinţa noastră în organele noastre şi trebuie să dezvoltăm în voinţa noastră (un) simţ pentru ceea ce ne este oferit sub aspect moral.

Aici este minunat de văzut cum, prin însuşirea vorbirii, impulsurile morale îl pătrund pe copil. De aceea este pentru noi de o importanţă atât de covârşitoare să recunoaştem faptul că imitarea merge până în cele mai intime lucruri. Să se ţină seama de acest lucru este de mare însemnătate: căci atunci când educatorii şi părinţii sunt imorali în preajma copilului, vorbesc imoral, nu acţiunea exterioară, ci conţinutul, gestul imoral este imitat în organizaţia profund-intimă a copilului. Aici este vorba de faptul că şi noi intrăm în contact cu lumea exterioară, dar pe o cale indirectă, prin intermediul întregului nostru organism, nu al organelor izolate. Şi dacă acolo se manifestă o stază, aceasta este din cauză că noi, pe când (în exemplul de mai) înainte nu ieşeam la exterior cu gândurile noastre, aici nu ieşim cu voinţa. Şi aceasta iese la iveală sub forma defectelor morale. Acum vedeţi cauzele interne ale defectelor morale: când în întregul organism al omului stagnează ceea ce vine din existenţa preterestră şi vrea să străbată şi să-şi afle calea la exterior, dacă vrea să aibă acces la judecarea morală a lumii înconjurătoare. Noi trebuie să asimilăm morala lumii ce ne înconjoară. Aceasta nu ne este posibil, în anumite circumstanţe. atunci când organizaţia noastră spiritual-sufletească stagnează, când rămânem blocaţi, în organizaţia fizică, când nu răzbim cu organizaţia noastră

spiritual-sufletească.

Este vorba, deci, de a fi faptic şi integral în domeniul moral. Numai că şi acest lucru trebuie recunoscut în mod judicios. Atunci când aveţi de-a face cu manifestări epileptice propriu-zise, va trebui să le diagnosticaţi pe baza simptomelor pe care vi le-am prezentat: ameţeli, estomparea conştienţei, etc., care apar la oameni, (cel puţin) trecător. Vreţi însă să recunoaşteţi în domeniul moral defecte morale, atunci va trebui să nu vă gândiţi la defectele pasagere, ci la cele remanente.

Cum pot apare cele mai importante tulburări? Firește, totul este condiţionat în karmă; trebuie vorbit din două laturi: trebuie vorbit de constituţia de care dispune omul şi de condiţionarea lui karmică. Gândiţi-vă acum la faptul că embrionul este situat în aşa fel în cadrul organismului (matern), încât este apăsat undeva, astfel încât creierul se constituie insuficient pentru (în raport cu) restul întregii organizaţii. Acum trebuie să ţineţi seama de următorul fapt: în perioada de dezvoltare timpurie, prin această insuficientă constituire a creierului, „fluidele" cerebrale, importante tocmai pentru perioada dintre 7 şi 14 ani, sunt stagnate şi disturbate din cauză că, din ceea ce stagnează acolo, se creează o „proiecţie" în funcţia splinei. Care este consecinţa (acestui fapt)? Consecinţa acestei stagnări este că copilul nu dezvoltă o simpatie lăuntrică pentru (ceva, care este) o judecată morală oarecare; copilului îi lipseşte simpatia pentru aceasta. Aşa cum pentru cel ce nu poate percepe culorile, acestea nu există, la fel nu există pentru anumiţi copii impulsurile morale din vorbirea noastră, din avertismentele noastre. Prin aceasta copilul prezintă o cecitate morală; iar sarcina noastră este să vindecăm această cecitate morală. Vom putea avea, întotdeauna, dacă procedăm în mod sistematic (în text: cu grijă), în aceste deformări exterioare, un minunat simptom. Şi se va putea reproşa mereu şi mult acestei practicări şarlatăneşti a frenologiei, dar pentru aprecierea justă a defectelor morale ar trebui să studieze oricine o frenologie veritabilă. Căci, în tot cazul, este interesant de văzut că defectele morale condiţionate karmic sunt forţe atât de puternice încât, acolo unde este prezentă imoralitate karmică, aceasta se manifestă inevitabil în deformări ale organismului fizic.

Dar, pe de altă parte, tocmai în acest domeniu încercările pedagogiei curative sunt deosebit de indicate; şi va fi posibil, dacă sunt aduse calităţile pomenite ieri: curajul lăuntric şi simţul de răspundere în faţa deciziilor, să se confere avertismentelor, care trebuiesc date, forţa lăuntrică necesară. Pentru aceasta este nevoie de forţă lăuntrică. Că o vindecare este posibilă, acest lucru l-am explicitat adesea cu ajutorul unui exemplu concret. Un anume cunoscut poet german s-a lăsat cândva consultat de un specialist frenolog. El era deja un poet celebru. Şi pe acest frenolog, care s-a gândit că a găsit o grămadă de lucruri interesante, îl năpădi subit o paloare cadaverică, la palparea un anumit punct; şi el, care, la descoperirea lucrurilor interesante, era întotdeauna foarte comunicativ, nu mai îndrăzni să scoată un cuvânt. Poetul izbucni în râs şi spuse: Aţi descoperit înclinaţia mea spre hoţie; ea a fost înainte foarte puternică! Frenologul a descoperit că poetul respectiv ar fi putut deveni cleptoman. Dar acesta a transformat cleptomania în arta poetică.

Aceste lucruri trebuie abordate în felul expus de mine ieri; şi ele nu trebuie de la bun început judecate, în nici un caz, aşa cum sunt judecate de obicei. Căci lucrurile stau astfel: dacă avem în faţă un om, el şi-a dezvoltat, în principal, aptitudinile în două direcţii polare: polul raţional, al reprezentării, şi polul volitiv. Polul reprezentării este bolnav în mod cert, dacă nu este un hoţ, şi anume unul notoriu. Organizaţia cerebral-reprezentivă trebuie să fie un hoţ în stil mare, nu trebuie să aplice morală în privinţa a ceea ce trebuie să asimileze. Trebuie să aibă un ridicat simţ al proprietăţii, trebuie să-şi asume totul. Acesta este un pol. Şi eşti predispus la epilepsie, sau la altceva, dacă nu şterpeleşti, în toate direcţiile, cu organizaţia reprezentărilor. Dar această predispoziţie nu trebuie – în numele cerului – să se strecoare în organizaţia volitivă! Ea trebuie să fie reţinută, trebuie să fie sensibilă, trebuie să aibă un simţ pentru «al meu» şi «al tău», care se dezvoltă de abia în relaţia cu viaţa exterioară. Gândiţi-vă: animalele, care trăiesc mai mult decât oamenii în viaţa de reprezentări, ar trebui să flămânzească tot timpul, dacă nu ar avea simţul de a-şi însuşi totul. Aceste lucruri trebuie bine înţelese. Acest simţ nu trebuie să alunece în jos, în organizaţia volitivă, ci trebuie să rămână în forma mai rafinată a reprezentării. Dacă-mi îngădui să mă exprim astfel: când infiltraţia astrală a creierului nostru, care este deplin îndreptăţită să-şi însuşească totul, se strecoară în jos până în organizaţia metabolic-motorie, sau în sistemul ritmic, ia naştere în voinţă, ca tendinţă, ceea ce trebuie să existe în organizaţia reprezentărilor: ia naştere acest impuls nestăvilit de a-ţi însuşi totul. Aceasta se poate manifesta în mod relativ inofensiv, fapt ce-l puteţi observa atunci când un copil începe să adune şi să păstreze tot ce găseşte, şi să-şi facă o colecţie. Firește, astfel de lucruri sunt în permanenţă combătute; de aceea ele nu se manifestă atât de cras. Trebuie creată obişnuinţa de a observa o astfel de predispoziţie. Desigur, copilul nu duce lucrurile prea departe, pentru că începe să fie pedepsit. Dar trebuie observat cu grijă, dacă copilul are o astfel de predispoziţie, să „dosească" lucruri, să le adune, şi trebuie dobândit un simţământ pentru sesizarea momentului unde începe patologicul. Patologicul începe acolo unde se depăşeşte o anumită măsură. Filistinismul posedă multe, dar nu şi o judecată, dacă nu există un motiv concret, asupra limitei până la care se poate aduna. Poţi fi un filistin grandios, şi să colecţionezi mărci poştale; în acest caz, furia de colecţionar este mai puţin nocivă. Dacă însă ea se manifestă la copil în imitare, acesta este un indiciu că copilului i-a alunecat acest simţ al posesiei în sfera volitivă. Aici trebuie într-adevăr să observaţi cu atenţie, când este vorba de defecte karmic-morale, în cazul cleptomaniei, să vedeţi aceasta din contextul global, pe care l-am descris ieri, şi apoi să vă apropiaţi de copil cu o astfel de atitudine lăuntric-sufletească încât să-l educaţi pe cât de eficient posibil, cu o enormă vitalitate lăuntrică, nu cu delăsare. Prin această vitalitate lăuntrică puteţi inventa istorioare, prin care, ceea ce face copilul, să fie redus în viaţă *ad absurdum*. I se povesteşte copilului ceva despre un caz de hoţie, şi acest lucru este repetat mereu. Aceasta intervine în karmă.

Aici se acţionează, pe calea pedagogic-curativă, asupra a ceea ce poate bate pasul pe loc în moral, atunci când educatorul este deplin prezent în ceea ce face, când el se interesează intim-individual despre felul în care trebuie procedat. Fiecare cleptoman este deosebit de interesant. În fiecare cleptoman aptitudinile de reprezentare sunt alunecate până în vârful degetelor de la picioare şi de la mâini. Aceasta trebuie firește ştiut, dacă vrei să-l educi. În anumite situaţii, în istorioarele inventate trebuie împletite gesturi pe care le face cleptomanul cu plăcere. Trebuie să te transpui cu totul în cazul lui, inventezi legende, poveşti, în care aceste lucruri sunt reduse ad absurdum.

Gândiţi-vă la aceste lucruri – vă vom prezenta şi cleptomani –, gândiţi aceste lucruri tot mai departe, până la capăt, şi veţi vedea că tocmai prin aceasta ajungeţi în acest domeniu prin diagnostic la terapie.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 4-A

Dornach, 28 iunie 1924

Acum, dragii mei prieteni, vrem să încercăm un fel de „rotunjire" a consideraţiilor introductive urmând ca, începând de mâine, să trecem la considerarea practică a cazurilor concrete. O adevărată considerare a esenţei aşa-zisei stări psiho-patologice trebuie să ducă cu necesitate la găsirea punctelor de reper pentru tratament. Faptul că tratamentul adulţilor provoacă încă dificultăţi metodelor noastre este cauzat de ceea ce am expus ieri: pentru tratarea unor astfel de situaţii sunt necesare anumite condiţii prealabile care, atâta vreme cât relaţiile în lume rămân aşa cum sunt, nu pot fi nicidecum realizate, pentru bolnavii psihici, în cadrul societăţii noastre. Dimpotrivă, la copii lucrurile sunt de aşa natură încât educaţia poate realiza realmente deosebit de mult. Dar, după cum aţi înţeles, dragii mei prieteni, în cazul bolilor psihice – desigur, şi în cazul altor boli, dar aici mult mai profund, într-un sens mai profund, într-un mod mult mai deosebit – avem de-a face cu contexte karmice care se manifestă în boli.

Astfel, firește, se pune întrebarea justificată, nu neapărat exprimată, ea trebuie pusă subconştient, trebuie să simţim ce stă la baza lucrurilor: În ce măsură poate fi realizată o ameliorare? Orice grad de ameliorare pe care-l putem atinge este pentru omul bolnav un câştig. Nu avem dreptul să ne consolăm prin aceea că afirmăm: aşa este karma, şi de aceea lucrurile iau această cale. Acest lucru îl afirmăm în cazul evenimentelor exterioare, şi putem face aceasta; dar niciodată când este vorba de fluxul liber al gândurilor, simţămintelor, al direcţiei libere a faptelor în omul însuşi. Căci aici karma poate lua căi diferite. Şi poate avea loc o schimbare a direcţiei karmei, astfel încât nu este vorba că nu se împlinesc lucrurile ce trebuie să se împlinească, dar ele se pot împlini în moduri diferite. Am afirmat adesea, când s-a vorbit despre faptul că trebuie practicată educaţie prenatală, prin care se înţelege educaţia în perioada embrionară: Atâta vreme cât copilul nu respiră, este vorba de educaţia şi comportamentul mamei. Iar în rest, nu trebuie intervenit în lucrarea zeilor. Este vorba numai de ceea ce se petrece cu mama însăşi.

O observare adecvată poate fi făcută însă aşa cum am început să procedăm ieri în cazul eretismului epileptic, luând în considerare corpul fizic, copul eteric, corpul astral şi organizaţia eului. Ce a rezultat din aceasta pentru diferitele forme de eretism infantil, care sunt stări epileptice sau echivalente? Am văzut că este vorba de o stagnare (hipertonică ❙ n.tr.) a corpului astral şi a organizaţiei eului într-un organ oarecare. Suprafaţa unui organ nu permite ieşirea corpului astral şi organizaţiei eului, iar acestea stagnează în interiorul organului. Astfel ia naştere atmosferă astrală şi a organizaţiei eu-lui condensată în cadrul organului. Aceasta creează predispoziţia la crampe (convulsii). Căci de fiecare dată când este prezentă o crampă, avem de-a face cu următoarea situaţie: Esenţa crampei constă în aceea că, dacă avem aici un organ (v. fig. 11, planşa 6), conţinând corpul său eteric, pentru fiecare organ există o anumită relaţie proporţională între acest corp fizic şi eteric, şi corpul astralic şi organizaţia eului.

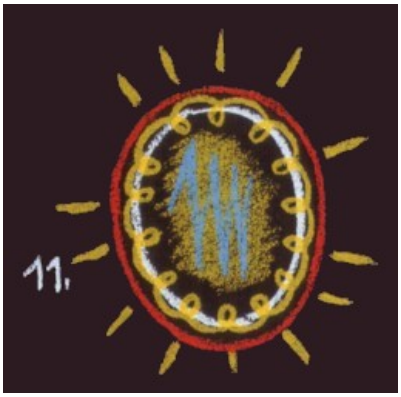

Figura 9

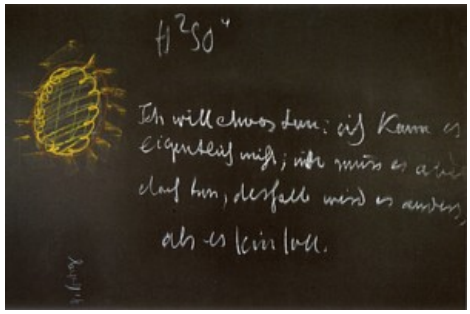

[mărește imaginea]

Planşa 6

Nu-i aşa, dvs. cunoaşteţi cu toţii – este o condiţie prealabilă pentru a putea vorbi despre astfel de lucruri –, ce înseamnă anumite proporţii exterioare, care se stabilesc atunci când în natura exterioară anorganică se unesc anumite substanţe. Felul în care procedează chimia nu este just, totuşi există anumite relaţii – nu spun relaţii atomice sau ponderale, căci aceasta intră deja în teorie –, dar faptul că hidrogenul şi oxigenul se unesc într-o anumită proporţie este o realitate. Dacă avem acidul sulfuric, H2SO4, acesta conţine hidrogen, sulf şi oxigen, legate în anumite proporţii. Dacă aceste proporţii se schimbă, este posibil ca, în anumite condiţii, substanţa care ia naştere să fie una cu totul diferită. Dacă avem relaţii proporţionale între hidrogen, sulf şi oxigen diferite de cele din acidul sulfuric, obţinem acidul sulfuros H2SO3, deşi avem aceleaşi componente.

Astfel există anumite relaţii la omul aşa-zis normal: spun aşa-zis, pentru că expresia «la omul normal» este absolut filistin, se poate crede că există o limită. Aşadar, între anumite limite, relaţia este variabilă. Dar atunci când depăşeşte o anumită variabilitate, care poate fi, la rândul ei, individuală pentru fiecare om, avem de-a face cu o abnormitate, cu o stare patologică. Lucrurile stau aşadar astfel încât, într-un organ corpul astral şi organizaţia eului sunt prezente în aşa fel încât ele nu pot „umple" organul într-o anumită măsură, şi nu pot depăşi organul fizic în măsura în care am văzut ieri că este necesar. Stagnează în acest caz corpul astral şi eul într-un anumit organ, atunci în el nu există proporţia corespunzătoare, ci în interiorul acestui organ se acumulează şi stagnează o cantitate supraabundentă de corp astral şi de organizaţie a eului, şi prin aceasta organul devine sensibil la astralitate. Atunci când în organ este prezentă cantitatea potrivită de astralitate, acesta nu o simte. Orice activitate a corpului astral şi a organizaţiei eului care nu aparţine de un organ, trebuie să fie resimţită

de acesta. Dacă ceva nu face trecerea la conştienţă, stagnează, astfel încât este prezentă o cantitate prea mare de astralitate şi de organizaţie a eului care nu se transferă în conştienţă, atunci ia naştere crampa. Şi prin aceasta aveţi deja simptomul însoţitor, tulburarea conştienţei. Tulburarea conştienţei trebuie să ia întotdeauna naştere când este vorba de un organ care are o legătură cu conştienta. Dacă avem de-a face cu un organ care nu are o relaţie directă cu conştienta – există astfel de organe, care nu au o relaţie directă, ci inversă cu conştienta, organele inhibitoare –, atunci nu apare o tulburare sau pierdere a conştienţei, ci durere. Durerea este o conştienţă supranormală, nu diminuată. Starea de crampă nu este în sine dureroasă – aceasta este o realitate; ceea ce se poate manifesta ca durere apare atunci când într-un organ inhibitor, nu stimulator, al conştienţei, are loc această stază. Atunci apare conştienţă exagerată: durerea. Aceasta este fiinţa durerii.

Prin aceasta am abordat toate formele aberante, şi în organismul copilului, care se finalizează în sindroamele epileptice sau asemanătoare epilepsiei, pe care le vom dezbate exact, cel mai bine la cazuri individuale.

Acum veţi înţelege uşor că lucrurile pot sta şi altfel. Este posibil să avem de-a face cu un organ care nu se prezintă astfel încât suprafaţa sa reţine în sine organizaţia eului şi corpul astral, ci această suprafaţă este prea permeabilă, organul nu le reţine în sine, într-o oarecare măsură pentru propriul necesar, astfel încât aici astralitatea, de care aparţine şi organizaţia eului, nu stagnează, ci aceasta se revarsă într-o oarecare măsură în afara organului (v. fig. 11). S-ar putea spune că suprafaţa devine pentru astralitate şi organizaţia eului prea permeabilă, organul se „scurge", se videază în ce priveşte propria astralitate şi organizaţia eului. Atunci vedem cu conştienţa imaginativă cum organul iradiază, se scurge. Un astfel de organ care se videază este întotdeauna legat de corelatul fizic al secreţiei care, firește, în cazul anumitor organe, nu este puternic evidentă, dar care poate, desigur, apărea şi în mod manifest. Despre aceasta vom mai avea de vorbit. Aici, dacă lucrurile stau în relaţie cu vârsta copilăriei, avem de-a face cu o manifestare care nu poate fi vindecată decât prin aceea că se fortifică corpul astral şi organizaţia eului, ca să spun aşa, acestea sunt readuse în organ.

Dar, la ce forme, la ce complexe simptomatice perceptibile exterior duce o astfel de constituţie? Aici abordăm un capitol, la care, pentru vârsta copilăriei se manifestă altceva decât la adult. Aici avem de-a face cu forme de eretism, care trebuie să ia forme deosebite pentru perioada de evoluţie a omului dintre naştere şi maturitatea genitală: este vorba de formele de eretism isteric. În aceste forme ale eretismului isteric trăiesc astăzi toate neclarităţile ştiinţei exterioare, toate găselniţele lingvistice lipsite de temei obiectiv. Aceasta începe deja de la cea mai elementară concepţie despre acest lucru; căci, firește, conform acestei concepţii, se va stabili într-un fel sau altul o relaţie între acest eretism isteric şi viaţa sexuală (gr. hysteros = uter, n.tr.). Lucrurile sunt aduse chiar într-o formă care stabileşte o corelaţie mai strânsă cu viaţa sexuală a femeii, decât cu cea a bărbatului. Nu noţiunea verbală este aici importantă. În cazurile clasificate astăzi, important este să se deosebească dacă ele merită denumirea de eretism isteric, aşa cum este el înţeles, sau dacă trebuie văzut aici un fenomen mult mai complex.

Lucrurile stau însă astfel încât copilul nu poate avea, pur şi simplu, o asemenea formă de eretism, aşa cum se pretinde, până la maturitatea genitală, dacă în cazul isteriei se fac referiri la sexualitate, ci copilul poate prezenta în primele sale epoci evolutive ceva descris de mine ca o „depăşire" a limitelor unui organ de către corpul astral şi organizaţia eului. El poate prezenta numai aşa ceva. Trebuie să facem abstracţie de toate descrierile existente care se referă la eretismul isteric, căci toate aceste descrieri conţin deja în sine sugestia anumitor noţiuni; faptul de a gândi la anumite noţiuni falsifică descrierea. În acest fel, numeroase descrieri din domeniul psihiatriei sunt pur şi simplu eronate. Nu este permis să se procedeze în felul în care se procedează astăzi.

Să privim însă acum la ceea ce se petrece în realitate. Copilul se relaţionează cu lumea exterioară, aşa cum am descris ieri acest lucru, în mod dificil. El se relaţionează în mod dificil cu starea de echilibru cu lichidul, cu starea de echilibru cu aerul, cu diferenţierile de ordin termic, cu diferenţierile din lumină, cu diferenţierile din chimism, cu diferenţierea din viaţa universală; cu acestea, el se relaţionează nu ca în cazul eretismului epileptic, când relaţia este prea slabă, ci (relaţia este aici) prea puternică; el se include peste tot în ambient, îşi îmbină corpul astral şi organizaţia eului în gravitaţie, în căldură, el percepe totul cu o intensitate care nu este posibilă în cazul aşa-zisului normal. Ce ia naştere aici?

Acum este suficient să vă reprezentaţi că v-aţi julit undeva pielea şi apucaţi un lucru cu această suprafaţă rănită, cu o suprafaţă devenită sensibilă prin această rănire superficială. Sunteţi sensibili din cauză că veniţi cu corpul astralic lăuntric în contact prea puternic cu lumea exterioară. Omul nu trebuie să intre în relaţie, cu corpul său astralic şi organizaţia eu-lui, cu lumea exterioară decât într-o anumită măsură. Copilul care îşi exteriorizează de la bun început corpul astralic, „apucă" într-un mod subtil toate lucrurile ca şi cum ar fi rănit. Prin aceasta ia naştere, de la sine înţeles, trăirea unei hipersensibilităţi, a unei dăruiri hipersensibile la întreaga lume înconjurătoare. O astfel de fiinţă umană simte ambianţa mult mai puternic, mai intens, oglindind-o totodată mult mai puternic în sine. Prin aceasta iau naştere şi reprezentări dureroase în sine. În momentul în care se activează voinţa în relaţie cu această percepţie, se creează o relaţie cu ceva, faţă de care există o hipersensibilitate. În domeniile conştiente, la activarea voinţei ia naştere următorul fapt remarcabil: ia naştere o conştienţă prea crescută a activării voinţei, ia naştere o durere la declanşarea voinţei; această durere este prezentă în stadiul de apariţie, în „status nascendi"; vrei să o reţii, acest lucru se petrece cu intensitate. Te zbaţi în faptă, pentru că vrei să reţii durerea.

Vedeţi, de aici rezultă descrieri care coincid într-un anumit sens cu viaţa. Rezultă astfel de descrieri, cum copilul vrea să facă ceva, şi lucrurile stau astfel: el simte o durere, şi nu poate face ce vrea, dar, în loc ca viaţa sufletească să se reverse în faptă, el are o viaţă lăuntrică insuportabil de puternică, faţă de care are o repulsie. Sau, dacă nu este vorba de o faptă, ci de o faptă mascată, care rezidă în viaţa în reprezentare, unde coabitează voinţa, atunci când este vorba de o faptă în viaţa de reprezentare, când trebuie să se dezvolte reprezentări, este posibil ca reprezentările, în momentul în care trebuie să ia naştere, în anumite cazuri de boală, să provoace frică, şi să nu poată lua naştere. Orice astfel de reprezentare care, în momentul în care trebuie să vină în conştienţă, în momentul naşterii, provoacă frică, orice astfel de reprezentare acţionează totodată astfel, încât „sub" ea se desfăşoară viaţa în simţire. Simţămintele se învolbură, şi întotdeauna începe o stare depresivă. Simţămintele care nu sunt „înţelese" de reprezentări sunt deprimante: numai acele simţăminte nu sunt deprimante, care sunt sesizate, imediat după ce iau naştere, de către viaţa în reprezentări.

Ceea ce se descrie din lucrul în sine, poate fi văzut, şi acesta este deja, în fond, un complex simptomatic. Dacă se învaţă aşadar cunoaşterea esenţei unei astfel de abnormităţi, aceasta poate fi văzută în cadrul observării nemijlocite. Despre aşa ceva trebuie să fie vorba atunci când ştiinţa spirituală intervine prin observare nemijlocită în domeniile practice ale vieţii. Aici, pentru cei ce trebuie să intervină (în astfel de situaţii ▌n.tr.) descrierile trebuie să iasă în întregime din abstract, să intervină în viaţa concretă, în aşa fel încât descrierea să ajungă acolo unde cel care face uz de ea să o perceapă la bolnav. Şi aici vedeţi într-adevăr ceea ce se petrece: scurgerea astralităţii sau organizaţiei eului dintr-un organ sau un complex de organe.

O manifestare foarte grosieră la copil, care exteriorizează în mod cras acest complex simptomatic, va fi enurezia. Acest lucru este de la sine înţeles. Dar numai prin cele expuse anterior puteţi plasa enurezia copilului în perspectiva ei justă. Ea îşi are originea în acest fapt. Puteţi aşadar, de fiecare dată când este vorba de enurezie, anticipa: Aici se scurge corpul astralic la exterior. Căci toate formele de procese exo- şi endocrine au de-a face cu activitatea corpului astralic şi a organizaţiei eului. Ele trebuie să fie în ordine pentru ca procesele de secreţie

externă şi internă (procesele exocrine şi endocrine) să aibă loc în mod normal.

Acum putem afirma, pe de altă parte, că organizaţia eului şi corpul astralic sunt în relaţie cu aşa-zisele patru elemente prin intermediul corpului fizic: în corpul eteric, organizaţia eului şi corpul astralic stau în relaţie mai strânsă cu elementele „de sus", cu o parte a căldurii, cu lumina, cu chimismul şi cu eterul vital universal. Dacă extindem unele expresii, aşa cum era cazul pe vremea clarvederii instinctive, când nu se făcea o asemenea clară distincţie între fizic şi spiritual, putem spune: Există o „stare de rănire sufletească" a copilului. Şi această stare de rănire sufletească a copilului cuprinde, ca noţiune generală, toate fenomenele care se manifestă în acest caz. Iar dacă această stare nu poate fi ameliorată prin pedagogia curativă, în perioada maturizării genitale ia naştere forma feminină sau masculină a acestei stări de rănire sufletească. Forma feminină va avea caracterul isteriei, aşa cum a fost ea denumită, atâta vreme cât a existat o reală percepţie suprasensibilă; forma masculină se manifestă într-un alt mod, pe care-l putem dezbate separat.

În acest fel, în toate cazurile în care este vorba de o stare contrară eretismului de tip epileptic sau epileptoid, va trebui să vă concentraţi atenţia asupra felului în care au loc excreţiile. Veţi observa felul în care transpiră copilul. Veţi observa cu deosebită atenţie dacă copilul, atunci când vreţi să-l învăţaţi ceva, deci atunci când provocaţi (în copil) reprezentări, rănirea lăuntrică se manifestă faţă de o reprezentare prin stări de transpiraţie. Aici întâmpinăm o anumită dificultate. În mod obişnuit, aţi crede că atunci când a fost provocată o astfel de stare lăuntrică, stările de transpiraţie consecutive vor fi observate imediat. În anumite situaţii lucrurile pot sta aşa, dar nu trebuie să stea neapărat aşa. Căci aici avem de-a face cu particularitatea ce constă în aceea că teama sau inhibarea lăuntrică, senzaţia de rănire lăuntrică existente, nu acţionează la fel cu o senzaţie de rănire exterioară, ci, ceea ce ia naştere este mai întâi digerat de om, şi uneori ia şi cele mai ciudate căi în el, şi iese la iveală nu imediat după eveniment, ci, în mod curios, numai după un anumit timp, în cursul următoarelor trei zile, trei zile şi jumătate. Întotdeauna când avem de-a face cu ceea ce rezultă din expansiunea corpului astral şi a organizaţiei eului, avem de-a face cu ceea ce rezultă din expansiunea normală a corpului astral şi a organizaţiei eului la moarte. Când a fost vorba de stagnare, acolo avem de-a face cu contrariul morţii. În cazul epilepsiei avem de-a face cu încercarea de a presa viaţa in organism, de a imita într-o relaţie anormală intrarea în organismul fizic la descindere. În cazul stărilor despre care vorbim acum, avem de-a face cu imitarea a ceea ce se petrece la moarte: Corpul astral şi eul se dilată o dată cu scurgerea vieţii după deces. Cu aceasta avem aici de-a face.

Acest simţământ odată dobândit, se însuşeşte apoi treptat ceea ce este necesar la observarea unor astfel de cazuri: Se dobândeşte un organ olfactiv pentru ceea ce este prezent în copil; această scurgere este mirositate. Ea poate fi realmente mirositate. Şi aceasta aparţine deja de partea esoterică a acestor lucruri: Însuşirea unei facultăţi senzoriale pentru auricul acestor copii, care miroase altfel decât cel al copiilor normali. Într-adevăr: aceşti copii au un iz uşor cadaveric în trannspiraţia lor aurică. Că lucrurile stau aşa, se vede însă şi din faptul că apar şi manifestările însoţitoare ale acestei morţi, şi anume această transpirare dintr-un motiv sau altul. Aceste manifestări apar în cursul următoarelor trei zile, aproximativ în acelaşi spaţiu temporal în care se petrece şi retrospectiva post-mortem, când are loc expansiunea corpului astralic şi a organizaţiei eului.

Dintr-o astfel de cunoaştere trebuie deci să vă însuşiţi să reţineţi ceva ce aţi remarcat în cadrul reprezentării sau voinţei unui asemenea copil, şi trebuie să urmăriţi copilul de-a lungul următoarelor trei-patru zile. Astfel se vede (înţelegeţi) dacă este vorba într-adevăr de această formă abnormă de viaţă sufletească despre care am vorbit eu acum. Atunci ia naştere pentru D-vs, deja pe baza premiselor corespunzătoare, întrebarea: Cum tratez eu un asemenea copil?

Un asemenea copil îmi vine astfel în întâmpinare încât, în tot ceea ce face el, mi se deschide deja sufletul lui. Sufletul copilului „se scurge" în tot ce înfăptuieşte el. Înţelegeţi că într-un asemenea caz, când sufletul copilului te inundă, educaţia depinde în mod deosebit de ceea ce-i poate ieşi în întâmpinare copilului din atitudinea sufletească a educatorului, din întreaga lui dispoziţie lăuntrică, prin ceea ce face el în lumea-i înconjurătoare. Să presupunem acum că sunteţi un educator agitat, un om care se comportă permanent de aşa natură încât provoacă în ceilalţi un şoc prin faptele lui. Această particularitate de caracter, care este o particularitate temperamentală umană, este mult mai răspândită în viaţă, decât gândim. Ea este adesea extraordinar de răspândită la cadrele didactice. Dacă ne este îngăduită o expresie trivială: nu sunt astăzi majoritatea educatorilor ca nişte iepuri nervoşi? Această fiinţă neastâmpărată, care „capotează" permanent! Acest lucru trebuie să fie aşa, căci formarea educatorilor este aşa cum este! Formarea educatorilor este astăzi de aşa natură încât ea hipertrofiază realmente ceea ce trebuie să fie asimilat. Educatorii în devenire nu trebuie niciodată să fie supuşi examenelor. Căci examenul este deja ceea ce duce la dispoziţiile lăuntrice care creează această nervozitate.

Acum vedeţi imediat în ce situaţie ciudată se ajunge, când se intenţionează dezvoltarea lucrurilor din starea faptică în sine. Este vorba de întemeierea Institutului Lauenstein pentru copii subdotaţi. Prin legislaţia poliţienească, trebuie să li se recomande celor ce preiau Institutul, să dea examenul (prevăzut). Cel puţin unul trebuie să o facă. Dar acest lucru este nepotrivit, deoarece este, firește, încă o cale de a deveni nervos. Acest lucru trebuie înţeles pur şi simplu într-un sens foarte obiectiv, căci altfel umblăm prin lume cu ochii închişi. Deci nu rămâne nimic altceva de făcut decât să te dezveţi de nervozitate după examen. Aceasta nu se întâmplă, în majoritatea cazurilor.

Aşadar, în apropierea copilului trebuie evitat tot ceea ce provoacă efecte, chiar şi minore, de şoc, atunci când acestea vin din inconştientul, din temperamentul educatorului. De ce? Pentru că educatorul trebuie să fie în stare, în deplină conştienţă, să provoace în mod voit astfel de efecte de şoc, care sunt, uneori, pentru astfel de stări, cele mai bune remedii. Dar ele acţionează numai atunci când nu au loc din obişnuinţă; ele acţionează numai atunci când sunt înfăptuite în faţa copilului în deplină conştienţă, observând lucrurile cu mare atenţie.

Veţi trebui aşadar, atunci când remarcaţi un astfel de complex simptomatic la copil, să luaţi copilul şi să-i predaţi ceva, să-l faceţi să scrie, să citească sau să deseneze (picteze) ceva: dar acum, ce-i de făcut? Încercaţi să lăsaţi copilul să ajungă acolo unde poate ajunge el prin constituţia lui umană particulară. Într-un anumit moment, încercaţi să accelerați tempoul de lucru. Prin aceasta, copilul va fi nevoit nu să lase să se retragă starea lui de rănire lăuntrică, ci teama faţă de această stare, pentru că D-vs staţi în faţa copilului, şi el trebuie să între în această stare de teamă. Dar prin aceea că el trebuie să între, în acest moment, în starea de teamă, prin aceea că copilul trebuie să se confrunte cu o impresie creată în mod artificial, care deviază de la cea anterioară, prin aceea că copilul se confruntă cu impresia, el îşi fortifică în interiorul său, îşi consolidează ceea ce vrea să se reverse. Dacă practicaţi cu copilul acest lucru în mod repetat, sistematic, are loc consolidarea eului şi corpului astral. Dar nu trebuie să obosiţi în repetare, ci să pregătiţi predarea în aşa fel încât ea să decurgă metodic de aşa natură, încât să ia, în anumite momente, întorsătura amintită. Pentru aceasta trebuie să stăpâniţi (pe deplin) predarea. Dacă aveţi la fiecare trei sferturi de oră o altă materie, nu veţi putea intenţiona nimic în această direcţie. Puteţi clădi o predare pentru copiii cu tulburări de dezvoltare numai atunci când lucraţi pe baza a ceea ce am introdus noi în şcoala Waldorf, predarea bazată pe epoci, în cadrul căreia, în orele de predare principale se predă o singură materie, de-a lungul mai multor săptămâni. În acest timp există posibilitatea, între opt şi zece dimineaţa, de a nu a avea un aşa-zis „orar". Se poate face ce vrea fiecare, ce consideră fiecare că este metodic just.

Dintr-o asemenea bază pedagogică puteţi elabora şi dvs. ceea ce trebuie să faceţi pentru copiii cu tulburări de dezvoltare. Aici puteţi introduce acea metodă care provoacă permanent schimbarea modului de predare, schimbarea de tempo în predare. Şi în acest fel veţi acţiona deosebit de puternic asupra secreţiilor glandulare, şi prin aceasta la consolidarea corpului astralic la copil. Dar aici trebuie să aveţi un anumit mod de resemnare: căci lumea nu va remarca, acolo unde a survenit vindecarea, atunci când copiii au fost trataţi în acest fel, că copiii sau însănătoşit. Lumea va remarca doar faptul când într-un caz particular nu a survenit nici un fel de vindecare, căci a deveni normal

copilului inadaptaţi. Lumea va remarca doar faptul că mai un caz particular nu a survenit mai din vina părinţilor, care a devenit normal este considerat ca ceva de la sine înţeles. Dar a deveni normal nu este nicidecum de la sine înţeles. Aceasta, pe de o parte.

Deci vedeţi: dacă în cazul stărilor de eretism epileptic sau echivalent a fost vorba de a recurge la măsuri mai mult de natură manuală sau morală, aşa cum am expus ieri, în cazul eretismului tratat astăzi este vorba în primul rând de dezvoltarea metodelor didactice care să-l combată. Provocarea acestor efecte de şoc este un aspect. Celălalt aspect este observarea cu deosebită atenţie a alternării dintre starea depresivă şi un fel de stări maniacale, stări euforic-hedonice.

Căci, de unde provine, în cazul acestor forme de boală, alternanţa dintre stări depresive şi stări maniacale? Acest lucru se petrece permanent deoarece copilul este într-o stare de rănire lăuntrică şi năzuieşte să nu-şi lase nicidecum voinţa să se manifeste. Dacă voinţa nu ajunge să se manifeste în viaţa de reprezentare, iau naştere stări depresive. Pe de altă parte, dacă acest lucru s-a petrecut un timp îndelungat, şi copilul nu-l mai poate inhiba, ci trebuie să se „descarce", ia naştere – prin inhibarea stării de rănire lăuntrică, prin aceea că copilul se poate revărsa deplin prin revărsarea în astralic – o stare extrem de plăcută, şi astfel alternează stările de tristeţe şi exuberanţă, care se manifestă, observate atent, tocmai la un astfel de copil, care prezintă la exterior celelalte simptome: transpiraţie, enurezie.

Didactica trebuie introdusă tocmai în aceste stări alternative. Să presupunem că avem o stare depresivă a copilului. Într-o astfel de stare depresivă putem interveni salutar în clipa în care copilul are sentimentul: noi suntem puternic uniţi cu interiorul său, îl înţelegem. Dar copilul simte tocmai necesitatea – pentru că aici este vorba de un fel de hipertrofie a vieţii de reprezentare şi de voinţă –, de a nu vieţui o participare doar la tristeţe. Dacă suntem doar indispuşi şi trişti cu copilul, el nu are nimic de câştigat. El va avea doar atunci de câştigat, când noi dăm dovadă de maturitate faţă de starea pe care o con-vieţuim, şi-l consolăm în mod eficient, când el are parte de o consolare eficientă.

În acest caz, educatorul care abordează aceste situaţii plin de înţelegere, îşi va însuşi ceva tipic: El va şti, de pildă, că o reprezentare permanentă la aceşti copii este aceea de a crede că trebuie să facă ceva, dar că ei nu pot. Este o reprezentare complicată, care însă trebuie să poată fi studiată: Ei trebuie să facă ceva şi nu pot, trebuie totuşi să facă, şi atunci rezultă altceva decât ar vrea ei. Examinaţi viaţa sufletească la astfel de copii, despre care am vorbit, şi încercaţi de-a dreptul să sesizaţi ceea ce ar putea fi definit în felul următor: Eu vreau să fac ceva: dar, în realitate, nu pot; şi totuşi trebuie să fac acest ceva – din acest motiv lucrurile ies altfel decât trebuie.

În acest complex de reprezentări trăieşte de fapt întreaga boală a copilului. Copilul simte constituţia particulară care constă în scurgerea corpului astral şi a organizaţiei eului. Deja acest fapt acţionează ca o expansiune în lumea corpului astral. Eu vreau să fac ceva – dar copilul ştie, el ajunge imediat în contact cu lumea exterioară, la „agenţii externi". Dar starea de rănire există, doare; şi el trebuie să simtă: în realitate nu pot. – Dar acum copilul ştie: Trebuie totuşi să se întâmple. Trebuie să apuc cu corpul meu astral „agenţii" din lumea exterioară. Dar eu nu pot domina ceea ce iau în mână; sunt atât de neîndemânatic cu corpul meu astralic; totul va ieşi altfel, fiindcă eu nu pot fi „cu totul" în fapta mea. Corpul se revarsă prea puternic.

Tocmai la astfel de copii se remarcă în modul cel mai admirabil cum acţionează în realitate inconştientul, care se „ridică" până în viaţa senzaţiilor. Acest inconştient este formidabil de isteţ. El exprimă în noţiunile cele mai clare ceea ce se petrece în constituţia lăuntrică şi în relaţia dintre om şi ambianţă. Aceasta se detaşează de inconştient, dar nu ajunge până „sus", la conştienţa lui. Astfel încât se poate spune: trebuie întreprinsă descoperirea acestor complexe de reprezentări inconştiente la copil. – Şi acum: complexul îşi face apariţia, poate fi remarcat. El este aproape de fiecare dată prezent când copilul trebuie să înceapă ceva – cu fapta sau cu gândul. Aproape de fiecare dată este prezent (complexul). Interveniţi în acest moment în aşa fel, încât faceţi cu blândeţe, odată cu copilul, ceea trebuie să facă el, de pildă simţiţi fiecare mişcare a mâinii (copilului) în mişcarea propriei mâini, atunci copilul are sentimentul că a doua parte este corectată prin ceea ce faceţi dvs. Dar, cu siguranţă, copilul nu câştigă nimic dacă dvs. faceţi realmente tot ceea ce trebuie să facă el. Trebuie să interveniţi doar fictiv. Lăsaţi copilul să picteze, nu pictaţi dvs., însoţiţi cu pensula îndeaproape fiecare mişcare a pensulei copilului. Lăsaţi copilul să-şi reprezinte ceva în aşa fel încât îl însoţiţi în formarea reprezentărilor, şi faceţi, pe cât posibil de bine-voitor şi clar, ceea ce trebuie să facă el, mângâindu-l sufletește din apropiere. Până în astfel de intimităţi, prin observarea reală a stării lucrurilor, putem găsi ce avem de făcut.

Acum trebuie însă să ştim că, în ce priveşte ceea ce poate oferi ştiinţa spirituală, este vorba întotdeauna doar de un apel la om. Există o permanentă cerere de prescripţii: Tu trebuie să faci cutare lucru aşa şi cutare lucru aşa. – Cel ce vrea să devină educator al copiilor cu tulburări de dezvoltare nu va fi niciodată „terminat", pentru el fiecare copil este din nou o nouă problemă, o nouă enigmă. Şi este vorba ca de fiecare dată, când este condus de fiinţialitatea din copil, să facă ce este de făcut în fiecare caz particular. Este o lucrare incomodă, dar singura reală.

De aceea este vorba atât de intens, în sensul aceste ştiinţe spirituale, ca noi, tocmai ca educatori, în sensul cel mai eminent, să ne îngrijim de auto educaţie.

Cea mai bună auto educaţie o vom exersa atunci când urmărim cu interes simptomele patologice. Dacă avem simţământul: un astfel de simptom patologic este, de fapt, ceva minunat. Acest lucru nu trebuie însă să fie trâmbiţat: Nebunii sunt adevăraţii oameni divini. – Acest lucru nu ne este îngăduit în zilele noastre. Dar un lucru trebuie să fie limpede: Când apare un simptom anormal, avem de-a face cu ceva care, sub aspect spiritual, este mai aproape de spiritual decât ceea ce face omul în organismul său sănătos. Numai că acest „a fi mai aproape de spiritual" nu poate acţiona în mod adecvat în organismul sănătos. Cine ajunge la acest nivel de înţelegere-simţitoare al lucrurilor, va percepe astfel de intimităţi.

După cum vedeţi: în fiecare domeniu diagnosticul şi patologia duc la o reală terapie, atunci când diagnosticul pătrunde până la fiinţialitatea lucrurilor.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 5-A

Dornach, 30 iunie 1924

Aţi putut deja vedea cum anumite anomalii în suflet, în viaţa sufletească, care se manifestă ca simptome patologice, apar la copii într-un mod difuz, pentru a se dezvolta mai târziu într-o formă mai concretă. Şi astfel v-am putut atrage atenţia asupra faptului că ceea ce se manifestă mai târziu sub formă de isterie, apare la vârsta copilăriei sub o formă cu totul particulară, încă nedefinită. Pentru a putea însă aprecia în mod judicios adevăratele abnormităţi ale vârstei copilăriei, trebuie avut în vedere întregul context, constând din viaţa prenatală, care, ca să mă exprim astfel, include impulsul karmic în viaţa fizică şi din dezvoltarea treptată a copilului de-a lungul primilor două epoci septenale, poate chiar şi mai departe, al primelor trei epoci septenale.

Vom dezbate astăzi, ca un preludiu, încă unele aspecte teoretice, pentru a putea aborda apoi, pe baza unor exemplificări practice, toate cele necesare ulterior. Chiar mâine dimineaţă, D-na. Dr. Wegman ne va pune la dispoziţie un băiat, pe care-l tratăm deja de mai multă vreme aici, în Institutul Clinic-Terapeutic, la care vom putea demonstra anumite particularităţi deosebit de caracteristice.

Pentru a vă arăta însă ceea ce trebuie să mai ştiţi înainte (de această demonstraţie practică n.tr.), doresc să vă prezint în mod schematic organismul omului, organizaţia integrală a omului (v. fig. 12). Pentru ca totul să fie clar, voi desena mereu, în schiţa ce urmează, organizaţia eului cu roşu. Organizaţia astralică o voi desena cu acest violet, iar organizaţia eterică o voi desena cu acest galben; organizaţia fizică o voi desena cu această cretă albă. Astăzi vrem să reţinem lucrurile pe care le avem de luat în considerare cu mare exactitate, să ne străduim să privim lucrurile cu precizie. În organizaţia omului lucrurile nu sunt de aşa natură încât să putem spune: Aici avem organizaţia eului, aici este organizaţia astralică, acolo este organizaţia eterică şi aşa mai departe, ci lucrurile stau astfel: Reprezentaţi-vă o fiinţă (în text: fiinţialitate – germ. Wesenheit), care este astfel organizată încât organizaţia eului se află pentru început la exterior; apoi, mai către interior, se află organizaţia astrală, după care vine organizaţia eterică, şi apoi organizaţia fizică. Astfel încât avem aici, într-o oarecare măsură, o fiinţă, care-şi prezintă organizaţia eului spre exterior, organizaţia astrală pătrunde mai la interior, şi mai mult (pătrunde) în interior organizaţia eterică, şi cel mai mult avansat spre interior pătrunde organizaţia fizică.

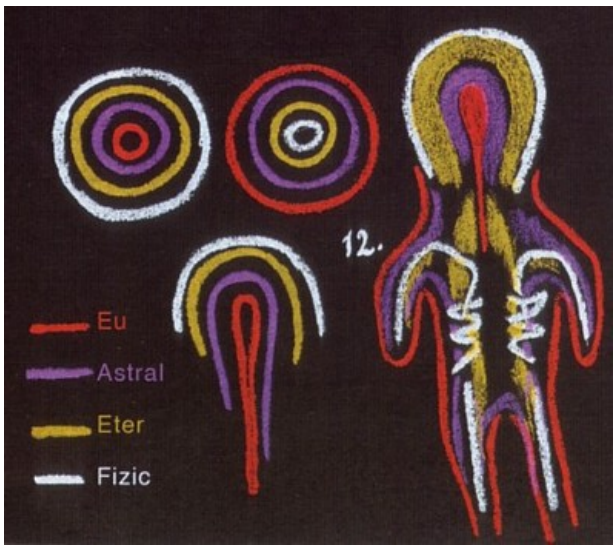

Figura 12

[măreşte imaginea]

Planşa 7

Să ne reprezentăm, în contrast cu aceasta, o altă ordonare, în care am avea organizaţia eului cu totul în interior, radiind într-o oarecare măsură către exterior organizaţia astrală, şi mai departe la exterior organizaţia eterică, şi încă mai mult în afară organizaţia fizică (v. fig. 12,

stânga). După cum vedeţi, acum avem două fiinţe, ca să zic aşa, polar-opuse. Dacă observaţi aceste două fiinţe polar-opuse, vă puteţi spune: a doua fiinţă va prezenta o puternică organizaţie fizică la exterior, în care acţionează şi organizaţia eterică, după care, mai la interior, se „scobeşte" organizaţia astrală şi cea a eului. – Dar este posibil, pentru că lucrurile stau astfel, ca această configuraţie să se modifice. Configuraţia pe care am schiţat-o aici, în stânga, se poate prezenta astfel: putem avea în partea de sus organizaţia fizică complet dezvoltată, iar în partea de jos deschisă, atrofiată. Putem avea apoi organizaţia eterică în partea de jos ceva mai puternic dezvoltată decât cea fizică, însă tot atrofică. Putem avea organizaţia astrală extinsă deja mai în jos, şi organizaţia eului ca un fel de fir ce merge în jos. Căci ceea ce este ordonat aici sferic, poate apare fără îndoială sub această formă (v. fig. 12, stânga / jos).

Acum vreau să prezint lucrurile într-un mod mai uşor de înţeles, şi vă desenez aici această organizaţie a eului astfel, peste ea organizaţia astrală, organizaţia eterică şi organizaţia fizică. Iar acum vom cupla cealaltă fiinţă, şi anume astfel încât, pentru început, această organizaţie a eului, care aici este situată la exterior, va fi ceva mai „configurată": aşadar, în loc să fi trasat un cerc, l-am lăsat să ia o anumită configuraţie. Aşa stau lucrurile în plasticitatea fiinţei naturii, a fiinţei universale în general: Ceea ce este sferic sau circular, poate fi configurat în diferite moduri. Mai la interior am de adăugat acum organizaţia astrală, şi mai la interior organizaţia eterică şi, în final, pătrunsă cel mai la interior, organizaţia fizică (v. fig. 12, dreapta). Şi astfel aveţi o fiinţă, prima, transformată în capul omului. A doua fiinţă o aveţi transformată în fiinţa metabolic-motorie a omului. Într-adevăr, lucrurile stau faptic aşa: în organizaţia capului omului avem ceva, în care este adăpostit în interior eul; corpul astral se adăposteşte şi el, relativ, în interior; configurate la exterior apar corpul fizic şi corpul eteric, dând forma chipului.

În contrast cu aceasta, în sistemul metabolismului şi membrelor lucrurile stau astfel: Eul vibrează peste tot, la exterior, în relaţiile calorice şi ale senzaţiilor de presiune (tactile) şi, pornind de la eu, vibrează către interior corpul astral, apoi, şi mai la interior, totul devine eteric, pentru ca în oasele lungi (tubulare) să devină la interior fizic.

Astfel încât, centrifugal, de la eu spre corpul fizic, la exterior, avem configuraţia capului; centripetal, din afară spre interior, de la eu până la corpul fizic, avem ordonată organizaţia metabolismului şi membrelor. Iar între ele, în permanentă confluenţă reciprocă, în aşa fel încât nu ştii deloc: din afară spre înăuntru, sau de la interior spre exterior, avem ordonarea din cadrul sistemului ritmic. Sistemul ritmic este pe jumătate cap, pe jumătate sistem metabolic-motor. Când inspirăm, (sistemul ritmic) este mai mult sistem metabolic-motor, când expirăm, mai mult sistem cefalic. Astfel încât, între sistolă şi diastolă lucrurile stau astfel, încât se poate spune: Sistem cefalic-sistem al membrelor = expir-inspir. Vedeţi aşadar că noi, mediat prin partea mijlocie a sistemului ritmic, conţinem două fiinţialităţi absolut polar-contrarii. Ce rezultă din aceasta? Din aceasta rezultă ceva extraordinar de important.

Gândiţi-vă, noi preluăm ceva prin (intermediul) cap(ului), ca de pildă în cazul medierii prin vorbirea celuilalt, preluăm ceva prin cap, care intră în primă instanţă în eu, în corpul astral. Dar lucrurile stau, în cadrul organismului, în relaţie reciprocă: în clipa în care este atins ceva aici, printr-o impresie într-una din organizaţiile eului, acesta ceva vibrează şi în cealaltă organizaţie a eului, şi în clipa în care intervine ceva într-una din organizaţiile astralice, acest ceva vibrează până în cealaltă organizaţie astralică. Dacă lucrurile nu s-ar petrece aşa, dragii mei prieteni, nu am avea (nici o) memorie, căci toate impresiile pe care le primim din lumea exterioară, îşi au reflectarea în organizaţia metabolismului şi membrelor; dacă primesc o impresie din afară, aceasta dispare din organizaţia capului, care este ordonată centripetal, de la fizic la eu. Eul trebuie să se menţină, nu poate păstra nici o impresie ore întregi, căci altfel ar deveni identic cu impresia. Dar „jos", impresiile rămân, şi ele trebuie să urce din nou, atunci când ne amintim.

Dacă cugetaţi la aceasta, vi se prezintă următoarea posibilitate: se poate ca întregul sistem inferior, care stă în relaţie polar-contră cu sistemul superior, să fie predispus la o constituţie slabă. Atunci când au loc impresii, acestea nu se imprimă suficient de adânc în sistemul inferior. Eul primeşte o impresie. Dacă totul este normal, această impresie se imprimă în sistemul inferior, şi este readusă sus în amintire. Dacă sistemul inferior – organizaţia eului, care este localizată cel mai periferic – este prea slab, dacă impresiile nu se imprimă suficient de puternic, atunci ceea ce nu se adânceşte în organizaţia eului, refluează permanent în sus, radiază în cap.

Avem de-a face cu un copil care este organizat în acest fel. I-am arătat cândva, să zicem, pentru prima dată un ceas. Acesta l-a interesat pe copil. Dar organizaţia membrelor copilului este prea slabă. Atunci impresia nu se adânceşte, ci refluează. Acum eu mă ocup de copil, dar el spune în permanenţă: ceasul este frumos. N-am spus nici două vorbe, copilul repetă: Ceasul este frumos. Acest lucru se repetă. Asupra unor astfel de predispoziţii, care sunt uneori doar vag perceptibile, dar care sunt deosebit de importante, trebuie să ne îndreptăm atenţia în educaţia copilului. Căci dacă nu suntem în stare să fortificăm slaba organizaţie a metabolismului şi membrelor, acest „recul" al impresiilor devine din ce în ce mai puternic, iar într-o perioadă ulterioară apare fenomenul patologic de tip paranoic, care stă în relaţie cu ideile fixe. Acest recul se fortifică în sine, se transformă în idei fixe consolidate. Copilul ştie că aceste idei fixe se includ într-un mod nepotrivit în viaţa sa sufletească, dar nu se poate debarasa de ele. De ce? Pentru că „sus" există viaţa sufletească conştientă, dar cea inconştientă „de jos" nu este stăpânită, ci respinge anumite reprezentări, şi astfel apar idei fixe.

După cum vedeţi, aici avem de-a face cu un sistem metabolic-motor prea slab dezvoltat. Ce înseamnă aceasta? Un sistem metabolic-motor prea slab dezvoltat este cel care împiedică ca substanţa proteinică în organismul omului să conţină cantitatea adecvată de sulf. Aşadar un sistem metabolic ce produce proteine sărace în sulf. Acest lucru este posibil. În acest caz este valabilă o altă stoechiometrie decât cea normală. În acest caz se manifestă tot ce am descris acum: apariţia acestor idei fixe în organismul copilului.

Dar şi cazul contrar este posibil. Sistemul metabolic-motor este astfel predispus încât el are o forţă de atracţie prea puternică faţă de sulf: în acest caz proteinele conţin prea mult sulf. În proteine avem atunci carbon, oxigen, azot, hidrogen şi, proporţional, prea mult sulf. În această organizaţie metabolică, ce este influenţată în manifestarea sa de combinaţia de substanţe pe care le conţine, avem nu impulsul de a respinge totul, ci pe cel contrar: Prin sulful supraabundent, impresiile sunt absorbite prea puternic, ele se „cuibăresc" acolo prea puternic. Aceasta este altceva decât stagnarea la suprafaţa organelor, pe care am descris-o cu o ocazie anterioară. Stagnarea provoacă stări de crampă. Dar aici nu avem de-a face cu o stagnare, ci cu o „sugere" a impresiilor. Urmarea acestui fapt este că impresiile dispar. Noi provocăm impresii (care acţionează) asupra copilului, dar nu putem face nimic: anumite impresii, cu particularităţile lor, dispar în substanţa proteinică bogată în sulf. Şi doar atunci când reuşim să extragem din nou aceste impresii din substanţa proteinică bogată în sulf, reuşim să creăm un oarecare echilibru în organismul spiritual-sufletesc-fizic. Căci această dispariţie a impresiilor în sulfuralitate produce faptic o stare sufletească deosebit de neplăcută (in text: unbefriedigend= care nu ne mulţumeşte), pentru că suscită lăuntric: într-un mod subtil, rafinat, ducând la un fel de discret cutremur lăuntric.

Adesea am afirmat: psihanaliza este un diletantism la pătrat, pentru că psihanalistul nu cunoaşte nici sufletul, nici spiritul şi nici corpul (fizic) sau corpul eteric, el nu ştie absolut nimic despre ce se petrece de fapt: el (nu face nimic altceva decât să) descrie. Şi pentru că nu poate altceva decât să descrie, el afirmă: Lucrurile au dispărut undeva jos, ele trebuiesc scoase de acolo. Este remarcabil faptul că materialismul nu poate cerceta particularităţile materiei. Căci altfel s-ar ştii că ceea ce este prezent aici îşi are baza în substanţa proteinică a organismului volitiv, care este prea bogată în sulf. Esenţialul substanţei fizice poate fi găsit doar pe calea ştiinţei spirituale.

Astfel încât ar fi bine ca cel care are de educat copii anormali să-şi aproprieze facultatea de a discerne dacă un copil este hiper- sau

hiposufuric. Vom putea vorbi despre cele mai diferite abnormităţi sufleteşti, dar trebuie să ne însuşim posibilitatea de a fi conduşi de anumite simptome în anumite direcţii. Atunci când primesc spre educare un copil, la care văd că impresiile provoacă la început dificultăţi, acest lucru poate fi explicat prin una din stările descrise în zilele trecute. Dar poate fi explicat şi prin ceea ce am descris astăzi. Cum trebuie să procedez într-o astfel de situaţie?

Pentru început examinez copilul. Pentru început fac cunoştinţă cu copilul; copilul trebuie cunoscut. La început examinez copilul şi-mi propun (să observ) unul dintre simptomele cele mai superficiale: culoarea părului. Dacă copilul prezintă un păr de culoare închisă, nu va trebui să caut prea mult, pentru a şti dacă el ar putea fi bogat în sulf; căci dacă are păr negru, nu poate fi decât hiposulfuric. Şi dacă apar simptome anormale, va trebui să le caut (explicaţia) într-o altă sferă decât în supraabundenţa în sulf, cel mult în carenţă de sulf, la copiii bruneţi. Şi dacă, în afară de aceasta, apar idei ce revin permanent, va trebui să caut altundeva decât în hipersulfurism. Am de a face încă cu un copil blond sau roşcat, voi căuta în direcţia hipersulfurismului substanţei proteinice. Părul blond provine de la sulful supraabundent, părul închis la culoare de la fierul abundent. În acest fel putem urmări aşa-zisele abnormităţi spiritual-sufleteşti până în substanţialitatea fizică.

Psihanaliza ar vorbi aici, probabil, de „refulări".

Acum, să luăm un astfel de vulcan în erupţie, un copil hipersulfuric, care suge într-o oarecare măsură impresiile în regiunea voinţei, astfel încât ele se „înţepenesc" acolo, şi nu mai pot ieşi. Această manifestare o putem observa foarte curând la copil. Copilul va suferi stări depresive, melancolice. Aceste impresii ascunse, rămase în interior, îl chinuiesc. Noi trebuie să le ridicăm la suprafaţă, nu trebuie să procedăm în modul psihanalitic practicat astăzi, ci în mod psihanalitic adecvat. Putem face acest lucru prin aceea că luăm la cunoştinţă ceea ce remarcăm că dispare, mai mult sau mai puţin, la copil. Şi astfel, copilul care ne vine în întâmpinare, pe de o parte surescitat lăuntric, pe de altă parte într-o anumită stare de apatie, trebuie să-l considerăm în aşa fel încât să ne devină conştient: ce îşi aminteşte acest copil cu uşurinţă, ce lasă el să dispară în interiorul său? Ceea ce nu poate fi evocat (în amintire) trebuie să fie mereu prezentat, în mod repetat, pe cât posibil ritmic. În acest sens, dragii mei prieteni, se poate realiza foarte mult. Uneori pe o cale mult mai simplă decât gândim; căci vindecarea şi educaţia – ele sunt înrudite – se bazează nu atât pe faptul că se produc diverse mixturi complicate, fie de natură fizică, fie de natură psihică, ci prin aceea că ştii ce ajută realmente.

De aceea sunt lucrurile atât de dificile şi în ce priveşte remediile noastre. Pe bună dreptate pretinde medicul să-i spunem în ce constă acesta, pentru ca el să ştie (ce este remediul). Dar, întrucât remediul constă de regulă în aceea că ştim ce ajută, fiind vorba de substanţe simple, în clipa în care vorbeşti, ele pot fi imitate de oricine. Dacă contăm totodată pe o muncă economică, ne aflăm într-o mare dilemă. Este vorba aşadar de a cunoaşte într-adevăr ceea ce trebuie aplicat, de a ajunge la această cunoaştere.

Am vieţuit în Şcoala Waldorf adesea situaţia că unii copii prezintă o oarecare apatie, dar şi surescitare lăuntrică. În clasa D-lui K. am avut un asemenea copil ciudat. El era surescitat şi totodată apatic. Acum s-a schimbat deja în bine. În clasa a III-a – copilul este acum în clasa a V-a –, apatia lui se manifesta prin aceea că nu era uşor să-l apropii de vre-o materie. El nu asimila nimic, învăţa foarte lent şi greoi. Dar, abia se îndepărtase D-l K. de ultima bancă, şi se aplecase către alt copil, huş! – roşcatul veni şi-i dădu D-lui K. un ghiont. Astfel, acest copil era lăuntric-volitiv argint-viu şi totodată, intelectual, apatic.

După cum vedeţi, astfel de copii – cu predispoziţii asemănătoare – sunt numeroşi. Ei prezintă de regulă particularitatea că facultatea de a absorbi impresii exterioare se mărgineşte la anumite feluri de impresii, care au un caracter anumit, tipic. Dacă ai „inspiraţia" potrivită, şi ea vine, dacă ai atitudinea lăuntrică necesară, găseşti pentru copil, de exemplu, o anumită propoziţie, care este repetată. Acest lucru poate acţiona miraculos. Este vorba numai de a orienta întreaga năzuinţă a copilului într-un anumit sens. Acest lucru trebuie realizat de educator. El poate face acest lucru, dacă nu intenţionează să fie super-inteligent, ci dacă vrea să trăiască în aşa fel încât lumea să i se reveleze; dacă nu „raţionalizează" prea mult percepţia lumii, ci o percepe aşa cum i se oferă ea.

Cugetaţi asupra acestui fapt – şi acest lucru trebuie să vi-l asimilaţi ca atitudine lăuntrică dacă vreţi să educaţi copii cu tulburări de dezvoltare –: cât este de plictisitor să operezi tot mereu cu câteva noţiuni pe care le posedă omul. Viaţa sufletească a multor oameni este îngrozitor de plicticoasă şi sterilă, pentru că ei trebuie să opereze (mereu) cu câteva noţiuni. Omenirea devine prea decadentă prin aceste puţine noţiuni. Ce greu este astăzi pentru un poet să găsească rime, pentru că deja totul este pre-rimat. Tot aşa stau lucrurile şi cu celelalte arte: pretutindeni imitaţii, pentru că totul a fost deja făcut. Gândiţi-vă doar la faptul că Richard Strauß orchestrează acum lucruri celebre sau famate, tot ce-i posibil, pentru a nu repeta mereu aceleaşi vechituri! În contrast cu aceasta, cât este de interesant, să zicem, să studiezi toate formele posibile de nas – fiecare om are un alt nas – şi să-ţi formezi un ochi pentru toate formele de nas posibile! Aici aveţi diversitate. Aici aveţi şi posibilitatea de a conferi noţiunilor vivacitate, de a trece de la o formă la alta. Acum, ce-i drept, eu am ales doar formele nasului; dacă vă însuşiţi un simţ pentru forme, pentru ceea ce poate fi perceput prin observare atentă, atunci se naşte, treptat, dispoziţia sufletească necesară pentru a avea o inspiraţie, atunci când este cazul.

Şi astfel veţi vieţui, dragii mei prieteni, că dacă vă veţi crea acest mod de a privi lumea în mod, să zicem, contemplativ, nu raţional, atunci când aveţi un astfel de copil constituit sulfuric, activ lăuntric şi apatic la exterior, prin contemplarea acestei configuraţii a copilului veţi vieţui ceva care vă va conduce la ideea justă. Veţi avea sentimentul: acestui copil trebuie să-i spun în fiecare dimineaţă: «Soarele luminează muntele», sau altceva; poate fi ceva cu totul neutru. Aceasta trebuie să pătrundă copilul în mod ritmic, insistent. Dacă aceasta pătrunde ritmic copilul din afară, sulfuricitatea existen-tă în el este relaxată, devine mai liberă. Şi realizăm la astfel de copii, care trebuie să fie protejaţi în frageda copilărie, ca ei să nu devină mai târziu obiectele preferate ale psihanaliştilor; la astfel de copii obţinem realizări considerabile dacă contăm pe fiinţa lor ritmică, şi dacă le aducem din afară, prin noi, ceea ce am descris.

Însă acest lucru are deja o acţiune favorabilă dacă devine regulă generală. La noi, în Şcoala Waldorf, orele de clasă încep cu o zicere matinală, care pătrunde deja, în succesiune ritmică zilnică, într-un mod anumit, viaţa de reprezentare. Prin aceasta se eliberează deja ceva tocmai de absorbirea prea puternică în organism.

Dar copiii „anormali", dacă vrem să-i tratăm în mod just, trebuiesc întruniţi, de fapt, în fiecare dimineaţă, în anumite grupe. Dacă avem puţini copii, ei pot fi luaţi toţi laolaltă. Şi din aceasta poate rezulta ceva minunat, dacă copiii sunt lăsaţi să enunţe o zicere matinală asemănătoare cu o rugăciune, chiar dacă printre ei sunt unii care nu pot articula nimic. În ceea ce ia naştere în cadrul acestui „cor" rezidă o acţiune armonizatoare minunată. Deci va fi vorba îndeosebi de a crea prin repetare ritmică anumite impresii pentru copiii la care impresiile dispar; acestea pot fi schimbate la trei-patru săptămâni, dar trebuie să pătrundă în mod repetat copiii, venind din afară, prin aceasta eliberându-le interiorul, astfel încât şi substanţa proteică se dezobişnuieşte de concentraţia sa crescută de sulf. Pe ce se bazează acest lucru? El se bazează pe faptul că interiorul nu redă impresiile, deci din jos vine ceva prea slab: acest lucru este negativ. Dacă, dimpotrivă, aducem de sus ceva puternic, incităm ceea ce este slab aici, la o activitate mai puternică.

Să presupunem că avem situaţia inversă: avem de-a face cu copii care prezintă deja o dispoziţie incipientă la idei fixe. Este vorba de un reflux prea puternic, în plasmă este prea puţin sulf. În acest caz va trebui să facem într-adevăr contrariul. Şi atunci, când remarcăm că revine tot mereu aceeaşi propoziţie, aceeaşi impresie, acţionează în mod deosebit faptul că formăm din afară o impresie, despre care

credem în mod instinctiv că poate să fie potrivită pentru acest copil, dar acum, această impresie o prezentăm copilului ca un murmur lin, în şoaptă. Deci tratamentul poate fi următorul: Ia te uită, acesta este roşu! – Copilul: Ceasul este frumos. Învăţătorul: Tu trebuie să fii atent la roşu! – Copilul: Ceasul este frumos. – Acum trebuie încercat – cu intensitate sonoră descrescândă, să se repete o impresie, care o paralizează pur-şi-simplu pe cealaltă: Uită ceasul! – Uită ceasul! – Uită ceasul! – Deci, de această manieră, murmurând; şi veţi vedea cum, treptat, prin această murmurare, prin această contestare, contracarare murmurândă repetată a ideii fixe, aceasta va fi determinată, la rândul ei, să se atenueze progresiv. Este remarcabil faptul că, atunci când este contestată, ideea fixă este slăbită, se atenuează treptat, şi în final copilul o învinge, astfel încât noi stăpânim şi această situaţie şi, într-adevăr, prin simplul nostru tratament sufletesc.

Da, astfel de lucruri trebuie doar ştiute. Căci, reprezentaţi-vă doar următorul lucru, în şcoala obişnuită: Aveţi o clasă, în care sunt copii care prezintă deja astfel de predispoziţii la idei fixe, dar încă doar uşoare. Ei nu sunt şcolarizaţi în clase pentru copii subdotaţi, ci frecventează clasa „normală". Dar avem acolo un învăţător care „trăzneşte" în clasă, că se dărâmă pereţii. Din aceşti copii se dezvoltă adevăraţi „nebuni", care suferă de idei fixe. Acest lucru nu s-ar fi întâmplat dacă învăţătorul ar fi ştiut, că el, în anumite situaţii, trebuie să-şi stăpânească şi vocea, şi că trebuie să le murmure lin copiilor (câte) ceva. Mult depinde de faptul dacă ne comportăm în mod adecvat faţă de copii.

Apoi este posibil ca tocmai în astfel de cazuri tratamentul psihic să fie legat de elementul terapeutic obişnuit. În cazul în care avem un copil, la care impresiile dispar, vom proceda bine dacă ne spunem: Acum vrem să combatem la acest copil tendinţa puternică de sulfurizare din proteine. – Acest lucru îl putem realiza deja prin aceea că hrănim copilul cum trebuie. Dacă-i dăm, de pildă, o hrană ce conţine multe fructe sau îi dăm să mănânce ceva ce provine din substanţa fructului, vom stimula fiinţa sa sulfurică. Dacă îi dăm o dietă, care stă în relaţie cu rădăcinoasele, care conţine tot ceea ce nu este bogat în glucide, ci în săruri – desigur, nu trebuie să-i dăm saramură în loc de supă, ci trebuie să-i dăm ceva în care a fost prelucrat elementul salin –, atunci vom putea vindeca un astfel de copil. Vedeţi, aceste lucruri pot fi concepute atunci când este însuşită facultatea de a privi la ceea ce se petrece (în realitate).

(Dr. Steiner relatează aici o observaţie făcută de el însuşi: Populaţia dintr-un anumit ţinut prefera în mod instinctiv o anumită dietă, care acţiona împotriva unei anumite maladii endemice.)

Aşadar, tocmai astfel de copii, care ajung mai târziu un obiect al psihanalistului, ar fi mai bine să fie trataţi în timpul copilăriei printr-o dietă adecvată, care să conţină elementul salin, în loc să fie predaţi psihanalistului.

Luaţi acum cazul invers: Copii care nu absorb impresiile, la care acestea reflueză, copii hiposulfurici, care trebuiesc trataţi fizic în mod optim prin aceea că li se oferă pe cât posibil multe fructe; ei trebuiesc să fie obişnuiţi să mănânce cu plăcere fructe. Iar dacă această tendinţă de reflux al impresiilor ia dimensiuni patologice, atunci trebuie încercat să li se dea un element aromatic, fructe cu aromă. Căci în aromă rezidă un puternic element sulfuric. Iar dacă tendinţa patologic este foarte accentuată, atunci trebuie procedat la administrarea terapeutică de Sulfur (sulf ca remediu homeopatic n.tr.). Dar, după cum vedeţi, tocmai prin observarea spirituală a situaţiei se ajunge şi la terapia care trebuie aplicată într-un asemenea caz. Şi un lucru este important: Să nu te mulţumeşti doar cu simpla descriere a unei manifestări, căci atunci nu ai decât simptomatologie, ci să încerci, în modul descris de mine, să-ţi creezi un acces la structurile interne ale organismului.

Acestea sunt neregularităţi, care sunt provocate prin aceea că, pentru a mă exprima astfel, superiorul nu corespunde inferiorului în om, că impresiile, pe care le primeşte polul superior, organizaţia capului, nu-şi află rezonanţa justă în organizaţia metabolismului şi membrelor. Dar lucrurile se pot prezenta şi astfel încât organizaţia eului, cea astralică şi organizaţia eteric-fizică în totalitatea lor nu-şi corespund reciproc, încât, să zicem, organizaţia fizică este prea densă. În acest caz stăm în faţa situaţiei că copilul nu este absolut deloc în stare să descindă cu organizaţia sa astrală în această organizaţie fizică densificată. Aşadar primeşte o impresie în corpul astral, corpul astral poate, ce-i drept, să stimuleze astralitatea corespunzătoare a sistemului metabolic, dar acum acest stimul nu se transferă în corpul eteric şi îndeosebi în corpul fizic. Putem observa dacă lucrurile stau aşa, atunci când observăm că copilul nu este în stare, când îi spunem: Mergi un pic, fă cinci-şase paşi! – Copilul nu înţelege (bine), ce trebuie să facă, mai precis: el înţelege foarte bine cuvântul, dar nu-l duce în picioare, ca şi cum membrele inferioare nu ar vrea să-l asimileze. Când corpul fizic este prea densificat şi nu vrea să preia nici gânduri, copilul ne apare „debil mintal"; acest lucru îl remarcăm mai ales în situaţia când găsim la copil dificultatea ca atunci când îi „ordonăm" ceva ce trebuie executat cu membrele inferioare, iar copilul ezită să-şi pună cât-de-cât în mişcare membrele inferioare. Pe plan sufletesc, astfel de stări vor fi însoţite – întrucât corpul este prea greu –, de dispoziţii depresiv-melancolice.

Dimpotrivă, atunci când membrele inferioare nu pot aştepta absolut deloc o impulsionare oarecare, ci vor mereu să umble, avem în copil o predispoziţie maniacală (Rudolf Steiner foloseşte aici această noţiune în sensul *sindromului hiperkinetic* actual – n.tr.). Acest lucru se poate manifesta doar într-o formă foarte atenuată, dar el poate fi observat în membrele inferioare de la bun început. De aceea trebuie să intre în câmpul de observare neapărat şi ceea ce face copilul în general cu picioarele şi cu degetele. Un copil care prezintă tendinţa de a-şi lăsa de preferinţă mâinile şi picioarele – acest lucru poate fi observat şi la mâini – să atârne peste tot, să se sprijine peste tot, prezintă predispoziţia la oligofrenie. Un copil care-ţi mişcă degetele neîncetat, apucă totul, „bate toba" cu degetele peste tot, are o puternică predispoziţie maniacală, sau chiar spre violenţă. Dar ceea ce observăm cel mai distinct la membre, putem observa la tot ce fac copiii: doar la anumite activităţi, care sunt corelate cu o activitate spirituală, care se manifestă mai discret, dar deosebit de caracteristic. Gândiţi-vă cât de puternic se manifestă la anumiţi copii următorul fenomen: El învaţă ceva în domeniul manual, să zicem, să deseneze un profil. Copilul nu mai poate înceta: pretutindeni unde întâlneşte pe cineva, vrea să-i deseneze profilul. Aceasta devine mecanic. Acest lucru este un semn foarte nefavorabil pentru copil. Şi el nu se lasă nicicum abătut de la aceasta. Dacă copilul s-a apucat să desenez un profil, pot să-i spun ce vreau, pot să-i ofer ceva delicios, asta nu ajută la nimic: el persistă, profilul trebuie se fie desenat. Aceasta stă în corelaţie cu caracterul maniacal al divagaţiilor intelectualiste. În contrast cu aceasta, nevoia imperioasă, chiar şi atunci când există toate condiţiile (favorabile) de a nu face nimic, de a nu trece la muncă, stă în relaţie cu „debilitatea mintală", care poate fi pe cale de a se manifesta.

Toate acestea ne dau indicaţii tocmai asupra modului în care putem acţiona, prin aceea că învăţăm să stăpânim membrele, în ambele direcţii, împotriva debilităţii şi predispoziţiei maniacale. Şi aici avem tranziţia nemijlocită, tocmai în cazul debilităţii, la euritmia curativă. Dacă aveţi un copil debil, sunteţi confruntaţi cu necesitatea de ai transfera sistemul metabolismului şi membrelor în mobilitate. Prin aceasta i se stimulează spiritualul. Lăsaţi copilul să facă R L S I, şi veţi vedea cât de favorabil va acţiona aceasta asupra copilului. Aveţi dea face cu un copil maniacal, ştiţi cum stă aceasta în relaţie cu sistemul metabolismului şi membrelor, lăsaţi l să facă M N B P A U, şi veţi vedea şi aici cum se reflectă aceasta asupra caracterului său maniacal. Trebuie să ţinem seamă pretutindeni tocmai de această corelaţie intimă, care la copil mai este încă prezentă, între fiziceteric şi sufletescspiritual. Atunci ajungem şi la metodele terapeutice adecvate.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 6-A

Dornach, 1 iulie 1924

Dragii mei prieteni, ziua de astăzi aş vrea să o consider ca pe un exemplu, pe care să-l putem urma în diferite direcţii. Pentru început aş vrea să tratez problematica unui tânăr, în scopul de a avea o bază pentru convorbiri.

Acest tânăr este aici de la 11 sept. 1923; a venit la vârsta de nouă ani. În timpul sarcinii, mama s-a simţit foarte bine, şi a făcut în luna a cincea o călătorie în Spania. Naşterea a fost foarte grea, fătul a trebuit să fie reversat şi extras cu forcepsul. Starea copilului a fost în primul an foarte bună, astfel încât nu s-a pus problema unei abnormităţi. La vârsta de şase luni a fost expus îndelungat la soare; după această expunere îndelungată la soare a prezentat un fel de leşin, urmat de febră. A fost alăptat doar trei luni. De la nouă luni până la trei ani hrănirea a fost foarte dificilă. El nu a vrut în acea perioadă să mănânce nimic. În vara următoare, părinţii remarcaseră că i s-a schimbat privirea, aceasta devenind tulbure. Copilul nu putea, la doi ani, nici să vorbească, nici să meargă, şi a început să ţipe noaptea, la ora patru, fără motiv. El a dezvoltat obişnuinţa, pe care trebuie să o observăm bine întotdeauna, da a-şi suge policele. Din acest motiv i s-au pus cartoane la coate, iar noaptea i s-au pus degetare de aluminiu la mâini, pe care le-a purtat trei ani. Copilul a rămas tot mai în urmă în dezvoltare. La cinci ani el nu putea vorbi încă în mod coerent. Apoi începe perioada schimbării dinţilor. Acest lucru s-a petrecut la şapte ani, incisivii inferiori sunt schimbaţi, cei de sus nu sunt încă complet schimbaţi. „– I-a mai crescut vre-un dinte?" – Şi-a mai schimbat încă un dinte. „– I-a crescut incisivul superior?" – Acum i-a crescut deja şi el. Celălalt era deja puternic dezvoltat. Mama afirmă că şi tatăl copilului s-ar fi dezvoltat cu întârziere şi că a avut o schimbare întârziată a dentiţiei de lapte. La venirea în Institut, băiatul era slab: 24 kg. El are oase subţiri. Mâinile şi picioarele sunt foarte mari în raport cu corpul. Mâinile sunt foarte neîndemânatice; întregul status exterior este negativ. Mai trebuie remarcat o tendinţă crescândă la nelinişte şi la dificultăţi în comportament. Este cam lipsit de maniere. Funcţiile corporale sunt în regulă. Începând din ianuarie 1924 este mult mai liniştit, mai umanizat. Lucrurile din lumea exterioară încep să-l intereseze şi să-i provoace uimire. A intrat în vigoare ceea ce trebuie întotdeauna „provocat": dezvoltarea atenţiei faţă de lumea exterioară, şi anume nu doar una intelectuală, ci o atenţie purtată de simţământ faţă de lucrurile din lumea exterioară. Lucrurile din lumea exterioară îi provoacă uimire. Atenţia intelectuală nu poate acţiona terapeutic, ci trebuie angajate simţirea şi voinţa în cadrul atenţiei faţă de lumea exterioară. El a devenit mai încrezător faţă de oameni şi, pe când el, la început, trecea nepăsător pe lângă ceilalţi, acum îi (re)cunoaşte pe toţi. Este greu să-l mobilizezi la o acţiune. Ceea ce face, el face cu neplăcere; cu toate acestea şi-a însuşit, într-o oarecare măsură, până în ianuarie, ocupaţia utilă a tricotatului. Este vorba aici ca copilul să se apropie de o asemenea ocupaţie care, pe de o parte îl mobilizează spre spre forţele mecanice şi dinamice, iar pe de altă parte îi trezeşte atenţia: La tricotat se pot pierde ochiurile. Joaca lui preferată este căruciorul sau sania. El poate povesti ore întregi numai şi numai despre căruciorul său; acest lucru aminteşte de ceea ce am expus ieri [N.Tr. 15]. El învaţă germana repede: să o înţeleagă şi să o vorbească [N.Tr. 16]. Acesta a fost „starea clinică" nemijlocită.

Dacă-l observaţi pe băiat – vino-ncoace! – veţi observa diferite lucruri. Mai întâi vă atrag atenţia asupra faptului că are o parte inferioară a feţei foarte puternic dezvoltată: priviţi conformaţia nasului şi a gurii. Gura este puţin deschisă – datorită forţelor formatoare ale danturii –, fapt ce nu trebuie să treacă neobservat, din motivul că aceste lucruri stau în corelaţie cu întreaga constituţie spiritual-sufletească. Dar aici nu este permis să se facă afirmaţia inversă: gura stă deschisă din cauza conformaţiei danturii, ci aceasta conduce la cauze comune, şi anume la faptul că omul inferior nu poate fi stăpânit pe deplin de omul superior (omul inferior: polul metabolic-motor, ale cărui forţe duc la formarea şi configurarea buzei inferioare şi a danturii maxilarului inferior; omul superior: polul cefalic-cerebral, ale cărui forţe duc la formarea şi configurarea buzei superioare şi a danturii maxilarului superior – n.tr.). Prin perceperea acestui fapt, veţi remarca foarte mult. Să ne reprezentăm că aici este sediul forţei omului superior, a omului neuro-senzorial. Acesta acţionează asupra întregului rest. Căci această parte este cea care, în prima perioadă de viaţă, este cel mai mult dezvoltată şi vine cu cele mai multe forţe, din perioada embrionară, în care are, de asemenea, cele mai multe forţe [N.Tr. 17]. Tot restul este, ca să zicem aşa, dependent. Pe când partea de jos se formează direct din constituţia corpului matern, tot restul este dependent, în mod mijlocit, de ceea ce se formează aici. Ceea ce se formează aici ca sistem masticator, ca sistem locomotor – şi acestuia îi aparţine şi sistemul masticator; acesta este sistem locomotor – acesta este cu totul integrat în sistemul capului [N.Tr. 18]. În acest caz sistemul cefalic nu este suficient de puternic pentru a integra în totalitate sistemul locomotor; de aceea forţele exterioare acţionează prea puternic asupra sistemului locomotor. Dacă aveţi un om armonios dezvoltat, cu o îmbinare armonioasă a părţii inferioare a capului, trebuie să vă reprezentaţi că sistemul nervos domină în măsură foarte mare sistemul metabolic-motor. În acest caz nu acţionează în mod considerabil nici un fel de forţe exterioare. Dacă însă capul nu este în stare să domine restul sistemic, atunci forţele exterioare acţionează prea puternic asupra acestuia din urmă. Acest lucru îl puteţi vedea în special în aceea că braţele şi membrele inferioare nu au mărimea pe care ar avea-o, dacă ar fi integrate; ele sunt prea puternic dezvoltate, pentru că aici acţionează prea multe forţe exterioare. El ia aceste lucruri cu umor. Dacă nu mă înşel, D-ra B. [N.Tr. 19] l-a întrebat de ce stă cu gura deschisă. El răspunse: „Pentru ca să intre muştele în ea"; şi este convins de aceasta. Aceasta este, pentru început, partea de sus a organismului.

Acum puteţi observa, cum capul, în ambele părţi este aici teşit (zona temporalo-parietală – n.tr.), iar către înapoi este „comprimat" (zona occipitală – n.tr.). Şi această îngustime o aveţi şi aici (temporal – n.tr.). Aceasta este expresia faptului că sistemul intelectual este pătruns doar puţin de voinţă. Această parte (posterioară) exprimă faptul că este puternic pătrunsă volitiv; această parte (anterioară) a capului este accesibilă forţelor exterioare doar pe calea percepţiei senzoriale, pe când partea posterioară este accesibilă celor mai diverse forţe exterioare, astfel încât deja aici începe ceea ce iese apoi puternic în evidenţă la braţe şi la membrele inferioare. Creierul se măreşte, se extinde în zona posterioară.

Dintr-un anumit punct de vedere, observarea unui astfel de copil este foarte interesantă. El este deja mai interesant decât unii copii normali, deşi unii dintre aceşti copii normali sunt mai agreabili. Aici (anterior) este localizată de preferinţă acea parte a creierului, căreia

substanţele, componentele materiale îi sunt livrate ascendent de către restul organismului. Aici se depune ceea ce – sub aspectul *substanţei*, nu al *forţelor* –, provine în totalitate din hrana exterioară. Dimpotrivă, aici (posterior) începe ceea ce, sub aspect substanţial, nu provine din hrană, ci trebuie să fie asimilat prin respiraţie, prin simţuri ş.a.m.d., şi este de origine cosmică. Partea posterioară a capului este, sub aspect substanţial, de origine cosmică [N.Tr. 20].

Prin aceea că aici (anterior) capul este „presat", ceea ce indică un insult pur mecanic la naştere sau în stadiul embrionar – aici avem probabil a face cu un insult mecanic, fapt ce vă determină să luaţi în considerare karma, căci nu este cauzat de forţele ereditare –, prin această „presare" a părţii anterioare, capul are tendinţa de a solicita prea puţină materie din substanţele alimentare [N.Tr. 21]. El nu are de loc tendinţa de a prelucra imediat hrana, pentru că ceea ce stimulează asimilaţia (anterior) este prea puţin prezent, astfel încât puteţi vedea, chiar din forma exterioară a capului, că copilul trebuie să prezinte din când în când inapetenţă. Aici începe acumularea insuficientă a ceea ce este preluat din alimentaţie.

Dominaţia insuficientă exercitată asupra sistemului locomotor se extinde asupra sistemului respirator. Acesta este prea puţin controlat, are tendinţa de a se „umfla". Acest fapt este legat de întreaga formare a maxilarului inferior. El preia mult aer, prea mult. Prin aceasta se acumulează prea multă substanţă aici şi în membre. Astfel încât, la un astfel de copil, inspiraţia nu stă în raport armonios cu expiraţia. El are o inspiraţie prea puternică în raport cu expiraţia. Prin aceasta el nu are posibilitatea de a dezvolta în măsură suficientă în sine bioxidul de carbon [N.Tr. 22].

Totodată vedeţi aici şi faptul că la un om cu o insuficientă producţie proprie de bioxid de carbon sistemul locomotor este prea puternic dezvoltat. De aceasta depinde tot ceea ce este fundamentat în acest sistem. Sistemul locomotor trebuie să devină în cursul vieţii, treptat, un slujitor al sistemului intelectual.

Dr. Steiner îi spune copilului:

Stai puţin pe loc, vino spre mine, fă ca mine.

Dr. Steiner îi arată cum să apuce ceva, ceea ce copilul nu face.

Nu-i nimic; nu trebuie să-l silim să facă ceva. Vedeţi că-i vine greu să facă acest lucru. Din toate acestea vedeţi că el nu are forţa de a-şi domina în mod just sistemul metabolic-motor. Dacă l-ar domina, ar ridica braţul aşa cum trebuie.

Aceasta stă în relaţie cu faptul că formarea dinţilor este întârziată; căci schimbarea normală a dinţilor trebuie să stea în relaţie tocmai cu conlucrarea dintre sistemul senzorial-nervos şi sistemul metabolic-motor, care trebuie să livreze ceea ce stă la baza schimbării dinţilor. Toate aceste fenomene sunt puternic corelate reciproc.

Care este urmarea acestui fapt? Urmarea este că, la început, după naştere, când sistemul metabolic-motor încă nu era dezvoltat, aşa cum este cazul la copil, el a putut domina iniţial acest sistem. Nu se remarcase că ceva la el ar fi anormal. De-abia cu timpul, pe măsură ce el a crescut, s-a putut evidenţia ceea ce prezintă el ca abnormitate. De aceea lucrurile stau astfel încât este de aşteptat ca el să fi ajuns târziu la ceea ce se bazează pe dominarea sistemului inferior de către cel superior: vorbirea şi mersul. În primii ani, educaţia adecvată ar fi constat în luarea intensă în considerare a faptului că, de pildă, la acest copil, deja foarte de timpuriu, încă înainte de a începe să meargă, s-ar fi executat cu membrele lui mişcări euritmice, s-ar fi început practicarea euritmiei curative. Dacă s-ar fi început cu aceasta, s-ar fi adus ceea ce se execută cu membrele la o oglindire în sistemul neuro-senzorial, şi, în perioada în care totul era încă maleabil, s-ar fi schimbat chiar şi forma capului. Prin forme de mişcare, aplicate de timpuriu la copil, se realizează oricum foarte mult în formarea capului; şi este deosebit de îmbucurător faptul de a putea realiza atât de mult în formarea capului. Aici (este arătat capul copilului), unde craniul este îngustat prin traumatismul exterior, este dificil de a realiza o extindere.

Mie mi-a fost încredinţat, în perioada activităţii mele pedagogice, un copil anormal în vârstă de 11,5 ani. În faţa acestui băiat, părinţii şi medicul de familie stăteau complet dezarmaţi; aceste lucruri le-am descris în capitolul al VI-lea din autobiografia mea [N.Tr. 23]. Băiatul trebuia să înveţe o meserie; acest lucru era ceva îngrozitor. În afară de mamă, care era liniştită, îşi ieşeau cu toţii din fire, căci era un lucru ruşinos pentru o familie mic-burgheză bine văzută, să-şi dea un băiat la meserie. Datoria mea nu era însă dezbaterea acestor lucruri. Tânărul era, pe deasupra, hidrocefal; eu am pus condiţia ca el să-mi fie total încredinţat. Lucrurile stăteau în felul următor: băiatul ajunsese să dea examen pentru una din clasele primare. Singura lui performanţă a fost să facă cu guma o gaură mare în caiet. În afară de aceasta, el avea ciudata obişnuinţă de a nu voi să mănânce la masă cu ceilalţi, dar mânca cu mare satisfacţie cojile de cartofi din găleata de gunoi. După 1,5 ani a fost în stare să frecventeze prima clasă de gimnaziu. Totul s-a bazat pe faptul că mişcarea membrelor a fost sever controlată, şi prin aceasta a dispărut hidrocefalia. Capul s-a micşorat, şi acesta este o dovadă a faptului că se poate obţine un succes.

Capul îngustat aici, datorită compresării craniului printr-un insult exterior, va avea dificultăţi să se extindă, dar totuşi s-ar mai putea încă obţine ceva.

Pentru noi se pune acum întrebarea: Care este semnul cardinal pentru educaţie, pe care îl prezintă acest băiat? – Aspectul cel mai însemnat constă în aceea că el trebuie să-şi includă fiinţa spiritual-sufletească într-un corp dezvoltat disarmonic în forţele sale. Aici avem relaţii karmice încurcate. Mă credeţi sau nu, acest tânăr este un geniu. Ce vreau să exprim prin aceasta? – el nu înţelege –, conform antecedentelor sale karmice, el ar putea fi un geniu. Dar avem de-a face cu o abnormitate în sensul că, în cadrul condiţiilor actuale, în care el a trebuit să se nască, ceea ce este prezent ca antecedente, nu s-a putut dezvolta. Avem pe de o parte alegerea părinţilor. Aceasta este, sub un anumit aspect, dificilă. Şi astfel, el priveşte lumea prin relaţii corporale dificile, care s-au densificat şi rigidizat prin aceea că forţele omului superior şi a celui inferior nu se îmbină (reciproc) în mod armonios. Avem de-a face cu o rigidizare a organismului. Când el se trezeşte, corpul astralic şi organizaţia eului nu pot descinde cum trebuie. Ele se lovesc de ceva asemănător unei naturi stâncoase a organismului. Dar întreaga atenţie pe care o acordăm lumii înconjurătoare depinde de faptul că noi putem să ne implementăm bine în fizic-corporal. La oamenii care nu pot realiza aceasta, rămâne, dacă lucrurile nu sunt prea profunde, în primă instanţă, o neîndemânare. Un rest de „a-nu-se-putea-implementa" – acest lucru trebuie spus, este vizibil la marea majoritate a oamenilor. Eu găsesc, iertaţi cuvântul dur, că majoritatea oamenilor sunt neîndemânatici, într-un grad foarte înalt. Oamenii nu devin îndemânatici, le cade greu să devină îndemânatici. Dacă trec în revistă cei 800 de copii pe care-i avem în Şcoala Waldorf, nu se poate spune că un procentaj considerabil se distinge prin îndemânare. Veţi remarca pretutindeni că acest „a-fi-turnat" al corpului astralic şi al organizaţiei eului în organizaţia fizică este deficient la majoritatea oamenilor, pentru că trăim într-o vreme în care culminează intelectualismul. Acest mod de gândire pătrunde doar sistemul osos, dar nu ajunge şi până la sistemul muscular. Omul care vrea să îşi folosească oasele nu devine prin aceasta îndemânatic. Intelectul este apt doar să pătrundă în sistemul osos şi a mobilităţii acestua, dar pătrunderea în motilitatea sistemului osos trebuie să o facă cu ajutorul muşchilor. Dar capacitatea corpului astralic şi a organizaţiei eului de a se „infiltra" în sistemul muscular este deosebit de precară. Aceasta se datorează faptului că epoca noastră nu posedă un caracter profund-religios, sincer-religios. Confesiunile nu creează în realitate religie. Dezvoltarea musculaturii somatice depinde de existenţa în lume a unor mari imagini conducătoare. Chiar şi atunci când omul doar contemplă

astfel de imagini, se dezvoltă o îmbinare între sistemul muscular şi cel osos. Lipsa de interes a acestui băiat a fost prezentă de la bun început, în măsură considerabilă.

Dar un lucru se confirmă în mod absolut la acest băiat: faptul că gândurile nu sunt alterate. Căci gândurile pe care le produce un om nu pot fi, ca atare, incorecte. Este vorba doar dacă sunt produse la ocazia potrivită, sau dacă sunt produse în cantitate prea mare sau prea mică. Ele sunt oglindiri ale constituţiei eterice exterioare. Atunci când este întrebat de ce ţine gura deschisă, el răspunde: Pentru ca să intre muştele. – Acest răspuns este extraordinar de isteţ, dar este un gând folosit inadecvat. Dacă el l-ar folosi mai târziu, de pildă aplicându-l la construcţia unei maşini, acest gând ar putea fi o grandioasă idee de inventator. Gândurile sunt întotdeauna juste, căci ele sunt conţinute în constituţia eterică a Universului.

Esenţial este să existe o oarecare posibilitate ca spiritual-sufletescul să se unească în mod judicios, prin învelişurile corporale, cu lumea exterioară. În cazul unui astfel de copil trebuie acţionat pe două planuri. Copilul trebuie confruntat, pe cât posibil, cu puţine impresii, care însă trebuie să fie asociate. Tot ceea ce îi este predat copilului, trebuie prezentat în cât mai puţine elemente, pentru a nu li se pierde coerenţa. Dar lucrurile au coerenţă numai dacă li se atribuie această coerenţă, dacă se are în vedere – şi acest lucru este valabil nu numai pentru el, ci se va adeveri şi la ceilalţi copii –, ca ceea ce trebuie să facă copiii, să fie însoţit de astfel de lucruri care suscită atenţia. Unor astfel de copii, care nu ies din corpul lor, care nu implementează sufletescul, care nu domină corporalul, trebuie să le dăm ocazia să dezvolte cât de mult posibil interes. De pildă, noi începem să pictăm [N.Tr. 24] (v. fig. 13, planşa 9). Aici va trebui, înainte de toate, să nu ne temem nicidecum dacă copiii fac – aceasta se petrece şi în Şcoala Waldorf, scuzaţi expresia dură – porcării. Dacă ne silim ca totul să fie mereu foarte curat, dacă ne straduim ca totul să rămână mereu foarte curat când copiii părăsesc sala de clasă, acesta este un principiu fals. Străduinţele noastre nu trebuie să meargă în această direcţie, ci atenţia cea mai trează din partea celui ce predă trebuie să se concentreze asupra faptului ca aceşti copii să urmărească fiecare gest, tot ce faceţi, cu o oarecare atenţie. Pentru aceasta este necesar ca dascălul să fie, în timpul predării, într-adevăr cu totul prezent; şi mai mult decât la alţi copii, este necesar ca în timpul predării să fie cu totul prezent şi, mai presus de orice, să încerce prin acest „a-fi-prezent" să evite „vidul de gânduri".

Figura 13

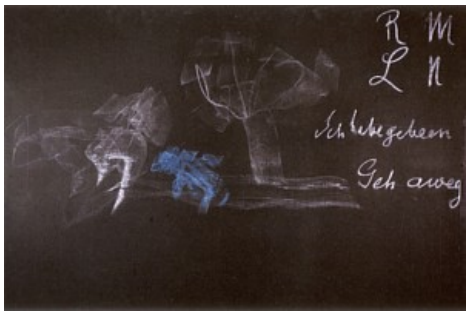

[măreşte imaginea]
Planşa 9

" – Fii atent, acum iei pensula, acum o tragi peste coală." – Dacă întreaga acţiune este însoţită în acest fel de ceea ce trezeşte atenţia, atunci se poate obţine foarte mult. Se va constata că se poate realiza încă mult în privinţa elasticităţii organismului până la vârsta de 12, 13, chiar 14 ani. Când lucrurile sunt practicate, trebuie avută posibilitatea de a spune: „– Fii atent, acolo este copacul; acum desenează copacul care este afară" (vezi fig. 13). Dar eşti cu totul prezent. „- Ia te uită, acum vine un căluţ în trap." Prin aceasta se atrage atenţia supra culorilor. „– Acum îi iese căluţului în întâmpinare Mussolini, căţelul. Căţelul latră la căluţ, iar calul face aşa cu copitele." Trebuie încercat ca totul să fie urmărit cu atenţie vie. Această vioiciune, care este purtătoare de spirit, se transferă asupra copiilor. Atunci când se vrea să se acţioneze asupra copiilor în acest fel, trebuie creat entuziasm şi temperament. Dacă la tratamentul copilului dascălul este blazat, dacă vrea tot timpul să şadă, dacă nu vrea să se ridice, dacă nu este înclinat să se transforme el însuşi în mobilitate, atunci el nu poate educa. Deci nu este vorba de a aplica cine-ştie-ce măsuri sofisticate, ci de a face, de la caz la caz, ceea ce este de făcut.

Apoi nu trebuie neglijat să se cultive cu acest copil, pe cât posibil, multă conversaţie. El nu a reacţionat la acest impuls. Acum el se angajează în conversaţie, puteţi vedea în ce măsură. „– Îţi aminteşti că mi-ai spus, cândva, că a venit un căluţ? Spune-mi, cât este de mare căluţul, l-ai mânat deja şi tu?" „– Da, căluţul umblă mereu prin Sonnenhof [N.Tr. 25]; şi se lungeşte în iarbă." „– Şi când plouă, este în grajd? Este şi un cal mare acolo?" „– Da, îl cheamă Markis." Când te ocupi de el, băiatul participă deja la conversaţie, pe când înainte nu făcea decât să ţipe. Este deosebit de interesant faptul că la început, când l-am admis, el nu vorbea decât engleza; dar şi-a însuşit relativ repede limba germană. În cazul lui, puteţi avea un exemplu foarte frumos, cum vorbirea s-a „turnat" în corpul eteric şi în corpul fizic. Dar organizaţia vorbirii este la el mai rigidă decât la alţi copii. De aceea se va putea studia la el în mod deosebit felul în care este instalată organizaţia vorbirii. El nu spune: Ich bin gewesen –, ci: Ich habe gebeen [N.Tr. 26]. El se regăseşte cu configuraţia limbii engleze în cadrul limbii germane. Ar mai exista multe exemple: Geh aweg. [N.Tr. 27] – Şi puteţi vedea după felul în care limba engleză s-a fixat în el, cât de rigidizat este corpul lui. Dacă aveţi în vedere ca el să vorbească mult, dacă se cultivă multă conversaţie cu el, vedeţi că aveţi de învins ceva mai puternic decât la alţi copii. Căci ceea ce a învăţat deja, se fixează foarte puternic în el. Dar prin faptul că i se insuflă viaţă, tot mereu nouă viaţă, ceea ce este rigidizat devine mobil lăuntric; dacă se va putea ajunge ca el să spună: Eu am fost, prin aceasta el ar realiza mult. Atunci el ar dezvolta mobilitate lăuntrică. Dar aceasta nu trebuie realizat prin „toceală", ci prin continuarea neobosită a conversaţiei. Mai presus de orice, acest copil trebuie făcut atent asupra faptului că pentru el există un interes, că există o participare la ceea ce face el. Acest

copil trebuie întrebat: ce trebuie să ştie el, din ceea ce i s-a predat. I se arată o participare plină de interes la ceea ce a vieţuit el. Aceasta este important.

Acum mai trebuie doar să vă conştientizaţi cum acţionează euritmia curativă asupra unui astfel de copil. Să presupunem că el execută *R* şi *L*. *R* este rotirea, ceva se roteşte, aici avem mobilitatea în sine. Majoritatea dintre Dvs., care participă la cursul de euritmie, ştiţi de asemenea ce înseamnă *L*. Gândiţi-vă numai la forţele formatoare pe care le dezvoltă limba când pronunţă *L*. De aceea, *L* este sunetul care arată maleabilitatea, adaptarea la ceva. El necesită maleabilitatea organismului, pentru a putea stabili o relaţie cu ceva. Dar dacă luaţi în considerare faptul că procesul inspiraţiei, aşa cum am expus acest lucru, domină procesul expiraţiei, va trebui să vă spuneţi: Trebuie să avem de grijă ca procesul de expiraţie să fie stimulat, pe cât posibil, cu participare; aceasta se petrece la *M*. *M* este sunetul expiraţiei. Dacă este executat euritmic, în el vine în ajutor întregul sistem al membrelor. În *N* avem revenirea în intelect. Astfel încât se va exersa *R M L N*. – Şi aici vedeţi: dacă lucrurile sunt privite în contextul general, atunci se ştie ce este de făcut. Trebuie ştiut care este natura sunetelor vorbirii. Fiecare trebuie să cunoască din practică euritmia, iar pe de altă parte trebuie privit faptic în organizaţia corporală. Ambele sunt lucruri ce pot fi învăţate, dar lipsesc cu desăvârşire în pedagogia contemporană.

Apoi va trebui, într-o măsură şi mai mare, ca acest copil că înveţe scrisul prin intermediul picturii. De aceea va trebui ca predarea să înceapă cu pictura, în sensul indicat anterior.

Din toate aceste puteţi vedea că corpul astralic şi organizaţia eului nu pătrund în acest corp fizic şi în corpul eteric. Trebuie să le venim în ajutor. De aceea trebuie intervenit şi terapeutic. Ce trebuie susţinut? Sistemul nervos, în măsura în care el oferă baza pentru corpul astralic şi organizaţia eului. Cum poate fi realizat acest lucru? Trebuie să acţionăm în primul rând asupra sistemului nervos. Cum se procedează aici? Avem în principiu trei căi de a acţiona terapeutic asupra omului: pe cale orală, pe cale injectabilă şi prin băi sau aplicaţii externe umede [N.Tr. 28]. Când îi administraţi omului ceva pe cale orală: asupra cărui sistem acţionaţi? În principiu, asupra sistemului digestiv-metabolic. Contaţi pur şi simplu pe faptul că, atunci când administraţi cuiva ceva intern, se acţionează asupra sistemului metabolic. Vreţi să acţionaţi asupra sistemului ritmic, atunci trebuie să aplicaţi injecţii. Şi dacă vreţi să acţionaţi asupra sistemului nervos, trebuie să abordaţi periferia: trebuie să administraţi băi sau aplicaţii externe umede. Asupra motilităţii corpului astralic, în măsura în care corpul astralic vrea să descindă, ca şi asupra formei corpului astralic, acţionează puternic arsenicul. La cei ce fac cure de arsenic se poate observa cum corpul astralic li se strecoară în corpul lor fizic. Astfel încât, la un astfel de copil, unde este cazul de a crea o armonie între corpurile astralic şi eteric, şi corpul fizic, vor trebui administrate băi de arsenic. O anumită cantitate de „Apă de Levico" [N.Tr. 29], într-o anumită concentraţie, în care trebuie îmbăiat copilul: prin aceasta se acţionează asupra sistemului nervos şi este fortificat corpul astralic. Dar şi în privinţa faptului că forţele capului acţionează prea slab asupra restului corpului, trebuie acordat un ajutor. Curentului care merge de la cap către organizaţia inferioară, care este puternic mai ales în primii ani de viaţă, dar care persistă şi între schimbarea dentiţiei de lapte şi maturitatea genitală, şi care este chiar mai puternic la sfârşitul acestei perioade decât în al 7-lea, al 9-lea sau al 11-lea an, i se poate veni în ajutor la un astfel de copil, pentru a stabili o corespondenţă între sistemul metabolic şi sistemul nervos, prin administrarea extractului de hipofiză. Se ia extract de hipofiză [Nota 3] – noi îl producem; extractul de hipofiză are particularitatea de a veni în întâmpinarea acestui fluid de forţe şi, pornind de la cap, acţionează asupra sistemului metabolic, armonizându-l. Astfel încât tratamentul va consta din *Hypophysis cerebri*, băi de arsenic şi euritmie curativă, în felul indicat. Atunci când aceste măsuri conlucrează, se vor face progrese cu un astfel de băiat.

Dar, vedeţi, tocmai în astfel de cazuri trebuie accentuat cât este de necesar să se dezvolte un simţ pentru a-fi-prezent în tot ce faci. Tocmai la educarea şi predarea pentru aceşti copii este necesar să fii cu totul şi cu totul prezent. Şi din mişcarea antroposofică se vor dezvolta posibilităţile de a fi în mare măsură prezent, dacă există atitudinea de a fi pe cât posibil prezent în tot ce faci. Acestui fapt i se opune uneori ceva. Uneori simţi o oarecare durere, când ajungi în aşezăminte sau grupări antroposofice. Acolo întâlneşti o oarecare greutate ca de plumb. Nu reuşeşti să-i faci pe oameni să fie mobili. Te întâmpină o greutate de plumb; când începi o discuţie, nu deschide nimeni gura, căci şi limba este de plumb. Toţi fac o „faţă pân' la brâu", sunt prea puţin înclinaţi spre voioşie, spre râs!

Mai întâi de toate, ce este necesar pentru educarea unor astfel de copii? Nu greutate de plumb, ci umor, umor adevărat, umor vital. În ciuda tuturor măsurilor isteţe, astfel de copii nu vor putea fi educaţi, dacă lipseşte umorul vital. Aşadar, în mişcarea antroposofică va trebui să-şi facă loc simţul pentru mobilitate. Nu vreau să dau prea multe indicaţii. Dar este deja adevărat că eşti înţeles în cea mai mică măsură atunci când, în cazul uneia sau altei calamităţi, eşti întrebat: ce trebuie să facem? –, dacă dai un răspuns ca mine: aveţi entuziasm. A avea entuziasm, despre asta este vorba tocmai în cazul copiilor cu dezvoltare anormală.

Aceasta am vrut să vă mai spun astăzi.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 7-A

Dornach, 2 iulie 1924

Pentru a nu amesteca lucrurile, doresc să continui prezentarea cazului de ieri. Este vorba de faptul că băiatul mai prezintă o serie întreagă de particularităţi psihologice. La venirea aici, începuse deja, acest lucru l-a adus cu sine, să poarte un spiriduş la degetul arătător de la mâna dreaptă. El îl numea cu stăruinţă „Bebe Assey". El se întreţinea cu acest spirit, aşa cum te întreţii cu o fiinţă. Vorbea cu el – nu-i aşa? –, se întreţinea aşadar cu el şi-l considera drept o fiinţă reală. Pe lângă aceasta, el prezenta particularitatea de a se transforma, aşa cum se petreceau lucrurile pe vremuri cu vârcolacii: el se transforma subit. Băiatul îşi reprezenta pentru o bucată de vreme că ar fi un leu, şi se comporta astfel, răgind ca un leu. Avusese şi alte transformări? Animalul preferat era leul. De aici vedeţi deja că el nu reuşea să descindă cu corpul său astral în corpul fizic, aşa cum trebuie, astfel rămânând unele resturi. Căci acest „Bebe Assey" este fireşte un rest al corpului său astral; desigur, este posibil ca atunci când o „zdreanţă" astralică oarecare atârnă afară, ea să fie însufleţită de o fiinţă elementară obiectivă. Obiectul şi subiectul confluează, se întrepătrund. Ceea ce este important pentru educator, este faptul că, datorită creşterii peste măsură a densităţii organismului, acesta nu poate fi pătruns de întregul corp astral. Dacă v-aţi extrage corpul astral din corpul fizic, astfel încât el să nu pulseze în totalitatea sa în corpul fizic, acest corp astral s-ar manifesta în toate metamorfozele posibile, în forme asemănătoare animalelor. Căci forma animalului este ceea ce prezintă corpul astral atunci când se află, ce-i drept, în apropierea corpului fizic sau eteric, sau este chiar legat pe jumătate sau trei sferturi de ele, dar totuşi este, într-o oarecare măsură, independent. Toate aceste manifestări sunt deosebit de caracteristice la acest băiat şi arată că în cazul lui este deosebit de dificil să se realizeze o armonie între corpul astral şi corpul eteric şi corpul fizic.

Acum vrem să prezentăm un alt copil; în primul rând să aflăm anamneza. Mama afirmă că copilul s-ar fi născut patru săptămâni peste termen. Mama a activat ca actriţă în primele patru luni de sarcină, şi a sărit mult. Mai târziu a suferit o căzătură. La vârsta de doi ani şi trei luni copilul a prezentat o tulburare digestivă. El a putut sta (în picioare) abia la doi ani. În primii patru ani a fost apatic, dar lacom la mâncare. Primul sunet pronunţat a fost R, ceea ce este o raritate. Plângea mereu cu R. Până la patru ani a „lălăit" doar cuvinte izolate. Apoi i-au fost prescrise exerciţii de vorbire: propoziţii rostite „înainte şi înapoi", la sfatul meu. Cu învăţarea vorbirii a început să prezinte o nelinişte motorie. El doarme puţin şi adoarme greu, iar seara este iritat (nervos) şi obosit. Nu poate dormi; şi este lacom la mâncare.

Dacă vedeţi un astfel de copil, nu-i veţi putea aprecia vârsta. El are acum şase ani şi nouă luni, deci aproape şapte ani. De aici vedeţi că el prezintă o dezvoltare întârziată a întregului organism fizic. Se poate remarca, dar numai foarte discret, o supradimensionare a capului. Din aceasta se poate deduce că la vârsta pe care noi o numim prima epocă a vieţii, de la naştere până la schimbarea primei dentiţii, la care trebuia să acţioneze organizaţia fizică, aceasta din urmă practic nu acţionează. Aici trebuie să vă amintiţi ce v-am spus despre organizaţia fizică în prima epocă de viaţă. Aici avem de-a face cu organismul ereditar. Organismul pe care l-a avut în această primă perioadă, l-a moştenit. Abia acum iese (din el) organizaţia eului, şi nici ea nu are predispoziţia de a se deosebi în mod considerabil şi rapid de prima. Căci acum acţionează corpul său eteric, şi acest corp eteric s-a adaptat în cazul acestui copil foarte puternic la corpul-model din primii şapte ani. În privinţa schimbării dentiţiei el este întârziat. El nu şi-a schimbat dentiţia de lapte. Astfel încât şi aici putem observa o întârziere în dezvoltare.

Acum trebuie să luăm în considerare tabloul clinic obiectiv. Avem un corp astral relativ foarte slab şi o organizaţie a eului slabă, care nu pot domina organismul ereditar. Dar şi organismul moştenit a crescut puţin. Dar ceea ce rămâne îndoielnic, căci nu este sigur că acest lucru corespunde realităţii, este afirmaţia că acest copil s-ar fi născut la patru săptămâni după termen. Dacă lucrurile stau aşa, faptul că el nu a crescut suficient, este consecinţa acestei depăşiri a termenului. El a rămas un timp mai îndelungat în stadiul embrionar, pentru că rămăsese prea mic, pentru că nu a fost complet dezvoltat la sfârşitul celor zece luni lunare. Şi acum trebuie să ne întrebăm: de unde provin toate acestea? Iar soluţia pe care o avem este că mama a jucat teatru în primele patru luni de sarcină. O activitate care, cu mare certitudine, în contextul în care a avut loc, a fost practicată cu un oarecare entuziasm şi cu dăruire. Este vorba de o trupă de teatru liberă, care se dedică acestei activităţi cu entuziasm; aici avem de-a face cu o încordare (tensionare) neobişnuită a corpului astral al mamei, care configurează acest corp astral astfel încât el este activ în sensul că are prea puţin de-a face cu creşterea: în favoarea facultăţilor intelectuale. Astfel încât intelectualizarea are loc deja în timpul configurării corpului astral în perioada embrionară. Aici avem de-a face cu o dotare insuficientă (în ce priveşte forţele formatoare n.tr.) condiţionată deja prin perioada embrionară.

Acum se pune întrebarea: cum este de tratat un astfel de copil, care este întârziat în dezvoltare în totalitate. Vedeţi de asemenea: corpul astral rămâne cu totul neputincios, băiatul este apatic în primii patru ani, el nu dezvoltă nimic altceva decât pure instincte animalice ale organismului fizic, este lacom la mâncare şi învaţă târziu să vorbească. Iar primul sunet pronunţat este *R*-ul.

Către copil:

Spune: Robert rennt. (Robert aleargă)

Băiatul bombăni aceasta cu voce joasă.

Vedeţi, el este cu totul orientat pe R. Nu uitaţi că într-o astfel de manifestare se exprimă o întreagă viaţă. Priviţi-o pe mamă în timpul perioadei embrionare, cât este ea de dinamică la teatru, transpuneţi-vă în caracterul lui R, aşa cum este caracterizat acest sunet în Cursul de euritmie: „ceea ce se învârteşte", şi astfel veţi găsi continuându-se în vorbirea sa jocul de teatru al mamei. Tot restul se retrage, deoarece acest joc de teatru este atât de preponderent. Aici se poate privi extraordinar de adânc în contextul a ceea trebuie stăpânit, atunci când vrei să obţii claritate în legătură cu aceste lucruri.

În primii ani ar trebui să fie reglat omul metabolic-motor dintr-un corp astral puternic şi din eu. Dar corpul astral este, după cum vedem, slab, el nu funcţionează cum trebuie, şi de aceea vedeţi la el două lucruri diferite, de care trebuie să ţineţi seamă. Vedeţi – eu nu ştiu dacă toţi dintre D-vs. au fost prezenţi la conferinţele în care am vorbit despre adevărata importanţă a creierului omului [Nota 4] –, prin tot ceea ce are omul în organizaţia sa, organizaţia integrală a omului este divizată în construcţie şi deconstrucţie. Deconstrucţia este întotdeauna cuplată cu produse de excreţie. Produsele excretorii sunt prezente ca urme ale deconstrucţiei. Luaţi acum capul: în el are loc un proces de deconstrucţie, căci numai pe baza deconstrucţiei are loc activitatea intelectual-afectivă a sufletului, în măsura în care aceasta se foloseşte de cap ca organul ei de sprijin. Prin corpul astral slab se deconstruieşte de aşa natură încât şi deconstrucţia este dereglată. Produsele de deconstrucţie nu sunt eliminate cu regularitate, ci stagnează, însă nu capătă densitatea necesară în măsura în care ar trebui. Fără a avea de-a face cu un hidrocefal autentic, avem de-a face cu un cap ce conţine un creier prea „moale". Luaţi acum imaginea oglindită a creierului: conţinutul intestinal. Nici el nu poate fi în regulă, şi nici nu va fi în regulă. Activitatea intestinală poate să fi fost în regulă. O activitate cerebrală dereglată şi o activitate intestinală dereglată au loc, îndeosebi la copil, în paralel. Dacă veţi spune de la bun început: în acest caz trebuie să regularizez activitatea intestinală a copilului – prin aceasta nu-i regularizaţi deja activitatea cerebrală. Aici trebuie intervenit terapeutic, dacă se intenţionează armonizarea lor prin regularizare.

El prezintă şi o oarecare tulburare în comportamentul psihic în raport cu lumea exterioară. Încercaţi să pretindeţi ceva de la el, ceva ce el poate înţelege: el vă schiţează o grimasă, dar nu asimilează. Vom conferi în continuare pe marginea acestui caz. Acum vreau doar să spun că aceste exerciţii de vorbire au fost începute cu el deja la vârsta de patru ani, şi trebuie să ştiţi că atunci când se fac exerciţii de vorbire, aşa cum am spus, „înainte şi înapoi", se acţionează regularizat asupra relaţiei dintre corpul eteric şi corpul astral. Ceea ce s-a exersat atunci cu el avea drept scop o conlucrare armonioasă a corpului astral cu corpul eteric.

Acum trebuie să îi facem posibil să îşi simtă bine-distinct propria organizaţie fizică. Căci în simţire, forţa de creştere se adaptează, ca să zic aşa, la organizaţia fizică. Aşadar trebuiesc practicate cu el exerciţii de euritmie curativă, care să-l determine să-şi perceapă propria organizaţie fizică. Eu-l este foarte potrivit pentru aceasta, căci în E omul se atinge pe sine însuşi în propria organizaţie; de asemeni U şi Ö. Ö se ia pentru regularizare. U şi E sunt apte de a-l face pe copil să se simtă în sine însuşi. Căci tot ce duce la perceperea propriului organism, poate duce aici la progrese. Ce am mai făcut aici? Euritmie curativă şi exerciţii de vorbire. El pictează, de asemenea, într-o grupă. Desigur, el trebuie să picteze, căci în curând atinge vârsta şcolară. Chiar dacă el avansează lent, el va progresa.

Este introdus următorul copil.

Cu acest băiat am făcut cunoştinţă în timpul unei călătorii. Este un copil relativ dificil. A împlinit unsprezece ani. Să vedem despre ce este vorba: El este singur la părinţi. Naşterea ar fi fost normală, dar mama a dus o viaţă nesănătoasă în timpul sarcinii, când a consumat şi alcool. Dezvoltarea în primii trei ani pare să se fi petrecut fără evenimente deosebite. Despre aceasta vom discuta mai târziu. Aşa cum sunt lucrurile prezentate, nu se poate să se fi petrecut, căci la trei ani copilul s-a îmbolnăvit subit cu febră înaltă şi cu o crampă nocturnă, de scurtă durată. Aceste accese s-au repetat de atunci foarte frecvent: de regulă tot noaptea, iar mai apoi în medie o dată la trei luni – deci manifestările caracteristice ale crampei, pe care le-am discutat. Crampele au apărut deci, începând din al patrulea an de viaţă. Până atunci organismul – sau anumite „graniţe organice" –, nu este atât de avansat încât să respingă organizaţia astrală. Aceste crize sunt însoţite de pierdere de cunoştinţă completă. Acest lucru l-am putut constata, în general. El prezintă apoi puternice convulsii, şi anume este afectată jumătatea stângă a corpului. El „îşi dă ochii peste cap" de partea stângă; după criză este foarte epuizat şi adesea vomită.

Din cele relatate vedeţi că la el, începând de la trei ani, graniţele organelor nu permit pasajul organizaţiei astralice, ceea ce duce la apariţia crampelor. Aceste crampe sunt însoţite, din motivele pe care le-am expus, de pierderea cunoştinţei. Dar la el este cazul că, după un anumit timp, organizaţia astrală străbate pereţii [organului/organelor n.tr.]: el face deci înainte [de criză] un efort subconştient sau semiconştient. Acest efort durează tot atât de mult ca şi crampa. După ce a învins-o, în organism este un fel de vid, în comparaţie cu starea anterioară, şi această iregularitate se exteriorizează sub forma convulsiilor puternice.

Ştiţi desigur că partea stângă a corpului este mai slabă decât cea dreaptă. Din această cauză, corpul astral, care vrea să se elibereze, va devia, după încetarea crizei, către partea stângă (v. fig. 14, planşa 10 mijloc), ceea ce îşi găseşte expresia în faptul că ochii se îndreaptă spre stânga. Conform afirmaţiilor medicilor din Jena, el trebuie să fi avut acum un an, în ianuarie?, o gripă cerebrală; atunci el avusese o criză puternică, după o indispoziţie gastrică premergătoare şi febră. Aşadar aici avem o criză puternică indusă, provocată de o indispoziţie gastrică. Două săptămâni mai târziu, după ce copilul s-a refăcut, s-a manifestat o hemiplegie stângă, o manifestare caracteristică, care este cât se poate de simplu de explicat. Căci vedeţi faptul că copilul, după ce s-a forţat permanent, vrea să preseze corpul astral, iar după aceea simte vidul din dosul locului de presiune; atunci apar convulsiile şi el lasă corpul astral să devieze spre stânga.

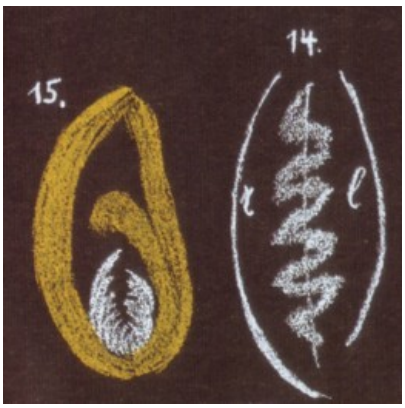

Figura 14 Figura 15

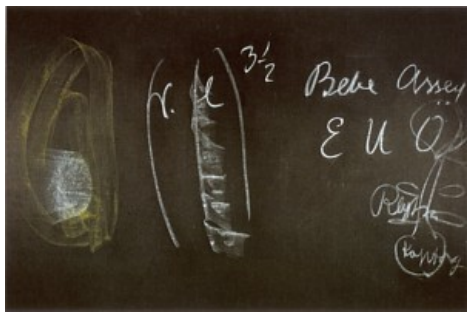

[măreşte imaginea]

Planşa 10

Dar acum trebuie să ţinem seama de ceva: În cadrul organismului uman, tot ceea ce vine din exterior, deci nu este preparat de organizaţia însăşi, după penetrare, este de fapt otravă. Aşadar, dacă aveţi o organizaţie (v. fig. 15, planşa 10 stânga), şi aveţi o deplasare a organizaţiei astrale de la dreapta la stânga, care se continuă, aşa cum se poate întâmpla atunci când această deplasare este puternică, până în organizaţia eterică, unde ia cu sine apoi organizaţia fizică, atunci are loc o infiltrare subtilă cu otravă spre jumătatea stângă a corpului. O astfel de intoxicaţie se manifestă la exterior prin simptomul paraliziei. Copilul a fost tratat cu masaj, iar hemipareza s-a ameliorat după trei luni. A rămas doar o uşoară „slăbiciune", care poate fi observată.

Întors către copil:

Apucă [creta] aşa! – vedeţi, el este neîndemânatic cu stânga.

Din ianuarie 1923, caracterul crizelor s-a schimbat în mod esenţial. Ele sunt doar de scurtă durată şi apar în majoritatea cazurilor la nouă ore după adormire. Atunci copilul ţipă dintr-o dată, se trezeşte, se ridică. Se poate observa atunci că intestinul este puternic balonat - o manifestare caracteristică. La ora actuală are aproape în fiecare săptămână o criză, dar fără tulburări de cunoştinţă; şi fără convulsii. După terminarea crizelor el sare în picioare. Aici trebuie menţionat că în 1924 s-a practicat o intervenţie neuro-chirurgicală, o lobotomie, dar fără succes. Iar apoi s-a făcut un tratament cu lactat de calciu. El adoarme târziu, vorbeşte adesea în somn, în special atunci când a mâncat târziu. Apetitul este bun, dar el are aversiune faţă de fructe, acizi, legume, în schimb preferă puternic carnea. Digestia este acum relativ în ordine, înainte avea tendinţa la constipaţie; oboseşte repede. El are o fantezie foarte vie; este foarte plin de încredere faţă de oricine, nu are preferinţe pentru anumite persoane, nici faţă de părinţi. Dar are accese de mânie; îi plac animalele şi plantele. Şi este foarte caracteristic faptul că sporovăieşte cu plăcere. Aceasta aparţine de istoricul bolii. Este o necesitate imperioasă, el trebuie să sporovăiască. El s-a făcut de aşa manieră remarcat, încât aţi putut vedea esenţialul la el.

La acest copil avem de-a face – ce-i drept, acest lucru se prezintă într-un stadiu în care cel de-al doilea corp este deja de mult format, nu corpul-model ereditar, căci băiatul a împlinit deja unsprezece ani – şi cu faptul că organismul-model este deja decadent, prin aceea că mama a dus o viaţă dezordonată în timpul sarcinii, când a consumat mult alcool. Este chiar foarte posibil, după modul în care se prezintă băiatul, ca acest prim corp-model să fi fost foarte dereglat. Se poate chiar presupune, ceea ce nu reiese din anamneză, că naşterea a avut loc două săptămâni înainte de termen, deoarece mama nu şi-a întreţinut organismul de aşa manieră, încât el să fie un lăcaş în care embrionul să se poată dezvolta complet în toate direcţiile. Aceasta se întâmplă mai ales în cazul consumului de alcool în timpul sarcinii. Apoi se afirmă că dezvoltarea [copilului] în primii trei ani nu ar fi prezentat particularităţi. Eu însă bănuiesc că nu a fost prezentă facultatea de a observa particularităţi mai subtile. Oricum, copilul trebuie să fi avut relativ timpuriu necesitatea de a vorbi, fiindcă corpul astral şi organizaţia eului i-au „atârnat" în gât sau gură. El trebuie să fi avut mereu dificultăţi de a descinde, de a se „cufunda" [în corporal]. O oarecare agitaţie nervoasă, care se manifestă la exterior, care respinge, până într-o anumită măsură, principiul imitaţiei, care determină predominanţa impulsurilor organice lăuntrice în dezvoltare, trebuie să fi existat în primii trei ani.

Apoi avem, mai ales atunci când ne apropiem de vârsta de trei ani şi jumătate – jumătatea a şapte ani, a primei epoci de viaţă –, manifestarea deosebit de pregnantă a consecinţelor ce apar atunci când, în primii şapte ani, eul şi corpul astral nu pot lucra în mod just, pornind de la organizaţia capului. Atunci, aceste organe, care iau naştere treptat – căci ele sunt dezvoltate complet la şapte ani –, apar atrofiate. De ce apar ele atrofiate în acest caz? Pentru că copilul nu a absolvit complet perioada embrionară. Organele ar fi mult mai bine dezvoltate, mai bine modelate, dacă copilul ar fi absolvit complet perioada embrionară. Dar aici nu este prezent un model complet dezvoltat. De aceea, tocmai în această perioadă importantă, la trei ani şi jumătate, când organele ajung să se formeze mai bine, eşuează modelul însuşi; astfel se dezvoltă predispoziţia ca atunci când corpul astral – care acum vrea să descindă într-atât în întreaga organizaţie încât să penetreze graniţele organelor –, nu poate pătrunde organizaţia, să apară, ca urmare, toate manifestările care au fost expuse. Faptul că într-un asemenea caz trebuie să apară o indispoziţie gastro-intestinală, trebuie să vă fie acum accesibil. Căci dacă acest corp astral nu dirijează cum trebuie curentele de la cap spre membre, organizaţia intestinală – şi cea a digestiei în general – rămâne debilă: Organizaţia eului nu se implementează integral.

Luaţi acum această organizaţie digestivă debilă, şi anume în privinţa forţelor digestive: organizaţia eului nu este bine prezentă în ea. Această organizaţie digestivă debilă nu poate suporta tocmai ceea trebuie să acţioneze în ea.

Lucrurile stau astfel: dacă privim planta, rădăcina îşi are acţiunea în organizaţia capului, tulpina şi frunza în cea ritmică (v. fig. 16, planşa 10 dreapta). Ceea ce se dezvoltă ca fruct sau floare acţionează în organizaţia intestinală, în organizaţia digestivă. Aşadar nu este o înrudire între organizaţia digestivă prea slabă şi ceea ce se dezvoltă în sus. Dimpotrivă, veţi înţelege faptul că, deoarece acest corp astral este liber în abdomen, fără a se include în organizaţia digestivă, acest corp astral, care, ca atare, este înrudit în cazul fiecărui om cu carnea, produce aici preferinţa pentru carne. Apoi avem o aversiune faţă de acizi, care este, de asemenea, de înţeles. Căci acizii acţionează deosebit de puternic asupra corpului astral. Şi dacă acesta este cufundat cum trebuie în organism, el îşi descarcă acţiunea acidă asupra organismului fizic. Dar dacă nu este cufundat cum trebuie, el rămâne ca o rană deschisă, sensibilă la acţiunea acizilor. În astfel de situaţii se poate vedea în mod deosebit cum acţionează în realitate organismul; căci în cazul unei astfel de iregularităţi nu este deloc de mirare că apare o indispoziţie gastrică. Dar indispoziţia gastrică este doar un simptom al iregularităţii metabolismului, pe care am descris-o. Dar în această iregularitate constă întreaga boală; din această iregularitate provin simptomele şi, desigur, prin astfel de indispoziţii digestive poate fi indusă întotdeauna o criză.

Figura 16

Începând din ianuarie 1923 avem schimbarea profundă a caracterului crizelor: ele sunt de scurtă durată, apar la nouă ore după adormire, copilul ţipă, se trezeşte. Se poate constata un meteorism intestinal masiv, crizele se manifestă la ora actuală o dată pe săptămână. Acest lucru apare, la o primă vedere, ameninţător, dar are, pe de altă parte, ceva consolator, prin aceea că arată un fel de vindecare, un fel de ameliorare naturală. Este o criză, care se „descarcă" lăuntric, un proces ce se desfăşoară însă lent; nici nu era altceva de aşteptat. De ce se manifestă aceste lucruri la nouă ore după adormire? Deoarece în acel moment corpul astral îşi caută din nou drumul către corpul fizic. Îi este greu acest lucru, el nu poate intra [în corpul fizic], şi trebuie să se scufunde permanent, şi trebuie să fie respins. Şi astfel vă puteţi imagina cum iau naştere aceste manifestări: trezire, ţipete. Pe când, atunci când are corpul astral în interiorul întregii sale organizaţii fizice, băiatul

suportă mai bine starea de veghe de peste zi. Faptul că este puternic balonat se datorează implementării încă imperfecte a corpului astral în organizaţia intestinală. De la această autonomie relativă a corpului astral provine tot ceea ce este deosebit de caracteristic pentru viaţa sufletească: sporovăiala lui neîncetată, iritabilitatea, fantezia vie. Acum se pune întrebarea: ce este de făcut într-un asemenea caz?

Într-un astfel de caz trebuie, înainte de toate, să-i fie sustrase corpului astral, care acţionează foarte independent, toate posibilităţile de a dezvolta forţe ce îl împiedică în procesul de adaptare la corpul eteric şi la corpul fizic. Aşadar, imediat ce copilul se comportă în modul în care s-a comportat astăzi, devine evident care este prima măsură ce trebuie luată: trebuie să-i fie luată jucăria. Faptul că el are această jucărie, constituie pentru el o otravă sufletească. El trebuie, înainte de toate, să îşi incite fantezia prin lucruri pe care natura nu le-a modelat complet. El trebuie să fie stimulat să picteze, dar mai ales să imprime forme, să cioplească (sculpteze). El trebuie, aşadar, să primească o bucată de lemn, şi trebuie să fie stimulat să-i dea acestei bucăţi de lemn o formă de om. Acesta este elementul pedagogic care trebuie aplicat pentru bun început. Trebuie evitat ca el să intre în contact cu obiecte deja finite. Trebuie încercat ca el însuşi să facă cât de mult posibil, astfel încât propriile-i membre să intre în mişcare. Aceste prescripţii nu au fost încă aplicate; aceasta este încă de făcut cu el.

Acum, acest băiat prezintă această particularitate că nu se poate spune: *un anumit organ* nu permite trecerea corpului astral, ci, în realitate, totalitatea organelor este astfel constituită. De aici provine şi uşoara predispoziţie la diverse deformaţii. Dar tocmai prin aceasta apare pericolul ca, tocmai în momentul în care corpul astral se cufundă, el deviază către partea stângă, cea mai slabă. Prin aceasta există permanent pericolul manifestărilor paralitice pe stânga. La această vârstă ele nu sunt încă dăunătoare, atâta vreme cât sunt slabe. Ele pot deveni [însă] puternice.

Apoi ar fi indicat ca tocmai acele alimente, faţă de care el prezintă aversiune, din cauza constituţiei sale, tot ceea ce conţine suc de fructe [acizi], să fie adăugat, într-o doză pe cât posibil joasă, la alimentele pe care el le preferă, aşa încât el să le digere împreună. Astfel încât, foarte simplu, înainte de a i se dea să mănânce carne, în vasul din care el mănâncă carnea, se va pune ceva, care conţine su-curi de fructe [acizi]. El trebuie să se obişnuiască să mănânce, de pildă, cantităţi foarte mici de compot împreună cu carnea.

Apoi este vorba de a începe, respectiv de a continua procesul de învăţământ conform unei metode apropriate, aşa cum este cazul în Şcoala Waldorf – indiferent de repeziciunea cu care el progresează. Exerciţiile euritmice vor consta din aceea că ele nu se vor rezuma în cazul lui la litere izolate, ci va trebui să se facă cu el tot ceea ce mobilizează membrele în mod deosebit, astfel încât să fie susţinută tendinţa membrelor de a modela corpul astral. Aşa cum se prezintă băiatul acum, el însuşi contribuie la progrese.

În contrast cu aceasta, un copil ca cel dinainte este foarte dificil de tratat din cauza faptului că avem de a face cu un fel de mic demon. Gândiţi-vă doar la faptul că, în măsura în care un copil rămâne mic în ce priveşte statura sa fizică, în aceeaşi măsură se măreşte, fără a se adapta la organizaţia fizică, corpul lui astral. Atunci copilul devine în corpul astral într-adevăr un actor, fără să-şi dea seama de aceasta. Dacă copilul ar putea fi educat în mod unilateral, dacă, de pildă, pentru teatru nu angajat doar un instructor, ci un întreg colegiu, iar acestui colegiu i s-ar da sarcini detaliate, acest copil, prin faptul că rămâne mic de statură, ar putea fi învăţat să le predea actorilor sunetul R şi sunete înrudite. El este, în ciuda aparenţei sale liniştite, extraordinar de mobil. De aceea avem în faţă un fel de fiinţă demonică; în acest băiat este prezentă o autentică fiinţă supra-sensibilă. Lucrurile stau astfel: ceea ce a şezut în faţa D-vs. este un prichindel. Dimpotrivă, actorul din el, care face toate tumbele şi roatele posibile, este supradimensionat, chiar şi atunci când băiatul se plimbă foarte lejer. Aşadar aveţi de a face cu un copil extraordinar de greu accesibil. Tot ce se încearcă cu corpul fizic – cu excepţia euritmiei curative şi a exerciţiilor de vorbire, care abordează corpul fizic şi determină elementul intelectual –, ar acţiona numai asupra corpului astral, care este ca argintul viu. Dar prin corpul fizic nu a-ţi putea aborda omul. Dimpotrivă, s-ar putea să păţiţi ca „Ucenicul vrăjitor" [N.Tr. 30], când despică mătura – atunci sunt două mături. Dacă l-aţi putea aborda, s-ar putea uşor să păţiţi aşa, că înteţiţi şi mai mult mobilitatea. Este vorba că aveţi de-a face cu un corp astral extraordinar de mobil.

Cum trebuie organizată aici educaţia? Educaţia trebuie astfel orânduită încât să se facă exact contrariul a ceea ce se face foarte adesea. Foarte adesea se pune mare preţ pe faptul ca, în tot ce i se predă copilului, să se atingă o intensificare a elementului dramatic. La acest copil este vorba ca intensificării dramatice din predare să-i urmeze neapărat o atenuare. Dar acest principiu trebuie aplicat asupra întregii predări. Şi astfel trebuie avută răbdarea de a antrena în mod just atenţia acestui copil – el nu ştie nimic despre ceea ce se petrece în corpul său astral; tot ce corespunde unei adevărate fantezii îi poate veni în întâmpinare unui astfel de organism. Inventaţi aşadar cele mai savuroase poveşti pline de dinamism, deveniţi un poet plin de fantezie în preajma unui astfel de copil. Iar după ce, prin faptul că aţi adus povestirea la o înaltă treaptă de mobilitate, v-aţi creat acces deplin la această organizaţie astrală inconştientă, încercaţi să întoarceţi lucrurile pe dos. Încercaţi acum să ridiculizaţi ceea ce aţi povestit înainte, astfel încât să „stricaţi jocul". Atârnaţi-i ceva ridicol eroului căruia i-a fost dedicată povestea, şi care-l entuziasmează pe copil. Spuneţi: Păi da, când el face aşa ceva, trebuie să-şi tragă mereu nasul – ceva, indiferent ce, prin care ridiculizaţi tocmai ceea ce a constituit culminaţia povestirii, şi continuaţi apoi, până ce totul se destramă ca un balon de săpun; dar nu de aşa manieră încât copilului să-i fie stricată toată plăcerea, ci tot ce trebuie să se destrame în final, să decurgă cu umor, cu voioşie. Şi în timpul acestei activităţi de inversare a lucrurilor, corpul astral are permanent tendinţa de a se adapta la corpul fizic. Aşadar, dacă aveţi răbdarea de a vă ocupa în acest fel de un astfel de copil, prin aceea că deveniţi poet, care se ironizează singur în poezie, astfel încât să nu mai rămână nimic, atunci puteţi obţine ca el să înceapă până la nouă-zece ani să prezinte o creştere naturală. Prin aceasta s-ar câştiga extraordinar de mult. Prin aceasta, acest organism total ultra-fantastic, care a fost creat deja în perioada embrionară, s-ar putea transforma retrograd. Ceea ce este prezent, ar putea dispare prin ceea ce faceţi. Cele mai ineficiente lucruri în cazul unor astfel de manifestări constau în abordarea directă a manifestărilor. Să-l dezobişnuiţi de R ar fi la fel de imposibil ca unui actor din Weimar, deşi nu era copil. El nu spunea „prieten", ci accentua fiecare silabă; la el, acest principiu de a accentua totul, era foarte dezvoltat. El spunea: „pri-é-tén", „cá-pú-şór", „có-pí-láş". Aceste manifestări nu pot fi abordate în mod direct. Să intenţionezi dezobişnuirea copilului de R ar fi nepotrivit. Prin aceasta el ar deveni vidat, leneş, dezmăţat. Dimpotrivă, această tendinţă la R dispare de la sine dacă aplicaţi lucrurile pe care le-am expus eu mai înainte.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 8-A

Dornach, 3 iulie 1924

Dragii mei prieteni! Pentru început vă voi arăta desenele acestui băiat. El face lucruri foarte frumoase; are un simţ deosebit de a percepe detaliile; tocmai aici vedeţi cât de exact priveşte el lucrurile. Aici este un desen la care puteţi vedea cum rânduieşte el lucrurile; el are tendinţa de a face tocmai acele lucruri pe care le învaţă la şcoală. Desenele le face la şcoală, unde lucrurile sunt astfel rânduite, încât fiecare are de făcut ceva aparte. – Noi lucrăm economic, se folosesc ambele feţe ale colii de hârtie.

Către băiat:

Îmi vei îngădui să te desenez pe tablă. Aşa, asta am vrut eu de la tine.

Despre [acest] băiat se va vorbi mai târziu. Este adus un alt copil.

Vom proceda astfel: vom aduce copilul aici. – Priviţi acum enorma creştere în volum a capului unui copil, hidrocefalia. Vom vorbi ulterior despre aceasta. Acum are un perimetru de 64 cm, când a venit avea 44 cm. La 25 februarie avea 54,5 cm, până la 11 aprilie a crescut din nou, la 19 aprilie avea 58 cm, la 28 mai avea 61 cm, la 1 iulie 64 cm. Corpul copilului nu este însă anormal dezvoltat, ci este ca al unui copil normal. El poate apuca, are un apetit foarte bun şi este – cu excepţia unei crize – absolut agil. Vedeţi mărimea enormă, dacă-i priviţi urechiuşa, care are, firește, mărimea normală, astfel încât vedeţi de unde porneşte mărirea capului. [Ea începe aici, şi se continuă într-acolo.] Faţa nu participă la această mărire. Copilul se prezintă într-adevăr astfel încât, dacă-l priviţi, aţi putea crede că el percepe cu ochii; dar nu este decât o impresie luminoasă difuz-generală, nu o percepţie clară.

Acum avem evenimentul tragic, şi anume: înainte de veni aici, am primit o telegramă, tatăl copilului a decedat prin infarct cardiac.

Dacă priviţi copilul în totalitate şi îl comparaţi cu o evoluţie embrionară, nu veţi avea nimic altceva decât un embrion uriaş, la care puteţi vedea în mod nemijlocit: copilul a rămas în stadiul embrionar şi a păstrat legitatea de creştere a stadiului embrionar, pe care o continuă în stadiul postembrionar. Faptul că până acum nu am reuşit să realizăm o micşorare a capului se datorează faptului că lucrurile acţionează foarte puternic din interior. Eu sper, cu toate acestea, că vom fi în stare, după depăşirea unui anumit punct, să determinăm micşorarea capului într-un anumit grad. De altfel este un băiat foarte simpatic.

Aşa stau lucrurile cu enigmele umane: lucrurile care se manifestă în aceste abnormităţi aruncă o lumină profundă asupra evenimentelor vieţii, nu numai a oamenilor, ci a întregii lumi.

(Se citează din anamneză:)

Copilul ne-a fost adus la vârsta de şase luni; s-a născut anul trecut în august, şi a fost botezat cu numele dat de mine, tocmai în perioada în care eu eram în Anglia. Naşterea a fost normală, în timpul sarcinii mama a fost sănătoasă – vă rog să priviţi lucrurile astfel încât interpretarea lor va trebui să o găsim ulterior –, s-a simţit deosebit de bine (vă rog să puneţi un preţ deosebit pe această afirmaţie); în acea perioadă a scris mult la maşină. La naştere, copilul nu a prezentat nimic deosebit. Aşadar reţineţi: la naştere, imediat după absolvirea perioadei embrionare, copilul nu prezintă nimic anormal, întrucât întreg stadiul embrionar a fost normal. Anormalitatea a început odată cu respiraţia pulmonară. Cordonul ombilical era încolăcit în jurul gâtului, lichidul amniotic conţinea meconiu. Copilul a cântărit la naştere ca. 2.600 g, la două săptămâni după naştere a prezentat crampe, vă rog să remarcaţi acest lucru. Aşadar a început să se manifeste cu claritate imposibilitatea organizaţiei eului şi a corpului astralic de a pătrunde în corpul fizic şi eteric. Copilul a prezentat spasme ale membrelor superioare şi cianoză. Cianoza înseamnă întotdeauna imposibilitatea de a descinde în corpul fizic. Când este foarte accentuată, prezintă particularităţi deosebite. Nu este nimic altceva necesar, decât ca corpul astral să fie puternic configurat. El poate fi puternic configurat la naştere, aşa cum a fost cazul la Goethe , care a prezentat la naştere o „asfixie albastră", şi care a fost mai târziu adus în situaţia de a-şi primi corpul astralic şi organizaţia eului. Convulsiile au apărut mai târziu. Apoi, în prima jumătate de an, a avut loc o dezvoltare cât se poate de normală. Desigur, nu a fost chiar normală, disproporţia dintre cap şi membre nu a fost remarcată. Copilul a fost alăptat de mamă. Capul era la naştere remarcabil de mic, ceea ce arată că lucrurile nu trebuiesc cercetate neapărat în sensul unei debilităţi a organizaţiei senzorial-nervoase. Din septembrie, perimetrul capului a început să crească. Desigur, începuse deja mai devreme, dar mama nu a considerat acest lucru anormal; în momentul în care ar fi trebuit să fie îngrijorător, mama considera aceasta încă normal, până când copilul a luat în greutate 380 g într-o săptămână. La mijlocul lui decembrie perimetrul cranian era de 49 cm. Copilul era liniştit, plângea puţin; era apatic. Fontanela era foarte tensionată. Apetitul era bun, scaunele erau regulate. Pe pielea capului au apărut pustule. Apoi copilul a fost adus aici.

A fost necesar ca din ceea ce se prezintă nemijlocit, unde, desigur, cel mai important este percepţia nemijlocită, – şi cea a spiritualului –, să se dobândească tocmai o percepţie a spiritualului. La acest copil rezultă faptul că „poartă" un corp astralic – mama a fost atunci şi ea de faţă –, care prezintă cu o claritate foarte deosebită trăsăturile corpului astralic al mamei. Atât de frapant ca aici întâlnim acest fapt foarte rar. Nu se poate spune că organizaţia eului prezintă şi ea aceste trăsături. Eul este încă atrofiat, vă indică existenţa unei organizaţii a eului, care de obicei o prezintă copiii în luna a şasea, a şaptea de sarcină. Ea a rămas în acest stadiu. Organizaţia eului pare să nu fi participat la evoluţia din ultimele luni de sarcină din cauza corpului astralic extrem de puternic dezvoltat. Copilul a păstrat în sine după naştere, prin acest corp astralic, toate forţele pe care le-a avut în perioada embrionară. Acum trebuie să vă gândiţi la faptul că în primele luni ale dezvoltării postembrionare persistă, în esenţă, orientarea din perioada embrionară; în primele luni, dezvoltarea copilului are şi în afara corpului matern o mare asemănare cu dezvoltarea din perioada embrionară. Aceasta se datorează faptului că schimbarea radicală pe care o suferă fiinţa corporală a copilului este localizată în sistemul respirator. Copilul intră în relaţie cu aerul exterior, dar această relaţie trebuie să

se clădească cu începutul, şi penetrează doar după un anumit timp întregul organism. Ştim că ea îl influenţează de la bun început, dar cuprinde doar treptat întregul organism. Prin această persistenţă a forţelor embrionare nu se poate remarca încă ce efecte nefaste se manifestă în organismul uman, când infantilismul este atât de pregnant, aşa cum avem aici de-a face cu un caz radical de infantilism, încât organizaţia embrionară se permanentizează.

Dar ştiţi, nu-i aşa, că ea se caracterizează prin aceea că avem de-a face cu o organizaţie cefalică puternică şi cu un corp mic. Această organizaţie cefalică puternică este întru-totul rezultatul colaborării unor forţe cosmice. Ceea ce se petrece iniţial cu organizaţia cefalică în stadiul embrionar, este în totalitatea sa o lucrare aproape exclusivă a forţelor cosmice. Uterul matern oferă locul în care ceea ce se petrece acolo este protejat faţă de forţele terestre. Trebuie să vă reprezentaţi uterul matern ca pe un organ ce arondează spaţiul care nu permite acţiunea influenţelor terestre, astfel încât acest spaţiu este o enclavă a acţiunilor cosmice. Avem un spaţiu, care stă în relaţie nemijlocită cu cosmosul, şi în care au loc acţiuni cosmice. Acolo are loc dezvoltarea organizaţiei cefalice. Când forţele umane ale corpului matern. în măsura în care forţele umane ale corpului matern îl întâmpină pe copil, exercită o acţiune asupra acestuia din urmă, atunci organizaţia metabolic-motrică începe să se lase orientată în aceste forţe, astfel încât vedeţi: la acest copil persistă în stadiul postembrionar forţele cosmice. Ele preponderează în raport cu forţele cu care copilul ar fi trebuit să fie dotat, forţe pe care în mod normal copilul le primeşte pentru dezvoltarea terestră, pentru dezvoltarea sistemului metabolismului şi membrelor. Iar consecinţa acestui fapt este limpede: dacă copilul ar rămâne timp mai îndelungat în corpul matern – o ipoteză absurdă –, dacă ar rămâne mai mult de zece luni [N.Tr. 31], atunci capul ar creşte permanent, iar membrele nu s-ar putea dezvolta. Acolo nu există decât posibilitatea de a lăsa să se dezvolte extrateluricul, cosmicul.

Acum se pune întrebarea: De unde provin toate acestea? Şi, în acest caz, trebuie să spun că este foarte ciudat, de fapt cutremurător, faptul că, în momentul în care trebuie să vorbim despre aceste lucruri, vine o telegramă care anunţă decesul tatălui prin infarct cardiac. Se ajunge la concluzia, şi acest lucru a fost confirmat prin anamneză, că, de exemplu, mama trebuie întrebată: Aţi avut trăiri sufleteşti deosebite în timpul sarcinii? Şi eu am exprimat aceasta în aşa fel, încât am întrebat-o: Nu aţi regretat faptul că copilul nu a rămas la Dvs., ci a venit pe lume? Mama a confirmat acest lucru. Mama a clădit întreaga legătură pe comunitatea cu copilul, el era în viaţa ei sufletească; se poate spune că ei i-a părut rău că nu l-a putut păstra la sine în corpul matern, şi că copilul i-a fost „luat" prin naştere. Acest sentiment indică, pe de o parte, o legătură deosebit de puternică în sens karmic, iar pe de altă parte, faptul că tocmai prin aceasta erau date condiţiile ca în copil să rămână acele forţe, care acţionează efectiv în perioada embrionară. După cum vedeţi, aici începe viaţa sufletească anormală la mamă şi, firește, într-un context karmic profund, se transferă asupra copilului.

Dar relaţiile în viaţă sunt foarte complicate, dragii mei prieteni, astfel încât este greu să ai o privire de ansamblu completă; însă, într-un asemenea caz, faptele asamblează lucrurile. Aşadar nu a trecut nici un an de când s-a născut copilul, şi tatăl decedează prin infarct cardiac. Astfel de lucruri stau întotdeauna în corelaţie reciprocă, şi sunt de aşa natură încât nu se petrec de la o zi la alta. Afecţiunea cardiacă a tatălui exista de mai multă vreme. Este suficient să vă gândiţi la corelaţia dintre afecţiunile cardiace şi membrele omului, şi la faptul că organizaţia membrelor este influenţată nemijlocit de anumite afecţiuni cardiace; ceea ce este esenţial la membre, ţesuturile şi lichidele suferă în cazul afecţiunilor cardiace. Dar nu trebuie să uităm că în cadrul relaţiilor ereditare organizaţia membrelor este influenţată cel mai puternic de tată, pe când organizaţia cefalică este influenţată cel mai puternic de mamă. Acum reprezentaţi-vă concepţia astfel încât incapacitatea de a include forţele organizaţiei paterne în membre se transferă asupra copilului, motiv pentru care organizaţia cefalică este influenţată de mamă în mod extrem. Astfel avem explicaţia faptului că mama iubeşte copilul în corpul matern: pentru că copilul este dotat cu puţine forţe ereditare paterne, pentru că mama a putut dota copilul în principal.

În acest fel ne-am prezentat un caz. Şi trebuie să ştiţi că tocmai un astfel de caz ne livrează fenomenul primordial pentru o întreagă serie de copii cu abnormităţi. Ceea ce aţi văzut la acest copil este doar un caz radical de infantilism, care duce până în stadiul embrionar. Acelaşi lucru îl aveţi în multe alte forme în perioada de dezvoltare a copilăriei. Aşa cum aici stadiul embrionar prevalează tot ceea ce ar urma să se dezvolte, tot astfel poate predomina prima etapă de dezvoltare [N.Tr. 32] după schimbarea dentiţiei. Aşa cum se poate manifesta acest „a-nu-trece-în-stadiul-postembrionar", tot astfel este posibil ca copilul să nu „crească" în a treia etapă de dezvoltare [N.Tr. 33]: copiii se maturizează exterior genital, dar nu cresc cu întreaga lor constituţie umană în această epocă de viaţă dintre maturizarea genital-sexuală şi începutul anilor douăzeci, ci păstrează orientarea forţelor care acţionează între al şaptelea şi al patrusprezecelea an de viaţă. Avem de-a face cu o întreagă serie de infantilisme. Cazul nostru este doar cel mai radical posibil şi, din punct de vedere medical-pedagogic, este favorabil că aţi putut vedea tocmai în acest caz extrem ceea ce puteţi întâlni, manifestat mai mult sau mai puţin distinct, în cazul multor copii debili [N.Tr. 34].

Pentru a duce lucrurile la bun sfârşit, voi continua astăzi prezentarea cazurilor, iar mâine voi prezenta elementele terapeutice şi pedagogice.

(Dr. Steiner reia prezentarea copilului de la începutul conferinţei):

Aţi văzut înainte copilul care de obicei evocă în fiecare întrebarea: De ce îl prezentăm de fapt? – Căci lucrurile stau astfel: dacă veţi face superficial cunoştinţă cu el, nu veţi vedea decât că el este un băiat ce vă întâmpină prietenos, săritor, care învaţă să picteze la fel ca ceilalţi copii, care vă dă răspunsuri frumoase, cu care vă puteţi întreţine ore întregi. Nu-i aşa? Cei care-l tratează vor şti toate acestea. Nu puteţi remarca nimic anormal la acest copil şi vă veţi spune probabil: aceşti antroposofi sunt totuşi oameni ciudaţi, ei internează pentru tratament într-un institut clinic-terapeutic copii care ar putea fi daţi ca exemplu altora...

Băiatul este într-un mod cu totul de necrezut cleptoman. Aproape izolată de viaţa sufletească obişnuită stă această formă unilaterală de cleptomanie. Şi acest băiat are tocmai particularitatea ca conştienţa, care, pentru a mă exprima aşa, trebuie să radieze peste toate domeniile vieţii ce se manifestă în om, este de-a dreptul deconectată pentru activităţile sale cleptomane. Ai senzaţia limpede: el nu ştie mai nimic despre ce face, deşi, şi de acest lucru vă rog să ţineţi seamă, el face totul în forma cea mai rafinată. El a trebuit să fie mutat disciplinar în Berna la o altă şcoală; şi a fost nevoie să se întreprindă foarte mult, pentru a-l putea muta. El aranjează lucrurile neobişnuit de isteţ, şi nu este egoist. Este în stare să dăruiască pur şi simplu prietenilor lucrurile pe care le fură în modul cel mai rafinat, sau să le risipească cu ei, numai pentru a le face o bucurie; el este în stare de aşa ceva. În toate aceste situaţii se dezvoltă de la sine înţeles o formă deosebită da a minţi nu chiar conştient; deoarece el nu ştie ce se petrece [cu el] – conştienţa nu luminează integrativ toate aspectele singulare –, el povesteşte basmele cele mai de necrezut despre felul în care a ajuns în posesia unui lucru pe care l-a furat pur şi simplu. El expune într-o formă foarte dibace cum a găsit lucrurile, cum ele se aflau în locul cutare şi cutare, inventează o întreagă poveste despre felul în care a intrat în posesia unui lucru. Lucrurile se petrec într-adevăr ca în basmele cu spiriduşi. Dacă am înţeles bine, aşa cum mi-a relatat D-na *Dr. Wegman*, s-ar fi putut crede vreme îndelungată că el a devenit un băiat cu totul normal, până când s-a remarcat – nu se ştiuse că el şi-a însuşit ceva – că dintr-o poşetă a lipsit ceva, dintr-o alta la fel, astfel că într-o bună zi mulţi făcură într-un mod ciudat experienţa de a nu mai fi în posesia anumitor lucruri. Aceste două realităţi stăteau una lângă alta. Pe de o parte povestea ciudată a dematerializării unor lucruri din Institutul clinic-terapeutic; pe de altă parte se ştia din trecut: băiatul a fost exmatriculat din toate şcolile – acest lucru era cunoscut. Lucrurile dispăruseră; deci două realităţi care stăteau una lângă alta. Este o treabă foarte neplăcută să ajungi dintr-o dată în situaţia de a fi nevoit să gândeşti că aici ar putea fi vorba de adulţi; într-un astfel de institut sunt la ora actuală 52 persoane şi, nu-i aşa, ar putea fi

unele persoane, sau altele, nu poţi şti. Ce se ştie este că aici un spiritist are ocazia să explice amănunţit că lucrurile se dematerializează!... Se poate dezvolta o întreagă teorie despre dematerializarea obiectelor.

Acum îl avem pe băiat aici; vă rog să observaţi la el cum organizaţia cefalică este teşită aici (la tâmple), iar aici (occiput) se lăţeşte. Iar rezultatul cercetării spirituale este următorul: părţile organice ale corpului astralic sunt foarte puternic dezvoltate, mai ales aici la stânga, în această parte; altfel, nu veţi remarca nimic deosebit la exterior.

Acum fiţi atât de amabilă şi prezentaţi-l şi pe celălalt copil. Modul de tratament îl vom expune mâine.

Este introdus următorul copil, o fetiţă.

Priviţi acest copil, cât este de drăguţ şi de şarmant. Priviţi-i frumosul păr blond. Interesant este că copiii au fost o dată singuri pentru scurtă vreme; ei se împrieteniseră bine, şi băiatul (prezentat acum două zile) a simţit nevoia să aducă o foarfecă. Ea l-a incitat să aducă o foarfece – el este un gentleman bun şi ascultător, şi a adus foarfeca –, şi ea şi-a tăiat părul cu această foarfecă. Ea nu este blazată; remarcaţi-i, acest lucru vi-l recomand în mod deosebi, frumoşii ochi albaştri, părul blond, cu frumoasa nuanţă strălucitoare, şi veţi avea impresia nemijlocită că acest copil este foarte sulfuric, în comportarea sa de asemenea extraordinar de sulfuric. Este un copil foarte drăguţ, dar are în sine un element sulfuric, este dinamică dar şi rigidă.

Fetiţa muşcă în antebraţ.

Muşcă doar în mânecă.

Copilul a cântărit la naştere mai puţin de două kg, s-a născut totuşi la termen, a absolvit perioada embrionară normală. A fost hrănită şapte luni la sân. Mersul la învăţat la un an. Este relativ devreme, dar nu anormal. Şi vorbirea a învăţat-o la timp. Dezvoltarea a prezentat un aspect normal; de la un an şi jumătate nu a mai făcut în pat, dar se mai udă încă ziua, în schimb niciodată noaptea. Vedeţi, această abnormitate este prezentă: o organizaţie slabă în această direcţie, care se face însă remarcată doar atunci când corpul astralic este „conectat". În urmă cu un an şi jumătate – la vârsta de trei ani şi jumătate (vă rog să remarcaţi acest lucru, acest moment este exact jumătatea primului septenal, şi este de o mare importanţă, la fel cu momentul corespunzător din cel de-al doilea septenal, între şapte şi patrusprezece ani [N.Tr. 35] –, copilul a avut dureri de cap cu febră înaltă şi imediat după aceea pojar; era predispus la îmbolnăviri. De atunci copilul este deosebit de agitat; şi mama era în acea perioadă bolnavă de gripă, şi este de atunci agitată. Vedeţi paralelismul dintre mamă şi copil. Apetitul fetiţei este permanent redus, deşi este în sine solidă şi are de fapt tocmai o puternică organizaţie a membrelor. După cum ştiţi, organizaţia membrelor nu este clădită în substanţialitatea sa din alimente, ci provine din cosmos, pe calea indirectă a respiraţiei şi a activării organelor de simţ [N.Tr. 36]. Acest apetit redus, care împiedică hrănirea, trebuie să se desfăşoare în activitatea capului. Ea este foarte vivace, plină de fantezie; nu este numai exterior neliniştită, ci şi cu gândurile; ad oculos demonstrează că fantezia nu provine din cap, ci din membre. Organizaţia capului este foarte slabă. Organizaţia membrelor este deosebit de puternică. Faptul de a fi plină de fantezie provine de la membre.

Ea visează uneori agitat. Ceea ce nu este conţinut în anamneză, dar trebuie încă remarcat, este necesitatea de a fi conştient de modul în care copilul visează, dacă visează înainte de trezire sau după ce adoarme. Aici au fost observate visele de după adormire. Dar acest copil va oferi lucruri foarte interesante, dacă va fi adus în starea de a-şi descrie toate visele. La acest copil se va vedea că visele de la trezire sunt extraordinar de interesante la evocarea în amintire; pe acestea trebuie să le relateze copilul.

Acestea sunt cazurile pe care am vrut să vi le demonstrez. Mâine vom avea la ora 8:30 o conferinţă în care vom prezenta modul de tratament.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 9-A

Dornach, 4 iulie 1924

Dragii mei prieteni, ieri ne-am propus să observăm o serie de copii, şi ceea rezultă din tratamentul copiilor cu dezvoltare anormală trebuie discutate în majoritatea cazurilor cu ajutorul exemplelor, căci abnormitatea este ceva ce se extinde în multe domenii şi fiecare caz este un caz aparte, şi nu se poate învăţa ceva decât prin aceea că de dobândeşte într-un caz experienţă practică, care este necesară pentru alte cazuri.

Vă amintiţi cazul nostru de ieri: băiatul de 12 ani, care prezenta cleptomanie. La un astfel de cleptoman, vederii spirituale i prezintă următorul fapt, aşa cum am caracterizat lucrurile sub aspect principial: prin inhibiţiile care sunt localizate în corpul astral, el nu are acces la legitatea judecăţilor care domnesc între oameni în lumea exterioară. Trebuie să vă reprezentaţi că ceea ce este raportat la moralitate, tot ce este legat de moralitate, tot ceea ce include impulsuri morale în formularea ideilor, se manifestă numai în cadrul existenţei pământeşti. S-ar putea spune, dacă nu ar exista neînţelegeri din partea superficialităţii actuale: acolo unde se termină Pământul, unde ieşiţi în suprasensibil, acolo nu există judecăţi morale în sensul celor de pe Pământ, căci acolo moralul este de la sine înţeles. Judecăţile morale încep abia acolo unde intervine posibilitatea de a alege între Bine şi Rău. Dimpotrivă, pentru lumea spirituală Binele şi Răul sunt doar o trăsătură de caracter. Există fiinţe bune, există fiinţe rele. La fel de puţin cum se poate vorbi în cazul unui leu, dacă el trebuie să aibă natura leonină sau să nu o aibă, tot la fel de puţin se poate vorbi în afara sferei terestre despre Bine şi Rău. Pentru aceasta este necesar un Da sau un Nu, care nu are valabilitate decât în cadrul organizaţiei omului şi între oamenii care trăiesc în ambientul moral. Aşa stau lucrurile în cadrul unui astfel de defect precum cleptomania: omul în cauză nu şi-a dezvoltat prea mult corpul astralic, deoarece el are factorii inhibanţi deja caracterizaţi, care-l împiedică să dezvolte un simţ [N.Tr. 37] pentru judecăţi morale. De aceea, în cazul acestui băiat, atunci când are un lucru pentru care dezvoltă un interes deosebit, el nu vede nici un motiv ca să nu şi-l însuşească. Căci el nu pricepe că acest lucru poate aparţine cuiva, că noţiunea: eu posed ceva, are sens. El nu pătrunde cu corpul său astralic atât de departe în lumea fizică, încât să dezvolte un simţ pentru astfel de judecăţi [N.Tr. 38].

Este exact acelaşi fenomen ca în cazul discromatopsiei [N.Tr. 39], când cineva este orb pentru albastru sau roşu, neavând nici o senzaţie la contactul cu aceste culori, astfel încât vede lumea „liberă" de albastru sau roşu. Aşa cum vedeţi Dvs. o suprafaţă verde, cel cu defect în percepţia roşului vede această suprafaţă albastră. Vedeţi Dvs. o suprafaţă verde, cel cu defect în percepţia albastrului vede acolo roşu. Este interesant pentru un nevăzător al albastrului să picteze o pădure: aceasta are copaci roşii. Dacă ai a face cu o cecitate pentru albastru, trebuie să pictezi copacii roşii. Şi aşa cum nu are sens să-i vorbeşti celui ce suferă de acromatopsie despre culori, tot aşa este un nonsens să vorbeşti despre proprietate în lumile înalte. Acest băiat nu pătrunde în lumea fizică atât de departe încât să fie în stare să conecteze o reprezentare concret-personală cu ceea ce se referă la relaţii de proprietate. Pentru el există o noţiune foarte puternică, aceea de a găsi, noţiunea: ceva îl surprinde, îl interesează. Acolo încetează deja capacitatea sa de înţelegere. Corpul său astralic nu a avansat pur şi simplu până în regiunea voinţei, ci a rămas mai mult sau mai puţin în sfera intelectuală, ceea ce se manifestă prin atrofierea într-o latură a organelor voinţei. Urmarea acestui fapt constă în aceea că el aplică în domeniul voinţei ceea ce este bine în domeniul intelectual. Dacă acelaşi defect se manifestă in domeniul intelectual, copilul este „greu de cap", neatent [N.Tr. 40]. Manifestarea aceluiaşi defect pe planul volitiv duce la cleptomanie.

Dar tocmai o astfel de abnormitate este foarte greu de combătut. Căci, la vârsta la care trebuie combătută cu fermitate, ea nu este remarcată. La această vârstă copiii imită, ei fac ceea ce fac cei din jur, şi predispoziţia la cleptomanie nu se remarcă în comportarea lor. Această predispoziţie la cleptomanie iese la iveală abia după încheierea schimbării dentiţiei. Dar chiar şi după încheierea acestui proces copilul nu este încă în stare, deoarece nu este încă suficient legat sufleteşte cu planul fizic, să dezvolte un alt simţ pentru judecăţi etice decât: Binele îmi place, Răul îmi displace. Aici rămâne totul în domeniul judecăţilor estetice. Iar educatorul trebuie să trezească în copil un simţ pentru Bine prin aceea că copilul se orientează după educator, ca normă etică. De aceea pedagogia noastră Waldorf îşi propune ca la această vârstă autoritatea să fie eficientă, astfel încât copilul că privească cu dăruire de la sine înţeleasă la învăţător, iar acesta din urmă nu trebuie să vorbească decât despre ce este bun în aşa fel, încât Binele să-i devină copilului simpatic, şi despre Rău în aşa fel, încât acesta să-i devină antipatic. În afară de aceasta este necesar să fie prezentă autoritatea naturală, de la sine înţeleasă. Dacă ea este necesară pentru copilul aşa-zis normal, pentru un copil ca acesta ea este necesară în măsura cea mai înaltă. Măsura pedagogică cea mai eficientă este încrederea pe care o poate avea copilul în cauză faţă de cel care îl educă. De această încredere depinde totul în cazul acestor copii. Este absolut necesar ca aceasta premisă să fie creată.

Desigur, într-un astfel de Curs nu este îngăduit să se uite a se atrage atenţia asupra faptului că deja atunci când este vorba de educaţia copiilor mici, trebuie să se acorde atenţie cel puţin felului în care se dezvoltă copiii. Se remarcă că copilul dezvoltă o deosebită vioiciune şi bucurie pentru ceea ce a învăţat, deci dacă a învăţat la fel ca şi înainte de schimbarea dentiţiei de lapte, când se învaţă vorbirea, dacă se remarcă faptul că copilul resimte o voluptate faţă de ceea ce şi-a însuşit, atunci trebuie presupus că ceva ar putea să nu fie în regulă. Copiii care vor deveni mai târziu cleptomani dezvoltă egoismul în perioada timpurie a copilăriei de pildă sub forma că plescăie cu limba atunci când îşi însuşesc un nou cuvânt. Acest lucru se manifestă rar la copii, dar se poate totuşi manifesta deja şi la copii.

Trebuie să se creeze deja o privire pentru ceea ce se poate dezvolta ulterior, pentru ceea ce se petrece în lume. De aceea, pentru medic ca şi pentru pedagog, este mult mai necesar decât să-şi cunoască principiile – ceea ce constituie ceva de la sine înţeles –, să-şi însuşească un simţ pentru ceea ce se petrece în lume. În acest sens nu trebuie să fii un tip de genul judecătorului Wulffen, ci trebuie să-ţi poţi spune: totul depinde enorm de mult de ambianţa în care creşte copilul. – Luaţi cazul următor: un copil are acea trăsătură, pe care am caracterizat-o prin plescăitul cu limba, în fiecare moment în care şi-a însuşit ceva. Această bucurie de a-şi însuşi ceva de ordin intelectual se transformă în perioada schimbării dentiţiei într-o înfumurare remarcabilă, într-o vanitate şi pentru alte lucruri. Este ceva suspect când, la vârsta schimbării

dentiţiei de lapte, se dezvoltă autohton lăcomia de a se îmbrăca în mod deosebit. Aceste lucruri trebuiesc remarcate.

Se pot ivi două cazuri: un astfel de copil poate să crească – eu vreau să cuprind un teritoriu restrâns – într-un mediu care este obişnuit să trăiască într-o oarecare delăsare, unde fiecare face ce-l taie capul, unde miliţia este privită ca ceva necesar pentru apărarea ţării, dar în care nu există entuziasmul pentru aşa ceva, în cel mai bun caz un entuziasm creat artificial. Atunci, în toţi cei ce trăiesc în preajma copilului se dezvoltă, în fiecare în parte, între şapte şi patrusprezece ani, atitudinea lăuntrică pentru ceea ce trebuie să faci ca membru al umanităţii. Copilul creşte şi, dacă nu se acordă atenţie ca el, printr-un educator, la care să privească cu dragoste, dacă nu se are grijă ca el să-l asculte cu respect pe educator – ceea ce, în ce-i priveşte pe părinţi, la această vârstă nu este întotdeauna cazul –, atunci predispoziţia intelectuală se deplasează [N.Tr. 41] în domeniul voinţei, ceea ce poate duce la cleptomanie.

Să ne imaginăm că copilul creşte într-un mediu care nu consideră politia drept ceva inoportun – acestea sunt doar caracteristici, pe care eu le fac în cazuri particulare –, el creşte într-un mediu prusac, unde militarismul nu este privit doar ca ceva necesar, ci drept ceva pentru care se dezvoltă o bucurie exagerată, care sare în ochi, ceva după care te conduci. Copilul nu rămâne în familie, este hărăzit gimnaziului, facultăţii. Copilul are parte de ceva de care alt copil nu are parte. Un astfel de copil găseşte un mijloc de expresie a predispoziţiei de care am vorbit în aceea că devine cercetător al naturii, face preparate, îşi extinde interesul în toate direcţiile, pentru a privi totul prin microscop, îşi potoleşte această dorinţă pe această cale eronată-normală; el îşi epuizează această tendinţă în acest fel. Un astfel de copil vine apoi într-un mediu în care, de obicei, nu se fură; sau, dacă se fură, este vorba de obiecte la care nu se aplică noţiunea de furt. Cleptomania se dezvoltă subteran: acest copil devine un retor în fiziologie, devine cel mai renumit fiziolog al vremii sale şi nu-i rămâne, pentru întreaga viaţă, decât această ciudată trăsătură cleptomană, manifestată într-un entuziasm belicos transferat în expunerile sale. El se orientează în tablourile dezvoltate în cadrul expunerilor după strategia de război, militarist, etc. Dar este posibil ca această tendinţă să degenereze, în cazuri particulare, într-o ciudată formă de vanitate. Este posibil să rămână o senzaţie că nimeni altul nu are dreptul să folosească figurile lui retorice. Când un student genial şi curajos foloseşte aceleaşi figuri retorice, cade la examen. Iar dacă el mai şi plescăie cu limba, atunci lucrurile sunt deosebit de dificile.

Tocmai posibilitatea de a pricepe astfel de lucruri este ceea ce-i conferă cuiva simţul de a trata în mod just. Trebuie să existe simţul de a cunoaşte viaţa, în nuanţele ei cele mai diverse. Atunci se va remarca imediat, când lucrurile ies la iveală, dacă ele se îndreaptă într-o direcţie sau în cealaltă.

Am spus-o deja: un mijloc adecvat în domeniul psihologic este faptul de a fi ingenios şi de a povesti băiatului o istorie inventată, în care trăsătura sa (cleptomană) să joace un rol; a povesti că există oameni care fac aşa ceva, dar sapă o groapă în care cad ei înşişi. Dezvoltarea acestui efect dramatic cu entuziasm lăuntric este deja ceva ce poate conduce la ţelul propus, dacă nu intervine o paralizare lăuntrică. În afară de aceasta, trebuie aplicată o terapie: injecţii cu Hypophysis cerebri şi miere de albine deoarece, după cum aţi văzut, girusurile temporale sunt atrofiate şi de aceea trebuie avut de grijă ca această deformare să fie influenţată prin forţe de creştere contrarii.

În mod deosebit de favorabil se poate acţiona prin euritmia curativă la o aplicare fermă, energică, prin aceea că toate elementele vocalice sunt executate cu membrele inferioare, prin aceasta "izgonind" elementul intelectual din voinţă şi dirijarea în voinţă a strădaniei ima-nente vocalelor.

Dar trebuie să ne fie limpede că acest copil trebuie condus în aşa fel, încât, prin autoritatea pe care o posedăm, să putem discuta până în cel mai mic amănunt aspectul dezgustător al unei astfel de fapte. Dar acest lucru nu trebuie făcut prea devreme. Acest lucru trebuie introdus în intelect, dar nu prea devreme, căci altfel se distruge totul. Trebuie acţionat prin povestiri inventate, şi totul trebuie „transferat" treptat (în intelect). Este extraordinar de greu să marchezi succese în astfel de cazuri, căci succesele nu sunt remarcate. Dar unii cleptomani nu ar ajunge în această stare dacă, atunci când prezintă simptomele pe care le-am descris, s-ar începe foarte de timpuriu cu astfel de povestiri. Ele acţionează întotdeauna, dar nu trebuie pierdută răbdarea. Se poate avea siguranţa că şi la un astfel de copil, la care defectul este foarte avansat, chiar dacă uneori doar după un timp îndelungat, se poate obţine un rezultat pozitiv.

În ce-l priveşte pe celălalt copil cu dificultăţi, care încă nu a împlinit un an, pe care l-am amintit ieri: copilul hidrocefal. În acest caz tratamentul a fost la început foarte dificil. Căci, despre ce este vorba aici? În primul rând este vorba de o extraordinară excitabilitate şi senzitivitate a sistemului nervos. Numai prin aceasta este posibilă mărirea imensă a capului. Deci, o excitabilitate crescută a sistemului nervos. Orice excitabilitate deosebită a sistemului nervos se exprimă într-o mărire a capului. În această situaţie trebuie avute în vedere cifrele relative, nu cele absolute. Dacă avem a face cu predispoziţia la o faţă mică, el poate avea un cap aşa cum este cazul obişnuit la un adult, pentru el este însă un cap mare. Acest lucru trebuie luat în consideraţie în cazul abnormităţilor. Băiatul este anormal. Avem de-a face cu o hipersensitivitate şi hiperexcibilitate a sistemului nervos, cauzată de factorii pe care i-am expus ieri în legătură cu stadiul embrionar şi cu conlucrarea dintre elementul patern şi matern.

Ce este de făcut cu acest copil atunci când trebuie orientat pe cât posibil spre normalitate? Trebuie evitat orice stimul asupra sistemului nervos pentru cea mai mare parte a vieţii lui. De aceea lăsăm copilul într-o încăpere complet întunecoasă, în aşa fel încât el aibă linişte şi întuneric, să nu aibă impresii senzoriale. Eu chiar am supraapreciat la început posibilitatea de a obţine un rezultat, căci copilul nu este încă apt să perceapă lumina. El este foarte puţin sensibil la lumină, de aceea deprivarea de lumină a fost de mai mică importanţă decât am presupus. Rămâne valabil faptul că în cazul unui astfel de copil trebuie gândit, în primă instanţă, ca el să fie ţinut într-o încăpere liniştită şi întunecoasă, în care să fie provocaţi câţi de puţini stimuli; prin aceasta se va stimula impulsul lăuntric de a se zbate (agita), impulsul voinţei, şi prin aceasta ce va acţiona asupra sistemului nervos. Aceasta este o primă măsură la care trebuie gândit. O alta constă în aceea că trebuie încercat să se acţioneze asupra sistemului nervos prin agenţi specifici. În cazul acestui copil am aplicat Gnais [N.Tr. 42], pentru a nu provoca şocuri ca prin aplicarea directă a Quarz-ului, pentru a repartiza mai bine ceea ce acţionează în Quarz. Quarz-ul [N.Tr. 43] acţionează foarte radiar şi tăios, în timp ce, prin distribuţia forţelor Quarz-ului în Gnais, ele acţionează mai lin şi se răspândesc în organism, ajungând mai uşor până la periferie. Gnais într-o potenţare (dinamizare) înaltă va putea duce la ţintă. Trebuie încercat ca excitarea nervilor – în copilărie omul este în întregime sistem nervos – să fie calmată şi în regiunea voinţei. Aceasta se realizează prin băi de mac. Se aplică băi de mac. Într-o astfel de situaţie, observarea cazului şi terapia trebuie să conlucreze permanent. Aici avem un caz individual. Şi vreau să vă fac acest lucru accesibil prin aceea că vă expun continuarea a ceea ce a putut fi observat. La început am observat că în timpul curei de injecţii a scăzut temperatura. La scurtă vreme după aceasta am constatat că perimetrul capului se măreşte, şi că copilul doarme în timpul zilei şi plânge noaptea, fapt care s-a schimbat după aplicarea băilor de mac seara. Scaunul este foarte consistent; nu este acelaşi lucru dacă se aplică băile ziua sau noaptea. Seara, corpul astralic are o altă relaţie cu corpul fizic decât dimineaţa.

Acum este vorba de a ordona tocmai ceea acţionează din sistemul digestiv asupra creierului. Vă puteţi imagina că laptele matern nu acţionează (neapărat) asupra acestui copil la fel ca asupra altuia. Laptele matern este astfel constituit încât, în mod normal, să acţioneze din sistemul digestiv până în sistemul nervos. De aceea, la începutul lui martie, laptele matern a fost exclus din alimentaţie. Copilul a fost hrănit în alt fel. Copilului i-au fost date nectare, sucuri din organele producătoare de nectar al unor plante anumite. Prin aceasta se fortifică în special eul în regiunea voinţei. Prin administrarea a ceea ce dezvoltă dinamic-parazitar în regiunea florii se apelează la individualitatea

lăuntrică a copilului, pentru a o orienta către exterior şi a o activa. Aceasta a reuşit chiar într-o oarecare măsură, dar atunci când ai de a face cu aşa ceva, trebuie să te orientezi după ocazia propice. Există pretutindeni sfaturi care, pentru cel ce judecă lucrurile în necunoştinţă de cauză, nu sunt înţelese. Se constată în continuare: copilul primeşte de câteva zile nectar; o primă reacţie a fost schimbarea consistenţei scaunelor, la început moi, apoi diareice. După sistarea nectarului încetă diareea, iar în noaptea de 11/12 iunie intervine o stare de criză: copilul ţipă, scânceşte, urinează abundent, presează fiecare expiraţie, prezintă crampe în membrul inferior stâng, contracţii în braţul drept, fontanelele sunt foarte tensionate, reflexele sunt exagerate. După aplicarea de comprese fierbinţi copilul adoarme, iar starea generală în ziua următoare este ameliorată. Apetitul şi scaunul sunt în regulă. Faptul că intervin astfel de crize nu poate fi evitat, dacă se intenţionează să nu se împiedice vindecarea. Ceea ce trebuie să se petreacă în organism trebuie să se descarce cândva. Atunci este, desigur, necesar să se intervină aşa cum a intervenit Dr. Wegman. După comprese fierbinţi şi împachetări cu mac criza se va desfăşura în mod corespunzător. În acest caz nu se poate da un altfel de sfat: este necesar să nu rămâi consternat. În astfel de situaţii totul depinde de felul în care se procedează spontan. Eu însumi am făcut cu această ocazie o mică experienţă: am auzit dintr-o altă sursă că copilului nu i-ar merge bine. Dr. Wegman nu a vorbit despre aceasta. De aceea am fost liniştit că lucrurile decurg aşa cum trebuie. Aceasta este atitudinea fundamentală care trebuie să domnească pe întregul parcurs. Poţi asculta când cineva, care nu are o privire de ansamblu, găseşte ceva deosebit în modul în care decurge procesul. Dar în astfel de cazuri, când poate interveni orice, trebuie să îţi fie clar că îţi faci datoria, şi prin aceasta totul este aşa cum trebuie să fie.

Vedeţi, este vorba întotdeauna de a fi atent la crize, dar şi de a şti că ele intervin într-un astfel de caz. Atunci nu-i pot fi nimănui de ajutor sentimente de milă, sau sentimente asemănătoare milei, care se lasă consternate în astfel de situaţii, ci numai faptul de a lua cazul cu obiectivitate şi de a face ce este de făcut.

Dar să mergem cu tratamentul şi mai departe. Căci ştiţi că, după cum am văzut, cu o terapie psihologic-pedagogică nu-i de făcut mare lucru. Da, psihologic este deja posibil acest lucru: să menţii linişte şi întuneric. Dar acum este vorba de a înlocui ceea ce tinde spre lichid în organism cu principiul deconstructiv. Apa nu se deconstruieşte, ci se extinde ca stare lichidă. Trebuiesc evocate forţele care pot provoca deconstrucţie, care accentuează acest proces, şi astfel de forţe sunt cele ale plumbului. În Plumbum avem într-adevăr un remediu foarte eficient care provoacă procese deconstructive. De aceea, sub aspect medical, întotdeauna când se observă că în locul forţelor deconstructive acţionează forţele constructiv-proliferative – căci ce este altceva aici decât că forţele constructiv-proliferative predomină asupra celor deconstructive: acesta este fenomenul fundamental în cazul în care avem a face cu un astfel de embrion uriaş –, trebuie să aplicăm o cură de Plumbum care, atunci când plumbul este injectat, poate acţiona extraordinar de bine. Trebuie să ţineţi cont numai de un lucru, atunci când se vorbeşte despre Plumbum în privinţa modului său de acţiune, şi acest lucru se petrece de mii de ani. Asupra acţiunii farmaceutice a plumbului atrag atenţia de milenii cei care înţeleg ceva despre aceste lucruri, dar cunoştinţele despre acţiunea terapeutică a Plumbumului s-au pierdut tot mai mult cu timpul. Ele revine astăzi într-un mod foarte ciudat, dintr-o altă direcţie. Gândiţi-vă doar: unde sunt localizate pe Pământ cele mai puternice forţe deconstructive? Acolo unde se află Radium: acolo sunt localizate cele mai puternice forţe deconstructive, acolo întâlnim fenomenul că din Radium, printr-un produs intermediar de transformare, se obţine Helium, care, în anumite condiţii, poate fi transformat în continuare (transmutat). Acolo întâlniţi relaţiile esenţiale. În Cosmos, cele mai puternice forţe deconstructive îşi creează în plumb acea substanţă în care ele se concentrează. Introduceţi aşadar Plumbum în organism, includeţi organismul direct în procesul cosmic de deconstrucţie. Acest lucru trebuie avut în vedere. Prin injectare îl introduceţi în sistemul circulator. În sistemul circulator aveţi o oglindire a întregului edificiu cosmic. Cei 25.920 ani în care Soarele înconjoară Cercul Zodiacal îi avem în sistemul circulator, în puls [N.Tr. 44]. Noi introducem direct în organism forţele deconstructive. Faptul că Cosmosul pretinde timp pentru a acţiona, este cunoscut, dacă se ţine cont de faptul că astfel de lucruri pot ajuta.

La un astfel de copil trebuie deci aplicate astfel de tratamente. Am aplicat pe membrele inferioare şi Hypophysis, sub formă de unguent, pentru a apela şi la forţele formatoare ale extractului de hipofiză: forţe ce acţionează împotriva deformării. Şi în acest fel se acţionează în sensul vindecării. Desigur, trebuiesc produse stimulări, pentru ca remediile să acţioneze.

Trebuie să spun aici că ne putem bucura că am învins această primă criză a băiatului, ivită între luna a 11-a şi a 12-a de viaţă, când au intervenit manifestările descrise. Copilul va trece adesea, după toate probabilităţile, prin astfel de crize; şi ceea ce trebuie remarcat este că copilul trebuie să fie tratat în sens pozitiv. Dar acest lucru înseamnă să nu tratezi în sensul morţii, ci în sensul vieţii. Lucrurile privitoare la tratarea unui organ sunt foarte delicate.

Vreau să mai adaug că, în cazul unui astfel de copil, cu puncţii şi extracţii de lichid (cefalo-rahidian) nu se realizează nimic, pentru că procesul se continuă de la sine. Firește, atâta vreme cât nu avem succese în ce privește reducerea perimetrului cranian, nu putem critica alte metode terapeutice [N.Tr. 45].

Cazul va fi deosebit de interesant, şi trebuie să spun că el este pentru mine într-adevăr extraordinar de interesant. Căci de fiecare dată când mă gândesc la acest copil, sau îl văd, îmi vine în întâmpinare nu numai acest copil ci, închipuiţi-vă acest copil crescut şi ajuns la vârsta de 30 de ani, asta ar fi posibil, şi ar fi cam de şase ori mai mare. Capul ar fi de trei ori şi jumătate, restul corpului de şase ori mai mare. Atunci am în faţa mea un om, pe care eu l-am întâlnit în copilărie, la vârsta de şase ani. Ne întâlneam mereu cu el, căci el venea să vadă trenurile.45 El se sprijinea la mers pe cârje, căci corpul nu putea purta capul. Musculatura motorie era hipotrofă. El avea un cap uriaş. Era un embrion uriaş de treizeci de ani. El mi-a făcut o impresie extraordinar de puternică din motivul că era isteţ de necrezut. Îmi plăcea foarte mult să mă întreţin cu el. Firește, o astfel de anomalie face la acea vârstă, şapte sau opt ani, o impresie foarte puternică şi asupra sufletului senzaţiei. Însă, pe de altă parte, el era extraordinar de isteţ. Puteai auzi multe de la el, şi toate judecăţile lui erau de o mare blândeţe. Blândeţea se scurgea la fel cum era capul său. Puteai aproape simţi în propoziţiile rostite, care nu erau exagerat de lungi, ci aveau, ca propoziţii, durata normală, ceva ca şi cum el ar fi avut suc de zahăr pe buze, ca şi cum şi-ar fi frecat una de alta buzele unse cu suc de zahăr. Era ceva deosebit la acest om; şi era deosebit de ingenios. I se puneau pe seamă o întreagă serie de invenţii. Într-adevăr, era o personalitate foarte interesantă. El nu-şi mai simţea abnormitatea într-o măsură prea mare, pentru că se obişnuise cu ea. El trăia într-un sat; în sate pot trăi astfel de oameni în aşa fel încât sunt într-o oarecare măsură acceptaţi. Eu nu am întâlnit încă un sat în care să nu fi crescut în acest fel un copil sau altul. Un astfel de copil aparţinea întregului sat, omul putea fi mereu îngrijit.

Dacă aceşti copii înaintează în vârstă, trebuie aplicate măsurile deja pomenite, cel puţin în parte, pe care a trebuit să le aplic la băiatul hidrocefal total vindecat în vârstă de 11 ani [N.Tr. 46].

Să trecem acum la următorul copil, la fata neastâmpărată. Acest copil a cântărit la naştere 2 kg, naşterea a avut loc la termen, a fost hrănită în mod natural 7 luni. Ea a învăţat în primul an să meargă, şi vorbitul a fost la timp. De la un an şi jumătate nu a mai făcut în pat noaptea, în schimb în timpul zilei. La trei ani şi jumătate a făcut o gripă cu dureri de cap şi febră înaltă şi după trei săptămâni pojar. Mama a făcut în acelaşi timp o gripă şi era nervoasă. Apetitul copilului este scăzut, visează uneori neliniştit.

Este un copil normal-anormal, aşa cum se întâmplă adesea, un copil normal-anormal la care trebuie avut de grijă în primul rând ca corpul astralic să se formeze în aşa fel încât să se integreze într-un mod pe cât posibil armonios în corpul eteric şi fizic. Aşa ceva se obţine

întotdeauna cu băi de Arsenic, aplicate extern, dar şi prin Arsenic aplicat oral. Aceasta armonizează relaţia dintre corpul astralic, eteric şi fizic. Pentru ca Arsenicul aplicat extern să acţioneze eficient, trebuie să fie însă susţinut prin împachetări de muştar sau răzătură de hrean la picioare, înainte şi după baie. Dar atrag aici atenţia ca în cazul aplicării răzăturii de hrean, aceasta să fie pregătită imediat înainte de aplicare, deci să se folosească numai răzătură proaspătă. Dacă este lăsată ore întregi, ea nu mai are nici o acţiune.

În ceea ce priveşte sufletescul, în cazul unui astfel de copil va trebui ca această obişnuinţă de a fi agitat – ea este mereu agitată, eu nu cred că ceea ce a înconjurat-o aici a acţionat în mod deosebit asupra ei –, să fie radical schimbată, aşa cum trebuie să aveţi în general în vedere schimbarea radicală a anumitor trăsături de caracter. Şi astfel se va putea obţine în cazul unui astfel de copil extraordinar de mult dacă este liniştit vis à vis de ceea ce aude şi îl irită, fie chiar şi prin aplicarea de mijloace fizice [N.Tr. 47]. Aşadar se observă ce irită copilul în mod deosebit, când i se povesteşte ceva, şi apoi este silit să nu se agite, ci să se astâmpere, să devină lăuntric întru câtva rigid şi potolit, şi se va remarca apoi că, după un timp, se iveşte o schimbare radicală a acestei trăsături de caracter. Copilul va prezenta în timpul povestirii în loc de o stare de agitaţie, o stare de oboseală. Apoi se lasă această oboseală să dureze 8-14 zile, după care copilul poate să fie lăsat liber, fiind tratat ca un copil normal. Apoi va reveni ceva din starea de agitaţie, după care va trebui să fie tratat din nou. Această cură trebuie făcută cu pauze, căci, dacă se continuă, apare o reacţie; manifestarea depresivă atenuată, oboseala, dacă este împinsă prea departe, se transformă în stări depresive corporale, şi prin aceasta dăunăm mai degrabă copilului.

După cum vedeţi, v-am putut arăta în principiu şi felul în care trebuie procedat psihic cu aceşti copii. Trebuie dezvoltat un simţ pentru a lua în seamă ce este prezent, şi trebuie să fie limpede faptul că anomaliile sufleteşti sunt simptome a ceea ce se petrece în copil, simptome ale unui oarecare comportament al copului eteric, astralic, a organizaţiei eului, şi aşa mai departe. Spun: şi aşa mai departe, căci noi diferenţiem omul în:

1. Corp fizic
2. Corp eteric
3. Corp astral
4. Organizația eului
5. Sine Spirituală

Dar aici se va face în mod obişnuit remarca: Sinea Spirituală, ea nu a fost încă dezvoltată de om, deci nu ne interesează pe noi; noi citim, ce-i drept, despre ea în cărţi, dar omul ajunge în epoca actuală doar până la Organizaţia eului; de aceea nu avem să ne preocupăm de Sinea Spirituală. Da, dragii mei prieteni, dar lucrurile stau astfel. Oamenii ajung într-adevăr până la organizaţia eului, dar nu toate fiinţele cu care avem a face, ajung numai până la eu. Avem a face – şi tocmai atunci când avem a face cu copii în creştere – cu fiinţe care ajung până la Sinea Spirituală, care premerg evoluţiei oamenilor. Dacă se vrea să se dezvolte ceva cum este Pedagogia Waldorf, iar aceasta să trebuiască să acţioneze vital-efectiv, atunci nu trebuie apelat numai la oamenii angajaţi la şcoală, ci şi la fiinţe spirituale, care s-au dezvoltat mai mult decât oamenii, fiinţe care prezintă clar o dezvoltare până la Sinea Spirituală. Cu o anumită formă de astfel de fiinţe avem a face tocmai în cazul copilului în creştere: cu fiinţele numite Genii ale vorbirii. Dacă am lăsa în seama oamenilor să transfere vorbirea asupra noii generaţii, toţi oamenii s-ar atrofia. În limbaj trăieşte ceva fiinţial, la fel ca şi în om. În ceea ce se îndreaptă către om cu vorbirea trăiesc fiinţe care au dezvoltat în viaţa lor obişnuită Sinea Spirituală, aşa cu omul a dezvoltat organizaţia Eului. Aceste fiinţe ne inspiră, trăiesc în noi, prin aceea că vorbim.

Gândiţi-vă cum noi a trebuit să elaborăm o vorbire artistică în euritmie, pentru a fi creată o vorbire vizibilă. Noi nu cuprindem de loc vorbirea. O mică parte din felul în care acţionează Geniul vorbirii o elaborăm in euritmie, pentru ca o vorbire vizibilă să iasă la iveală. Gândiţi-vă cum noi apelăm în euritmia curativă la ceea ce aceste fiinţe pot obţine prin Sinea Spirituală în oameni în impulsionarea intuitivă a voinţei lor.

Aşadar, în momentul în care se începe să se vorbească despre educare, avem de-a face cu apelarea la spiritele care au dezvoltat Sinea Spirituală. Şi în tot ce explicităm noi în vorbire, descriem Sinea Spirituală. De aceea este bine când cei ce vor să educe copii cu dezvoltare anormală meditează ceea ce s-a spus în cărţi despre Sinea Spirituală. Aceasta este o bună materie de meditaţie; este o rugă la acele fiinţe spirituale de genul Geniului vorbirii. Căci astfel de fiinţe sunt prezente.

Când veniţi la şcoală şi faceţi gesturi care sunt expresia adecvată a ceea ce trăiţi sufleteşte, acţionaţi foarte puternic asupra copilului. Dar totodată dovediţi şi că sunteţi în legătură cu fiinţe spirituale care poartă în sine Sinea Spirituală. Nu trebuie practicată nicidecum cine ştie ce activitate agitatorie exterioară – într-adevăr, aceasta nu este necesar –, aceste lucruri trebuie să acţioneze obiectiv, aşa cum criza la copilul hidrocefal trebuie acceptată. Dar atunci când întregi comunităţi etnice se obişnuiesc să-şi înfunde mâinile în buzunare, pentru a nu gesticula, aceasta înseamnă: aceşti oameni vor să fie lăsaţi în părăsire de zeii care sunt cei mai apropiaţi de Omul Spiritual. Ei nu vor să ştie nimic despre acele fiinţe care au dezvoltat Sinea Spirituală, aşa cum oamenii au dezvoltat organizaţia Eului. Şi prima urmare este folosirea şleampătă a vorbirii. Acesta este marele pericol al culturii apusene: vorbirea nu este folosită astfel încât ea să devină ceea ce trebuie, ci în mod total neglijent.

În cazul copilului aflat în dezvoltare trebuie avut în primul rând în vedere – şi tocmai la copii anormali –, ca ei să vorbească curat, clar. Nu trebuie lăsat să se ivească aşa ceva ca neglijenţă în vorbire. Acest lucru poate fi considerat la toţi copiii anormali ca o regulă: ei trebuie să cultive o vorbire desluşită, clară, bine configurată. Acest lucru acţionează pozitiv asupra copilului. Dar chiar şi atunci când copilul încă nu vorbeşte, este bine – dacă nu trebuie să i se pretindă în mod explicit să tacă din gură – când se vorbeşte bine configurat în preajma sa. Nu trebuie evitat să i se ofere copilului anormal, preluat între şapte şi cincisprezece ani pentru a fi educat, pe cât posibil de mult, din elementul vorbirii alese, al recitării. Tot mereu şi totodată în aleasă configurare a vorbirii trebuie să ne apropiem de copiii anormali: această necesitate reiese din fiinţa lăuntrică a abnormităţii.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 10-A

Dornach, 5 iulie 1924

Pentru început voi face câteva remarci retrospective asupra cazurilor cu care aveţi de-a face Dvs. înşivă la Lauenstein [Nota 5].

La început doresc să expun ceva în legătură cu băiatul cel mai în vârstă, cel de 16 ani, şi care prezintă o formă de handicap, în principal sub forma faptului că el nu-şi poate pătrunde cu eul şi corpul său astralic organizaţia fizică. El v-a fost încredinţat abia la o vârstă relativ înaintată. Nu-i aşa că înainte nu aţi fost în preajma sa, l-aţi preluat abia la vârsta de 16 ani. De aceea avem de-a face, firește, cu un caz cu antecedente concret dezvoltate. Dacă băiatul ar fi fost tratat în aşa fel încât să fi putut profita de principiile pedagogiei Waldorf, deci principiul autorităţii între schimbarea dentiţiei şi pubertate, şi dacă ar fi fost condus în sensul considerării permanente a acelor lucruri care îl interesează, şi, pornind de la aceste lucruri, pentru care dezvoltă interes, s-ar fi extins câmpul interesului său, dacă la această vârstă s-ar fi aplicat o cură blândă de plumb, l-am fi avut pe băiat la un cu totul alt nivel sufletesc. Căci băiatul are, aşa după cum se arată în mod limpede, interese. Are şi o anumită îndemânare, dar, la examinarea făcută, aţi văzut cum stau lucrurile. Examinarea a fost relativ simplă, dar tocmai la această probă simplă aţi putut vedea despre ce este vorba. Nu-i aşa, băiatul a primit de la mine o socoteală foarte simplă. O scădere în sensul metodei pedagogice a Şcolii Waldorf. Se pune întrebarea: Cât trebuie extras dintr-un număr, pentru a obţine un anumit număr? – Deci, nu aşa cum se obişnuieşte la scăderea obişnuită, unde se indică un întreg şi un scăzător, ci se dă scăzătorul şi restul, şi trebuie căutat întregul. Aceasta pătrunde în mod deosebit în dispoziţia vieţii sufleteşti şi, pe de altă parte, contribuie mult mai mult la dezvoltare decât atunci când se face socoteala inversă.

Dar aţi văzut că băiatul a putut face socoteala, dar nu a putut-o face imediat. El a venit foarte bucuros după ce o rezolvase, după ce i-am spus că va trebui să o rezolve într-o oră şi jumătate. El avea la dispoziţie spaţiul de o oră şi jumătate şi era foarte bucuros că a putut face scăderea. Aţi văzut limpede că băiatul a fost în stare să socotească. Toate membrele organismului său sunt angajate la lucru. El are nevoie doar de un spaţiu temporal mai mare, pentru a rezolva operaţia, aceasta înseamnă că corpul său eteric şi fizic se opun imediat, ele nu îşi exercită funcţia, cu toate că posibilităţile pentru această funcţie sunt prezente.

Acum este vorba că, dacă se urmăresc interesele pe care băiatul le are, fără îndoială, ele rămân în organizaţia capului. Ele nu pot descinde în restul organizaţiei.

Pentru acest fenomen există un lucru foarte caracteristic. Aţi văzut că el a venit cu un aparat de fotografiat şi a vrut să ne pozeze; el a vrut să facă acest lucru foarte corect, cu un interes profund. Eu am încercat apoi să-i spun să mai facă încă o poză. Pentru aceasta ar fi fost necesar ca el să fi adus mai întâi un film, ca interesul lui să se extindă dincolo de ceea ce-i era în nemijlocită apropiere; dar el s-a opus: nu a putut fi convins să facă acest lucru. Dacă îl interesează ceva în mod spontan, este întru totul prezent. Dacă trebuie să transfere acest interes în sistemul metabolic-motor, corpul său astral şi fizic se opun vehement. Şi tocmai aici este necesar ca, la această vârstă, tot mai mult, deşi acest lucru este mai greu decât înainte, să se intervină tot mai mult cu o terapie pedagogică, care, pornind de la lucrurile pe care el le urmăreşte cu un oarecare interes, să se extindă cercul acestor interese în toate direcţiile. Se va obţine la acest băiat deosebit de mult dacă se ţine cont de instinctul deosebit pe care el îl posedă (cu toate acestea). Se poate vedea întotdeauna că, în ciuda organizaţiei defecte, există totuşi instincte sănătoase. Băiatul îşi va extinde cercul intereselor sale şi prin orientarea către lucruri pentru care este necesară o anumită îndemânare.

El nu poate parcurge decât cu dificultate calea de la organizaţia capului la cea metabolic-motorie, după cum v-a spus, pentru că el nu posedă facultatea de percepţie: nici măcar acea facultate de percepţie discretă, prezentă în fiecare om. Dar dacă vede ceea ce-i este în faţă, dacă vede îndemânarea propriilor sale membre, el se va bucura mult. Deci va trebui să i se dea să facă lucruri le care să perceapă îndemânarea propriilor sale membre. Acest lucru poate fi stimulat în mod deosebit prin aceea că i se dau să facă exerciţii de euritmie curativă cu picioarele şi cu braţele, iar la aceste exerciţii i se mobilizează deosebit de energic degetele de la picioare şi mâini, şi totodată i se îndreaptă privirea asupra acestor mişcări ale membrelor, deci se stimulează auto-percepţia.

Pentru astfel de copii, care arată deja de timpuriu că au astfel de dificultăţi, şi anume că nu lasă să descindă în organism ceea ce constituie capul, este bine – pentru acest tânăr este deja prea târziu, dar este totuşi posibil să primiţi spre educare astfel de copii –, să se încerce în primul rând ca ei să îşi atingă picioarele cu capul. Dacă încercaţi singuri acest lucru, veţi constata că acest procedeu este dificil. Dar este bine ca copiii ce au dificultăţi de acest gen să fie animaţi să îşi atingă degetele de la picioare cu buzele. În afară de aceasta este bine – şi se va deveni întotdeauna eficient, s-ar putea chiar ca şi la acest băiat să fie deosebit de salutar –, dacă aceşti copii – după ce li se pune un creion între degetul mare şi degetul vecin de la picior –, sunt puşi să contureze litere şi apoi să se bucure că scriu cu piciorul. Acest lucru i-ar putea fi de mare folos chiar şi acestui băiat. În astfel de cazuri îi va fi de mare ajutor euritmia curativă, dar şi învăţarea scrisului cu piciorul este un fel de euritmie curativă. Dacă la această vârstă mai poate ajuta un tratament cu plumb, acest lucru se va putea verifica doar atunci când se începe să se încerce şi se observă efectele.

Tocmai din cele spuse de mine vedeţi că aici este o observare mai fină. Aceste aparente mărunţişuri, ca acest calcul după o oră şi jumătate, sau ca acest refuz de a se duce din nou în casă pentru a aduce filmul, şi lucruri asemănătoare, trebuie să devină obiecte de observare permanentă. Atunci va rezulta că un element esenţial în educarea copiilor cu deficienţe mintale este pus la dispoziţia educatorului prin aceea că educatorii trebuie să se obişnuiască să aibă un simţ pentru tot ce se petrece cu copilul. Veţi spune: Da, dar cât timp pretinde educarea copiilor cu deficienţe mintale? Trebuie să-ţi îndreptţi tot timpul atenţia asupra lor, şi nu poţi medita deloc, nu ai deloc timp pentru altceva. – Lucrurile nu stau astfel, şi combaterea lăuntrică a acestei atitudini aparţine deja de esoterica unei astfel de sarcini de o viaţă. Nu este nicidecum vorba de a sta cumva toată ziua la pândă, ci de a dezvolta un simţ pentru evenimente caracteristice. În anumite condiţii este

posibil ca cel ce a învăţat să observe copiii să „ diagnosticheze“ un copil în timp relativ scurt, în cinci sau zece minute, dacă îşi îndreaptă privirea unde trebuie. Nu este vorba de cât timp acorzi acestor lucruri, ci cât de puternic eşti legat lăuntric de ele. Cât de mult timp se economiseşte tocmai în meserii spirituale, dacă se ţine seama că trebuie să te uneşti lăuntric în mod veritabil cu ceea ce se manifestă în aceste lucruri.

Mai era acolo (Lauenstein) un băiat, un caz tipic, un băiat cu epilepsie, în vârstă de cincisprezece ani. Pentru acest băiat aveţi cazul tipic la cel pe care l-am văzut împreună aici, dar între ei este o diferenţă de vârstă considerabilă. Aici este vorba de a lua în considerare dificultatea ce provine din faptul că la băiatul din Lauenstein avem de a face cu tranziţia la pubertate. A fost castrat, nu-i aşa? Procesul are loc în întregul organism. Şi pentru că băiatul a fost castrat, avem de a face cu o manifestare extraordinar de vehementă, şi anume cu reacţia provocată prin această influenţă artificială asupra dezvoltării genital-sexuale. Acest băiat se prezintă ca unul la care tocmai această tranziţie spre pubertate se va dovedi a fi extraordinar de dificilă. Căci maturizarea genitală este un proces (ce are loc) în întreg organismul. Şi pentru el castraţia nu are încă nici o altă însemnătate decât că ea se răsfrânge asupra maturizării genitale. Astfel încât, în cazul acestui băiat va trebui numai să se ţină seamă de faptul că el se află într-o etapă în care este necesar să fie tratat aşa cum se tratează băieţii la vârsta pubertăţii, şi anume să fie relaţionaţi, cu multă grijă, cu tot ceea ce-i face să dezvolte interes pentru ceea ce se petrece în lumea lor înconjurătoare. În primul rând este vorba de a aplica în educarea lor pedagogia şcolii Waldorf, ceea ce înseamnă să nu fie lăsat în plata propriilor iritări lăuntrice, ci să se încerce să fie ocupat în permanenţă de natură aşa încât să dezvolte un interes intens pentru lucruri şi fenomene exterioare.

Descrieţi-mi ce progrese face el în ce priveşte învăţarea; poate puteţi descrie acest lucru.

S.: El nu poate nici să scrie, nici să citească; nici nu s-a început ceva în acest sens în anul şcolar trecut. Anul trecut începuse D-na. F. cititul şi scrisul, cu cutia Montessori, dar el nu făcu nici un progres, astfel încât el este nul în privinţa şcolarizării.

El prezintă o oarecare indiferenţă faţă de impresiile exterioare. – Aşadar, tocmai aici este necesar să se aplice pedagogia Waldorf – ca în cazul copiilor mici –, deci pornind de la pictura cu acuarele, pentru a-l duce până la exprimarea prin intermediul culorilor a ceea ce-l chinuieşte lăuntric. Trebuie să fie lăsat să picteze, şi se observă ce poate scoate el la iveală; de acolo se continuă în direcţia ce rezultă din predispoziţiile sale.

Dar tocmai la acest băiat va fi necesar să se intervină terapeutic. Nu am conferit încă pe marginea terapiei? Trebuie să i se administreze alge şi Belladonna: acesta ar fi elementul terapeutic ce ar trebui aplicat. Injecţiile cu alge pe puteţi înţelege în ce priveşte esenţa [N.Tr. 48] lor, dar este bine să cugetaţi mai adânc aceste lucruri, pentru că va trebui să le aplicaţi autonom de la caz la caz. De ce se poate gândi într-un asemenea caz la injecţii cu alge? În cazul algelor avem de a face cu o plantă care nu are nici o rădăcină bine dezvoltată şi nici un proces de formare al florii bine dezvoltat. În fapt, floarea şi rădăcina se condensează, şi principalul este de fapt organizaţia tulpină-frunză, care generează totul. Frunza predomină, astfel încât la această plantă nu prezintă o relaţie deosebit de intensă cu Pământul. Pe de altă parte ea nu prezintă o relaţie intensă nici cu Cosmosul, ci aici avem o relaţie cu tot ceea ce se petrece în elementul lichid şi aerian, în imediata apropiere de suprafaţa solului. Algele şi ciupercile sunt plantele ce pătrund în totalitate în relaţiile reciproce dintre aer şi elementul lichid. Dar particularitatea acestor plante constă în aceea că ele au o afinitate deosebită faţă de cantitatea minimă de sulf, care este pretutindeni prezentă, şi în apă şi în aer. Prin aceasta, aceste plante sunt deosebit de apte, dacă sunt introduse în organismul ritmic, să stabilească armonia dintre corpul astralic şi corpul eteric. Şi tocmai acest lucru îi lipseşte acestui băiat.

Dacă se remarcă faptul că avem de a face cu o tulburare care îşi are originea în faptul că organizaţia eului solicită prea mult corpul astralic şi nu-l lasă să pătrundă (în) corpul eteric, atunci trebuie să se apeleze la ciuperci. La alge, care se apropie mai mult de plantele obişnuite, se va apela atunci când corpul fizic şi corpul eteric refuză să primească corpul astralic, atunci când dizarmonia ia naştere prin aceea că rezistenţa vine din partea corpului eteric: deci nu acolo unde predomină atracţia organizaţiei eului, ci o opoziţie deosebită din partea corpului eteric.

Mai avusesem şi o fată; n-aţi putea-o descrie după indicaţiile pe care vi le-am dat?

S.: Am văzut-o doar o singură dată, o fată cu buzele răsfrânte. Ne-aţi atras atenţia asupra faptului că între al treilea şi al patrulea an trebuie să se petrecut ceva deosebit cu corpul astral, că ea ar fi trebuit să se fi scărpinat şi să zgâriat. Mama fetei ne-a confirmat că ea a avut temperatură ridicată şi prurit. Ca terapie s-a indicat: clismă cu Nicotiana şi, dacă aceasta nu ajută, injecţii cu Nicotiana. Vârsta fetei este cincisprezece ani.

Aşadar avem de a face cu o fată în vârstă de cincisprezece ani, care însă arată limpede că organizaţia astrală nu s-a implementat într-un mod prea intens în întreg organismul. Întreaga tipologie a acestei fete demonstrează acest lucru [Nota 6]. În special organizaţia astralică se dovedeşte a fi mult prea slabă pentru a reţine eul faţă de toate ispitele ce se ivesc în om când el mănâncă, şi anume de a savura prea mult dulcele, în general de a se dedica total deliciilor. Dacă corpul astralic nu este suficient de activ în regiunea facială masticatoare, buzele se răsfrâng în mod deosebit, pentru că există o tendinţă prea puternică de delectare şi de prelucrare a alimentelor deja în gură. Astfel de manifestări au antecedente considerabile, şi este posibil ca aşa ceva să apară într-un spaţiu temporal mai târziu. Dar, nu-i aşa, eu am afirmat că ar fi trebuit să intervină o tulburare în dezvoltare la vârsta dintre al treilea şi al patrulea an de viaţă.

Fireşte, veţi putea pretinde să remarcaţi asemenea lucruri numai după ce vă dedaţi observării lor cu iubirea descrisă anterior, pe care eu pun un preţ atât de mare. Nu sunteţi îndreptăţiţi să vă justificaţi la modul: „Păi pentru a percepe astfel de lucruri trebuie să fii mai întâi clarvăzător.“ – Aceasta este o lene lăuntrică, neîngăduită celui ce abordează meseria de educator. Aici este vorba de a-ţi dezvolta, cu mult înainte de dobândirea clarvederii necesare, de pildă pentru cercetarea (spirituală) generală, prin dăruire iubitoare faţă de ceea ce se manifestă în om, faţă de ceea ce se dezvoltă tocmai în stări anormale, facultatea de a privi tocmai la aceste lucruri esenţiale. În acel moment vă veţi spune singuri ce este just. Fireşte, pentru aceasta este necesar curajul esoteric. Acest curaj esoteric se dezvoltă în om atunci când nu i se opune un lucru.

Este un lucru ciudat că aceste intuiţii lăuntrice sunt remarcate atât de puţin de oamenii care le-ar putea avea. Antroposofii au multe ocazii de a lua în seamă aceste intuiţii lăuntric; şi ei le au mult mai adesea decât cred, dar nu le iau în seamă deoarece, în clipa în care trebuie să le ia în seamă, sunt confruntaţi cu o vanitate greu de combătut. Nu-i aşa, cu descoperirea facultăţilor proliferează tot felul de impulsuri vanitoase şi, de toate lucrurile din contemporaneitate pe care le-am descris ieri, dar şi cu alte ocazii, aparţine şi tendinţa imensă a omenirii actuale spre vanitate.

Aici avem deja de a face cu ceva ce trebuie luat în considerare îndeosebi de cei care, aparţinând tineretului actual – şi Dvs. aparţineţi de el –, se dedică unei meserii deosebite, care de fapt trebuie să se nască, şi care trebuie să acţioneze regenerator asupra omenirii. Nu înseamnă că vorbesc din înţelegere greşită sau din neînţelegere despre mişcarea actuală a tineretului [N.Tr. 49], ci dintr-o înţelegere reală, atunci când afirm următoarele: Mişcarea actuală a tineretului este o necesitate, este ceva deosebit de însemnat, ceva interesant în cel mai înalt grad şi pentru adulţii (mai) înţelegători. Prin urmare: împotriva mişcării tineretului nu trebuie spus nimic. Nu trebuie spus nimic nici

împotriva faptului că generaţia mai vârstnică nu este în stare să înţeleagă mişcarea actuală a tineretului, şi că multe încercări au eşuat pentru că nu o ia în serios, nu se preocupă suficient de ea. Dar pe de altă parte trebuie ca tineretul însuşi, când este vorba ca în cadrul acestei mişcări să se preia anumite sarcini, şi anume sarcini concrete, să aibă ceva în vedere. Firește, cei ce au experienţă în acest domeniu, trebuie să atragă atenţia asupra acestor lucruri. Tineretul trebuie să ţină seama de ceva, care îngreunează în mod considerabil ceea ce trebuie să ia naştere în cadrul acestei mişcări: este vorba de o anumită vanitate. Vanitatea stă pretutindeni la baza mişcării tineretului – nu atât din cauza unei oarecare lipse de educaţie, ci din cauză că voinţa, care implică cu necesitate etalarea unor facultăţi lăuntrice, lasă – prin influenţe ahrimanice – să apară tocmai această vanitate. Eu am putut observa în viaţa mea mulţi oameni plini de speranţă, de diferite vârste. Mi-a fost posibil să observ în mod intim diferite manifestări în acest domeniu, şi am putut vedea că prin debutul perioadei care urmează după Kali Yuga [N.Tr. 50], vanitatea – nu numai la tineri, dar acum ne interesează această formă specială, care se manifestă la tineri – proliferează deosebit de puternic şi împiedică tineretul să dezvolte această facultate, care rezidă tocmai în tineretul contemporan. De aici rezultă manifestarea foarte răspândită: vorbirea generală despre misiuni, despre mari sarcini, şi tendinţa minimă de a aborda micile lucruri speciale, necesare pentru realizarea lor.

În viitor va fi necesar tocmai ceea ce, într-un domeniu extraordinar de filistin, dar dintr-o oarecare intuiţie, a fost numit: venerarea detaliului. Tocmai acest lucru trebuie să şi-l însuşească tineretul. El se desfată prea puternic în abstracţiuni; şi tocmai acest fapt induce puternic vanitatea [N.Tr. 51].

Trebuie să cugetaţi ce dificultate este prezentă, şi trebuie să faceţi din ea conţinutul străduaniei Dvs. esoterice. Trebuie să vă gândiţi cu ce dificultate imensă aveţi de-a face aici. Cel ce vrea să ajungă acolo încât, dintr-o privire intuitivă, să-i spună cuiva ceva – lucrurile nu sunt chiar atât de evidente, şi ceea ce afirmă amatorul în ce priveşte copiii debili este de regulă eronat, căci este necesar să pătrunzi cu privirea până la esenţial –, necesită ceva, şi anume ca el să-şi spună singur, energic şi curajos, nu numai momentan, ci în sensul unui conţinut calitativ permanent al conştienţei sale: Eu pot (să fac acest lucru). Dacă vă spuneţi acest lucru, fără orgoliu, ba chiar cu spirit de sacrificiu, prin învingerea factorilor care vă împiedică la aceasta, dacă vă spuneţi acest lucru în mod repetat – nu doar în sensul de a-l simţi –, atunci veţi remarca cât de mult puteţi tocmai în acest sens. Deci, nu căutarea prin rumegarea gândurilor sau în sensul unei ţesături mintal-intelectuale a ceea trebuie să se dezvolte, ci în această conştienţă plină de curaj, care se dezvoltă tocmai prin aceea că îţi scoţi din suflet la suprafaţă, în modul cel simplu posibil, ceea ce este acoperit cu murdărie imensă, cu mlaştină şi mocirlă.

Oamenii nu reuşesc să realizeze în general nimic în domeniul pedagogic deoarece în ei nu trăieşte în mod serios un adevăr, care constă în aceea de a se transpune seara în conştienţa: în mine este Dumnezeu, în mine este Divinul, sau Spiritul Divin, sau ceva asemănător – dar nu într-o sporovăială teoretică lăuntrică: meditaţia majorităţii oamenilor constă într-o sporovăială lăuntrică –, şi dimineaţa în conştienţa care să strălumineze întreaga zi: eu sunt în Dumnezeu. – Cugetaţi numai la aceasta: ce faceţi în realitate atunci când daţi viaţă acestor două reprezentări, care devin cu totul simţire, ba chiar impuls al voinţei. Seara aveţi în faţă această imagine: În mine este Dumnezeu – iar a doua zi, dimineaţa, aveţi în faţă această imagine: eu sunt în Dumnezeu. Aceste două figuri, cea de sus, şi cea de jos, sunt una şi aceeaşi (v. fig. 17, planșa 12 mijloc). Şi trebuie să înţelegeţi pur şi simplu: acesta este un cerc, acesta este un punct. Dar acesta nu iese la iveală seara, ci doar dimineaţa. Dimineaţa trebuie să gândiţi: acesta este un cerc, acesta este un punct. Trebuie să înţelegeţi că un punct este un cerc, un cerc este un punct: şi acest lucru trebuie să-l înţelegeţi într-un mod cu totul intim-lăuntric.

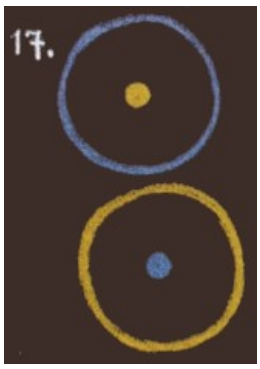

Figura 17

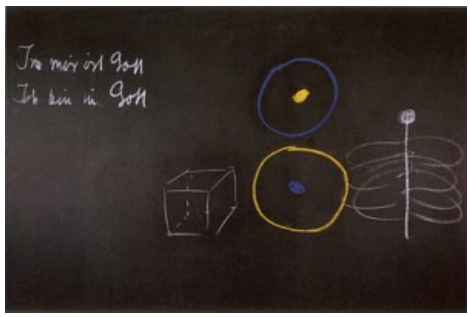
[măreşte imaginea]

Planşa 12

Numai aşa puteţi ajunge la esenţa omului. Căci dacă vă amintiţi desenul pe care vi l-am dat în legătură cu omul metabolic-motor şi cu omul cefalic, acest desen nu înseamnă nimic altceva decât expresia şi realizarea a ceea ce v-a fost prezentat acum, într-o formă simplă, într-o figură de meditaţie. În om este realizat faptul că punctul-eu al capului devine cerc în omul membrelor, care este, firește, configurat. Şi învăţaţi să-l înţelegeţi pe om în totalitatea lui, când vă apropiaţi de el în acest fel, când încercaţi să-l înţelegeţi lăuntric. Dar mai întâi trebuie să dobândiţi aceasta: că aceste două figuri, aceste două reprezentări sunt una şi aceeaşi, că ele nu se deosebesc deloc una de cealaltă. Numai privite exterior, ele sunt diferite. Aici este un cerc galben, el este şi aici. Aici este un punct albastru, el este şi aici. De ce? Pentru că aceasta este figura schematică a capului, pentru că aceasta este figura schematică a corpului. Dar dacă punctul se extinde asupra corpului, atunci el devine măduva spinării; dacă punctul se deplasează aici, el devine ceea ce trebuie fie în organizaţia capului: tranziţia spre măduva spinării (vezi fig. 18, planșa 12 dreapta). Dinamica lăuntrică a morfologiei vă rezultă tocmai de aici. Puteţi dobândi o anatomie, o fiziologie, prin aceea că meditaţi pornind de aici. Atunci veţi căpăta deja intuiţia lăuntrică, în ce măsură maxilarul Dvs. superior şi cel inferior sunt membre, în ce măsură capul este un întreg organism, cocoţat acolo sus – membrele lui sunt atrofiate –, şi în atrofiere le transformă în maxilare, şi dobândiţi intuiţia despre polaritatea contrară dintre dinţi şi degetele de la picioare. Priviţi doar inserţiile maxilarelor şi veţi percepe în ele formarea atrofiată a degetelor de la picioare, a picioarelor şi a mâinilor.

Figura 18

Dar, dragii mei prieteni, meditaţia care acţionează într-un asemenea caz, nu poate avea atitudinea lăuntrică: Eu vreau să mă adăpostesc lăuntric într-un cuib călduţ, şi trebuie să-mi fie din ce în ce mai cald, ci trebuie să fie prezentă atitudinea intimă că te adânceşti în realitate, că pătrunzi în realitate. Evlavie faţă de detaliul minuţios, da, evlavie faţă de lucrul cel mai neînsemnat. Interesul pentru acest mărunţiş nu trebuie neglijat sau eliminat, dragii mei prieteni. El trebuie să fie astfel prezent încât lobul urechii, bucăţica de unghie tăiată, o şuviţă de păr, mă interesează la fel de mult ca Saturn, Soarele, Luna. Căci, la urma-urmei, într-un astfel de fir de păr este conţinut întreg restul, şi cel care chelește pierde realmente un întreg cosmos. Într-adevăr: tot ce este vizibil exterior, poate fi creat lăuntric, dacă se realizează învingerea de sine necesară în viaţa meditativă. Dar această învingere nu o întâlneşti nicăieri unde sunt prezente fie şi doar urme de vanitate, care urme însă apar pretutindeni. De aceea, dragii mei prieteni, dacă vreţi cu adevărat să deveniţi pedagogi, şi în special pedagogi pentru copii debili, este necesar să cultivaţi acest respect (plin de evlavie) pentru detaliu – în cea mai modestă formă posibilă, şi, pornind de aici, să-l cultivaţi [N.Tr. 52] şi în restul mişcării tineretului.

Atunci vin tocmai astfel de posibilităţi de a ţi se atrage atenţia asupra unor astfel de lucruri care – aşa cum s-a întâmplat în acest caz – se verifică exterior. Aici trebuie să spun că eu văd cele mai mari greşeli ce se fac în activităţile din cadrul mişcării noastre antroposofice. – Aşadar, aici avem de-a face cu următorul caz: În ce o priveşte pe fată, eu v-am spus că ar trebui să fi existat o anomalie între cel de-al treilea şi al patrulea an de viaţă. Dvs. o întrebaţi pe mamă, care vă confirmă acest lucru. Ce aţi făcut atunci? Vreţi să fiţi foarte sinceri şi deschişi şi să relataţi ce aţi făcut atunci când mama fetei v-a confirmat acest lucru?

Tăcere.

Vreţi să fiţi foarte esoteric sinceri, Dvs., cei trei? Ce a-ţi făcut?

Tăcere.

Dacă aţi fi făcut ceea ce este just, aţi spune: Am sărit în sus de bucurie, că am făcut o gaură în tavan! – Şi atunci reflexul acestui salt nu numai ar grăi din Dvs. până în prezent, ci v-ar străluci în privire.

Acesta este tocmai entuziasmul în vieţuirea adevărului! Acesta trebuie se fie prezent. Acest lucru îmi provoacă de ani de zile durere într-o măsură enormă în mişcarea antroposofică: Că oamenii stau atât de ţepeni pe picioare – tinerii aproape la fel ca şi cei vârstnici. Şi să ne gândim cât pot fi ei de imobili! Vedeţi, *Nietzsche* [N.Tr. 53] era totuşi un alt gen de om, chiar dacă s-a îmbolnăvit din această cauză. El l-a lăsat pe Zarathustra să devină un dansator. Deveniţi dansatori, în sensul lui Zarathustra! Trăiţi cu bucurie intimă maximă pentru adevăr. Nu există o desfătare mai mare decât vieţuirea adevărului. Aceasta este o esoterică mult mai importantă şi mai esenţială decât ceea ce umblă prin lume cu „feţe lungi". Această trăire lăuntrică a adevărului trebuie să premeargă oricărei vorbării despre o misiune.

La fata (pe care am văzut-o împreună) intervenise la vârsta dintre trei şi patru ani o febră ocultă [N.Tr. 54]. Această denumire este folosită şi de către medicină. Acesta este un domeniu al medicinii unde ea şi-a păstrat modul de exprimare din trecut. Când un medic nu ştie de unde provine febra, el o numeşte „febră ocultă". Această febră ocultă interveni ca o formă deosebită de „slăbiciune" la vârsta dintre trei şi patru ani; era o formă deosebită de slăbiciune a corpului astralic. Corpul fizic şi corpul eteric reacţionară printr-o dezvoltare prea puternică, iar corpul astralic nu mai putu să le urmeze. De aceea la acest copil este deosebit de necesar ca mai întâi să se ştie: aici intervine la vârsta de trei ani o atrofiere, o cramponare în sine a corpului astralic, căruia trebuie să-i ajut. Acestui corp astralic trebuie să i se acorde un ajutor serios, şi aceasta poate fi realizat pe cale pedagogică prin aceea că se mobilizează interesul. Descrieţi acum, cum stăteau lucrurile cu şcolarizarea?

S.: Pe fată nu o vom avea în Institut, ea va veni doar la tratament. Ea a frecventat şcoala ajutătoare până la vârsta de şaisprezece ani, poate să citească şi să scrie, şi să socotească cam până la o mie. Mai mult nu ştim despre această fată, ea a fost la noi numai pentru a vă fi prezentată. – S-a prescris clismă cu tabac.

Aici este indicată euritmia curativă [Nota 7].

De ce? Din motivul că, ca urmare a atrofierii corpului astralic [N.Tr. 55], la copil a intervenit o puternică tendinţă de deformare o organismului superior. Copilul are o înfăţişare extraordinar de brutală deoarece tot ce este situat în regiunea aparatului masticator se deformează. Tocmai în acest caz va acţiona foarte bine extractul de Nicotiana tabacum, a cărui acţiune a fost verificată într-adevăr foarte minuţios în Institutul Clinic-Terapeutic [N.Tr. 56]. Acest lucru poate fi făcut în progresie lentă, se administrează la început per os, sub observaţie atentă; trebuie să se observe dacă instrumentele masticatorii încep să fie dominate de restul organismului. Ele se află aici aproape în totalitate în afara domeniului pe care îl cuprinde copilul cu sufletul; sunt plasate doar fizic. Copilul poate fi tratat prin administrarea de extract de Nicotiana per os, într-o potenţă decimală corespunzătoare – se poate începe cu D6, crescând până la D15. Dar dacă se observă că acţiunea este prea slabă, Nicotiana se va aplica – în potenţă înaltă – în circulaţie, astfel încât corpul astralic să poată fi cuprins, şi se va vedea că ceea ce nu poate fi realizat pe cale internă, se poate realiza pe această cale.

Dar poate este bine – acest lucru trebuie să-l adaug ulterior – dacă se încearcă apoi ca acţiunile care trebuie să fie păstrate în cadrul corpului astralic să nu fie lăsate să se desfăşoare pe un nivel situat mai sus, ci să fie oprite înainte de a pătrunde în organizaţia eului. Acest lucru poate fi realizat prin aceea că se administrează, chiar dacă doar rar, poate doar o dată pe săptămână, o baie nu prea concentrată de sulf.

Mâine vom dezbate şi celelalte cazuri (pe care le-am văzut la Lauenstein), şi voi avea o satisfacţie deosebită să iau în considerare manifestarea interesantă a albinismului, care poate fi studiată tocmai acolo, la Dvs. Am avut de a face cu doi copii, unul mai în vârstă, de cincisprezece ani şi surioara lui. Le-aţi făcut horoscoapele?

Întrebarea se adresa D-rei Dr. Vreede, care aduce horoscoapele.

Aceasta este fata mai în vârstă, iar aici este cea mică. Unde se află Uranus? Aţi găsit cumva constelaţii deosebite?

D-ra. Dr. Vreede: Da, aici – tocmai la Uranus şi Neptun. Neptun în opoziţie cu Uranus, la sora mai în vârstă.

Vedeţi, nu-i aşa, astfel de copii există. Pretutindeni unde-i întâlneşti apar două manifestări principale: Părul foarte deschis şi vederea slabă, în context cu modificările (patologice ale) ochilor. Aceste două manifestări sunt fenomenele primordiale. Aceasta indică deja la o considerare superficială că la albinoşi avem de a face cu o organizaţie care prelucrează foarte greu fierul; această organizaţie prelucrează foarte uşor sulful. Aşadar avem situaţia că organizaţia se opune fierului, şi anume se opune fierului în ce priveşte prelucrarea sa înspre periferie, ea îl stopează înainte (de a ajunge la) periferie; către periferie şi dincolo de ea este mânat sulful, astfel încât se vede aura sulfurică răspândită în toată regiunea în care creşte părul, pe care-l decolorează şi îi ia forţa. Şi în formarea relativ autonomă a ochilor, care deja în stadiul embrionar sunt formaţi centripetal, se vede de-a dreptul aura sulfurică autonomă, care sileşte ochii pur şi simplu să-şi deplaseze esenţa din

eteric în astralic. Se poate vedea tocmai la astfel de copii cum ochiul este „scos" din orbită, cum corpul eteric este puţin luat în seamă, şi cum corpul astralic este deosebit de solicitat în ochi.

Acum se nasc întrebări importante. Omul stă, pe de o parte, în cadrul procesului său formator, în relaţie cu forţele localizate în Pământ, care se trădează prin substanţa Pământului; pe de altă parte, omul stă în relaţie cu întregul Cosmos. El este dependent de amândouă. Ambele sunt implicate: şi în dezvoltarea individual-karmică şi în curentul ereditar. – Curentele ereditare: La ambii copii nu sunt prezente manifestări de albinism ereditar paterne sau materne. Absolut nimic, ambii sunt normali. În schimb, undeva în ascendenţă era o bunică, despre care se spune că a avut manifestări de albinism.

D-ra. Dr. K: Era o soră a mamei copiilor.

Deci o mătuşă; aşadar în ascendenţă. Este suficient să urmăm acest fir: faptul că în ascendenţă există o astfel de predispoziţie. Nu spuneaţi, cu ocazia vizitei, că ar mai exista şi alţi copii, şi în Jena, în bazinul fluviului Saale?

D-ra. Dr. K: Doi copii şi un adult de 32 de ani, căsătorit. În cazul acestor trei se află doar într-un caz cu albinism în ascendenţă.

Vedeţi că boala se manifestă, s-ar putea spune într-un anumit sens, endemic, legat de teritoriu. Dar pe de altă parte şi puternic încrucişat. Foarte sporadic, în anumite condiţii, apare pe acel teritoriu un albinos. Aşadar aici se pune întrebarea: Cum apare un albinos într-un anumit teritoriu?

Noi ştim că există o sulfurizare până la exterior, aşa încât în aură apar mici infarcte sulfurice, la periferie. Apoi căutăm în împrejurimi unde se găseşte sulf. Întreaga vale a râului Saale este bogată în pirită, şi astfel aveţi legătura dintre sulf şi fier de o asemenea manieră, încât se poate studia: cum este fierul în împrejurimi, cum este sulful în regiunea aceasta, în care apar piritele minunat de frumoase din valea Saaleei. Aceste cuburi de pirită (v. fig. 19) frumoase, fine, strălucind auriu, apar în această vale. Celelalte regiuni din apropiere sunt bogate în ghips. După cum ştiţi, ghipsul este un sulfat de calciu hidratat 20%. Aşadar avem din nou posibilitatea de a studia sulful legat sub formă de ghips. Aceasta aruncă o lumină asupra a tot ce trăieşte în atmosferă etc., astfel încât trebuie să ne îndreptăm atenţia în primul rând asupra a ceea ce stă în relaţie cu absorbţia sulfului şi fierului, pornind din sol. Aveţi, în general, un teritoriu bogat în fier, şi se pune întrebarea: Cum ia naştere o relaţie reciprocă între Pământ şi om, astfel încât Pământul poate atrage puternic fierul, dar omul nu, sau numai cu greutate? Ce constelaţii trebuie să existe pentru a-l predispune pe om în mod deosebit să respingă fierul şi să absoarbă sulful? – Aici ajungeţi la elementul cosmic, cercetaţi constelaţiile prezente la naşterea unui astfel de copil – la concepţie acest lucru nu este posibil. Veţi constata că se pune întrebarea, dacă la aceşti copii, care apar ca albinoşi, sunt prezente constelaţii foarte deosebite, şi anume constelaţii ce apar doar rar. Aici trebuie să căutăm elementul corespunzător nu în datele ce rezultă din mişcările planetare rapide, ci va trebui să căutăm constelaţiile planetelor care necesită timp îndelungat până se rotesc: Saturn şi Uranus. Deci vedeţi cum se pun întrebările într-un astfel de caz. Mai întâi trebuie avute întrebările, apoi poate fi abordat un astfel de caz.

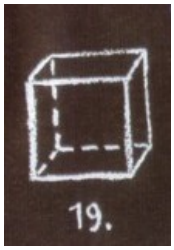

Figura 19

Acum doresc să recomand aici o mică cură; şi voi aplica aici cele schiţate anterior. Voi dezbate acest lucru mâine, aici.

Conform celor relatate mie în această dimineaţă, Dvs. vreţi şi altceva decât ce conţin aceste conferinţe, pentru că ele sunt prea puternic orientate în sensul „venerării detaliului", de care aveţi nevoie; doresc să vă vin şi Dvs. cu intensitate maximă în întâmpinare, prin aceea că voi aplica şi aici noua metodă, aplicată în cazul lucrătorilor. Acolo am dezvoltat treptat conferinţele în sensul că eu întreb, despre ce trebuie să vorbesc, astfel încât, dintr-un anumit moment, temele ce doriţi să vă fie prezentate, sunt definite de Dvs. înşivă. Acum lucrătorii nu mai pot afirma [N.Tr. 57] că nu li se vorbeşte despre ce vor ei.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 11-A

Dornach, 6 iulie 1924

Acum vrem să abordăm cazurile la care nu ne-am putut referi ieri. Mai era o fetiţă în vârstă de zece ani, care suferea de tulburări de memorie. Ea frecventează de abia clasa a doua. Ea are vegetaţii adenoide în spaţiul rino-faringian; aceasta stă în relaţie cu hipertrofia eterică din regiunea vezicii urinare, care se oglindeşte în cap. La această fată s-a putut descoperi într-adevăr în fizic cauza debilităţii. Ea este în vârstă de zece ani, deci într-un stadiu despre care eu afirm întotdeauna că este foarte important cum se comportă educatorul faţă de un astfel de copil.

Desigur, fetiţa a ratat toate antecedentele care conduc la acest moment. Manifestările inflamatorii din regiunea vezicii urinare, care îşi au imaginea oglindită în organismul superior, arată foarte limpede că corpul eteric nu se instalează în organism în mod just, deoarece conlucrarea cu corpul astral nu poate avea loc aşa cum trebuie. Trebuie să luaţi mereu în considerare faptul că ceea are loc, când se exprimă în organismul sufletesc, îşi are cauza în organizaţia mai subtilă, organizaţia mai grosieră nu ne poate indica cauza. Desigur, în organizaţia superioară lucrurile pot fi observate mai uşor decât în organizaţia inferioară. Dar dacă vrei să-i ajuţi unui astfel de copil – la care corpul eteric nu funcţionează cum trebuie din cauza corpului astral defect, astfel încât în organizaţie nu pătrunde ceea ce vine din afară –, este necesar ca ceea ce trebuie să producă o impresie asupra copilului să fie intensificat; în cazul acestui copil trebuie lucrat cu impresii puternice. Trebuie să ţineţi seama de următorul fapt: memoria depinde de o organizare judicioasă a corpului fizic şi a corpului eteric. Corpul astral şi eul nu asimilează ceea ce trebuie păstrat în sensul memorizării. Visele apar şi ele doar atunci când are loc o îmbinare parţială a corpului astral şi a eului cu corpurile fizic şi eteric. Deci pentru eu şi organizaţia astralică este uitat, de fapt, totul între adormire şi trezire; impresiile memorate sunt depozitate în restul rămas în pat. Dacă acest rest nu este bine organizat, el nu poate asimila rămăşiţele impresiilor, şi într-un astfel de caz va trebui să se producă impresii puternice, pentru a induce o acţiune eficientă a organizaţiei superioare în cea inferioară, mai precis a eului şi a corpului astral în corpul eteric şi în corpul fizic.

Nu ştiu dacă s-a încercat deja să i se verifice memoria pentru melodii din folclor.

Dr. Ilse Knauer: Asta merge mai uşor.

Încercaţi să lucraţi în continuare pe baza acestei facultăţi prezente de a asimila impresii şi, pornind de aici, să-i îndrumaţi atenţia de pildă asupra unor mici poeme în care un motiv apare în mod repetat, după trei versuri, astfel încât copilul să recepteze o impresie ritmică puternică, pentru ca apoi să se apropie momentul în care să i se poată oferi şi impresii neritmice. Este greu de presupus că timpul, în care se poate realiza ceva în acest caz, ar putea fi mai scurt de trei până la patru ani, până la maturizarea genitală. Dacă se lucrează conform acestor puncte de vedere până în acest moment, în care pot acţiona impresii ritmice, pentru ca apoi să se treacă la celelalte exerciţii, se poate realiza ceva sub aspect pedagogic-educativ. Terapia am stabilit-o deja: aplicarea de comprese de Berberis vulgaris 10% şi euritmie curativă L M S – U (v. planșa 13).

După cum vedeţi: aici ne bazăm pe concepţia că introducerea elementul formator, plastifiant în mobilitatea corpului astral corespunde M-ului. M-ul este, după cum v-am spus, ceea ce plasează întregul organism în expiraţie, astfel încât prin aceasta organizaţia astrală şi cea eterică trebuie să se întâlnească. S-ul este prezent pentru a pune corpul astral într-o acţiune puternică, vie, însă de aşa natură încât el să se menţină în sine şi, în plus, pentru aceasta avem U-ul. Aceste lucruri se prezintă la observaţia nemijlocită, aici le evocăm numai. Faptul că copilului i se aplică comprese cu Berberis vulgaris se bazează pe faptul că avem nevoie să neutralizăm cauzele inflamatorii, şi acest lucru poate fi realizat pe această cale.

Am mai avut apoi un tânăr de 16 ani care era cleptoman, care prezintă tabloul exact al băiatului cleptoman prezentat aici. În această prezentare de caz aţi avut exemplul cel mai elocvent. El trebuie tratat în mod tipic exact la fel. Va trebui doar să se observe dacă impresiile care i se oferă pot fi asociate cu ceva prezent în educaţia lui precedentă; aceasta poate fi, în funcţie de educaţia anterioară [Nota 8], foarte diferit.

Acum rămâne doar copilul care este de fapt neastâmpărat; este un copil somnoros, retardat. Este încă mic, nu a învăţat să vorbească, este retardat în toate domeniile pe care trebuie să le luăm în considerare în prima perioadă de dezvoltare. Aşadar este foarte uşor de înţeles ceea ce îi lipseşte acestui copil: el nu a avut acces la principiul imitării. Cu alte cuvinte: el nu îşi poate pune organele în mişcare pornind de la eu şi corpul astral. Este un copil extraordinar de simpatic, dar el poate învinge dorul de odihnă al corpului său fizic doar cu foarte mare greutate. Acest copil va trebui să fie tratat astfel încât să facă la început euritmie tonală. Prin aceasta el va putea fi stimulat în dezvoltare. Nu pot expune decât aspectul ideal al lucrurilor. Dacă va practica în mod adecvat euritmie tonală, se va putea realiza pentru început stimularea corpului său astral de aşa natură încât ritmul va aborda apoi corpul eteric.

Apoi va trebui să fie stimulat să repete astfel propoziţii ritmice încât să pătrundă în ton: Apa rece / Iute trece // Trece iute / Recea apă. Este vorba de a face cu copilul acest lucru relativ lent – înainte şi înapoi. Se repetă mereu, lent, înainte şi înapoi. Iar apoi se face acest lucru, pe cât posibil, şi cu secvenţa de litere următoare. Copilul trebuie trezit lăuntric prin aceea că îi producem uimire: intonează A, apoi E I, apoi invers, I E A – A E I – I E A, ş.a.m.d. Astfel poate fie trezit încet-încet un astfel de copil; şi el va repeta totuşi prin principiul imitării. Va trebui doar să luaţi copilul, singur, şi să vă străduiţi ca în tot ce exersaţi să lucreze imitarea: lăsaţi copilul să îngâne mereu, după un scurt interval de timp.

Apoi ar mai fi de aplicat un tratament medical, şi anume astfel încât să se lase să acţioneze un principiu extensiv, ceva ce mâna substanţialitatea organismului către periferie, un principiu centrifugal – aceasta este întotdeauna Hypophysis, dar copilul nu este astfel

constituit încât să i se aplice Hypophysis, aşa cum se aplică ea copiilor rahitici, la care prin Hypophysis se vrea să se acţioneze asupra principiului expansiv, ci aici este cazul de a aplica şi principiul contrar, centripetal, care împreună cu Hypophysis are tendinţa de a clădi organismul din substanţial, şi acest principiu este sau Carbo vegetabilis sau Carbo animalis. Ar fi de aplicat Carbo animalis în mod alternativ, astfel încât avem pe de o parte principiul formator în Carbo animalis, iar pe de altă parte principiul organizator, care duce la creştere, prezent în Hypophysis cerebri.

Desigur, pentru debutul unui astfel de Institut pedagogic este cel mai important ca cei ce activează în el să observe tot ceea ce fac. Conducerea trebuie să se facă pe baza unei forţe de încredere lăuntrică. Căci în cazul acestui copil, cea mai dificilă sarcină nu va fi copilul însuşi – la el veţi remarca curând progrese –, dar problema cea mai dificilă într-un asemenea caz sunt părinţii, în acest caz mama copilului, care este cu siguranţă de părere că se vor face minuni în scurtă vreme. Ba chiar am auzit că mama vrea să vină şi ea cu copilul.

Remarcă din auditoriu: Ea aduce doar copilul.

Oricum, acest lucru este deja o uşurare, când mama nu este permanent prezentă. În tot cazul, aici trebuie să te impui în mod decis faţă de pretenţiile, ce-i drept, justificate, dar uneori îngrozitor de lipsite de raţiune, ale părinţilor, care nu ştiu şi nici nu pot şti ce îi este necesar unui astfel de copil.

Dar acum, nu-i aşa, este bine ca un astfel de copil să fie adus şi fizic în asemenea stări alternative, de genul A E I – I E A ş.a.m.d. Şi acest lucru îl puteţi provoca foarte bine prin aceea că îl îmbăiaţi scurt în apă caldă, după care îi administraţi un duş moderat. Prin aceasta activaţi ceea ce trebuie să fie resuscitat. Această măsură va acţiona întotdeauna favorabil, când remarcaţi că abnormitatea se manifestă în încetineală; însă nu trebuie să se exagereze. Dar nici nu trebuie avute temeri atunci când copiii sunt puţin agitaţi, imediat după ce s-a început această hidroterapie; acest lucru este trecător. Reacţia se manifestă deja, şi se orientează încet-încet în sens favorabil.

Acum mai avem de conferit despre un băiat [Nota 9] care vede totul în culori. Acesta este băiatul care nu are bani – îmi este deja prezent mental. Acest băiat prezintă un fenomen primordial: el nu poate lua contact cu lumea exterioară, ci rămâne închistat (închis în sine). Trebuie să vă explic acest fenomen în mod cât se poate de plastic. El nu poate pătrunde în lumea exterioară, din care cauză propria organizaţie a eului intră în coliziune, din interior, cu propriul corp astral, ceea ce duce la o stângăcie lăuntrică, mai bine zis la o neglijenţă lăuntrică. Iar acest lucru merge mână în mână cu faptul că el dezvoltă o fină sensibilitate prin impactul cu propriul corp astral, ceea ce duce la faptul că el dovedeşte o anumită fineţe. Aceasta stă în corelaţie cu vederea în culori. El vede culorile pentru că poate trăi în stare de veghe în propriul corp astral. La el stau lucrurile astfel încât el poate fi educat doar prin aceea că se poate anticipa conştient ce se va dezvolta tot mai puternic în viitor: un discret imbold lăuntric spre idealuri, dar totodată o retragere, un fel de eşec în raport cu lumea exterioară. Totul va depinde de încrederea firească ce îi poate fi acordată tocmai acestui băiat, care poate fi educat întru totul conform metodei Waldorf. Tocmai în cazul lui nu se poate face aproape nimic altceva. Nu-i aşa, băiatul prezintă particularitatea de a scrie cam aşa (v. fig. 20, planşa 14 stânga). Dacă începeţi să aveţi de grijă ca el să transforme acest stil într-un scris de mână modelat cu fineţe, veţi vedea deja că el apare schimbat în întreaga sa constituţie lăuntrică. Dacă se ivesc tendinţe vanitoase, veţi încerca imediat, pe baza încrederii dobândite de el, să le reduceţi cumva ad absurdum.

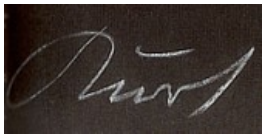

Figura 20

Ieri am vorbit despre albinoşi. Remarcile făcute au mers până într-acolo, încât afirmasem: Trebuie să găsim acum impulsul cosmic care poate ajuta aici. – Pentru început putem întreba personalitatea de specialitate în domeniul constelaţiilor cosmice dacă a remarcat în cazul acestor horoscoape [Nota 10] ceva deosebit, comun acestor albinoşi.

Către D-ra. Vreede: [N.Tr. 58]

Se evidenţiază Uranus şi Neptun în mod deosebit printre planetele exterioare?

D-ra. Vreede: Da, sunt multiple aspecte. Altceva nu pot spune despre aceste horoscoape.

Vă întreb pentru că Dvs. cugetaţi adesea la horoscoape şi aţi avut adesea de a face cu astfel de lucruri. Eu nu am deocamdată de la Dvs. decât aceste două horoscoape. Întrucât este vorba de un nou domeniu, cel mai bine este să procedăm pe cât posibil heuristic. Mai există o mulţime de lucruri de altă natură, care mai trebuie luate în considerare, dar vom pomeni deocamdată doar un lucru:

Consideraţi-l pe om. Noi îl diferenţiem, pornind mai ales de la principiul eteric, care diferenţiază întreaga fiinţă, în corpul fizic, corpul eteric, corpul sensibilităţii, pe care-l considerăm în relaţie cu sufletul sensibilităţii, apoi sufletul raţiunii, pe care grecii îl numesc corpul forţei, sufletul conştienţei, şi apoi ajungem la sinea spirituală, spiritul vieţii şi omul spiritual. Dacă privim aceste mădulare ale constituţiei umane, ele ne apar pentru început ca ceva ce trebuie observat în autonomie relativă și care compun omul. Dar această combinare este de fapt diferită de la om la om. Unul are ceva mai multă forţă în corpul eteric, în schimb mai puţină în corpul fizic, altul are mai multă forţă în sufletul conştienţei ş. a. m. d., care sunt în corelaţie. Înăuntru în toate acestea se vâră apoi omul cu individualitatea lui propriu-zisă, care trece prin vieţi repetate şi care, pornind de la principiul libertăţii, trebuie să aducă toate aceste corelaţii într-o reglementare individuală. Dar ceea ce provine din cosmic, stă în relaţie cu omul de aşa natură încât fizicului îi corespunde cea mai puternică acţiune solară (v. fig. 26, planşa 13 stânga), care are, în general, şi cea mai mare influenţă asupra omului. Corpului eteric îi corespund cele mai puternice influenţe lunare, corpului sensibilităţii cele mai puternice influenţe ale lui Mercur iar sufletului sensibilităţii, cele mai puternice influenţe ale lui Venus. Sufletului raţiunii îi corespund cele mai puternice influenţe ale lui Marte, sufletului conştienţei, cele ale lui Jupiter, iar Sinei-Spirituale îi corespunde Saturn. Şi ceea ce la ora actuală încă nu este dezvoltat la om, corespunde lui Uranus şi lui Neptun, care sunt „vagabonzii" care s-au afiliat sistemului nostru planetar mai târziu; la ei trebuie să căutăm influenţele planetare care, de fapt, în condiţii normale, nu au o influenţă prea puternică asupra constelaţiei de la naştere.

Omul spirit		Neptun
Spiritul vieţii	♅	Uranus
Sinea spirituală	♄	Saturn
Sufletul conştienţei	♃	Jupiter
Sufletul raţiunii	♂	Marte
Sufletul sensibilităţii	♀	Venus
Corpul sensibilităţii	☿	Mercur

Corpul eteric ☽ Lună
Corpul fizic ☉ Soare
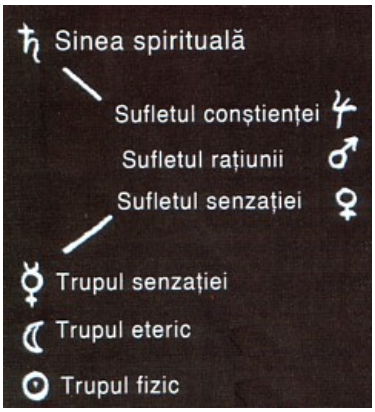
Figura 26

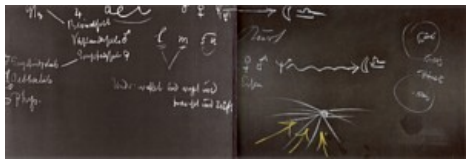

[măreşte imaginea]

Planşele 13-14

Din alte conferinţe antroposofice ştiţi cât este de puternică influenţa Lunii prin intermediul corpului eteric. Ea stă în corelaţie cu întregul principiu ereditar. Luna imprimă acestui model de corp fizic tot felul de forţe ce provin de la părinţi. Această influenţă lunară dă de fapt, din cele mai timpurii stadii evolutive embrionare, întregul impuls director.

Gândiţi-vă acum că la om poate exista o astfel de constelaţie încât acest impuls lunar să fie puternic, sau cel puţin atât de puternic încât omul să primească ceva pe cale ereditară, ceva care să-l tragă în jos în organizaţia metabolică. Dar se poate ca lucrurile să se prezinte şi de aşa natură încât să fi extras ceva din influenţa lunară; ceea ce nu vrea influenţele lunare şi care se află de cealaltă parte [N.Tr. 59] – şi anume Uranus şi Neptun –, atrage ceea ce trebuie să fie de fapt în domeniul lunar. Pot fi şi altfel de constelaţii. Dar la aceşti copii este prezentă această constelaţie, şi la ei lucrurile sunt deja de aşa natură încât prin ceea ce se arată în horoscop se poate vedea despre ce este vorba.

Să luăm unul din horoscoape; aici găsiţi – acest lucru trebuie că l-aţi remarcat – că Uranus, Venus şi Marte se află în acest domeniu. Nu-i aşa? Nu trebuie să depăşiţi poziţia de trigon; aici îi găsiţi pe Marte, Venus şi Uranus. Şi dacă îl luaţi pe Marte, el stă la acest copil născut în 1909 chiar în opoziţie totală cu Luna. Deci Marte, în apropierea căruia se află Venus şi Uranus, stă el însuşi în puternică opoziţie cu Luna. Aici este Luna, aici Marte. Marte are în trenă, în imediată apropiere, planetele Venus şi Uranus (v. fig. 21/22, planşa 13-14 sus).

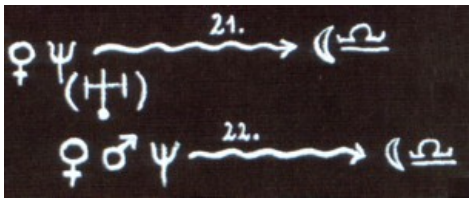

Figura 21-22

Acum vă mai atrag atenţia asupra unui fapt: Luna se află în acelaşi timp în Cumpănă, prin aceasta ea are din partea cercului zodiacal un suport minim, se clatină, este la ora respectivă astenică; influenţa ei este şi mai mult diminuată prin faptul că Marte, care trage după sine influenţa luciferică, stă în opoziţie cu ea.

Să privim acum horoscopul copilului mai mic; aici lucrurile stau astfel: Venus, Uranus şi Marte se afla şi aici într-un domeniu, astfel încât sunt apropiate între ele; ele nu cuprind decât acest sector ceresc. Din nou sunt apropiate între ele. La unul am văzut că ele stau în opoziţie cu Luna, şi că Luna se află în cumpănă. Acum privim cel de-al doilea horoscop, aici avem din nou planetele Marte, Venus şi Uranus în vecinătate, exact la fel ca în cazul precedent. Dacă îl căutăm pe Marte, îl găsim în opoziţie cu Luna, chiar dacă nu în totală opoziţie. Aşadar copilul cel mai mic nu atinge o opoziţie atât de puternică cu Luna, dar este totuşi prezentă o astfel de relaţie. Ceea ce este ciudat, este faptul că, dacă noi căutăm Luna, ea se află din nou în Cumpănă, aproape în opoziţie cu Marte, care trage după sine planetele Uranus şi Venus. Aşadar, acest lucru se petrece din nou în Cumpănă. Nu trebuie ca lucrurile să stea astfel, dar aici nu aveţi nici date de naştere exacte. Acolo avem Luna în Cumpănă, la fel şi aici.

Dra. Dr. Vreede: Remarcabil este faptul că la amândoi este prezentă aceeaşi constelaţie între Lună şi Neptun.

Acest lucru ar trebui clarificat aparte. Horoscoapele trebuiesc interpretate în mod individual. Faptul că aici apare o astfel de asemănare nu este de mirare, căci este vorba de surori. Iar faptul că la copilul mai în vârstă este prezentă o opoziţie mai puternică decât la cel mai tânăr, care este deja influenţat de cel mai vârstnic, nu este nici el de mirare. Dar aici este vorba de a evidenţia o constelaţie clară care, atunci când este interpretată, duce la următoarea concluzie: Marte, care este purtătorul fierului, se emancipează faţă de principiul reproductiv, deci faţă de Lună, deviază, înainte de toate, ceea ce îi revine omului prin principiul venusian – tot ce stă în relaţie cu iubirea – de la sarcina sa reală, şi nu-l lasă în contextul cu ceea ce se află în reproducere şi apoi în creştere. Şi prin aceasta vedem cum ceea ce trebuie să acţioneze în regiunea abdominală, care stă în relaţie cu forţele de creştere, se deplasează în regiunea cefalică, şi constatăm faptul că prin aceasta fierul trebuie să lipsească în creştere, pe când tot ce stă în relaţie cu combaterea fierului, şi anume sulful, trebuie să fie supraabundent.

Aşadar avem de a face cu o preponderenţă deosebit de puternică a voinţei, şi trebuie să se aibă în vedere ca în cadrul educaţiei sistemul nervos, care este foarte labil, să fie tratat cât de poate de gingaş. Acest lucru se realizează de pildă prin faptul că la astfel de copii, la care sistemul nervos trebuie tratat foarte gingaş, se va încerca să nu se solicite ochii pentru citit, sau pentru ceva asemănător, ci întreaga predare să aibă loc fără citit. În schimb ochii să fie obişnuiţi cu impresii cromatice ce se deosebesc foarte discret, ca de pildă în cazul trecerii lentă prin culorile curcubeului, lăsând copilul să le urmărească cu privirea. Acestea ar fi măsuri pedagogice ce ar putea fi aplicate.

Dacă se intenţionează intervenţia terapeutică asupra organismului, până la ora actuală nu pot spune decât că după maturizarea genitală aceste măsuri nu vor mai fi prea eficiente. Dar acest lucru vă poate fi un indiciu preţios, deoarece un copil s-a născut în 1909 iar celălalt în 1921, şi acţiunile diferite pot fi observate aici (foarte) bine. Este vorba de a supune un astfel de copil într-adevăr unei puternici radiaţii ferice

cu punct de plecare în organizaţia metabolic-motoare. Această puternică radiaţie ferică o puteţi realiza numai printr-o pulverizare a piritei, pulberea de piritǎ trebuie aplicată pe o suprafaţă puţin permeabilă pentru radiaţia ferică, de pildă o placă de sticlă; dar aceasta nu poate fi folosită în acest caz. Va trebui să încercaţi cu o hârtie pe cât posibil impregnată cu grăsime, cel mai bine ar fi un pergament, dar foarte subţire, astfel încât să se muleze pe corp. Hârtia obişnuită nu este apropriată. Pe acest pergament ar trebui aplicată răşină de brad sau ceva asemănător, peste care se presară pulberea de piritǎ. Prin aceasta va fi determinată radiaţia ferică spre interior. Pergamentele astfel preparate se aplică pe membrele inferioare şi pe omoplaţi, după care se încearcă aplicarea unei comprese iritante cu Cochlearia pe frunte. Dacă acest lucru se aplică la organismul aflat în perioada schimbării dinţilor – timp în care au loc puternici curenţi şi contracurenţi –, este foarte posibil să se combată labilitatea la un astfel de copil.

Aceasta ar fi ce rezultă din astfel de cazuri. Dar problema trebuie urmărită, firește, în continuare, căci până în prezent lumea nu a făcut pentru albinoşi decât să îi prezinte la iarmaroace cam la modul: Eu sunt cam gras, am păr alb, ziua nu văd nimic, noaptea văd mai bine. – În acest mod sunt prezentaţi albinoşii şi nu se ştie mare lucru, căci ştiinţa actuală nu se ocupă cu aşa ceva. Însă în momentul în care se ajunge la lucruri eclatante de genul celor prezentate de mine, va deveni repede clar că influenţa cosmică este foarte puternică atunci când apare o completă neregularitate în compoziţia organizaţiei omului.

Acum vă rog să exprimaţi întrebările pe care doriţi să le puneţi.

Întrebare: Că am ajuns în situaţia de a pune întrebări îl datorăm faptului că Dr. L. s-a dus la D-na. Dr. Wegman – dar dintr-un alt motiv, şi anume D-sa a găsit că atitudinea lăuntrică a participanţilor nu ar fi una potrivită.

Nu este deloc necesar să pierdem vremea prin pomenirea acestui lucru; este mult mai simplu. Dr. L. a venit la mine şi mi-a explicat că atitudinea participanţilor din Lauenstein era că ei vroiau să întreprindă ceva în cadrul Mişcării Antroposofice, ceva inedit, o misiune, o misiune care abia începe, şi care ar trebui să fie legată de faptul că, înainte de toate, să fie menţionate relaţiile karmice dintre cei care fac un astfel de lucru, şi lucruri asemănătoare.

L. dă din cap.

Acum, dacă vrem să punem cea mai multă valoare pe faptul că L. a afirmat: Dvs. sunteţi de părere că ar trebuie să se înceapă ceva foarte fundamental, iar eu i-am spus că aici va fi vorba în primul rând de a se învăţa conţinutul acestui Curs. Dacă acest Curs nu ar fi considerat ca satisfăcător, şi s-ar rămâne la abstracţiuni de genul organizării unei Mişcări cu totul noi, atunci s-ar practica ceva ce creşte pe solul nostru antroposofic deja de multă vreme. S-ar ajunge la pericolul grandomaniei. Dar pentru a ţine seamă de dedesubturile parţial justificate, eu am spus: Trebuie să puneţi întrebări. – Deci lucrurile stau aşa, că L. a venit la mine şi mi-a spus că acest nou absolut inedit ar trebui să înflorească în lume, că Lauenstein-ul însuşi ar trebui să stea în centrul Lumii – toate acestea au dus la aceste lucruri, nu-i aşa? – Dar nu-i chiar atât de rău. Acum ar fi cel mai bine să punem întrebări concrete, şi nu ne mai gândim deloc la celălalt lucru.

S. întreabă în ce relaţie stă Institutul Lauenstein cu faptul că Trüper [N.Tr. 60] *a fost cel ce a inaugurat educaţia copiilor deficienţi.*

Ce vreţi să spuneţi, că acest om s-a ocupat mai întâi de aceşti copii? Acest lucru nu trebuie exagerat. În ce priveşte educarea copiilor deficienţi: eu nu cred că Institutele înfiinţate relativ devreme în Hanovra, care au avut un oarecare succes, ar fi putut să fie influenţate de acest om. Începutul educării copiilor deficienţi este datat mult mai timpuriu. Ce a lipsit întotdeauna este tocmai ceea ce face posibil să priveşti în fiinţa integrală a unor astfel de copii. Nu se ajunge nici la cele mai simple lucruri, dragii mei prieteni, dacă nu se posedă elementul antroposofic ca bază a observării. Pe de altă parte, tocmai omul este cel ce oferă cele mai profunde priviri în antroposofie ca atare.

Gândiţi-vă de pildă la faptul că luăm învăţătura goetheanistă despre metamorfoză, aşa cum a putut fi dezvoltată de *Goethe*, care era un om foarte inteligent. Ea este o pură abstracţiune, este ceva ce are pretutindeni începuturi, dar care trebuie să rămână deja pretutindeni pe loc, arătând cum frunza trăieşte în floare, cum o petală se transformă în sepală, deci ea cuprinde doar o metamorfoză elementară, iar la animal şi la om se opreşte la descrierea sfioasă a transformării oaselor vertebrale în oase craniene. Pretutindeni nu s-a trecut peste elementar. Eu însumi eram şocat şi îmi spuneam: Nu şi-a dat Goethe seama – asta mă frământa în anii 80 [N.Tr. 61] – că întregul creier este transformarea unui singur ganglion cerebral? Prin clarvedere percepeam faptul că Goethe descoperise acest lucru. Iar apoi am remarcat reţinerea lui de a publica ceea ce descoperise. Când am venit la Weimar, am găsit într-un caiet de notiţe, scris cu creionul: Creierul este un ganglion cefalic transformat. – Acest lucru a fost tipărit abia în anii 90, prin strădaniile mele. În anii 90 a apărut dintr-o dată un nou autor: Goethe a devenit, ca să zic aşa, autorul cel mai prolific la finele secolului al XIX-lea.

Gândiţi-vă doar, ce drum lung este de la învăţătura goetheanistă a metamorfozelor până la acea învăţătură a metamorfozelor care apare când vedeţi un copil normal în vârstă de un an devenit prin metamorfoză acel embrion uriaş care v-a fost prezentat aici în urmă cu câteva zile. Aceasta este metamorfoza retardantă, menţinerea stării embrionare (într-un stadiu de dezvoltare ulterioară n.tr.).

Dar această înţelegere o dobândiţi, dragii mei prieteni, prin repetarea consecventă a acestei meditaţii pe care v-am dat-o eu ieri spunându-vă: Aici este un cerc, aici este un punct, acolo cercul este punct, aici punctul este cerc – şi aşa mai departe (v. fig. 23). Lăsaţi tot mereu în meditaţia dvs. cercul să se strecoare în punct, lăsaţi punctul să se extindă în cerc, şi simţiţi prin aceasta naşterea organizaţiei metabolic-motorii din organizaţia cefalică. Duceţi lucrurile până într-acolo, încât să simţiţi capul când vă spuneţi: Punctul este punct, cercul este cerc. – Simţiţi cum descindeţi din cap spre sistemul metabolic atunci când va spuneţi: Punctul este cerc, cercul este punct –, inversul. Atunci veţi avea dezvoltată în această activitate lăuntrică învăţătura metamorfozei şi vă veţi putea spune: Doar prin acest mod de a gândi izvorât din antroposofie devine posibil să se creeze o înţelegere a deficienţei copiilor. Acest lucru l-am încercat în aceste prelegeri.

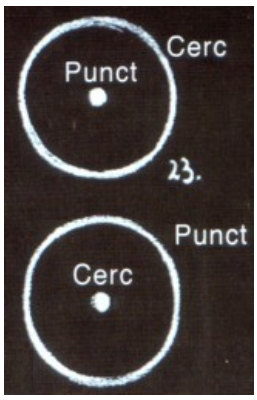

Figura 23

Dar dacă se vrea să se acţioneze, nu este bine să se reprezinte karma astfel încât să se spună: Aici este un înger, care l-a plasat pe S., celălalt înger l-a plasat pe P., un alt înger l-a plasat pe L. Apoi un înger a plasat-o pe ceva mai refractara Dr. K, şi un înger foarte binevoitor a introdus-o pe D-ra B. – ne simţim combinaţi de cinci îngeri. – Dacă se intenţionează să se acţioneze, aceasta nu este nicidecum concepţia justă despre karmă, în care ar trebui să se intre. Concepţia justă este aceea că se caută tocmai impulsurile de entuziasm care ţintesc la perpetuarea karmei. Aici vă puteţi pune întrebarea: Ce antecedente sunt prezente în Jena, pe care putem să le abordăm, la care să ne conectăm? – Căci, desigur, când te muţi într-o casă mobilată, nu vei arunca toate mobilele, ci te întrebi, de la caz la caz – şi aici este cazul: Cum se poate folosi ceea ce este deja prezent? Şi în cazul de faţă nu poate fi vorba decât de a vă întreba: Cum poate fi folosit ceea ce este deja prezent?

Ştiţi că în Jena este prezentă ciudăţenia că din predispoziţii juvenile asemănătoare, din tendinţe religios-spirituale – dar tendinţe de viaţă care îşi reprezintă spiritualul cu metodică – cândva monahul german *Hildebrandt* s-a îndreptat spre Roma şi a devenit Papa Grigore al VII-lea, care a fost influenţat puternic de Roma în direcţia care organiza totul. Avem deci un puternic impuls roman, care se revarsă de la Roma peste Europa sub forma impulsului cluniacenzic [N.Tr. 62] de factură romană. Studiaţi acest lucru! Ciudăţenia constă în aceea că aceeaşi individualitate, în viaţa următoare este din nou mânată spre Jena, şi reapare ca *Ernst Haeckel* [N.Tr. 63]. Acest lucru este ca şi cum în omul însuşi principiile de-constructoare intervin în mod regulat în principiile constructoare. Prin aceasta aveţi în Jena o radiaţie care contracarează clar curentul roman. Punctul de întâlnire îl aveţi aici (v. fig. 24, planșa 14 jos).

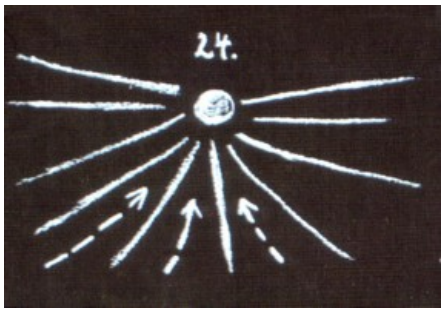

Figura 24

Iar când Ernst Haeckel a vorbit cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani, pentru început în Institutul Zoologic, puteai avea impresia că a înviat bătrânul Hildebrandt. El avea acelaşi mod de exprimare, vorbea la fel ca el: cu o voce domolă, cântărind cuvintele ca cineva care, deşi a vorbit mult, totuşi încă nu este chiar stăpân pe vorbire. Ce este curios: monahul Hildebrandt, care nu avea decât aparenţa severă a Papei – el apărea pur si simplu ca organ al Bisericii –, avea particularitatea de a povesti cu plăcere lucruri la care auditorii zâmbeau, dacă nu chiar prea evident, oricum foarte îngăduitor. Era minunat de frumos cum Haeckel, în timpul dineului, a ajuns să povestească între felurile servite tocmai năzbâtiile din biografia sa, ceea ce le-a dezlegat celorlalţi limba şi au început să zâmbească amuzaţi. El a reuşit ca prin întregul său comportament, ca om de 60 de ani, zâmbind ca un copil, provocant, să-i dea pe toţi peste cap. Îmi amintesc bine cât de satiric era faptul că *Oscar Hertwig* [N.Tr. 64] îşi ţinu cuvântarea în stare de graviditate avansată fără să fie în stare să o nască, pe când Haeckel tot mai povestea năzbâtii.

Da, acum este aşa, că eu sunt de părere că Dvs. aţi putea realiza ceva deosebit din ceea ce eu v-am oferit ca un oarecare fundament esoteric prin aceea că v-aţi procura cuvântarea pe care a ţinut-o Haeckel la Institutul Zoologic cu ocazia aniversării celei de-a 60-a zi de naştere. Cuvântarea nu a fost lungă, dar a fost personală şi are ceva extraordinar de obiectiv. Şi apoi comparaţi-o cu cuvântarea pe care a ţinut-o Prof. *Gärtner* [N.Tr. 65], care avea întru totul tendinţa de a nu îi atribui lui Haeckel vreo importanţă în istoria omenirii, care a spus fără înconjur, că importanţa lucrărilor lui Haeckel poate fi neglijată, care vorbea plin de mulţumire de sine nu despre Haeckel ca creatorul „Istoriei creaţiei naturale", ci afirma: Acest lucru îl putem ignora, dar vrem să evidenţiem cât de multe prelegeri a ţinut colegul Haeckel, că el a ţinut mai multe prelegeri decât toţi ceilalţi luaţi împreună, că este foarte ciudat că ceilalţi colegi au ţinut atât de puţine prelegeri, că ceea ce a făcut Haeckel nu a fost în stare să facă întreaga Societate natural-ştiinţifică Medicală din Jena! – Gärtner era un filistin notoriu. Era de-a dreptul comic să auzi această cuvântare din partea acestui tip. Dacă luaţi cuvântarea lui Haeckel, aveţi ceva proaspăt, ceva viu, după care este adus eşafodul şi apoi vine colegul igienist Gärtner şi decapitează. Iar fiziologul, care era un cleric catolic, asistă mâhnit la execuţie – căci toţi trebuiau să participe. Dar să îl vezi pe Haeckel în acest context cum acţiona întineritor! Şi studenţimea a devenit în acele zile foarte creativă. Vedeai mulţi studenţi, ciudat de imaginativi. Procuraţi-vă cărticica în care sunt culese toate cântecele ce au fost cântate în cursul acelei zile, care descriu în mod comic cum un arheopterix îşi ascute ciocul pe turla bisericii – şi imaginaţi-vă în primul rând viaţa proaspăt-tinerească. Şi acest lucru este propus spre meditaţie – atunci vă regăsiţi în modul în care Jena este poziţionată în dezvoltarea spirituală europeană. – Pentru ca lucrul să aibă o încheiere, voi ţine mâine, la ora nouă, ultima prelegere în faţa Dvs.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

CONFERINŢA A 12-A

Dornach, 7 iulie 1924

Acum vom începe prin aceea că vă veţi exprima diferitele dorinţe, după care voi avea de încheiat cursul. Aşadar eu vă rog să îmi mai spuneţi acum ce vă înflăcărează inimile, pentru a merge mai departe.

S.: Doresc să spun că nu mai avem alte întrebări.

Deci a fost vorba în aceste prezentări despre aprofundarea pedagogiei noastre din Şcoala Waldorf până la acele metode de educare, care duc la copilul aşa-zis anormal. Şi aţi văzut din cele expuse că, de fapt, copilul anormal trebuie să fie apreciat imediat într-un alt mod decât copilul aşa-zis normal, dacă trebuie să fie tratat în mod corespunzător, şi că trebuie să fie altfel apreciat şi de educatori şi învăţători, decât este cazul la ora actuală în cercurile profane, unde se rămâne de obicei la indicarea anomaliei şi nu se merge mai departe la adevărata origine a acesteia. Astăzi nu suntem atât de departe cum era Goethe într-o măsură elementară la observarea creşterii plantelor, a fiinţei plantei. Goethe privea cu o bucurie deosebită la ceea apare la plante ca malformaţii. Şi printre articolele cele mai interesante scrise de Goethe sunt cele privitoare la aceste malformaţii, la care un organ oarecare, pe care suntem obişnuiţi să îl găsim într-o anumită formă, aşa-zisă normală, sau creşte peste dimensiunea normală, sau se împarte anormal, sau chiar lasă să apară undeva organe care sunt localizate în mod normal altundeva. Tocmai în aceea că planta se poate manifesta în astfel de malformaţii, vede Goethe cele mai favorabile puncte de plecare pentru a ajunge la ideea Plantei Primordiale (Arhetipului Plantei). Căci el ştie că ceea ce se ascunde ca idee îndărătul plantei, se arată cu cea mai mare limpezime tocmai în astfel de malformaţii; astfel încât dacă am vedea într-o serie de observaţii la plante cum poate fi afectată formarea rădăcinii, cum pot apare malformaţii la frunză, la tulpină, la flori sau cum chiar şi fructele pot fi formate defectuos – aceasta ar putea fi văzut desigur numai la o serie de plante –, atunci am putea vedea în sinteza imaginilor malformaţiilor tocmai Planta Primordială.

Şi aşa stau lucrurile în privinţa a tot ceea ce vieţuieşte, chiar şi ceea ce vieţuieşte în spirit. Ajungem tot mai mult să înţelegem că ceea ce vieţuieşte şi îndărătul genului uman şi se revelează exterior în anormalităţi, tocmai aceasta revelează la exterior adevărata spiritualitate a genului uman. Şi dacă privim lucrurile astfel, atunci ajungem să pricepem şi felul în care se gândea şi se priveau lucrurile în vremuri mai timpurii, în care se vedea în educaţie ceva deosebit de apropiat vindecării. Se vedea în vindecare o apropiere, a ceea ce se plăsmuieşte ahrimanic şi luciferic, de ceea ce menţine linia mijlocie dintre Luciferic şi Ahrimanic în sensul progresului Spiritualului bun. Vindecarea era privită ca echilibrul dintre Luciferic şi Ahrimanic. Şi văzând într-un mod mult mai înalt, că omul de-abia în cursul vieţii sale trebuie să fie adus la un echilibru prin educaţie, se vedea totodată în copil, într-un anumit sens, încă ceva anormal, ceva care, într-un fel, este bolnav şi trebuie vindecat, astfel încât cuvintele primordiale (misteriale) pentru vindecare şi educaţie erau identice. Educaţia îl vindecă pe omul aşa-zis normal, şi vindecarea este doar o specializare pentru omul aşa-zis anormal.

Acum este foarte firesc ca în cazul în care un asemenea fundament este considerat ca just, trebuie mers mai departe în această direcţie şi trebuiesc puse întrebări. De fapt avem a face în cazul fiecărei boli care se iveşte din interior cu ceva de natură spirituală, dar în cele din urmă şi în cazul bolilor care apar in interior ca urmare a unui insult exterior. Căci chiar şi în cazul unei fracturi de membru inferior, ceea ce se manifestă este o reacţie a interiorului la ceea ce vine din exterior şi chirurgia ar face bine să se lase inspirată de o astfel de concepţie. Dacă privim astfel aceste lucruri ajungem într-un grad mult mai înalt la întrebarea: Cum trebuie tratat de fapt copilul în privinţa comportamentului fizic şi spiritual-sufletesc? Aceste două domenii sunt tocmai la copil foarte strâns legate, şi nu este îngăduit să se creadă că dacă i se administrează copilului un medicament substanţial, acesta – aşa cum se crede la ora actuală – acţionează numai fizic. O substanţă acţionează la copil chiar mult mai spiritual decât la adultul de mai târziu. Şi acţiunea laptelui matern constă în aceea că în el trăieşte neîndoielnic ceea ce, în vechile concepţii era numit buna mumie (miasmă), în contrast cu reaua mumie, care trăieşte în alte produse de excreţie. Mama trăieşte în totalitate în laptele matern. Aici avem ceva ce trăieşte ca o forţă care s-a deplasat într-o altă regiune a organizaţiei omului. Până la naşterea copilului ea este activă în acea regiune, care aparţine în majoritate de sistemul metabolic-motor; după naştere această forţă este activă în regiunea sistemului ritmic. Aceste forţe migrează aşadar în cadrul organizaţiei în etajul imediat superior. Prin deplasarea cu un etaj, ele îşi pierd conţinutul eului, care era în principal activ în perioada embrionară, dar îşi păstrează conţinutul astralic. Atunci când aceleaşi forţe, care acţionează în laptele matern, evoluează ascendent, ajung în etajul următor, în cap, ele îşi pierd şi conţinutul astralic şi nu mai conţin decât organizaţia fizică şi eterică. Pe aceasta se bazează însă acţiunea lor dăunătoare asupra mamei [N.Tr. 66], când aceste forţe se deplasează în etajul superior. Aici vedem toate manifestările patologice ce apar la mamă.

Astfel avem la mamă forţe care mai plăsmuiesc astral, care mai acţionează spiritual, şi trebuie doar să ne gândim ce răspundere ne revine atunci când lăsăm copilul să treacă la propria hrănire, când astăzi nu mai este prezentă o conştienţă despre felul în care spiritualul lucrează de fapt pretutindeni în lumea exterioară: despre faptul că planta devine în ascensiunea de la rădăcină până la floare şi fruct tot mai spirituală şi ca atare acţionează. Dacă începem la rădăcina plantei, la ea avem ceea ce acţionează cel mai nespiritual ca rădăcină. Rădăcina stă într-o relaţie fizică şi eterică relativ puternică cu mediul înconjurător, dar în floarea plantei începe o viaţă care tânjeşte plină de dor de astralic. Planta se spiritualizează prin creşterea în sus. Şi astfel trebuie să ne întrebăm în continuare: Cum se comportă oare această rădăcină a plantei în contextul universal? – Contextul ei universal este propria creştere în solul terestru. Da, dragii mei prieteni, această rădăcină este crescută astfel în sol, cum noi am crescut cu capul în aerul liber şi în lumină, aşa încât putem spune: aici jos avem la plantă percepţia, polul cefalic, aici la floare avem polul metabolic al plantei, polul hrănirii (v. fig. 25, planşa 15). Aici sus avem la plantă ceea ce conţine spiritualitatea tânjită de către sistemul metabolic-motor şi de aceea este înrudită cu sistemul metabolic-motor al omului. Şi dacă privim pe de o parte laptele matern şi pe de altă parte ceea ce pluteşte deasupra plantei ca astralitate tânjită de plantă, pentru concepţia ocultă rezultă o înrudire extraordinar de apropiată – nu o identitate absolută – între acea astralitate care provine de la mamă prin laptele matern şi acea astralitate care pluteşte venind din cosmos spre floarea plantei.

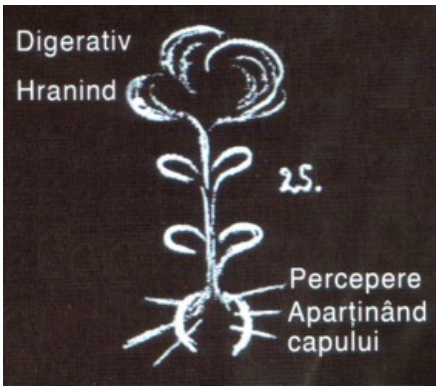

Figura 25

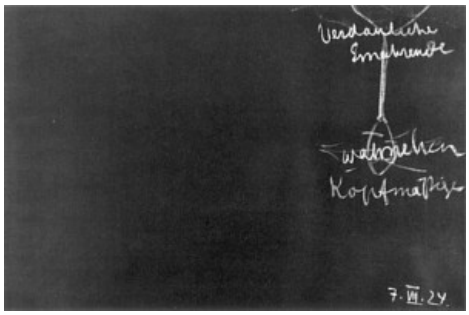

[măreşte imaginea]

Planşa 12

Aceste lucruri nu sunt spuse pentru a şti ceva teoretic, ci pentru a avea simţământele necesare faţă de ceea ce este în lumea înconjurătoare, care se include în sfera activităţii, a înfăptuirii sale. Şi astfel vom avea să ne străduim să obişnuim copilul treptat cu hrana exterioară, să-l stimulăm prin fruct, să-i susţinem sistemul metabolic prin partea floralã, şi ceea ce trebuie să îngrijească polul cefalic, prin amestec treptat de rădăcinoase. Aceste lucruri trebuie însuşite, aş putea spune, teoretic incipient. În practică trebuie să vă însuşiţi mânuirea, dar într-o mânuire în mod spiritual.

Acum mai este de adăugat faptul că astăzi este foarte greu ca din ceea ce se învaţă, în toate domeniile, să poţi privi în fiinţa omului. Privirea este permanent deviată tocmai de la ce este esenţial. Oamenii nu sunt învăţaţi să îşi îndrepte privirea asupra esenţialului fiinţei. Lucrurile stau aşa, că deja în prima jumătate a secolului al XIX-lea privirea pentru esenţial s-a stins. Astfel mai exista în prima jumătate a secolului al XIX-lea o reprezentare care există astăzi numai în limbaj, în geniul vorbirii, şi care poate fi caracterizată în felul următor: Există, dacă ai o privire de ansamblu asupra genului uman, cele mai diferite boli. Aceste diferite boli, dacă s-ar abstractiza, ar putea fi enumerate. Apoi, dacă ele sunt scrise într-un plan, s-ar putea concepe un fel de hartă geografică: într-un colţ bolile înrudite, într-un alt colţ bolile cu sfârşit letal, toate ar putea fi ordonate frumos. Atunci ar exista o astfel de hartă a maladiilor şi s-ar putea vedea unde este localizat un copil, în funcţie de felul organizaţiei sale. Şi s-ar putea concepe ca ceea ce apare ca o tendinţă patologică să fie desenat schematic pe foi de hârtie cerată, pe care să se treacă apoi numele unui copil care aparţine acelei "regiuni". Închipuiţi-vă că ar exista o astfel de reprezentare şi că ea ar fi realizată.

Prima jumătate a secolului al XIX-lea mai avea reprezentarea că acolo unde ar trebui trecute bolile ar putea să fie scrise întotdeauna nume de animale. Exista încă părerea că regnul animal înscrie în natură toate bolile posibile. Fiecare animal, privit în mod just, înseamnă o boală. Pentru animal boala este, ca să zic aşa, sănătoasă. Dacă acest animal se include în om, înlocuindu-i propria organizaţie, altfel exprimat: dacă omul se orientează după organizaţia animalului, atunci el este bolnav. Astfel de reprezentări au avut, în prima jumătate a secolului al XIX-lea nu numai oamenii superstiţioşi, ci aceasta era chiar şi reprezentarea lui *Hegel*; şi era o reprezentare întemeiată. Gândiţi-vă doar cât de clar puteţi ajunge să înţelegeţi fiinţa unui om oarecare atunci când puteţi afirma că el deviază în direcţia leului, a pajurii (vulturului), a bovinei sau că el deviază în sensul unei smulgeri din terestru într-un spiritual prea puternic [N.Tr. 67]. Sau dacă mergeţi mai departe, vă va deveni limpede faptul că, să spunem, corpul eteric devine prea inconsistent, ceea ce duce la o afinitate prea puternică cu substanţa fizică, şi prin aceasta găsiţi, în organizaţia omului, predispoziţia la ceea ce nu poate exista decât în regnul animal inferior. Acestea sunt reprezentări fundamentale pe care trebuie să vi le însuşiţi. Şi ceea ce trebuie să realizaţi pe de altă parte ca educator pentru auto-educare este conţinut în cele ce urmează.

Puteţi porni de la anumite meditaţii. O deosebit de puternică meditaţie a educatorului este cea pe care v-am dat-o aici. Dar veţi vedea rodnicia a ceea ce exersaţi în sine ca meditaţie cu o anumită orientare, prin aceea că într-o stare de „in absentia corporis", în simţirea Dvs., în absenţa corpului, veţi fi împinşi mai departe în ceva ca o baie de valuri astrale, veţi fi introduşi într-o lume care vi se prezintă unduind uşor şi vă oferă posibilitatea de a vedea lucruri în jurul Dvs., care vă dau apoi răspuns la întrebările Dvs. Pentru a avansa spre astfel de posibilităţi trebuie să nu rămâneţi doar la ceea ce a fost expus teoretic, de exemplu sub forma condiţiilor preliminare pentru o dezvoltare meditativă din ***Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare?***.

Nu-i aşa, acolo a fost indicat egoismul uman ca una din cauzele ce împiedică o astfel de dezvoltare, în sensul că omul îşi concentrează judecata prea mult asupra propriului eu. Căci gândiţi-vă ce înseamnă de fapt concentrarea asupra propriului eu. Noi avem corpul nostru fizic, care provine din timpurile saturniene [N.Tr. 68] şi este clădit cu măiestrie în patru etape care acţionează maiestuos. Avem apoi corpul eteric, care este plăsmuit cu măiestrie de trei ori, avem corpul astralic, care a fost (re)modelat de două ori. Toate aceste corpuri nu sunt accesibile conştienţei pământeşti, doar eul este cuprins de conştienţa terestră. Dar de fapt aceasta nu este decât o aparenţă a eului, căci adevăratul eu nu poate fi văzut decât prin retrospectiva într-o încarnare precedentă. Prezentul eu este doar în devenire şi va fi o realitate doar în încarnarea următoare. Eul a atins de-abia stadiul bebeluşului. Şi cine reuşeşte să înţeleagă aceste lucruri are, atunci când cineva înoată de-a dreptul în egoismul său, imaginaţia unei doici plină de senzualitate, care resimte mare plăcere în inima ei faţă de sugar; dar în acest caz plăcerea este justificată, deoarece sugarul este altcineva. Dar acum avem faţă de acest egoism imaginea că omul îl poartă cu mare tandreţe pe acest sugar, pe acest bebeluş. Şi oamenii umblă astăzi prin lume – dacă i-am picta astral, ar trebui pictaţi cum îşi poartă copilaşul în braţe. – Egiptenii au mai putut forma încă cunoscutul scarabeu, la care propriul eul era cel puţin purtat de organizaţia capului. Omul actual îşi poartă propriul eu în braţe şi îl mângâie tandru. Compararea acestei imagini cu ceea ce trebuie făcut ca faptă zilnică este şi ea o meditaţie extraordinar de utilă pentru educator. Şi atunci el este condus spre ceea am numit eu: a înota într-o baie de valuri spirituale. – A primi răspunsuri la întrebări prin aceste moduri de a privi lucrurile, pentru aceasta este necesară liniştea lăuntrică, pe care trebuie să încerci să ţi-o păstrezi pentru astfel de clipe. Şi recunoşti dintr-odată dacă cineva este predispus să aibă parte de o evoluţie în acest sens. Acest lucru poate fi recunoscut după felul în care cineva se plânge sau nu despre piedici. Cine trece printr-un proces de dezvoltare nu se plânge că ar putea fi împiedicat la aceasta. Căci în realitate nu eşti oprit de ceva sau de altceva. Ar fi posibil ca cineva să facă cea mai eficientă meditaţie înainte de o faptă decisivă, care urmează imediat, sau după o faptă decisivă, uitând complet ceea ce a vieţuit în înfăptuire. Căci despre aceasta este vorba, să fie în puterea ta să te detaşezi dintr-o lume pentru a te găsi în cealaltă lume: Acesta este începutul oricărei evocări a forţelor lăuntrice.

Încercaţi să observaţi care este diferenţa dintre faptul de a vă apropia de copil mai mult sau mai puţin indiferent, sau de a vă apropia de copil cu iubire adevărată. Dacă se realizează apropierea de copil cu adevărată iubire, dacă încetează atitudinea de a crede că se poate obţine mai mult cu tot felul de tehnici artificiale decât cu iubire autentică, atunci se arată imediat eficacitatea educaţiei, mai ales la copiii anormali.

Dar lucrurile stau însă aşa încât din fiecare întemeiere pentru o activitate specială în cadrul Mişcării Antroposofice ar trebui să se vadă că înfloreşte o anumită atitudine. Lucrurile care se dau (pentru această întemeiere) ar trebui să fie văzute doar ca rădăcinile din care se naşte planta atitudinii. Şi pentru aceasta este într-adevăr necesar ca elementul substanţial-antroposofic să fie resimţit înainte de toate ca o realitate. Şi Dvs. nu veţi realiza nimic, acest lucru poate fi spus de la bun-început, dacă veţi lua cele date aici numai ca pe ceva ce tocmai aţi aflat şi care nu a dus la clădirea de atitudine. Aceasta a fost, aş dori să spun, premisa, la vremea sa de la sine înţeleasă, dar cu timpul devenită tot mai de la sine înţeleasă, care stă la baza a ceea ce, de la Întrunirea de Crăciun, trebuie să existe acum ca Societate Antroposofică [N.Tr. 69]. Ceea ce vine de la Goetheanum în instituţiile sale trebuie privit ca ceva foarte real, şi în viitor va trebui ca ceea ce trebuie să acţioneze antroposofic să treacă prin diferitele Secţii. După cum simţiţi tocmai din aceste expuneri, Societatea Antroposofică trebuie să devină un organism în care responsabilităţile să curgă la fel ca sângele purtător al vieţii. Şi lucrurile acţionează deja în concordanţă, dacă sunt resimţite în mod just. Aşa cum pentru anumite funcţii fiziologice din cadrul organismului, inima şi rinichii trebuie să acţioneze sinergic, pentru a lua naştere o unitate, tot astfel, tocmai pentru ceea ce năzuiţi Dvs., trebuie să acţioneze împreună Secţiile, care cultivă tocmai acea substanţă pentru care sunt în special răspunzătoare. Dar cel ce întreprinde ceva în lume trebuie să împletească în acţiunea sa ceea ce vine de la Secţii, iar lucrarea antroposofică trebuie luată ca ceva real.

Deci gândiţi-vă, Dvs. aveţi intenţia de a lucra cu copii deficienţi. În primul rând trebuie să ţineţi seamă de ceea ce trăieşte ca curent pedagogic în Mişcarea Antroposofică. Curentul pedagogic trebuie să fie pentru Dvs. ceva care trebuie să pătrundă, aşa cum este el, în activitatea Dvs. Trebuie să vă fie limpede că Dvs. aveţi în ceea ce conţine curentul pedagogic adevărat ceva care îl vindecă pe omul tipic, aşa încât el se poate instala în lume. Apoi trebuie să vă fie limpede că numai Secţia medicală vă poate da ceea ce poate duce la aprofundarea pedagogiei în direcţia anormalului omului. Şi dacă aprofundaţi aceasta în mod just, veţi înţelege repede că aceasta nu va putea fi dat la modul: asta este bun pentru asta, asta este bun pentru asta, ci numai prin aceea că ia naştere o corelaţie vie permanentă. Dezmembrarea acestei legături vii este ceva ce nu ar trebui să aibă loc. Aici nu are voie să înceapă un anumit egoism în sensul acţiunii specializate, ci doar dorinţa de a te plasa în întreg. Prin aceea că euritmia curativă se alătură pedagogiei curative, se apropie întreaga euritmie de pedagogia curativă. Din aceasta ar trebui să reiasă pentru Dvs. că trebuie căutată o relaţie vie şi în această direcţie, care s-ar exprima şi prin aceea că cel ce practică euritmie curativă ar trebui să aibă într-o oarecare măsură o bază de formare în euritmie. Euritmia curativă ar trebui să se dezvolte dintr-o cunoaştere generală a euritmiei tonale şi a sunetelor (vorbirii), chiar dacă nu duse până la perfecţiunea artistică. Iar apoi omul trebuie pătruns mai presus de orice de faptul că el trebuie să conlucreze cu ceilalţi oameni, şi nu este posibilă practicarea euritmiei fără sprijinul medicului. Şi a fost pusă o condiţie, atunci când a fost dată euritmia curativă, şi anume ca ea să nu fie practicată fără colaborarea cu medicul. Toate acestea arată deja cât de împletite, cât de viu împletite trebuie să fie lucrurile care trăiesc în antroposofie.

Dar la acestea se mai adaugă ceva: În viitor Societatea Antroposofică va fi confruntată în mod intens cu întrebarea decisivă: Pot fi menţinute responsabilităţile sau nu pot fi menţinute? Nu trebuie să credeţi acest lucru, dar aţi puteţi vedea din tot ce se petrece: atunci când trebuia să fie iniţiată Întrunirea de Crăciun, aceste responsabilităţi au fost privite foarte sever, pentru unii poate cu o exclusivitate apropiată de cruzime în ce priveşte calitatea umană a personalităţilor care au preluat aceste responsabilităţi. Prin faptul că Consiliul de conducere de la Goetheanum a fost format tocmai pe această bază, nu este posibil decât ca acest Consiliu de conducere să fie privit ca poziţie absolut autoritară în ce priveşte cele ce se petrec în cadrul Societăţii Antroposofice. Acest Consiliu de conducere trebuie privit pur şi simplu ca autoritate absolută pentru toate lucrurile izolate, care intră în considerare. Va fi înţeles acest lucru în viitor în cadrul Mişcării antroposofice?

Şi aceasta trebuie spus tocmai la o asemenea întemeiere ca a Dvs., aş vrea să spun, ca un fel de punere a pietrei fundamentale. Dacă nu încetează critica în contextul inter-uman – căci critica nu se referă niciodată la conţinutului predării, ci la conţinutul a ceea ce este practicat –, dacă această critică nu încetează, dacă în ce priveşte lucrurile în care acţionează ocultul nu va exista o autoritate reală – nu în ce priveşte predarea, ci acţiunea –, atunci va fi imposibil să devină din Mişcarea Antroposofică ceea ce trebuie să devină neapărat din ea, dacă vrea să se menţină. Rezistenţa subterană împotriva celor care au responsabilităţile este ceea ce în viitor nu poate să persiste; şi în acest sens apartenenţa de Şcoala Superioară de Ştiinţă Spirituală va trebui să constituie deja corectivul necesar prin aceea că, dacă nu se creează înţelegerea necesară, această apartenenţă va trebui să înceteze. S-ar putea spune: înainte de Întrunirea de Crăciun lucrurile stăteau astfel, încât – deoarece nu exista un Consiliu de conducere cu intenţia de a acţiona esoteric –, gândirea şi simţirea mi-au fost lăsate mie. Şi fiecare a ridicat în mod de-a dreptul opulent în cadrul Societăţii o pretenţie la voinţă, după cum l-a tăiat capul. Acesta a fost fenomenul primordial până la Întrunirea de Crăciun. Când era vorba de a se adresa gândirii sau simţirii în privinţa lucrurilor antroposofice, venea fiecare la mine cam aşa cum vii la cizmar, când vrei ca el să-ţi facă cizme. Acest lucru a fost cu atât mai intens, cu cât el a rămas neremarcat; ba chiar mai mult: se credea tocmai contrariul. Dar totul nu poate fi curat decât dacă se creează faptic conştienţa că există şi o voinţă a Societăţii, care porneşte de la Consiliul de conducere de la Goetheanum. Şi se va găsi o cale în acest sens – prin adevărată înţelegere, nu forţat.

[....]

Acest lucru este de foarte mare importanţă, dacă trebuie să se ajungă la o înţelegere cu Mişcarea Antroposofică. De aceea este necesar ca întemeierea Dvs. în Lauenstein, care poate face numai mari speranţe, să o înţelegeţi în aşa fel încât ea să acţioneze în absolută armonie cu întreaga Mişcare Antroposofică. Să fiţi pe de o parte pătrunşi de conştienţa faptului că Mişcarea Antroposofică va susţine şi va îngriji ceva la care şi-a dat în acest fel consimţământul, dar va fi o susţinere şi îngrijire potrivită instituţiilor ei după Întâlnirea de Crăciun. Iar pe de altă parte trebuie să existe şi conştienţa că ceea ce face un astfel de membru, el o face pentru întărirea forţei Mişcării Antroposofice.

Acest lucru aş vrea, dragii mei prieteni, să-l încredinţez inimilor Dvs., şi consideraţi un astfel de cuvânt venit din inimă ca ceva pe care eu doresc să vi-l dau ca impulsul care va acţiona şi în continuare.

Gândiţi-vă în cadrul unei mişcări spirituale la faptul de a face această mişcare spirituală rodnică pentru viaţa practică; atunci această mişcare spirituală va putea fi considerată ca o mişcare vie.

Aceste cuvinte spre puterea, îndrumarea şi buna lucrare a voinţei Dvs., dragii mei prieteni!

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

Note ale traducătorului

1. «Institutul Clinic-Terapeutic» din Arlesheim, Elveţia, înfiinţat şi condus de Dr. med. Ita Wegman, astăzi «Ita-Wegman-Klinik».

2. «Institutul de Terapie şi Educare pentru copii ce necesită îngrijiri sufleteşti» («Heil- und Erziehungsinstitut für Seelenpflege-bedürftige Kinder») în Lauenstein/Jena, condus de pionierii Pedagogiei Curative Albrecht Stroschein, Hans Löffler şi Siegfried Pickert, împreună cu Werner Pache. La rugămintea primilor trei, Rudolf Steiner – venind de la Koberwitz/Breslau, unde încheiase ciclul de conferinţe care stă la baza Agriculturii biologic-dinamice – a vizitat la 17.06.24 acest Institut nou întemeiat. O parte din copiii descrişi în partea a doua a cursului de faţă erau îngrijiţi în Lauenstein.

3. Dr. med. Ita Maria Wegman (1876 – 1943). Colaboratoarea lui Rudolf Steiner în domeniul medical, membră a primului Consiliu de Conducere a Societăţii Generale Antroposofice nou-întemeiate de Crăciun '23/24, directoarea Secţiei Medicale a Universităţii pentru Ştiinţă Spirituală din Dornach – Elveţia.

4. În acea vreme începuse să-şi serbeze triumful teoria «libido»-ului a lui Sigmund Freud (1856-1939); faptul că această teorie este unilaterală şi nu lipsită de consecinţe considerabile pentru civilizaţia şi cultura actuală este demonstrat de multe fenomene din contemporaneitate, şi recunoscut între timp în cercurile de specialitate. În lucrarea sa autobiografică, editată de Aniela Jaffé, Carl Gustav Jung (1875-1961), una dintre cele mai însemnate personalităţi care – pe lângă Coué, Charcot, Breuer, Freud, Adler, Wundt, Jaspers, Rogers şi Frankl – au contribuit la apariţia şi dezvoltarea psihologiei şi psihiatriei moderne, relatează o convorbire cu Freud din anul 1910, care poate arunca lumină asupra unui aspect mai puţin cunoscut al structurii personalităţii întemeietorului psihanalizei, precum şi asupra intenţiilor sale bine definite: «... prima noastră întâlnire avu loc în februarie 1907 în Viena. Ne-am întâlnit la ora unu după-amiază şi am vorbit, ca să zic aşa, neîntrerupt, aproape treisprezece ore. Freud era realmente primul om însemnat pe care-l cunoscusem în viaţa mea. Niciun alt om din experienţa mea de viaţă de până atunci nu s-ar fi putut măsura cu el. În întreaga sa atitudine nu exista nimic trivial. Eu l-am apreciat ca deosebit de inteligent, pătrunzător şi remarcabil în orice privinţă. Dar primele mele impresii despre el au rămas neclare, parţial chiar de neînţeles. – Ceea ce-mi spuse el despre teoria sexuală, îmi făcu o adâncă impresie; cu toate acestea, cuvintele lui nu-mi putură înlătura scepticismul şi propriile îndoieli. Eu i le expusei în repetate rânduri, dar el îmi argumentă de fiecare dată doar cu lipsa mea de experienţă. Freud avea dreptate: pe acea vreme eu nu posedam suficientă experienţă, pentru a-mi putea întemeia propriile contra-argumente. Eu înţelesei că lui Freud îi era foarte importantă teoria sexuală – atât în sens personal, cât şi filozofic. Acest lucru mă impresionă puternic, dar eu nu-mi dădui clar seama, în ce măsură această apreciere pozitivă stătea în relaţie cu premise subiective în ce-l privea pe el, şi în ce măsură cu reale experienţe, cu valoare argumentativă. – Mai presus de orice, atitudinea lăuntrică a lui Freud în ce priveşte spiritul mi se păru a fi extrem de dubitabilă. Indiferent unde se evidenţiază expresia unei spiritualităţi, la un om sau la o operă de artă, el o găsea suspectă şi lăsa să se întrevadă (îndărătul ei) o "sexualitate refulată". Ceea ce nu putea fi interpretat ca sexualitate, era definit ca "psiho-sexualitate". Eu făcui remarca, că ipoteza lui, logic gândită până în ultimele consecinţe, ar duce la o judecată asupra culturii cu caracter distrugător. Cultura ar apărea doar ca o farsă ieftină, ca un rezultat morbid al sexualităţii refulate. «Da», îmi confirmă el spusele, «aşa stau lucrurile; acesta este un blestem al sorţii, faţă de care suntem neputincioşi.» Eu nu eram nicidecum dispus să-i dau dreptate sau să las lucrurile aşa. Dar m-am simţit a nu fi încă în stare să intru în dispută pe această temă. – Încă ceva căpătă însemnătate la prima noastră întâlnire. Aceasta se referă la lucruri pe care eu abia după încetarea prieteniei noastre le-am putut gândi temeinic şi înţelege. Era limpede ca lumina zilei că teoria sexuală îi era lui Freud o temă intim-cordială. Când vorbea despre ea, tonul lui devenea apăsat, aproape temător, şi dispărea orice urmă a atitudinii critic-sceptice ce-l caracteriza. Expresia unei ciudate bulversări lăuntrice, pe care nu mi-o puteam explica, i se putea citi pe faţă. Aceasta făcu asupra mea o impresie puternică: sexualitatea însemna pentru el ceva luminos. Această impresie mi-a fost confirmată de o convorbire, care a avut loc, tot în Viena, trei ani mai târziu (1910). – Îmi amintesc încă foarte viu cum Freud îmi spuse: «Dragul meu Jung, promiteţi-mi că nu veţi renunţa niciodată la teoria sexuală – aceasta este cel mai esenţial. Noi trebuie să facem din ea o dogmă, o armă imbatabilă.» Şi aceasta îmi zise el pătimaş şi cu un ton, aşa cum ar spune un tată: «Şi promite-mi, dragul meu fecior, ceva: du-te în fiecare duminică la biserică!» Oarecum consternat, îl întrebai:«O armă imbatabilă – împotriva cui?», la care el îmi răspunse: «Împotriva lavinei de nămol negru -», aici ezită un moment, înainte de a adăuga: «a ocultismului.» Mai întâi a fost «arma imbatabilă» şi apoi «dogma», care m-au pus pe gânduri; căci o dogmă, deci un crez indiscutabil, este creat doar atunci când se intenţionează suprimarea irevocabilă a îndoielii – ceea ce nu mai are nimic comun cu raţionalitatea ştiinţifică, ci doar cu un impuls de dominare de factură personală. – Aceasta a constituit o lovitură care a atins nervul vital al prieteniei noastre. Eu ştiam că nu voi putea fi niciodată de acord cu o astfel de atitudine. Ceea ce Freud înţelegea prin noţiunea de «ocultism», era aproape tot ceea ce filosofia şi religia, inclusiv ceea ce parapsihologia, care începuse să se dezvolte în acea perioadă, aveau de afirmat despre sufletul omului. Pentru mine, teoria sexuală era tot atât de «ocultă» – adică o pură posibilă ipoteză, nedemonstrată, la fel ca şi alte concepţii speculative. Un adevăr ştiinţific constituia pentru mine o ipoteză satisfăcătoare pentru moment, dar nu un articol de credinţă pentru veşnicie.» «Amintiri, vise, gânduri ale lui C.G.Jung», Ed. Walter Olten und Freiburg in Breisgau, ed. a 6-a, 1988.

5. În originalul german "Durchwärmung". În contextul primului ciclu de conferinţe pentru medici şi farmacişti, ţinut în Dornach în anul 1920 («Geisteswissenschaft und Medizin», ***Ştiinţă spirituală şi medicină*** GA 312), Rudolf Steiner propune introducerea în medicină a unei hidro-, aero- şi termodinamici adecvate, pentru înţelegerea reală a patologiei, în scopul unui tratament cu adevărat raţional.

6. «Neue Zürcher Zeitung» nr. 342, 7 martie 1924.

7. Friedrich v. Schiller (1759 – 1805), poet şi dramaturg, alături de Goethe (v. nota 8) şi idealiştii germani, întemeietor al culturii

umaniste a epocii actuale.

8. Johann Wolfgang v. Goethe (1740 – 1832), poet şi dramaturg german, precum şi autor al unor lucrări de ştiinţe naturale, dintre care «Teoria Culorilor» deschide noi perspective în metodica de cercetare («Fenomenalism goetheanist»).

9. Cu ocazia Simpozionului de la Koberwitz (în apropiere de Breslau – astăzi Wroclaw), din 7 – 16 iunie 1924, Rudolf Steiner a vorbit la 9 şi 17 iunie în special pentru un tânăr auditoriu; conferinţele sunt publicate, împreună cu altele ce se referă la aceeaşi tematică, sub titlul: ***Sarcina de cunoaştere a tineretului***, GA 217a; aici se face referinţă la întrebarea pusă în încheierea conferinţei din 9 iunie, anexată în ciclul amintit.

10. "Cursul de agricultură" de la Koberwitz, care a inaugurat Agricultura biologic-dinamică, publicat sub titlul ***Bazele spiritual-ştiinţifice pentru prosperarea agriculturii***, GA 327.

11. Este vorba de introducerea în practica agricolă a aşa-ziselor "preparate", un procedeu inedit, care apelează la anumite imponderabile, conform rezultatelor cercetării spirituale a lui Rudolf Steiner.

12. Hans Driesch: 1867-1941, zoolog şi filozof, adept al «Neovitalismului».

13. v. ***Puntea dintre Spiritualitatea Universală şi Fizicul omului*** – trei conferinţe ţinute de Rudolf Steiner în Dornach, între 17-19.12.1920, (GA 202).

14. Este vorba de faptul că ochiul – ca de altfel toate organele de simţ şi sistemul nervos central – se dezvoltă din foiţa embrionară exterioară (ectoderm), prin invaginare. Rudolf Steiner numeşte organele de simţ "golfuri ale lumii exterioare în interiorul organizaţiei omului".

15. Idei fixe.

16. Copilul era venit din America.

17. De origine cosmică, în context cu o viaţă anterioară.

18. În fiecare parte componentă a organismului pot fi regăsite toate cele trei sisteme; în acest caz, sistemului ritmic îi corespunde nasul, cu căile respiratorii, inclusiv sinusurile, treimea superioară a feţei corespunzând sistemului senzorial-nervos.

19. Frl. Baumann, una din primele euritmiste curative.

20. Rudolf Steiner se referă aici la concepţia aristotelică a ipostazelor: manifestare materială sau energetică.

21. v. vol. I, pag. 12 cu referiri la planşa 1

22. v. Geisteswissenschaft und Medizin, pag. 78, 80, 83 ed. germ.

23. "Mein Lebensgang"; trad. rom. ***Povestea vieţii mele***. Este vorba de Otto Specht, care mai târziu a studiat medicina, şi a căzut pe front, ca medic militar, în primul război mondial.

24. Este vorba de metoda practicată în Şcoala Waldorf, cu acuarele (aici exemplificată cu ajutorul cretei).

25. Institutul pentru educarea şi tratamentul copiilor ce necesită îngrijiri sufleteşti din Arlesheim, întemeiat şi condus de Dr. med. Ita Wegman, în care trăia copilul prezentat aici.

26. Inversarea verbelor *a fi* (germ. = *sein – ich bin* – sunt) şi *a avea* (germ. = *haben – ich habe* – am) şi invenţia lexicală, combinaţia dintre germană şi engleză (*a fi* – engl. *to be* + *gewesen* – trecutul de la germ. *sein* devine *ge-be-en*) corespunzând engl. *I have been*.

27. Combinaţie dintre engl. *Go away* şi germ. *Geh weg*.

28. În textul german: Abwaschungen.

29. Localitate balneară în nordul Italiei; izvoare asemănătoare se află în localitatea vecină Roncegno.

30. Aluzie la poemul lui Goethe "Ucenicul vrăjitor".

31. Este vorba de luni lunare.

32. Primul septenal.

33. Maturizare terestră.

34. v. continuarea în conf. a 9-a

35. v. Hermann Koepke: «Copilul la nouă ani», edit. Triade Cluj

36. v. ***Cursul pentru Agricultori*** din Koberwitz.

37. Cât de înalt-spirituală este expresia "a fi om cu bun-simţ"!

38. Este vorba de „simţul noţiunii", care conferă sens unei suite de sunete articulate (cuvânt), un simţ spiritual – spre deosebire de cele corporale (tactil, vital, mişcare, echilibru), şi sufleteşti (gust, miros, căldură, văz) – localizat, după auz şi vorbire (cuvânt), în imediata apropiere a simţului eului, şi provine din transformarea simţului vital, ancorat în chimismul terestru (sistemul metabolic-motor).

39. *discromatopsie* = perturbarea parţială a perceperii culorilor; *acromatopsie* = incapacitatea totală de a percepe culorile; *daltonism* = confundarea roşului cu verdele şi viceversa.

40. în original: stumpfsinnig (cu simţuri tocite)

41. în original: alunecă

42. rocă primitivă şistoasă

43. cristal de stâncă

44. Rudolf Steiner se referă aici la recesiunea echinocţiului de primăvară; este vorba de aşa-zisul „an platonic": numărul de ani necesari pentru parcurgerea retrogradă a cercului Zodiacal. Din aceasta rezultă că Soarele necesită 2160 ani pentru parcurgerea unui semn zodiacal („luna platonică"): acesta este timpul în care durează pe Pământ o "perioadă de cultură" (25.920:12). „Ziua platonică" corespunde frecvenţei cardiace 72/min (2160:30). Totodată este presupusă aici cunoaşterea raportului 1:4 dintre respiraţie şi puls: 18/72/min (coeficientul respirator/circulator). Verificarea relaţiei: La o medie de 18 respiraţii/min rezultă un număr de 25.920 respiraţii/zi (18x60x24); din care rezultă indirect frecvenţa pulsului: 72/min (29.920:12:30). Aceste relaţii numerice revelează relaţia dintre macro- şi microcosmos.

45. Se pune, desigur, întrebarea, în ce măsură neurochirurgia actuală ar reuşi prin aplicarea unui ventil ventricular să intervină favorabil în evoluţia acestui caz.

46. Tatăl lui Rudolf Steiner era funcţionar la căile ferate austro-ungare.

47. v. conf. a 6-a, remarca 9, referitoare la Otto Specht.

48. în original: Wesen (fiinţă)

49. Este vorba de mişcarea de care a profitat în cea mai mare măsură fascismul în Germania în perioada următoare (mişcare asemănătoare UTM-/UTC-ului din trecutul dictaturii socialist-comuniste a României)

50. „Perioada tenebroasă", care durează 5000 ani, care s-a încheiat în anul 1899, după care urmează „Perioada luminoasă", în care Lumea Spirituală devine tot mai accesibilă omenirii.

51. În acest context trebuie amintite şi celelalte „ispite", care îngreunează – pentru a nu spune că fac imposibilă – dezvoltarea individuală şi munca în comunitate: pe lângă vanitate intervin ambiţia, invidia şi iluzia (mânată până la neadevăr).

52. În original: erwecken – a trezi, stârni, învia, incita.

53. Friedrich Nietzsche, filosof german, 1844 – 1900.

54. În sens medical: de cauză necunoscută.

55. În original: astralischer Leib, spre deosebire de Astralleib = corp astral.

56. Este vorba de Clinica D-nei Dr. Wegman din Arlesheim, Elveţia.

57. În original: schimpfen – a aduce injurii.

58. Dr. Elisabeth Vreede, matematiciană, prima directoare a secţiei de Matematică şi Astronomie din cadrul Universităţii de Ştiinţă Spirituală de la Goetheanum, Dornach, Elveţia.
59. În sistemul nostru planetar, de partea planetelor suprasolare (n.tr.).

60. Johannes Trüper (1855 – 1921), întemeietorul si directorul Sanatoriului pentru tineri „Sophienhöhe" din Jena, care îi angajase iniţial pe cei trei, care au dat apoi impulsul pedagogiei curative antroposofice.

61. Perioada în care Rudolf Steiner edita „Lucrările de Ştiinţe Naturale" ale lui Goethe în Arhivele din Weimar. În aşa numita Ediţie Weimar sau Ediţia Sophie a lucrărilor lui Goethe, Secţia II, Scrieri de Ştiinţe Naturale, Vol. 8: Despre morfologie, partea a III-a, Weimar 1893, pag. 359/360; citat: «Paralipomena X / Neurologie.

62. Acest impuls îşi are originea în ordinul de călugări benedictini din sec. X-XII, cu sediul iniţial în mănăstirea Cluny din Franţa (de unde îi provine şi numele), care a iniţiat o reformă bisericească răspândită apoi şi în Italia, Spania şi Anglia, pregătind reforma gregoriană.

63. Ernst Heinrich Haeckel (1834 – 1919), cel mai de seamă reprezentant german al Evoluţionismului din era postgoetheanistă.

64. Oscar Hertwig (1849 – 1922), anatomist.

65. August Gärtner (1848 – 1934), igienist.

66. Este vorba de psihoze puerperale (postnatale).

67. Aici este abordată una din cele mai sensibile si mai dificile tematici privitoare la constitutia omului microcosmic individualizat după

„chipul şi asemănarea" imaginii macrocosmice primordiale; este vorba de cele patru semne zodiacale cardinale (Leu, Acvila, Taur, Vărsător), care stau la baza organelor proteogene (inimă, plămân, rinichi, ficat), respectiv a forţelor formatoare ale substanţei corporale fundamentale, alcătuită din elementele chimice Hidrogen, Carbon, Azot, Oxigen, care sunt reprezentanţii elementelor – Foc, Pământ, Aer şi Apă – din care îşi plăsmuieşte eul structurile corporale respectiv „corpurile". Această taină a constituţiei omului era un element de bază al cunoaşterii misteriale, imaginaţia cea mai cunoscută provenită din această cunoaştere fiind Sfinxul precreştin – cu chip de om, labe de leu, corp de bovină şi aripi de vultur, omul constituind prin forţa eului „esenţa a cincea", chintesenţa Creaţiei.

68. Vezi de pildă Rudolf Steiner, ***Ştiinţa ocultă în rezumat***, GA 13.

69. Societatea Antroposofică: v. Rudolf Steiner ***Întrunirea de Crăciun pentru Întemeierea Societăţii Generale Antroposofice. Sfârşit de an şi cumpănă a anilor 1923/1924***, GA 260, 1963. ***Constituirea Societăţii Generale Antroposofice şi a Şcolii libere pentru Ştiinţă Spirituală. Reconstrucţia Goetheanumului 1924/1925***, GA 260a, 1966.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

NOTE LA EDIŢIA GERMANĂ

Figurile au putut fi reproduse după desenele originale la tablă ale lui Rudolf Steiner (tabla a fost acoperită cu coli de hârtie neagră, care au fost păstrate, n. tr.) şi publicate pentru prima dată în anul 1975.

1. «Procurorul Wulffen»: Erich Wulffen, * 1862, criminalist şi scriitor.

2. «care au fost în Breslau, ...»: Cu ocazia Întrunirii de la Koberwitz dintre 7-16 iunie 1924, când a fost ţinut Cursul de Agricultură, Rudolf Steiner a ţinut la 9 iunie, în Breslau şi la 17 iunie în Koberwitz câte o cuvântare pentru tineri. La 9 iunie el a dat în încheiere răspunsuri la întrebările puse de auditori. Ambele cuvântări au fost publicate – împreună cu altele – sub titlul ***Sarcina de cunoaştere a tineretului***, GA 217a, Dornach, 1957.

3. «Se ia extractul de hipofiză – noi îl preparăm -»: Este vorba de producerea preparatului de hipofiză de firma WELEDA AG, Arlesheim.

4. «conferinţele în care am vorbit despre adevărata importanţă a creierului omului» -: Este vorba de conferinţa din 2 martie 1924, publicată în ***Consideraţii esoterice de contexte karmice, vol. I***, GA 235, 1975.

5. «Lauenstein» în Jena-Lichtenhain, Cămin de Pedagogie Curativă, întemeiat în mai 1924 de Franz Löffler, Siegfried Pickert şi Albrecht Stroschein.
   Werner Pache, care a publicat acest Curs, a adăugat la ediţia 1952 următoarea notiţă:
   La vizita sa în nou-aranjatul «Lauenstein» la 18 iunie 1924 i-au fost prezentaţi lui Rudolf Steiner copiii internaţi acolo. El a văzut fiecare copil, a vorbit cu fiecare şi s-a lăsat informat despre antecedente, după care a dat explicaţii despre contextele respective precum şi indicaţii în privinţa terapiei şi a măsurilor de pedagogie curativă.
   Toate explicaţiile şi impulsurile date de Rudolf Steiner cu ocazia aceste vizite au fost notate. Ele constituie valoroase completări a temelor abordate în Curs. În afară de aceasta, felul în care s-a adresat el copiilor, interesul plin de dăruire şi abordarea iubitoare a tuturor detaliilor a constituit o trăire profundă pentru conlucrătorii prezenţi, care s-au străduit în continuare să cultive acest stil. Unele indicaţii ale lui Rudolf Steiner vor fi redate în cele ce urmează.
   În cazul acestui băiat, Rudolf Steiner a atras atenţia asupra faptului că lui îi lipseşte „nisipul cerebral" (este vorba de concrementele de calciu din epifiză – n.tr.). Crampele şi întreaga stare patologică ar fi fost cauzate de o sperietură a mamei în timpul sarcinii (ceea ce s-a confirmat prin anamneză). În astfel de situaţii trebuie făcută anamneza sarcinii. Crampele ar fi secundare.
   În ce priveşte terapia el a indicat extractul de tiroidă administrat sub formă de injecţii. Este vorba de a îl aplica *centripetal*, pentru a provoca o reacţie contrară, *centrifugală*. Trebuie avut grijă ca în preparat să fie prezenţi corpusculi epiteliali. În ziua următoare vor trebui măsurate cantitativ şi calitativ temperatura, pulsul şi frecvenţa respiratorie.
   În continuare el a indicat apă de Levico 1/8 într-un pahar, care să fie băut în cursul zilei.
   Euritmie curativă: O I L.
   Notiţele lui W. Pache din ediţia 1952:
   La vizita lui Rudolf Steiner în Lauenstein acest copil debil mintal grav, în general foarte agitat a devenit pentru un moment foarte liniştit şi paşnic, astfel încât trăsăturile foarte fine ale fiinţei sale, de obicei distorsionate, au putut ieşi la iveală. Rudolf Steiner s-a informat asupra percepţiilor senzoriale (ale copilului). S-a constatat că el este miop. În afară de dantura carioasă, Rudolf Steiner a constatat că şi unghiile copilului erau fragile.
   Citate din convorbire:
   «Nu a frapat la mamă nimic? Aici avem de a face cu un caz karmic ciudat. Corpul astral este hipermatur. În el acţionează ceva din încarnarea precedentă. El a petrecut doar un timp scurt între moarte şi noua naştere, astfel încât a preluat ceva din corpul astral din încarnarea anterioară. El mai are noaptea visuri ciudate. Acest lucru se va manifesta prin aceea că el va povesti la trezire, foarte fragmentar, lucruri ciudate. S-ar putea ca el să vadă şerpi care se încolăcesc, în măsura în care el a văzut deja şerpi. El are un corp astral defectuos, în special în regiunea occipitală (la care Rudolf Steiner, cu un interes deosebit de intens a pus mâna pe capul acoperit cu păr negru, foarte des şi sârmos, al copilului). Acestei astralităţi i s-ar putea crea o contrapondere prin administrarea de alge. Algele atrag astralitatea din aerul înconjurător; ciupercile chiar mai mult. Dar nu trebuie început cu cele mai puternice. Plantele parazite atrag puternic astralitatea; prin injecţii de alge poate fi atrasă o astralitate sănătoasă, contrariul celei din corpul copilului. Terapie: Extract de alge D5; Belladonna D4, D10, D15, D20, D30».
   La analiza tabelei de crize convulsive şi la întrebarea, dacă convulsiile se manifestă în corelaţie cu fazele lunii, Rudolf Steiner a făcut remarca următoare: Acţiunea lunii nu ar putea fi cauza imediată a convulsiilor, ci ea ar putea cel mult să influenţeze starea de conştienţă.
   Euritmie: în special cu membrele inferioare.

6. *«Întreaga tipologie a acestei fete demonstrează acest lucru»*. Citat după notiţele lui W. Pache – Rudolf Steiner: «Ea are un corp astral deformat; el nu este plăsmuit unitar, sus este slab, jos puternic».

7. *«... indicată euritmia curativă»*. În Lauenstein a fost indicat: Clisme de nicotină 5% infuzie, de două ori pe săptămână; dacă nu ajută: injecţii de Nicotiana D6. Euritmie curativă: F, M, UT, TU.
   În ce priveşte această remarcă trebuie menţionat că această infuzie de frunze de tutun de 5%, conform afirmaţiilor doctorului Hardt, care lucra în acea vreme în Lauenstein, şi a soţiei sale (soră medicală, n.tr.), nu a fost aplicată sub formă de clismă. Trebuie avertizat să nu se administreze clisme în această concentraţie, deoarece este posibil ca indicaţia în procente să fi fost înregistrată greşit.

Infuzii de tabac chiar şi nefermentat nu sunt inofensive, în funcţie de conţinutul de nicotină al frunzelor, care nu poate fi constatat cu uşurinţă. Se avertizează să se aplice o astfel de aplicaţie fără simţ critic şi generalizând, şi trebuie accentuat că este vorba de o indicaţie dată unui medic şi nu unor laici.

8. *«în funcţie de educaţia anterioară»* – În Lauenstein: Manifestările patologice de la acest băiat ar fi cauzate de ceva ce ar fi suferit el în încarnarea anterioară. El ar fi fost probabil multă vreme singur, de pildă după un naufragiu. Acest lucru s ar manifesta acum ca o slăbiciune a eului. – Din punct de vedere medical ar trebui să i se administreze injecţii de Zahăr D6, 7 injecţii în 14 zile; apoi 14 zile spălături (externe) cu soluţie apoasă de amidon. Prin aceea că corpul trebuie să transforme amidonul în zahăr (glucoză n.tr.) el va fi stimulat în altfel să îşi dezvolte eul.
   Din punct de vedere educaţional ar fi de urmat sfatul următor: Băiatul ar trebui să scrie un jurnal cotidian, în care să menţioneze ce a făcut peste zi. Prin aceasta ar trebui fortificat eul său. Ar trebui să i se povestească istorioare pedagogice, care să ducă la prinderea hoţilor. Coţofana fură mereu şi este respinsă de celelalte păsări. În afară de aceasta ar trebui să facă lucruri practice pentru tot căminul. El ar trebui să înveţe cum se confecţionează bocanci (cizme); ar putea face bocanci pentru toţi cei din cămin. De asemenea ar putea grădinări. Ar trebui să fie stimulat să „bricoleze", de pildă cum ar putea fi construită o uşă de vagon (de cale ferată) astfel încât ea să se deschidă automat atunci când păşeşti pe treapta vagonului şi se închide tot automat, şi lucruri asemănătoare.

9. *«Acum mai avem de conferit despre un băiat...»*: În cazul acestui băiat Rudolf Steiner a vorbit de o «atrofie hipofizară»; terapie cu Hypophysis şi Arsenicum.
   Euritmie curativă: L, M, S, R.

10. *Horoscoape*: «Datele horoscoapelor sunt: Jena, 6 dec. 1909, ± 4 a.m.; Jena, 18 mai 1921, ± 3 a.m.»

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

RUDOLF STEINER
DESPRE STENOGRAMELE CONFERINŢELOR SALE

Din autobiografia lui Rudolf Steiner
"Viaţa mea" (Capitolul 35, 1925)

Rezultatul activităţii mele antroposofice se prezintă sub două forme; în primul rând, cărţile mele făcute publice pentru întreaga lume, în al doilea rând, un mare număr de cursuri concepute iniţial doar ca tipărituri particulare, şi care urmau să fie vândute numai membrilor Societăţii Teosofice (mai târziu, Antroposofice). Acestea erau stenogramele mai mult sau mai puţin bine realizate după conferinţe şi care – din pricina lipsei de timp – nu au mai fost corectate de mine. Eu aş fi preferat ca cele rostite oral să rămână cuvânt rostit. Insă membrii voiau tipărirea privată a cursurilor. Si aşa au luat ele fiinţă. Dacă aş fi avut timp să le corectez, nu ar mai fi fost nevoie de la început de restricţia "numai pentru membri". În momentul de faţă, această restricţie nu mai este valabilă de mai bine de un an.

Aici, în "Viaţa mea", trebuie să spun, înainte de toate, cum se leagă cele două: cărţile mele publice şi tipăriturile particulare, în ceea ce am elaborat ca antroposofie.

Cel care vrea să înţeleagă lupta lăuntrică şi eforturile depuse de mine în vederea promovării antroposofiei în conştienţa prezentului, acela trebuie să o facă pe baza scrierilor publicate. În acestea am supus analizei tot ceea ce există drept strădanie de cunoaştere de-a lungul timpurilor. Acolo am expus ceea ce mi s-a confirmat mereu în "contemplarea spirituală", ceea ce a devenit – desigur, în multe privinţe, într-o formă imperfectă – edificiul antroposofiei.

Pe lângă această cerinţă, de a întemeia "antroposofia", şi legat de aceasta, de a sluji numai celor ce rezultă când ai de transmis lumii actuale de cultură, în general, comunicări din lumea spirituală, s-a adăugat şi aceea de a veni întru totul în întâmpinarea a ceea ce s-a ivit la membrii Societăţii ca necesitate sufletească, ca o dorinţă înspre spiritual.

Înainte de toate, exista puternica înclinaţie de a solicita expunerea Evangheliilor şi, în general, conţinutul Bibliei, în acea lumină care s-a dovedit a fi antroposofică. Voiau să asculte comunicări asupra acestor revelaţii date omenirii. Pe când se ţineau cicluri de conferinţe interne în sensul acestei cerinţe, a mai apărut şi altceva. La aceste conferinţe participau numai membrii. Ei erau familiarizaţi cu comunicările de început ale antroposofiei. Li se putea vorbi întocmai ca unor avansaţi în domeniul antroposofiei. Conţinutul acestor conferinţe interne era astfel prezentat cum nu ar fi putut fi în lucrările destinate publicării.

În aceste cercuri restrânse puteam vorbi într-un mod pe care *ar fi trebuit* să-l configurez cu totul altfel dacă lucrurile ar fi fost de la început destinate expunerii publice.

Astfel încât cele două, scrierile publice şi cele private au, în realitate, două provenienţe diferite. Scrierile publicate sunt rezultatul a ceea ce au constituit propriile mele căutări şi eforturi; în tipăriturile particulare se află şi căutările şi eforturile Societăţii. Căci ascultam reverberaţia vieţii sufleteşti a membrilor şi, într-o vie convieţuire cu ea, se năştea conţinutul conferinţelor.

Nicăieri nu s-a spus, nici în cea mai mică măsură, ceva care să nu fie cel mai pur rezultat al antroposofiei ce se întemeia. Nu poate fi vorba de nici o concesie făcută prejudecăţilor sau presentimentelor membrilor Societăţii. Cel care citeşte aceste tipărituri particulare le poate lua în cel mai deplin sens drept ceea ce are de spus antroposofia. De aceea am putut, fără nici o ezitare, când solicitările în această privinţă au devenit prea insistente, să renunţăm la măsura de a răspândi aceste tipărituri numai în cercul membrilor Societăţii. Totuşi, trebuie să se ţină seama de faptul că în stenogramele nerevizuite de mine există greşeli.

Bineînţeles, *dreptul de a emite o judecată asupra conţinutului acestor tipărituri particulare* poate fi recunoscut numai aceluia care a îndeplinit condiţiile prealabile ale unei astfel de judecăţi. Şi, pentru majoritatea acestor tipărituri, această condiţie este cel puţin cunoaşterea antroposofică a omului, a Cosmosului, în măsura în care fiinţa sa este expusă în antroposofie, şi a ceea ce se găseşte drept "istorie antroposofică" în comunicările primite din lumea spirituală.

Corecturi

EDIŢIA OPERELOR COMPLETE ALE LUI RUDOLF STEINER

Alcătuită după: Rudolf Steiner – Opera literară şi artistică.
O privire de ansamblu bibliografică
(Numărul bibliografic, *cursiv* în paranteze)

A. SCRIERI

I. Opere (GA1-28)

Scrierile goetheene de ştiinţe ale naturii, editate şi comentate de R. Steiner, 5 volume, 1883-97, ediţie nouă 1975 (*GA 1a-e*); ediţie separată a Introducerilor, 1925 (*GA 1*)
Linii fundamentale ale unei teorii a cunoaşterii în concepţia goetheană despre lume,1886 (*GA 2*)
Adevăr şi ştiinţă. Preludiul unei „Filosofii a libertăţii", 1892 (*GA 3*)
Filosofia libertăţii. Trăsături fundamentale ale unei concepţii moderne despre lume, 1894 (*GA 4*)
Friedrich Nietzsche, un luptător împotriva timpului său, 1895 (*GA 5*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Concepţia despre lume a lui Goethe, 1897 (*GA 6*)
Mistica la începuturile vieţii spirituale contemporane şi legătura ei cu concepţia modernă despre lume, 1901 (*GA 7*)
Creştinismul ca fapt mistic şi misteriile Antichităţii, 1902 (*GA 8*)
Teosofie. Introducere în cunoaşterea suprasensibilă a lumii şi menirea omului, 1904 (GA 9)
Cum se dobândesc cunoştinţe despre lumile superioare? 1904-05 (*GA 10*)
Din Cronica Akasha, 1904-08 (*GA 11*)
Treptele cunoaşterii superioare, 1905-08 (*GA 12*)
Ştiinţa ocultă în rezumat, 1910 (*GA 13*)
Patru drame-misterii, 1910-13 (*GA 14*)
Conducerea spirituală a omului şi a omenirii, 1911 (*GA 15*)
Calendar sufletesc antroposofic, 1912 (în *GA 40*)
Un drum către cunoaşterea de sine a omului, 1912 (*GA 16*)
Pragul lumii spirituale, 1913 (*GA 17*)
Enigmele filozofiei – O expunere schiţată a istoriei acestora, 1914 (*GA 18*)
Despre enigma omenească, 1916 (*GA 20*)
Despre enigme sufleteşti, 1917 (*GA 21*)
Spiritualitatea lui Goethe manifestată în „Faust" şi în basmul „Despre Şarpele verde şi frumoasa floare de crin", 1918 (*GA 22*)
Puncte centrale ale problemei sociale în necesităţile vieţii prezente şi din viitor, 1919 (*GA 23*)
Articole asupra structurii tripartite a organismului social şi asupra situaţiei momentului, 1915-21 (*GA 24*)
Cosmologie, religie şi filosofie, 1922 (*GA 25*)
Teze antroposofice, 1924-25 (*GA 26*)
Fundamente pentru extinderea artei vindecării pe baza cunoştinţelor ştiinţei spirituale, 1925. De Dr. Rudolf Steiner şi Dr. med. Ita Wegman (*GA 27*)
Viaţa mea, 1923-25 (*GA 28*)

II. Articole (GA 29-37)

Articole referitoare la dramaturgie 1889-1901 (*GA 29*)
Fundamente metodice ale antroposofiei 1884-1901 (*GA 30*)
Articole referitoare la cultură şi istorie 1887-1901 (*GA 31*)
Articole referitoare la literatură 1886-1902 (*GA 32*)
Biografii şi schiţe biografice 1894-1905 (*GA 33*)
Articole din „Lucifer-Gnosis" 1903-1908 (*GA 34*)
Filosofie şi antroposofie 1904-1918 (*GA 35*)
Articole din „Das Goetheanum" 1921-1925 (*GA 36*)

III. Publicaţii postume (GA 38-50)

Scrisori – Maxime – Prelucrări pentru scenă – Schiţe pentru cele patru drame-misterii 1910-1913 – Antroposofie. Un fragment din anul 1910 – Schiţe şi fragmente – Din carnetele de note şi de pe foi separate – (*GA 38-47*)

B. CONFERINŢE

B.I. Conferinţe publice (GA 51-89)

Cicluri de conferinţe publice la Berlin, 1903/1904 până în 1917/18 (*GA 51-67*)
Cicluri de conferinţe şi cursuri la şcoli superioare, în alte locuri din Europa 1906-1924 (*GA 68-84*)

B.II. Conferinţe ţinute în faţa membrilor Societăţii Antroposofice (90-270)

Conferinţe şi cicluri de conferinţe cu conţinut general-antroposofic – Christologie şi comentarii ale Evangheliilor – Cunoaşterea spiritual-ştiinţifică a omului – Istorie cosmică şi istorie umană – Fundalul spiritual al problemei sociale – Omul în legătura sa cu Cosmosul – Consideraţii asupra karmei – (*GA 91-244*)
Conferinţe şi scrieri referitoare la istoria mişcării antroposofice şi a Societăţii Antroposofice (*GA 251-263*)

B.III. Conferinţe şi cursuri asupra unor domenii particulare ale vieţii (GA 271-354)

Conferinţe despre artă: Arta în general – Euritmie – Arta vorbirii şi arta dramatică – Muzică – Arte plastice – Istoria artei (*GA 271-292*)
Conferinţe referitoare la educaţie (*GA 293-311*)
Conferinţe referitoare la medicină (*GA 312-319*)
Conferinţe referitoare la ştiinţele naturii (*GA 320-327*)
Conferinţe referitoare la viaţa socială şi tripartiţia organismului social (*GA 328-341*)
Conferinţe pentru preoţii comunităţii creştine (*GA 342-346*)
Conferinţe pentru muncitorii care lucrau la construcţia Goetheanumului (*GA 347-354*)

C. OPERA ARTISTICĂ

Reproduceri ale schiţelor grafice şi a celor pictate de Rudolf Steiner, în albume sau foi separate: Schiţe pentru pictura primului Goetheanum – Schiţe pentru exersarea picturii – Placate cu programul reprezentaţiilor de euritmie – Forme pentru euritmie – Schiţe pentru figurile de euritmie – Desene la tablă din timpul conferinţelor, ş. a. *(GA K 12-58)*

Fiecare volum poate fi obţinut separat.
Volumele din Operele Complete sunt alcătuite unitar în cadrul fiecărei grupe.

Rudolf Steiner

CURSUL DE PEDAGOGIE CURATIVĂ

GA 317

Desenele la tablă

Desenele şi notaţiile originale de pe tablă ale lui Rudolf Steiner s-au păstrat începând din toamna anului 1919, deoarece la dorința auditorilor tabla a fost acoperită cu hârtie neagră, care s-a putut păstra ulterior. De multe ori lui Rudolf Steiner îi stăteau la dispoziţie două sau chiar trei table pregătite în felul acesta. În urma unei conferinţe, desenele executate cu creta albă sau colorate erau fixate pe hârtie, datate şi păstrate. În felul acesta s-au menţinut circa 1100 de "table", preponderent de la conferinţele şi cursurile ţinute la Dornach. În cadrul Ediției Complete Rudolf Steiner („Rudolf Steiner Gesamtausgabe"), ele se găsesc, drept completări la conferinţe, în seria Rudolf Steiner, *Desene la tablă de la conferinţe* («Wandtafelzeichnungen zum Vortragswerk»), GA K 58/1 - 58/30, reproduse fotografic la dimensiuni micşorate.

Desenele și notaţiile la tablă făcute de Rudolf Steiner pe parcursul acestui ciclu de conferințe se gasesc în volumul XXIII (GA K58/23), împreună cu desenele aferente ciclurilor de conferințe GA 316 și GA 318.

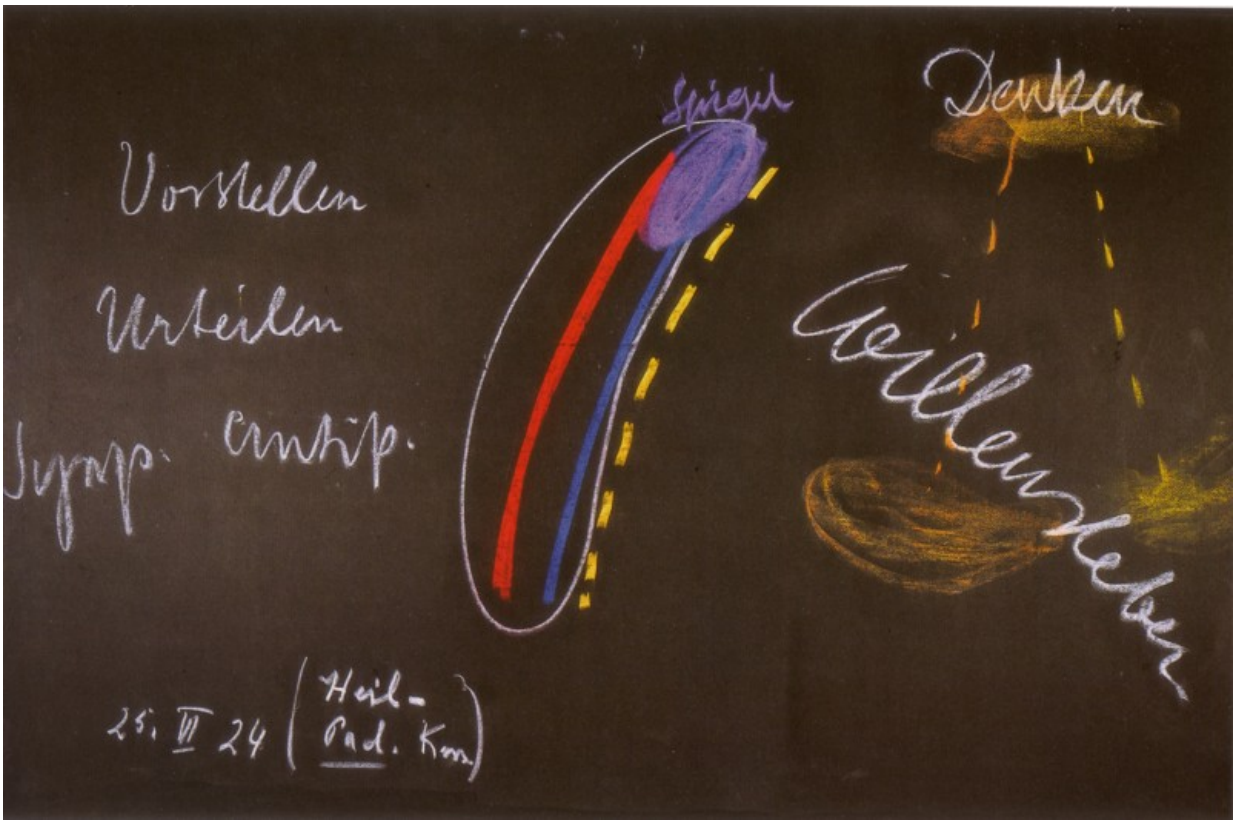

Tabla 1 Conferința 1 — Dornach, 25 iunie 1924

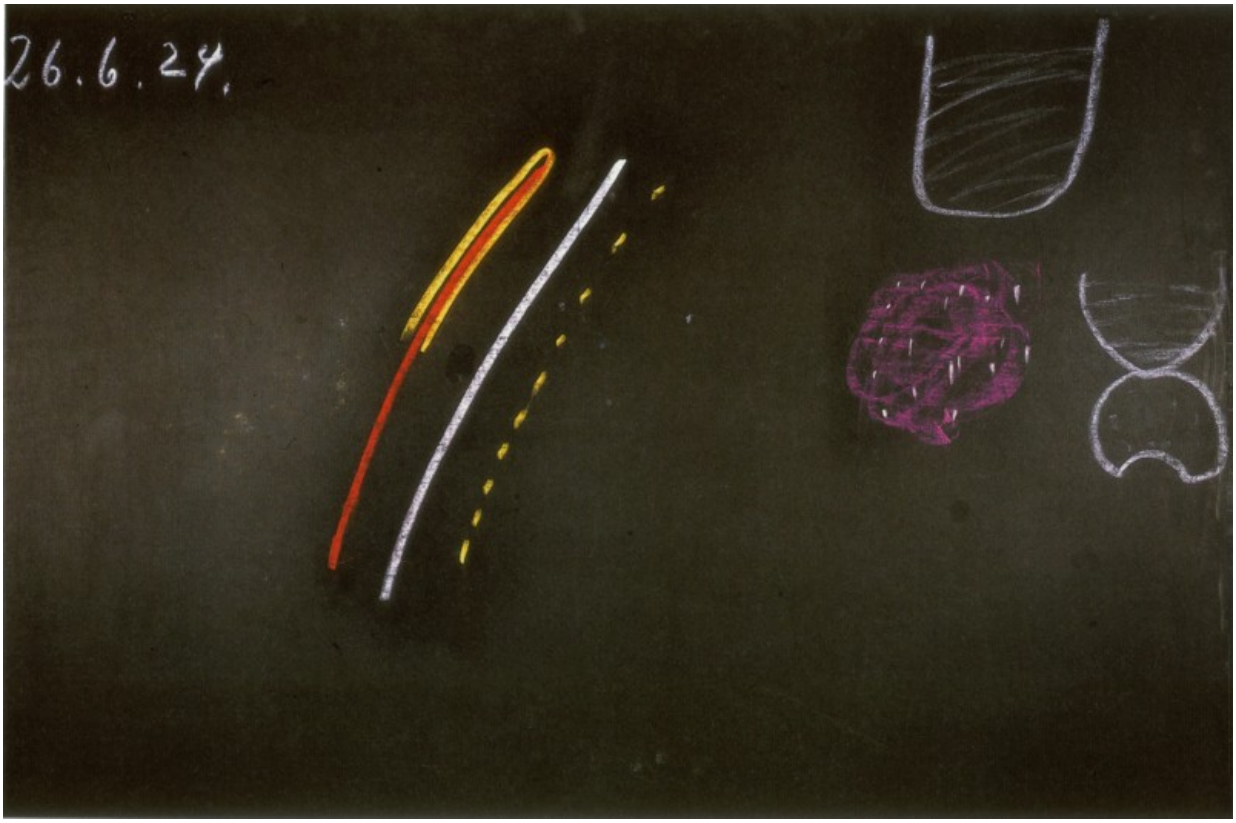

Tabla 2 Conferința 2 — Dornach, 26 iunie 1924

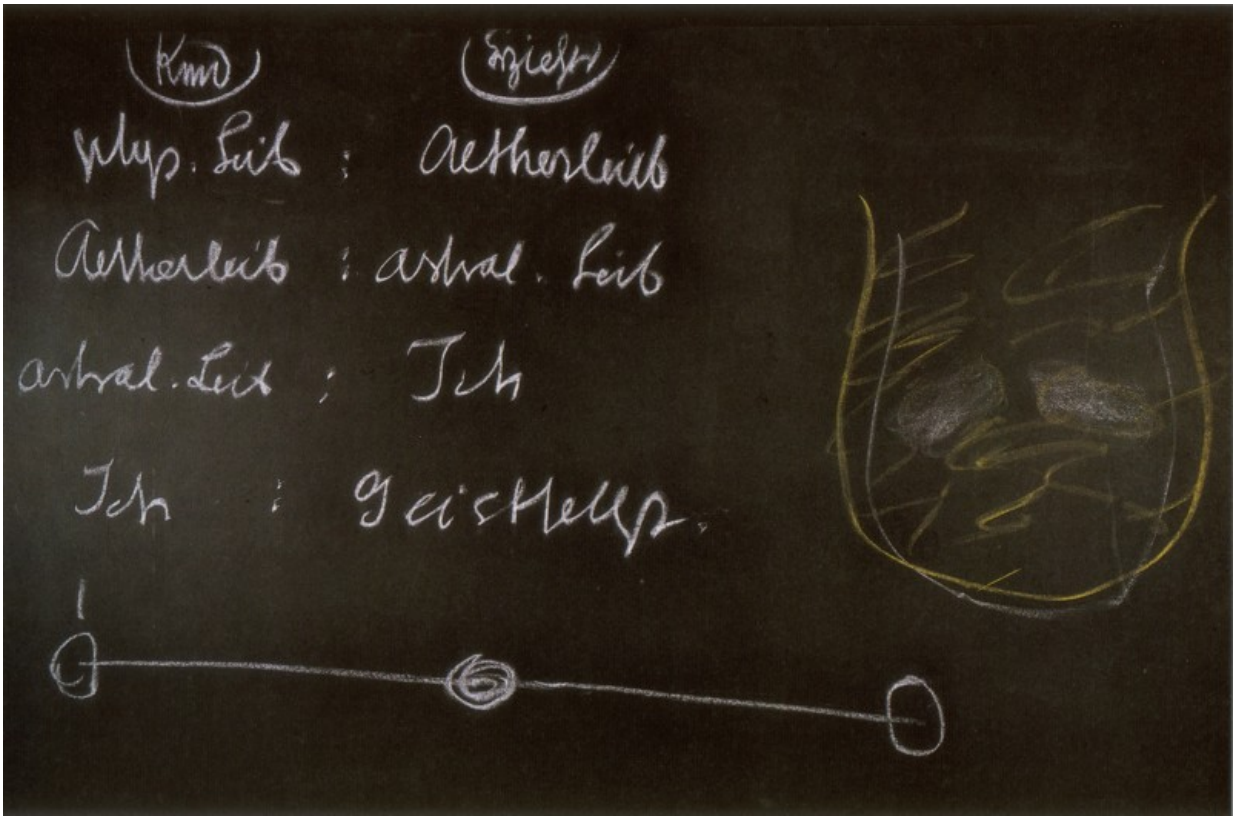

Tabla 3 Conferința 2 — Dornach, 26 iunie 1924

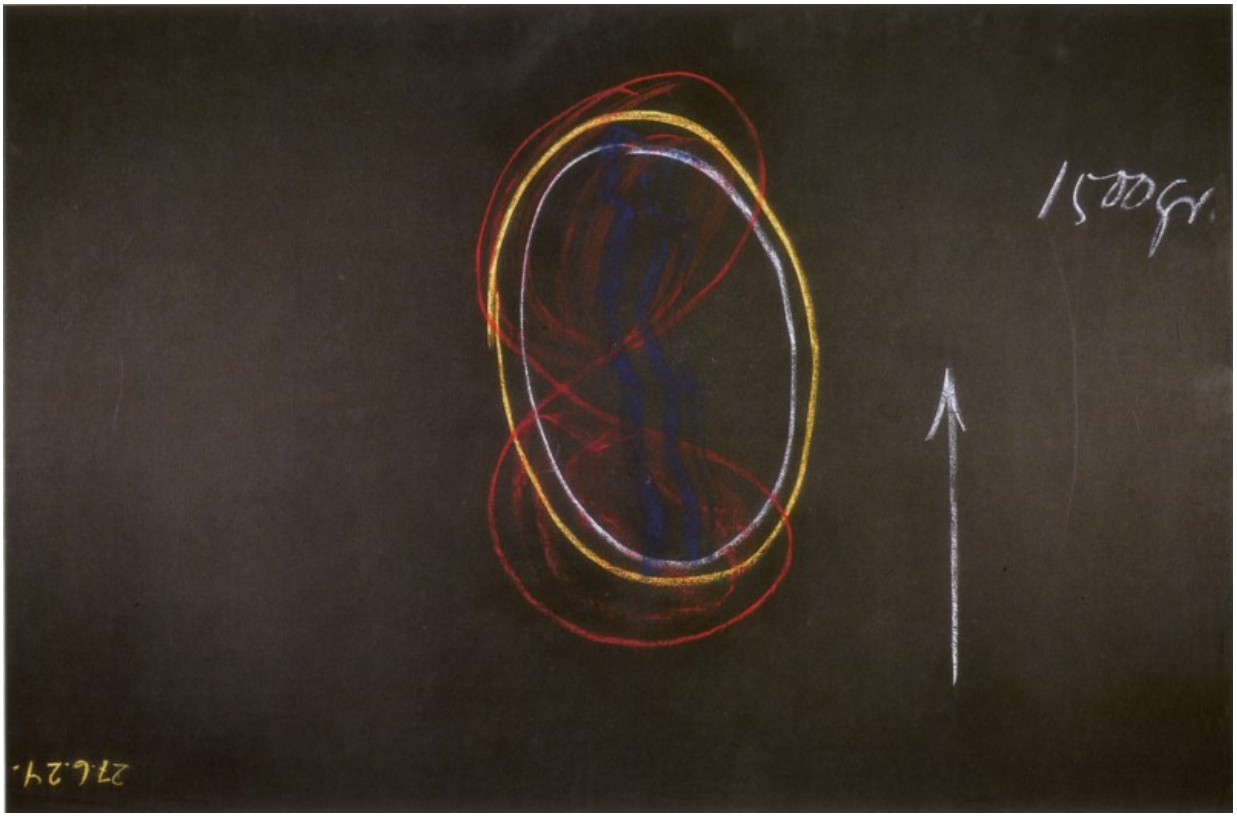

Tabla 4 Conferința 3 — Dornach, 27 iunie 1924

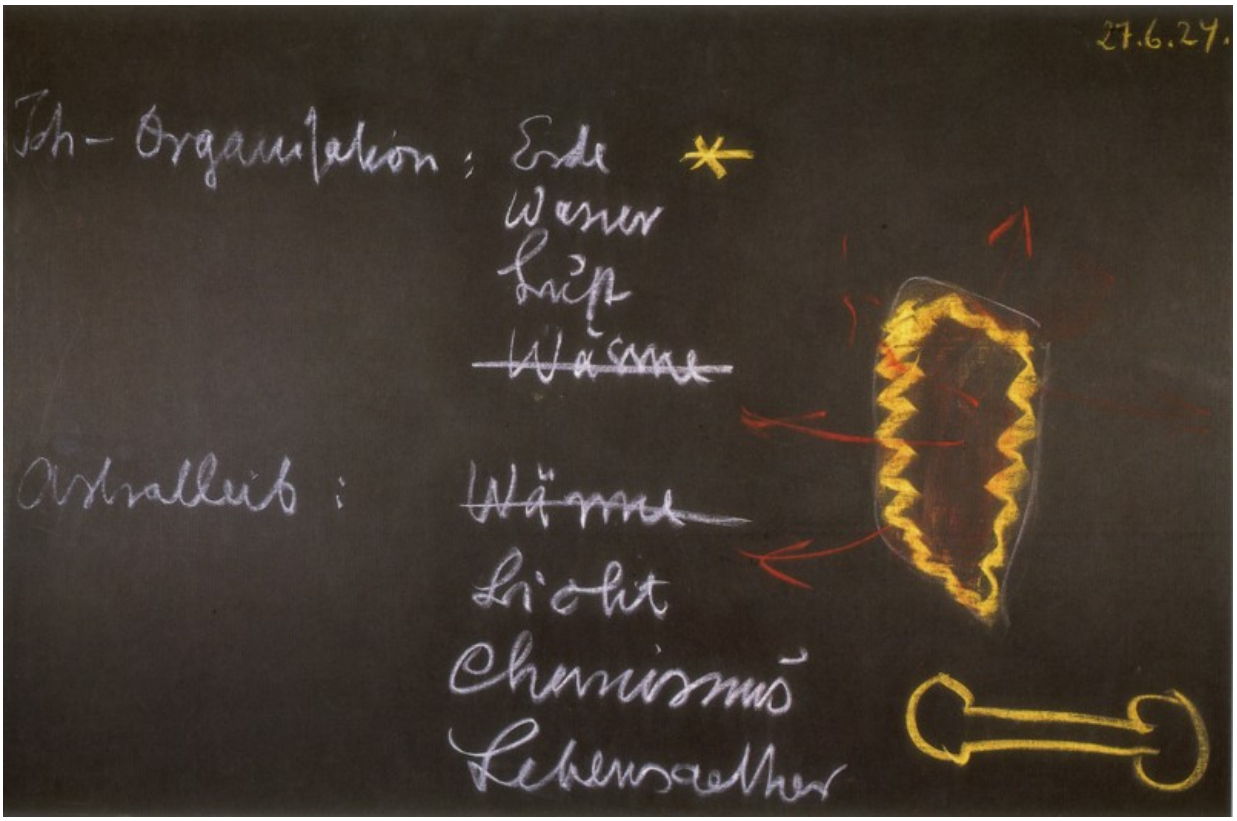

Tabla 5 Conferința 3 — Dornach, 27 iunie 1924

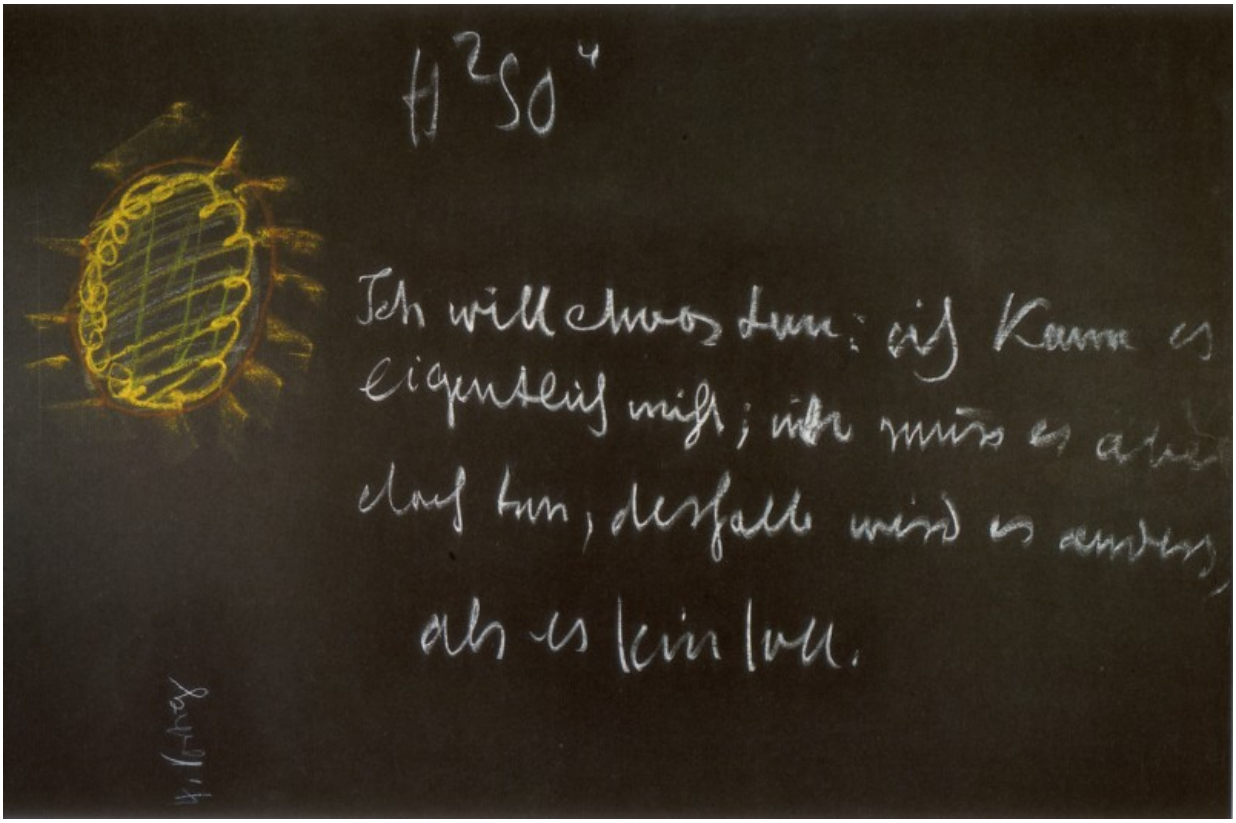

Tabla 6 Conferința 4 — Dornach, 28 iunie 1924

Tabla 7 Conferința 5 — Dornach, 30 iunie 1924

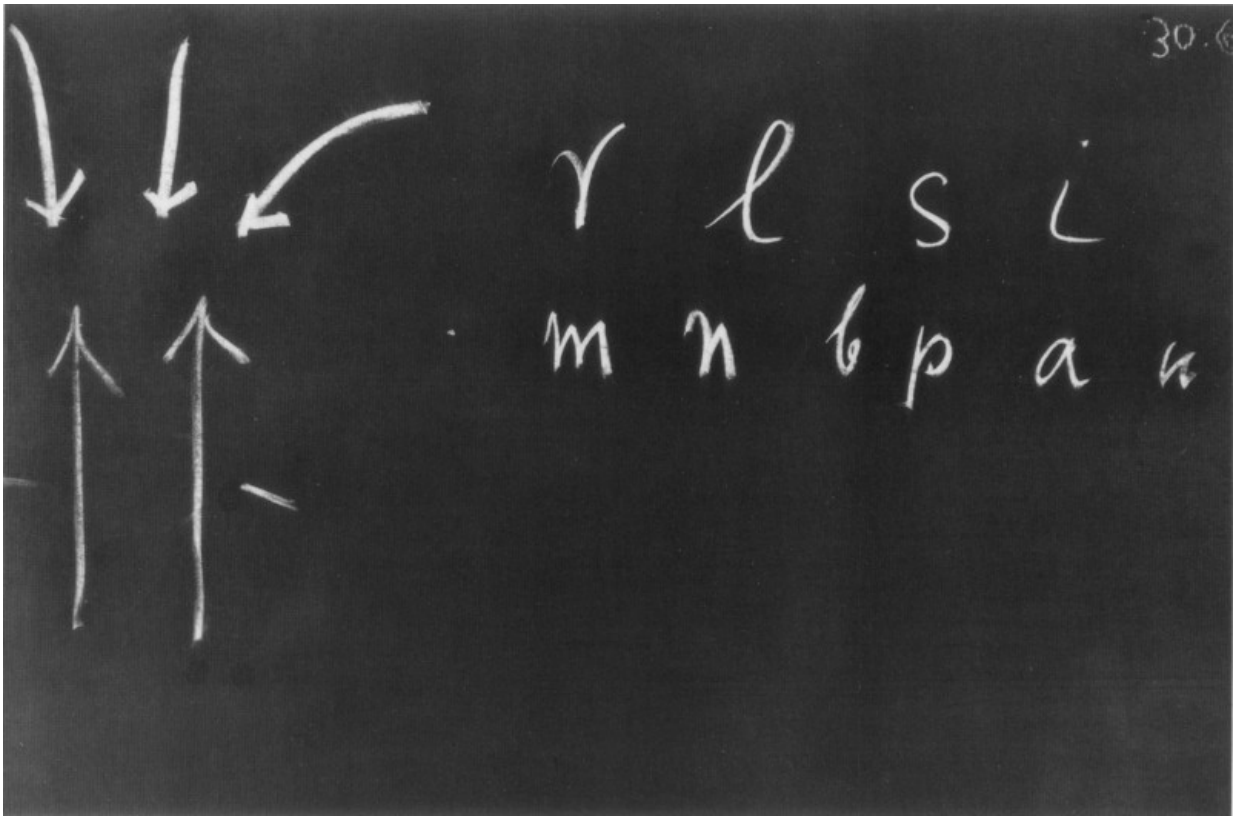

Tabla 8 Conferința 5 — Dornach, 30 iunie 1924

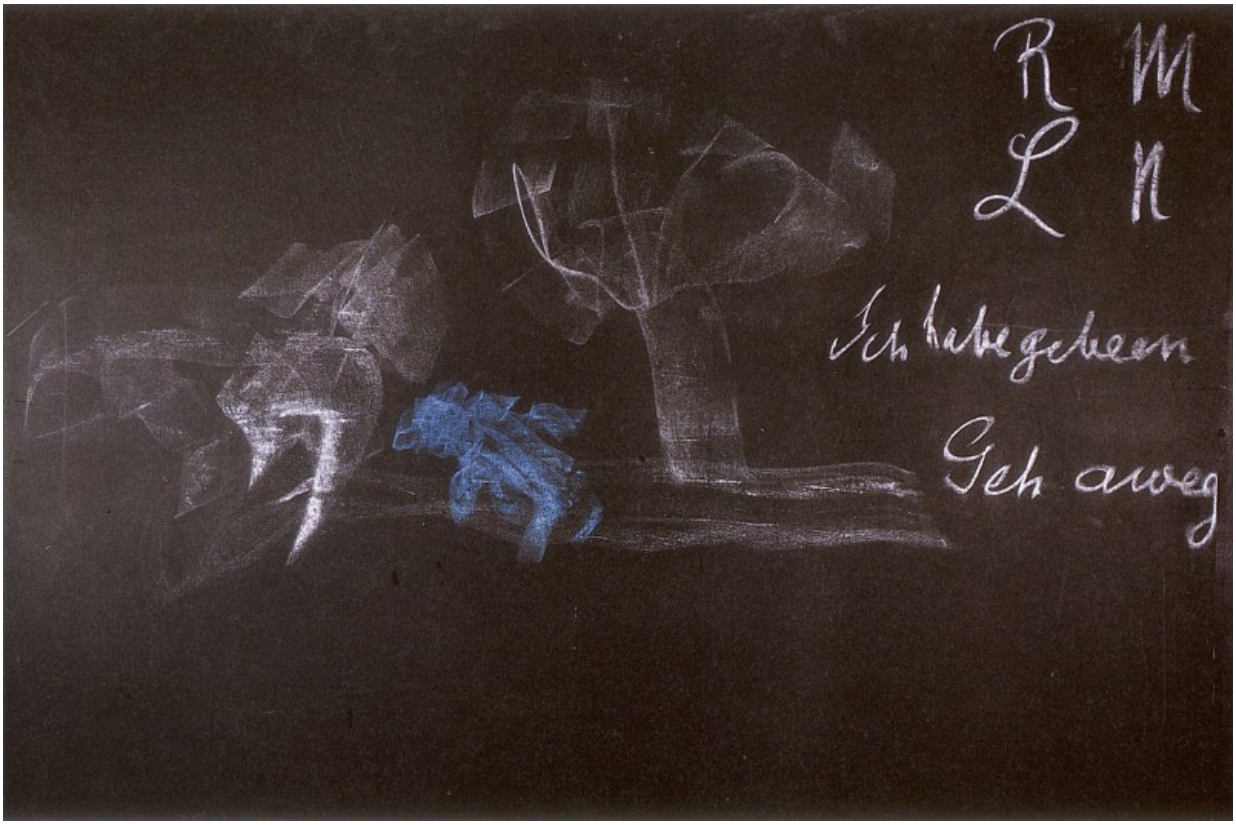

Tabla 9 Conferința 6 — Dornach, 1 iulie 1924

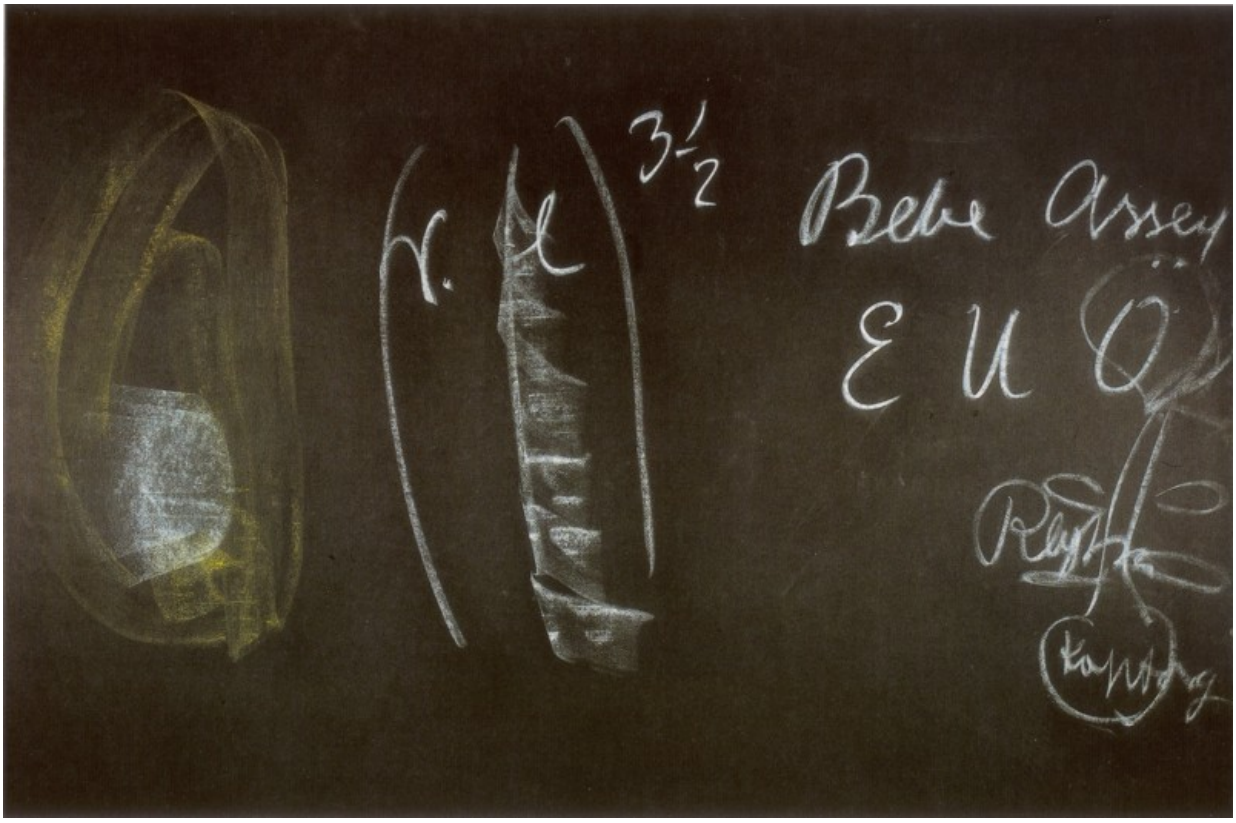

Tabla 10 Conferința 7 — Dornach, 2 iulie 1924

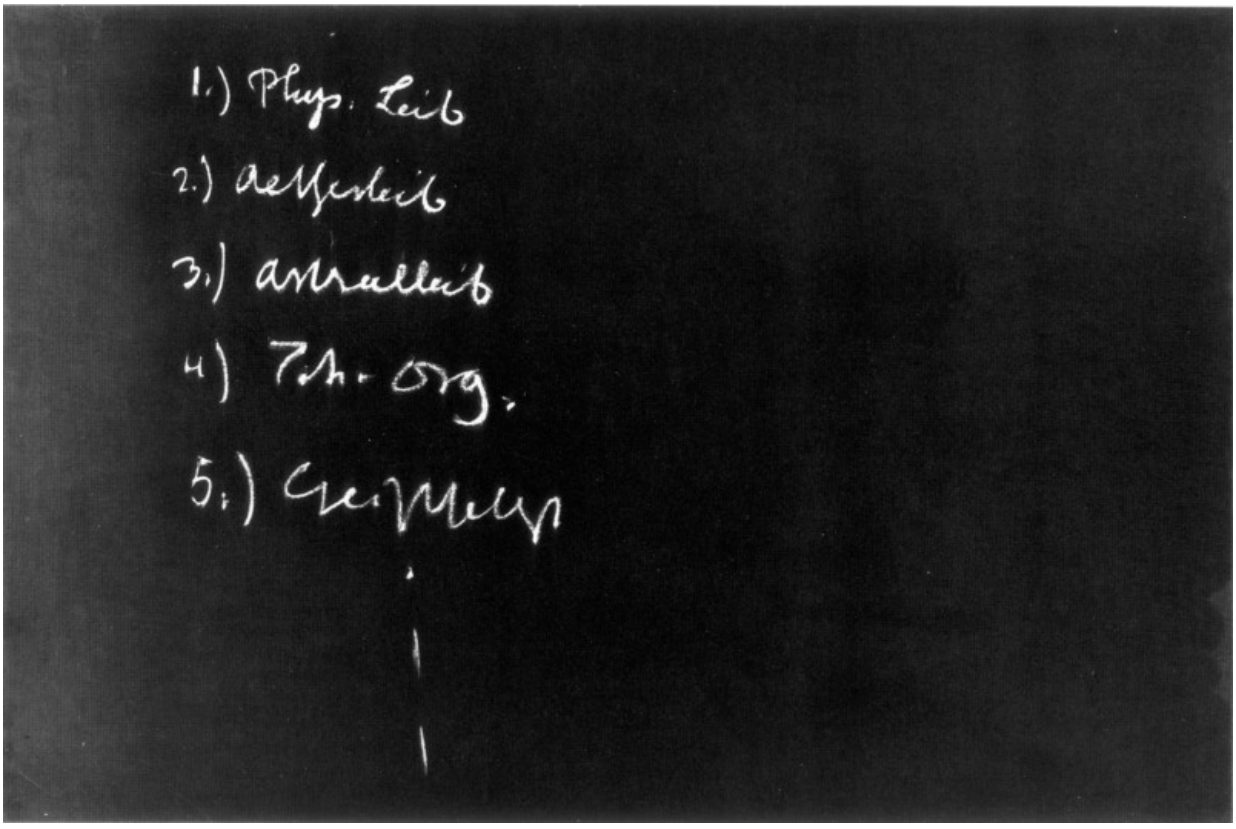

Tabla 11 Conferința 7 — Dornach, 2 iulie 1924

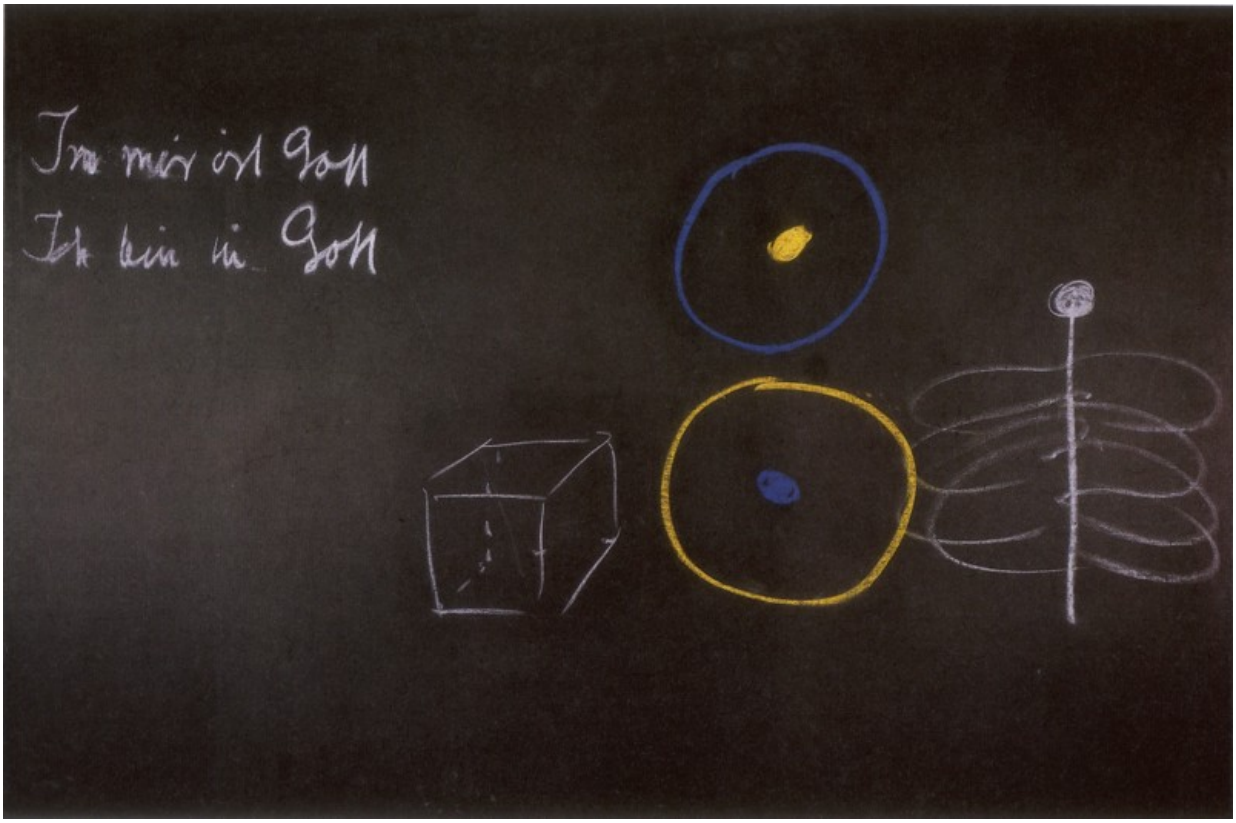

Tabla 12 Conferința 10 — Dornach, 5 iulie 1924

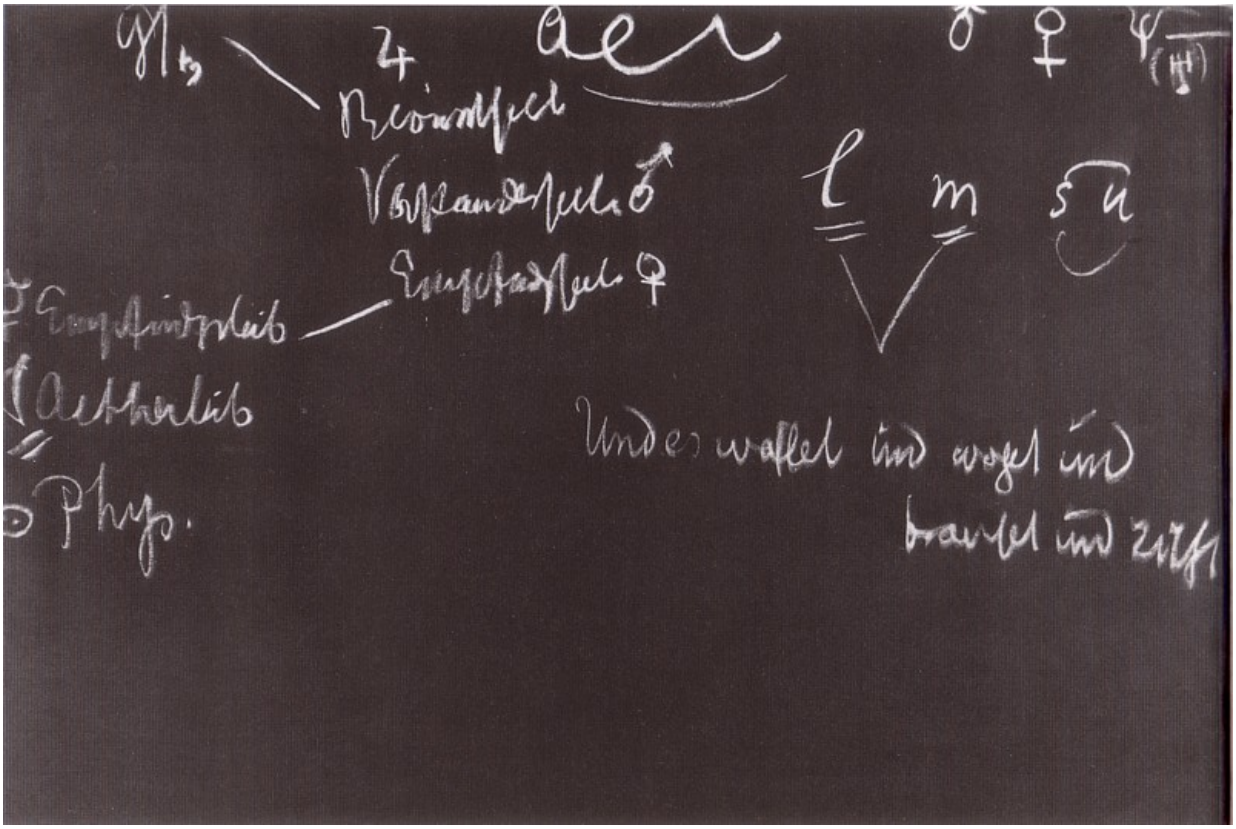

Tabla 13 (cu continuare în Tabla 14) Conferința 11 — Dornach, 6 iulie 1924

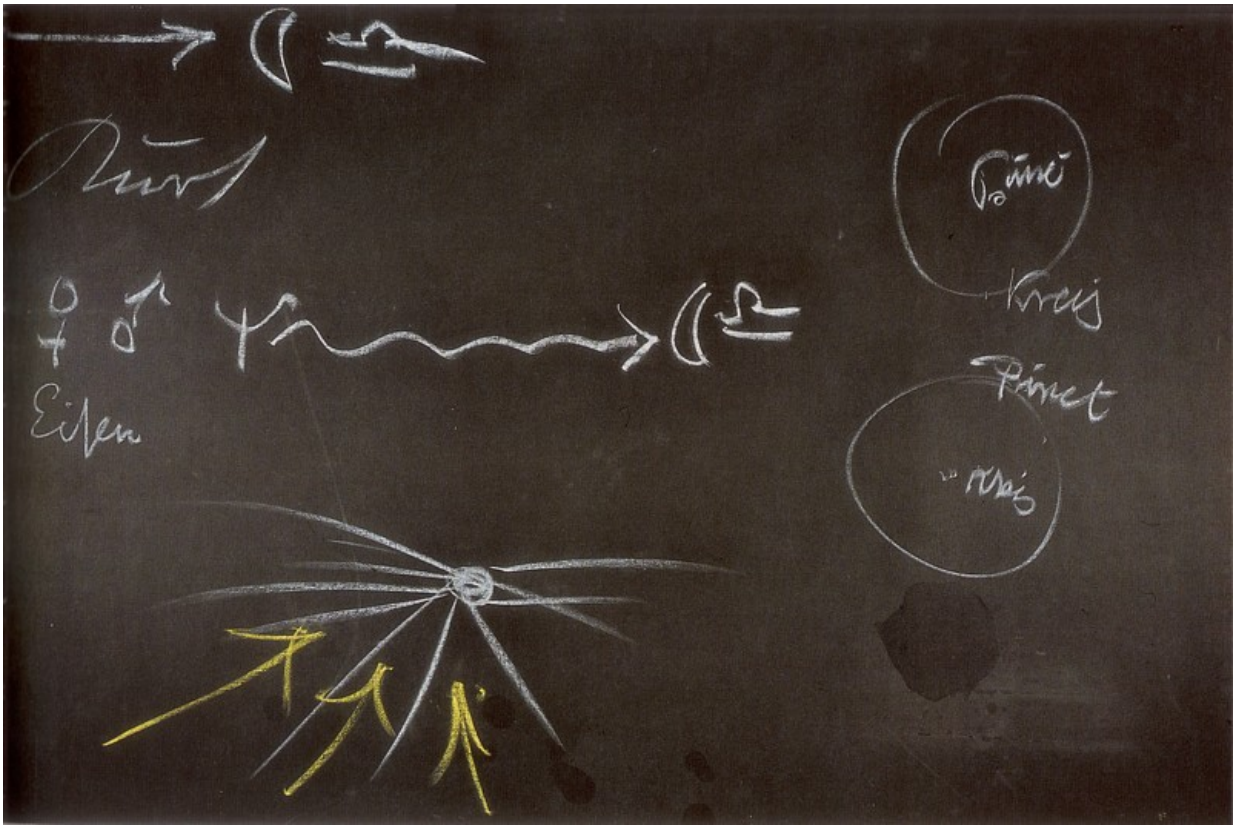

Tabla 14 (în continuarea Tablei 13) Conferința 11 — Dornach, 6 iulie 1924

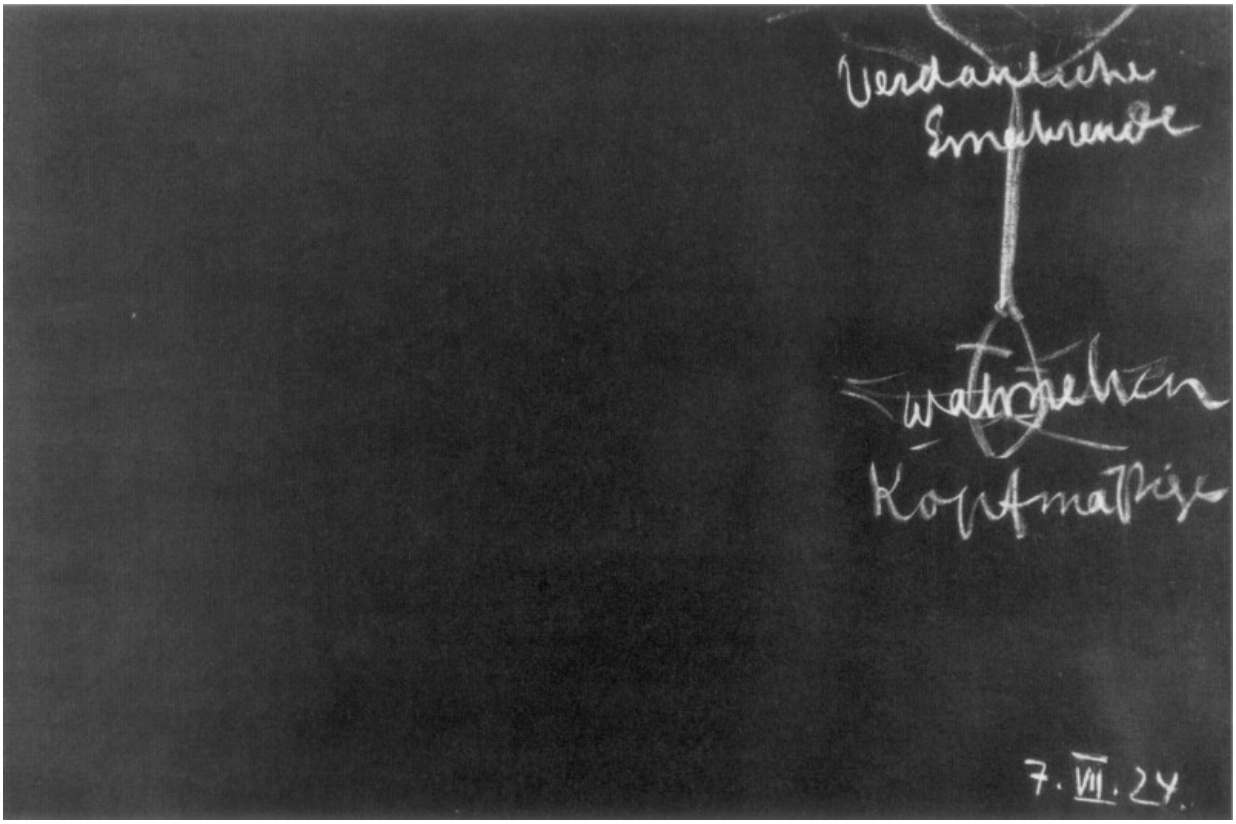

Tabla 15 Conferința 12 — Dornach, 7 iulie 1924